DANIEL DEFOE

ROBINSON CRUSOE

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: FADİME KÂHYA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

DANIEL DEFOE

ROBINSON CRUSOE

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:

FADİME KÂHYA

DANIEL DEFOE
ROBINSON CRUSOE

özgün adı
the lıfe and STRANGE SURPRIZING adventures of
robınson crusoe

ingilizce aslından çeviren: FADİME KÂHYA
editör: KORAY KARASULU
görsel yönetmen: BİROL BAYRAM
düzelti: FİDAN EROĞLU
grafik tasarım ve uygulama: TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

Sertifika No: 11213

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, meşelik sokak no: 2/4
beyoğlu 34433 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 2604

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

Birinci Bölüm

Yaşama Başlarken

1632 yılında, York kentinde iyi bir ailede dünyaya gelmişim; gerçi ailem oranın yerlisi değildi; babam İngiltere'ye ilk geldiğinde Hull'de yerleşen, Bremenli bir yabancıydı. Ticaret yaparak mal mülk sahibi olmuş, ardından da işini terk edip York'a yerleşerek oralı iyi bir ailenin kızı olan annemle evlenmiş. Annemin ailesi Robinson adıyla tanındığından bana da Robinson Kreutznaer adı verilmiş, ama İngiltere'de sözcüklerin zaman içinde bozulmasından ötürü artık bize Crusoe diyorlar, biz bile kendimizi böyle adlandırıp adımızı böyle yazıyoruz, dostlarım da beni hep böyle çağırıyorlar.

İki ağabeyim vardı; bunlardan birisi Flandre'da vaktiyle ünlü Albay Lockhart'ın komutasında bulunan bir İngiliz piyade alayında yarbayken İspanyollara karşı verilen savaşta Dunkirk yakınlarında öldürülmüştü. Öteki ağabeyim hakkında bildiklerimse, annemle babamın benim başımdan geçenler hakkındaki bilgisinden daha fazla değil.

Ailenin üçüncü oğlu olarak hiçbir zanaata yönlendirilmediğim için küçük yaşlardan başlayarak kafam saçma sapan düşüncelerle dolmaya başlamıştı. Eski kafalı biri olan babam, evde eğitimle parasız bir devlet okulunun verebileceği kadar doyurucu bir öğrenim görmemi sağlamış ve hukuka yönelmemi istemişti; fakat benim denize açılmaktan başka hiçbir şeyde gözüm yoktu ve bu niyetimin beni babamın iradesine ya da buyruğuna diyelim, annemle öteki dostların tüm girişim ve ikna çabalarına şiddetle karşı koymaya itmesi, talihin cilvesiyle ileride başıma gelecek felaketlerin kehaneti sayılabilirdi.

Görmüş geçirmiş, ağırbaşlı bir adam olan babam, tasarılarımı sezdiğinde bana aklı başında ve paha biçilmez öğütler verdi. Bir sabah beni damla hastalığı yüzünden çakılıp kaldığı odasına çağırdı ve epeyce hararetli bir biçimde bu konuyla ilgili uyarılarda bulundu. Kolay ve keyifli bir yaşam sürdürebilecek, biraz özen ve çaba gösterip iş yaşamına atılarak başarı kazanabilecekken baba ocağımı ve yurdumu avarelik etme niyetim dışında başka hangi nedenlerle terk etmeyi düşünebileceğimi sordu. Yabancı diyarlara macera aramaya gitmenin ya çaresiz kalmış adamlara ya da herkesin gittiği olağan yolun dışında kalan bir kaderin peşinden koşarak atılganlıklarıyla ün ve muazzam bir servet kazanma arzusu taşıyan insanlara göre olduğunu söyleyerek bu tür şeylerin benim için ya çok yükseklerde ya da çok aşağıda kaldıklarını; benim kaderiminse ortalarda bir yerde, olmadı alçakgönüllü bir yaşamın en üst basamağında yer aldığını; epeyce bir deneyimin ardından kendisinin de anladığına göre, yoksulluğa ya da güçlüklere, sıradan insanoğlunun harcadığı emeğe, katlandığı acılara kapalı bulunduğu ve üst düzeydeki kişilerin gururu, lüksü, hırsı ve kıskançlığıyla kirlenmediği için bu dünyada insanın mutluluğuna en uygun durumun da bu basamak olduğunu anlattı. Bu durumun sağlayacağı mutluluğu kolaylıkla değerlendirebileceğimi yani bunun öteki insanların imrendiği bir konum niteliği taşıdığını; kralların bile çoğu kez büyük işler yapmak için dünyaya gelmiş olmanın acınası sonuçlarına dövündüklerini ve alçaklıkla yücelik gibi iki aşırı ucun tam ortasına bırakılmış olmayı dilediklerini; bilgelerin ne yoksul ne de zengin olayım diye dua etmeyi mutluluğunun koşulu saymalarının da işte tam bunun kanıtı olduğunu söyledi.

Bu gerçeği yabana atmazsam, yaşamın felaketlerinin hep insanlığın en üst ya da en alt kesimi arasında paylaşıldığını, ama o orta basamaktakilerin bu yıkımlardan çok azına uğradıklarını ve üst ya da alt kesimdekiler kadar iniş çıkış

yaşamadıklarını mutlaka görürmüşüm; yani onlar bir yanda mücadeleyle dolu bir yaşamın, lüks ve aşırılıkların, öte yanda ise çok çalışma, ihtiyaçlarını karşılama isteği ve kötü ya da yetersiz beslenme gibi yaşam tarzlarının doğal sonucunda katlandıkları, gerek ruhsal gerekse bedensel pek çok rahatsızlık ve sıkıntıların uzağındaymışlar; yaşamın orta basamağı her tür erdem ve her tür zevk için biçilmiş kaftanmış; huzur ve bolluk, ortalama bir kaderin hizmetkârlarıymış; ölçüyü kaçırmamak, ılımlılık, sesini çıkartmamak, sağlık, toplumda kabul görmek, makul tüm eğlencelerle arzulanabilecek her türlü haz, yaşamın orta basamağında kalmanın ödülleriymiş; insan bu şekilde ellerini ya da zihnini yormak zorunda kalmadan, günlük tayını için kendisini köle gibi satmadan, başına ruhun ve bedenin huzurunu çalan allak bullak edici işler gelmeden, kıskançlık hırsıyla ya da büyük işler başarmak için gizliden gizliye içini yakan tutkuyla gözü dönmeden, dünyada kolayca, kendi halinde akıp giderek, yaşamın zevklerini acısız tadarak ve mutlu olduğunu hissedip gündelik deneyimleriyle bunu daha akıllıca öğrenerek bu dünyada sessiz ve sakin yaşayıp rahatça da göçüp gidermiş.

Ardından, ağırbaşlı ve en sevgi dolu tavrıyla beni toyluk etmemem, yaradılışımın ve içinde doğduğum yaşam basamağının aksini gösteriyormuş gibi göründüğü mutsuzluklara balıklama dalmamam için uyardı; ekmeğimi kazanmak gibi bir ihtiyacım yokmuş; o benim için en iyisini yapacak ve az önce önerdiği yaşam basamağına rahatça girmem için elinden gelen çabayı gösterecekmiş ve bunlara karşın yine de bu dünyada pek rahat edemez ve mutlu olamazsam, bunu engelleyen ya benim kaderim ya da hatam olurmuş ve eğer beni inciteceğini bildiği şeylere karşı beni uyarma ödevini yerine getirmişse artık bana diyecek bir sözü kalmazmış; kısacası onun istediği gibi evde oturup, orada yerleşirsem benim için epey iyi şeyler yapacakmış ve böylece de çekip gitmem konusunda beni hiç

yüreklendirmediği için, başıma gelebilecek talihsizliklerde de payı olmayacakmış; konuyu kapatmak için bana, Çukur Ülkeler savaşlarına katılmasın diye aynı ciddi uyarılarda bulunmasına karşın razı edemediği, gençlik arzularına kapılarak orduya sürüklenen ve orada da öldürülen ağabeyimi örnek gösterdi ve benim için dua etmeyi bırakmayacaksa da, bu aptalca adımı atarsam Tanrı'nın beni kutsamayacağını ve ileride başım belaya girdiğinde yardımıma koşacak kimseyi bulamadığım zaman onun öğütlerine kulak asmadığımı anımsayacak bol zaman bulacağımı söylemesinin ise boynunun borcu olduğunu belirtti.

O sırada ne anlama geldiğini bilmeden söylediğini düşünsem de, öğütlerinin aslında bir kehanet niteliği taşıyan bu son kısmında babamın gözlerinden yaşlar boşandığını gördüm; özellikle de ölen ağabeyimden söz ederken ve pişman olacak zaman bulacağımı, kimsenin yardımıma koşmayacağını söylediği sırada öylesine duygulandı ki öğüt vermeyi kesti ve bana yüreği çok dolu olduğundan daha fazla konuşamayacağını söyledi.

Bu söylevinden gerçekten de çok etkilenmiştim; hem aksi mümkün müydü zaten? Gitme düşüncesini kafamdan atmaya, babamın arzusuna uyarak evde kalmaya karar verdim. Heyhat! Aradan geçen birkaç gün bunların hepsini unutturmaya yetti ve kısa kesecek olursam birkaç hafta sonra, babamın başımın etini yemesini önlemek için sessizce sıvışmaya karar verdim. Ancak ilk kararımın beni dürttüğü gibi hemen eyleme geçmek yerine, annemin her zamankinden daha keyifli olduğu bir anı kollayarak ona dünyayı görme arzumun herhangi bir işin ucundan tutma kararımdan daha baskın çıktığını, babamın beni vazgeçirmek yerine rıza göstermesinin daha iyi olacağını, yaşımın artık on sekize vardığını ve bir zanaatkâra çıraklık ya da bir dava vekiline yazıcılık etmek için geç kaldığımı,

böyle yapsam bile zamansız biçimde ustamın yanından kaçıp denizlere açılacağımdan kuşku duymadığımı söyledim. Anneme, babamın bir tek yolculuğa izin vermesi için gönlünü etmesi durumunda, eğer yolculuk hoşuma gitmeyip eve dönersem bir daha hiçbir yere gitmeyeceğime ve iki katı çabalayarak, yitirdiğim zamanı telafi edeceğime söz verdim.

Bu sözlerim annemi küplere bindirdi; kendisiyle böyle bir konuyu konuşmam boşunaymış, çünkü babam, istediğim şeye rıza göstermesinin önünde sonunda incinmeme yol açacağını gayet iyi biliyormuş; babamın bana çektiği söylevden, kullandığı onca iyi ve yumuşak ifadeden sonra nasıl olup da böyle bir şeyi düşünebildiğimi merak ediyormuş; yani kendimi mahvetmek istiyorsam yapabileceği bir şey yokmuş; buna asla rıza göstermeyeceklerinden emin olabilirmişim; kısacası yıkımımı hazırlamak istiyorsam elinden bir şey gelmezmiş ve ben de babamın gönülsüzlüğüne karşın annemin bana rıza gösterdiğini asla söyleyemeyecekmişim.

Annem isteğimi babama iletmeyi reddettiyse de sonradan duyduğuma göre ona bütün konuşmayı aktarmış ve babam da büyük bir ilgiyle dinledikten sonra içini çekerek, "Bu çocuk evde kalırsa mutlu olabilir; ancak denize açılırsa gelmiş geçmiş en mutsuz sefil olacak: Buna razı olamam," demiş.

Bu olayın ardından aşağı yukarı bir yıl kadar süreyle işin ucunu bıraktıysam da bu sürede iş yaşamına atılma tekliflerinin hepsine inatla kulağımı tıkadım ve annemle babamın yapmak istediğimi bildikleri şeye karşı tutumlarından bir an bile geri adım atmamalarına sitem edip durdum sürekli. Fakat bir gün öylesine gittiğim Hull'de, kaçmayı falan da hiç düşünmezken arkadaşlarımdan birisi, babasının gemisiyle Londra'ya gideceğini ve yolculuğun bana bedavaya geleceğini söyleyerek bütün denizcilerin o bildik baştan çıkartıcılığıyla beni de kendileriyle gitmeye

özendirdiği için, anne-babama hiç danışmadan ve onlara hiçbir haber göndermeden, nasıl olsa duyacaklarını düşünerek, Tanrı'nın kutsamasını dilemeksizin ya da babamın hayır duasını almaksızın, koşulları ve doğacak sonuçları hiç hesaba katmadan, Tanrı biliyor ya uğursuz bir saatte, 1 Eylül 1651 günü Londra'ya giden bir gemiye bindim. Herhalde hiçbir genç maceracının talihsizlikleri benimki kadar erken başlamamış ya da benimkinden daha uzun sürmemiştir. Gemi daha Humber'dan yeni çıkmıştı ki fırtınanın başlayıp denizin ürkütücü bir biçimde kabarması bir oldu ve daha önce hiç denizde bulunmadığım için bedensel anlamda tarif edilmez biçimde hastalanıp zihinsel anlamda da dehşete düştüm. O anda yaptığım şeyi ve baba evini alçakça terk edip ödevlerimden kaçtığım için Tanrı'nın cezasını nasıl da hak ettiğimi ciddi ciddi düşünmeye başlamıştım; ebeveynimin bütün güzel öğütleri, babamın gözyaşlarıyla annemin çırpınmaları kafama yeni dank ediyordu ve o sıralarda henüz nasır bağlamamış vicdanımsa beni, öğütlere kulak tıkamak ve Tanrı'yla babama karşı gelmekle suçluyordu.

O zamandan beri gördüklerimin ve birkaç gün sonra göreceklerimin yanında hiç kalsa da, fırtına bu süre zarfında şiddetlenmiş, deniz iyice kabarmıştı. Bu kadarı bile toy bir denizciden başka bir şey olmayan ve bu konuda hiçbir şey bilmeyen beni allak bullak etmeye yetmişti. Her dalganın bizi yutmasını bekliyor, geminin dalgalar arasındaki boşluğa her düşüşünde bir daha doğrulamayacağını sanıyordum. Zihnime üşüşen bu kederler içinde, eğer Tanrı bu yolculuktan sağ çıkmamı ister ve ben de bir kez daha karaya ayak basabilirsem doğruca eve, babama gideceğime, yaşadığım sürece bir daha hiçbir gemiye ayak basmayacağıma, babamın sözünden hiç çıkmayacağıma ve başımı bir daha asla böylesi belalara sokmayacağıma dair yeminler ediyordum. Babamın yaşamın orta basamağına ilişkin gözlemlerindeki doğruluğu, denizin fırtınalarıyla

karanın belalarına asla bulaşmayarak günlerini nasıl da kolay ve rahat geçirdiğini artık açıkça görüyor ve tövbe etmiş bir günahkâr gibi eve, babama gitmeyi istiyordum.

Fırtına boyunca, hatta bir zaman sonrasına dek bu olgun ve ağırbaşlı düşünceler devam etti, ama ertesi gün fırtına hızını kesip deniz sakinleşinceye ve ben de biraz alışmaya başlayıncaya kadar ancak. Yine de biraz da deniz tutması yüzünden, o gün boyunca epeyce temkinliydim, ama gece yaklaşırken hava açıldı, fırtına tümüyle dindi ve bunu güzel bir akşam izledi. Güneş muhteşem bir ışıltıyla battı ve ertesi gün de aynı biçimde doğdu. Hemen hiç rüzgâr esmeyişine ve üzerinde güneşin ışıldadığı çarşaf gibi denize bakarak bu manzaranın şimdiye dek gördüklerimin en güzeli olduğunu düşündüm.

Gece iyi bir uyku çekmiştim ve şimdi de deniz tutmasından kurtulmuş, son derece neşe içinde, bir gün önce o kadar sert ve korkunçken hemen ardından bu kadar sakin ve hoş olabilen denize şaşkınlıkla bakıyordum. O anda ettiğim yeminler yavaşça aklımdan çıkarken, beni ayartan arkadaşım yanıma gelip, "Pekâlâ Bob," dedi omzuma bir şaplak atarak, "Şimdi nasılsın? Bahse girerim ki dün gece, şapka uçuracak kadar bir rüzgâr esti diye dehşete düştün değil mi?" "Sen ona şapka uçuracak kadar bir rüzgâr mı diyorsun?" dedim, "Berbat bir fırtınaydı." "Fırtına demek, seni gidi aptal," diye karşılık verdi, "Sen buna fırtına mı diyorsun? Dur hele bu daha hiçbir şey. İyi bir gemiyle manevra alanımız olsun yeter ki, onun gibi bir rüzgârın yaygarası bize vız gelir, ama sen bir tatlı su denizcisisin Bob. Hadi gel gidip bir kâse punç hazırlayalım da bunların hepsini geride bırakalım. Görüyor musun, hava ne kadar güzelleşti şimdi?" Öykümün bu üzücü kısmını kısa kesecek olursam, biz de bütün denizcilerin izlediği o bildik yoldan geçtik; punç yapıldı ve ben de içip çakırkeyif oldum: Bütün pişmanlıklarımı, geçmişe yönelik bütün düşüncelerimi,

geleceğe ilişkin bütün kararlarımı o bir tek gecenin cümbüşü içinde boğdum. Kısacası fırtınanın dinmesiyle birlikte denizin çarşaf gibi dümdüz olup sakinliğe kavuşması gibi, benim de düşüncelerimin hızı yavaşlamış, deniz tarafından yutulacağımıza ilişkin korku ve kuruntularım unutulmuştu; eski arzularım yeniden hortlamış, sıkıntı içindeyken ettiğim bütün yeminlerle verdiğim sözler aklımdan tümüyle çıkıp gitmişti. O derin ve ciddi düşüncelerimin ara sıra dönmeye çabaladıklarını fark ettim aslında; fakat bir hastalıktan doğrulurcasına bunların hepsini silkeleyip attım; kendimi içkiye ve sohbete vurarak kısa bir süre sonra o nöbetlerin –onları böyle adlandırıyordum– üstesinden geldim. Beş altı gün içinde her genç adamın arzu edebileceği gibi, vicdanıma karşı beni bir daha rahatsız edemeyeceği biçimde yeniden zafer kazandım. Fakat bunun için vermem gereken bir sınav daha vardı ve buna benzer durumlarda çoğunlukla olduğu gibi Tanrı beni tümüyle mazeretsiz bırakmaya kararlıydı, çünkü bu seferkini atlatmamızı bir kurtuluş gibi görmediysem de bir sonraki olay, içimizdeki en kötü ve kaşarlanmış sefilin bile tehlikesini ve Tanrı'nın merhametini inkâr edemeyeceği türden olacaktı.

Denizdeki altıncı günümüzde Yarmouth Roads'a vardık. Rüzgârın tersine dönmesi ve havanın durgunluğu nedeniyle, fırtınadan beri çok az yol alabilmiştik. Burada demirlemek zorunda kaldık. Rüzgâr yedi-sekiz gün daha tersine yani güneybatıdan esmeyi sürdürdüğü için olduğumuz yerde bekliyorduk. Burası gemilerin Thames Nehri'ne girmek için uygun rüzgârı beklediği ortak bir liman olduğundan biz oradayken Newcastle'dan yığınla büyük gemi de aynı sığınağa gelmişti.

Bununla birlikte burada çok fazla oyalanmayıp akıntıyla ırmağa girmemiz gerekiyordu, ama rüzgâr hâlâ şiddetliydi ve dört beş günlük bekleyişimizin ardından daha da şiddetli esmeye başladı. Yine de Roads'ın bir liman kadar güvenilir,

demir attığımız yerin iyi ve çapa donanımımızın çok güçlü olması nedeniyle adamlarımız kaygısızdı ve denizdeki olaydan sonra ufacık bir tehlike endişesi taşımadan zamanlarını dinlenerek, cümbüş yaparak geçirmekteydiler. Ancak sekizinci günün sabahında rüzgâr şiddetlendi ve geminin olabildiğince kolay yüzmesini sağlamak üzere gabya çubuklarını indirmek, kayıp gitmesinler diye her şeyi sağlamlaştırıp yakınlaştırmak için hepimiz işe koyulduk. Öğleyin deniz iyice kabardı ve baş kasaramız birkaç kez su aldı; hatta bir iki kez de demir taradığımızı sandık. Bunun üzerine kaptanımız ocaklık demirin de atılmasını buyurdu; böylece iki demire bindirdik ve zincirler de dibine kadar laçka oldu.

Bu sırada gerçekten de berbat bir rüzgâr esiyordu; artık denizcilerin bile yüzlerinde korku ve şaşkınlık görmeye başlamıştım. Gemiyi korumak için tetikte duran kaptanın, yanımdan geçip kaptan köşküne girip çıkarken kendi kendine birkaç kez yavaşça, "Tanrım sen bize acı, hepimiz öleceğiz! Hepimizin işi bitecek!" gibi sözler mırıldandığını duymuştum. Bu ilk telaş sırasında aptallaşmış olduğumdan kasara altındaki kamaramda yatıyordum hâlâ. Ruh halimi anlatamam: Yüreğimi nasırlaştırarak içimden söküp attığım o ilk pişmanlığımı sürdüremiyordum: Ölümün yakıcılığının geçtiğini ve bunun ilkine benzemediğini sanıyordum; ancak az önce söylediğim gibi kaptanın hepimiz öleceğiz dediğini kendi kulaklarımla duyunca dehşetli bir korkuya kapıldım. Kamaramdan çıkıp etrafa bakındım, ama böylesi korkunç bir manzarayı ömrümde hiç görmemiştim: Her üç dört dakikada bir dalgalar dağ gibi yükselip tepemize iniyordu; ortalığa bir göz atabildiğimde çevremizde kargaşadan başka hiçbir şey göremedim; yakınımızda demire bindirmiş, yüklü iki geminin direklerinin bordasından itibaren kırıldığını fark ettik; adamlarımız bir mil kadar önümüzde demirlemiş bir geminin battığını haykırdılar. Zincirlerinden boşanmış iki gemi daha kaderlerine terk edilmiş ve tek bir direği bile sağlam

kalmamış halde sığınaktan denize sürüklenmişti. Yükü az gemiler, denizle fazlaca boğuşmak zorunda kalmadıklarından daha iyi idare ediyordu durumu; ancak iki üç tanesi yalnızca yan yelkenleri rüzgâra açılmış olarak yanımızdan geçip gitti.

Akşama doğru ikinci kaptanla lostromo, kaptana pruva direğinin kesilmesine izin vermesi için yalvardılarsa da beriki buna yanaşmadı; ancak lostromo izin vermezse geminin batacağını söyleyerek isyan ettiğinde razı oldu ve pruva direği kesildiğinde ana direk öyle bir gevşeyip gemiyi sarsmaya başladı ki onu da kesip güverteyi boşaltmak zorunda kaldılar.

Böylesi bir korkuyu daha önce çok az tatmış, benim gibi çaylak bir denizcinin tüm bunların orta yerindeyken nasıl bir duyguya kapıldığımı herkes anlayabilir. Ancak o zaman zihnime üşüşen düşünceleri şimdi tarif etmeye kalkıştığımda, daha önceki inançlarım göz önüne alınırsa, ölümle burun buruna geldiğim ve bu inançlardan günahkârca yüz çevirip kararlar aldığım zamana göre on kat daha fazla bir korkuyla yüzleştiğimi söyleyebilirim; bunlara bir de fırtınanın dehşeti eklendiğinde, öyle bir duruma düşmüştüm ki anlatacak sözcük bulamıyorum. Ancak daha en kötüsü başlamamıştı; fırtına öyle bir kudurmuşlukla sürüyordu ki denizciler bile bundan daha kötüsünü hiç görmediklerini kabul ediyorlardı. Gemimiz iyi olmasına iyiydi de su almış ve denize sürüklenmişti; bu yüzden denizciler arada bir, "gidiyoruz" diye haykırıyorlardı. Etrafımdakilere sorana kadar "gidiyoruz"un ne anlama geldiğini bilmeyişim bir bakıma benim yararıma olmuştu. Bununla birlikte fırtına öyle şiddetliydi ki kaptanın, lostromonun ve içlerinden bazılarının, pek alışılmadık biçimde, geri kalanlara göre daha içten dua ettiklerini ve geminin her an dibi boylamasını beklediklerini gördüm. Gecenin ortasında ve tüm sıkıntılarımızın ağırlığı altındayken, aşağıdaki duruma

bakmaya inen adamlardan birisi bir delik açıldığını haykırdı; bir diğeri ise ambarın bir buçuk metreye yakın suyla dolduğunu söyledi. Ardından herkes su boşaltmaya çağrıldı. Bu söz üzerine yüreğim kaskatı kesilip sanki durdu: Kamarada üstünde oturduğum yatağa sırtüstü devrildim. Fakat adamlar beni doğrulttular ve daha önce hiçbir şey yapamamış olsam da ötekiler gibi benim de su boşaltabileceğimi söylediler. Bunun üzerine ayaklanıp tulumbanın başına geçtim ve canı gönülden çalıştım. Bu sırada, fırtınada yol alamayıp denize sürüklendikleri için yakınımıza gelmiş bazı kömür gemilerini gören kaptan, acil durum çağrısı anlamına gelecek şekilde top atılmasını buyurmuştu. Ne kastettikleri hakkında en ufak bir fikrim olmadığından geminin bozulduğunu ya da başka korkunç bir şey olduğunu sandım. Kısacası öylesine şaşırdım ki kendimden geçiverdim o anda. Herkesin kendi canının derdine düştüğü, kimsenin beni ya da başıma ne geldiğini düşünmediği bir andı; başka bir adam öldüğümü zannederek tulumbanın başına geçip beni ayağıyla bir kenara itmiş; oracıkta, kendime gelmeden önce uzun bir süre yatıp kaldım.

Çalışmayı sürdürdük; ancak ambarda su sürekli yükseliyordu, geminin batacağı belliydi ve fırtınanın azıcık dinmeye başlamasına karşın, bizi herhangi bir limana götürecek kadar dayanması olanaksızdı; bu yüzden kaptan yardım için topları ateşlemeyi sürdürdü ve hemen önümüzde seyreden hafif bir gemi, bize yardım etmesi için bir sandal yollamayı göze aldı. Sandal binbir güçlükle yanımıza yaklaştı, ama bizim sandala binmemiz de sandalın geminin yanına yaklaşması da olanaksızdı, adamlar bizim yaşamlarımız uğruna kendilerininkini tehlikeye atarak canla başla kürek çekiyorlardı, sonunda bizimkiler kıçtan ucuna şamandıra bağlı bir halat fırlattılar, sandaldakiler de büyük bir çaba ve tehlikeli bir uğraşın ardından halatı yakalayabildiler; onları geminin kıç tarafına çektik ve

hepimiz sandala bindik. Biz sandala bindikten sonra onların gemisine ulaşmaya çalışmamız onlar için de bizim için de anlamsızdı; bu yüzden hepimiz sandalı akıntıya bırakmaya ve becerebildiğimiz ölçüde karaya yönlendirmeye karar verdik; kaptanımız adamlara, sandal karaya ulaştığında parçalanırsa kaptanlarıyla bunu telafi edecek biçimde anlaşacağına söz verdi; böylece kâh kürek çekip kâh akıntıyla kuzeye doğru sürüklenerek Winterton Ness kıyılarına vardık.

Gemimizden ayrılalı henüz çeyrek saat geçmişti ki onun sulara gömüldüğünü gördük ve işte o an, bir geminin denizde batmasının ne anlama geldiğini ilk kez kavradım. Kabul etmeliyim ki denizciler bana geminin sulara gömüldüğünü söylediklerinde, başımı güçlükle kaldırıp bakabildim; sandala binmemden çok beni sandalın içine fırlattıklarını söyleyebileceğim o andan beri, kısmen korkudan kısmen de zihnimin kapıldığı dehşet duygusundan ve başıma daha neler geleceğine ilişkin düşüncelerden ötürü yüreğim durmuş gibiydi.

Adamların sandalı karaya çıkartmak için kürek başında boğuştukları böylesi bir durumdayken sandalımız dalgaların üstüne çıkıp da kıyıyı görebildiğimiz anlarda, yığınla insanın yaklaştığımızda bize yardım etmek için sahile koştuğunu seçebiliyorduk; ancak kıyıya doğru son derece yavaş yol alıyorduk ve Winterton'daki deniz fenerini geçinceye ve sahil, Cromer'e doğru batımıza düşüp kara da fırtınanın şiddetini biraz kırıncaya kadar kıyıya varamadık. Pek kolay olmasa da burada hepimiz sağ salim sandaldan inebildik ve ardından Yarmouth'a doğru yayan yola koyulduk. Orada başımıza gelen talihsizlikten dolayı büyük bir insancıllıkla karşılandık ve kasabanın yöneticileriyle seçkin tüccar ve gemi sahipleri bizi en iyi odalara yerleştirip, her birimizin cebine Londra'ya ya da gerisingeri Hull'e, artık hangisi işimize gelirse, dönmeye yetecek kadar para koydular.

O zaman Hull'e gidecek kadar sağduyum olsaydı ve oradan da eve dönseydim mutlu olurdum ve babam da binip gittiğim geminin Yarmouth Roads'da kaza geçirdiğini işitip benim boğulmadığımı öğrenmesinin üstünden epeyce zaman geçtiğinden, Yüce Kurtarıcımız'ın meselindeki gibi, besili danayı bile keserdi benim için.

Ancak kem talihim geçit vermez bir inatla beni yoluma devam etmeye zorluyordu ve aklımla ondan daha da sakin durumdaki sağduyum, birkaç kez eve gitmem için haykırdılarsa da kendimde bunu yapacak gücü bulamadım. Bunu nasıl adlandırabileceğimi bilmiyorum; gözümüzün önünde durduğu halde bile isteye ona doğru koştuğumuz kendi mahvımızı, yine kendimizin hazırlamasına neden olan, bizi gizlice pençesine almış, bir hükmün varlığını da ileri sürmeyeceğim. Açıkçası sakin akıl yürütmelerime ve kanaatlerime ve ilk girişimimde aldığım, görmezden gelinemeyecek o iki derse beni karşı çıkmaya itebilecek tek şey, kaçınması olanaksız, karşı konulmaz, alnıma yazılı bir mutsuzluk olabilirdi ancak.

Önceleri benim kararlılığımı pekiştirmiş olan kaptanın oğlu yoldaşım, şimdi benden daha kararsız gözüküyordu. Yarmouth'dayken çeşitli yerlere dağıtıldığımız için ancak iki üç gün sonra konuşabildik onunla; dediğim gibi, beni gördüğü anda sesinin tonu değişti, son derece mutsuz bir ifadeyle başını sallayıp nasıl olduğumu sordu ve babasına benim kim olduğumu, bu yolculuğa daha sonraki uzun yolculuklara deneyim kazanmak için çıktığımı anlatınca, babası epeyce ciddi ve ilgili bir ses tonuyla bana dönerek, "Genç adam," dedi, "Artık bir daha hiç denize çıkmamalısın; bunu, denizci olmaman gerektiğinin açık ve somut bir belirtisi saymalısın," dedi. "Neden efendim?" dedim, "Siz artık hiç denize çıkmayacak mısınız?" "O başka," dedi, "Bu benim işim, dolayısıyla da görevim; ancak sen bu yolculuğa denemek için çıktığından bunu sana Tanrı'nın, gitmek için

direttiğinde başına ne geleceğini gösterdiği bir deneyim olarak gör. Belki de bütün bunların başımıza senin yüzünden gelmiştir, Yunus'un Tarşiş'e gittiği geminin başına gelenler gibi. Hele sen kimin nesi olduğunu, neden denize açıldığını anlat bakalım." Bunun üzerine ona öykümün bir kısmını anlattım; sonuna geldiğimde, tuhaf bir öfkeye kapıldı, "Ben ne yaptım da," dedi, "Böylesine mutsuz bir sefil benim gemime bindi? Bin pound bile verseler bir daha seninle aynı gemiye ayak basmam." Bu dediğim gibi, aslında kaybı nedeniyle henüz yatıştıramadığı ruhunun gelgitlerinden kaynaklanıyor ve amacını aşıyordu. Yine de daha sonra büyük bir ciddiyetle konuştu benimle, babamın yanına dönmemi ve mahvıma yol açacak şeyler yapmamamı öğütleyerek, Tanrı'nın elinin açıkça bana karşı göründüğünü söyledi. "Genç adam," dedi, "Sözüme güven, eğer dönmezsen, nereye gidersen git, babanın sana söyledikleri gerçekleşinceye kadar felaketler ve mutsuzluklar peşini bırakmayacak."

Bundan kısa bir süre sonra ayrıldık; ona pek az yanıt verdiğim ve sonra da bir daha görmediğim için ne tarafa gittiğini bilmiyorum. Bana gelince, cebimdeki biraz para sayesinde karayoluyla Londra'ya gittim ve yolda olduğu gibi orada da yaşamda hangi yönü tutacağım, denize mi yoksa eve mi gideceğim konusunda kendimle epeyce mücadele ettim.

Eve gitmek söz konusu olduğunda utancım, düşüncelerimi yönlendiren en iyi dürtülere gölge düşürüyor ve komşular arasında nasıl gülünç duruma düşeceğim, yalnızca annemle babamın değil herkesin karşısında nasıl yüzümün kızaracağı geliyordu hemen aklıma; o zamandan beri insanoğlunun, özellikle de gençlerin yaradılışlarının ne kadar da acayip ve akılsızca olduğunu sık sık gözlemlemişimdir; bu tür durumlarda sağduyularının kendilerine yol göstermesi gerekirken, günaha girmekten utanmıyorlar da pişmanlık

duymaktan utanıyorlar; kendilerini saygın aptallar durumuna düşüren eylemlerden utanmıyorlar da kendilerini yalnızca bilge kılabilecek geri dönüşlerden utanıyorlar.

Ancak yaşamımın bu anında, ne gibi önlemler alacağım ve yaşamda hangi yolu tutacağım konusunda bir süre kararsız kaldım. Eve gitmekteki karşı konulmaz gönülsüzlüğüm sürdü ve bir süre denizden uzak kaldığım için çektiğim sıkıntıların anısı silindi; bunlar silinirken de dönmek için duyduğum arzu kırıntıları, bunları tümüyle kafamdan atıncaya ve yeni bir yolculuk arayışına girinceye kadar, beraberinde yok olup gitti.

İkinci Bölüm

Tutsaklık ve Kaçış

Beni yabani ve düşüncesiz bir biçimde talihimi kovalama dürtüsüyle, ilkönce alelacele baba ocağını terk etmeye, bütün iyi öğütlere ve babamın girişimlerine, hatta buyruğuna kulağımı tıkamam için pençesine düştüğüm kibre sürükleyen o uğursuz etki, bütün maceralar içinde en bahtsız olanları serdi gözlerimin önüne ve kendimi Afrika sahiline ya da bizim denizcilerin kabaca adlandırdıkları gibi Gine'ye doğru yola çıkan bir geminin güvertesinde buldum.

Gemiye, olağandan biraz fazla çalışmamı gerektirse bile hiç olmazsa bir tayfanın görev ve sorumluluğunu öğrenebileceğim ve zamanla kaptan olamasam bile kendimi ikinci kaptan ya da yüzbaşı olarak yetiştirebileceğim biçimde girmeyişim, bütün bu maceralardaki en büyük şanssızlığımdı. Fakat her zaman en kötüsünü seçmek kaderim olduğundan burada da aynısını yaptım; cebimde param ve sırtımda da iyi giysiler bulunduğundan gemilere hep bir beyzade edasıyla biniyordum ve bu yüzden de gemide ne bir işim oldu ne de bir iş öğrenebildim.

O zamanlarda benim gibi gevşek ve yanlış yola sapmış gençlerin pek erişemeyecekleri bir şansım varmış ki Londra'da oldukça iyi dostlar arasına düşmüştüm; oysa Şeytan benim gibi gençler için daha işin başında bir tuzak kurmadan edemez. Önce Gine sahilinde bulunmuş ve elde ettiği başarı üzerine oraya yeniden gitmeye karar vermiş bir gemi kaptanıyla tanıştım. Dünyayı gezmeye niyetlendiğimi söylerken beni duyan ve yaşıma göre hiç de fena sayılmayacak konuşma tarzımdan hoşlanan bu kaptan, onunla yolculuğa çıkarsam hiçbir masrafa katlanmayacağımı söyledi bana; onun sofra ve yol arkadaşı olmalı ve eğer

yanımda bir şeyler götürebilirsem ticaretin izin verdiği ölçüde bundan yararlanmalıydım; belki bu beni yüreklendirebilirdi de.

Teklifine dört elle sarıldım ve sıkı bir dostluk kurduğum, dürüst, açık tavırlı bir adam olan bu kaptanla yola çıktım. Yanımda ufak miktarda mal da götürdüm ve dostum kaptanın çıkar kaygısı gütmeyen dürüstlüğü sayesinde bana aldırttığı 40 poundluk oyuncak ve süs eşyası ile kayda değer bir sermaye sağladım. Bu 40 poundu iletişimde bulunduğum bazı akrabaların yardımıyla bir araya getirmiştim ve sanırım onlar da babamı ya da en azından annemi ilk serüvenime ufak da olsa bir katkı sağlamaya ikna etmişlerdi.

Bütün maceralarım içinde tek başarılı yolculuğun bu olduğunu söyleyebilirim ki onu da dostum kaptanın aklı başında ve dürüst bir insan olmasına borçluyum; sayesinde matematik ve denizcilik kuralları hakkında doyurucu bilgiler edindim, gemi seyir defterinin nasıl tutulacağını, nasıl gözlem yapılacağını, kısacası bir denizcinin bilmesi gereken bazı şeyleri öğrendim; bana öğretmekten keyif aldığı için ben de öğrenmekten keyif aldım; özetle sattığım malların karşılığında dönüşümde bana Londra'da 300 pound kazandıran üç kiloya yakın altın tozu getirdiğim için, bu yolculuk beni hem bir denizci hem de bir tüccar yaptı ve bu kazanç aklımı, gözümü boyayıp sonraları yıkımıma yol açan, o göz kamaştırıcı düşüncelerle doldurdu.

Bu yolculukta bile şanssızlıklar yakamı bırakmamıştı; özellikle alışveriş yaptığımız başlıca bölgenin kıyıda, ekvatorun yalnızca on beş derece kuzeyinde bulunması nedeniyle aşırı sıcak iklimin yol açtığı şiddetli bir tropikal humma yüzünden hastalıktan başımı alamadım.

Artık bir Gine tüccarı olma yolundaydım ve Londra'ya dönüşümüzden kısa bir süre sonra dostumun ölümü en büyük bahtsızlığımdı; aynı yolculuğa yeniden çıkmaya karar

vermiştim ve önceki yolculuğumuz sırasında dostumun ikinci kaptanı olan kişinin şimdi kumandayı ele aldığı aynı gemiye bindim. Bu bir insanın yapabileceği en uğursuz yolculuktu, çünkü yeni kazanılmış servetimin 100 pound kadarını üstüme alıp 200 poundunu dostumun bana karşı dürüst davranan dul eşine emanet ettiysem de en berbat şanssızlıklara uğramaktan kurtulamadım. İlki şuydu: Gemimiz Kanarya Adaları'na doğru ya da daha ziyade o adalarla Afrika kıyıları arasında bir yerlerde yol almaktayken, sabah gün ağarırken Sale'li bir Türk korsan gemisinin yelkenlerini fora ederek peşimize düştüğünü görünce şaşırdık. Kaçmak için serenlerimizin ve direklerimizin taşıyabileceği kadar yelken doldurduysak da korsanların arayı kapatmakta olduğunu ve en geç birkaç saat içinde bize yetişeceğini anlayınca dövüşmeye hazırlandık; bizim gemimizde on iki, korsanlarda ise on sekiz top vardı. Öğleden sonra üç sularında bizi yakaladı ve niyetlendikleri gibi gemimizin kıçın tersi yerine yanlışlıkla kıç omuzluğunun tersine alabanda edince toplarımızın sekizini o tarafa sürdük ve üstlerine yaylım ateşi açtık; top ateşimize karşılık verdikten ve güvertesindeki yaklaşık iki yüz adam da üstümüze saçma yağdırdıktan sonra yeniden uzaklaştı. Fakat adamlarımızın hepsi birbirine yakın durduğundan bir tekinin bile burnu kanamadı. Onlar yeniden saldırmaya biz de kendimizi savunmaya hazırlandık. Ancak bizi diğer omuzlukta bırakıp öteki yandan saldırarak, derhal yelkenlerimizi ve halatlarımızı kesip parçalamaya girişen altmış adamı güvertemize çıkardılar. Onlara saçma, süngü ve patlayıcılarla karşılık vererek iki kez güverteden geri püskürtmeyi başardık. Yine de bu üzücü öyküyü kısa kesersek, gemimiz ele geçirildi, adamlarımızdan üçü öldürüldü, sekizi yaralandı ve teslim olmak zorunda kaldık; hepimiz tutsak alınıp Mağribîlerin elinde bulunan liman kenti Sale'ye götürüldük.

Orada karşılaştığım muamele baştan endişelendiğim kadar korkutucu değildi; adamlarımızın geri kalanı gibi imparatorun sarayına götürülmek yerine, korsan gemisi kaptanının olağan ödülü olarak alıkonuldum, gençliğim ve çevikliğim nedeniyle işine yarayacağımı düşünüp beni kendisine köle yaptı. Tüccarlıktan sefil bir köleye dönüştüğüm bu beklenmedik değişiklikle tümüyle bozguna uğramıştım; o anda geriye dönüp, sefil olacağımı ve beni kurtaracak kimsenin bulunmayacağını söyleyen babamın kehanet gibi söylevini düşünüyordum; o an için bundan daha kötüsünün başıma gelemeyeceğine, Tanrı'nın beni cezalandırdığına ve hiçbir kurtuluş umudu olmaksızın işimin bittiğine gerçekten inanıyordum; heyhat! Bu öykünün devamında da görüleceği gibi başıma gelecek felaketin yalnızca tadımlık kısmıydı bu.

Yeni patronum ya da efendim beni evine götürürken, onun günün birinde İspanyol ya da Portekizli bir savaş gemisine yenilmesinin kaderinde yazıldığı ve böylece benim de özgürlüğüme kavuşacağım inancıyla, yeniden denize açıldığı zaman beni de yanında götüreceği umudundaydım. Fakat bu umudum bir süre sonra kayboldu, çünkü denize açıldığında küçük bahçesiyle ilgilenmem ve evindeki kölelerden beklediği olağan angaryalarla uğraşmam için beni geride bıraktı ve yeniden eve döndüğünde de kamarada yatıp gemiye göz kulak olmamı buyurdu.

Burada kaçışımdan ve bunu gerçekleştirmek için hangi yönteme başvuracağımdan başka hiçbir şeye kafa yormadım; ancak içinde ufacık bir umut barındıran tek bir yol, düşüncesini bile mantıklı kılan tek bir şey bulamadım, çünkü bunun üzerinde tartışacağım ve benimle kaçacak benden başka tek bir köle arkadaşım, tek bir İngiliz, İrlandalı ya da İskoç yoktu; böylece kendimi sık sık bunun hayaliyle avutmama karşın, iki yıl boyunca kaçış eylemini yaşama geçirtecek tek bir yüreklendirici umudum olmadı.

İki yıl kadar bir zaman geçtikten sonra, özgürlüğüme kavuşmak için girişimde bulunmaya yönelik o eski düşünceyi yeniden kafama sokan tuhaf bir olay gerçekleşti. İşittiğim kadarıyla efendim, gerekli parayı bulamadığından gemisine bakım yaptıramıyordu; bu yüzden daha uzun süreyle evde kalmıştı ve geminin sandalıyla haftada bir iki kez, hatta havalar iyiyse daha da sık balığa çıkıyor, genç Maresco ile beni de kürek çekelim diye hep yanına alıyordu; biz de onu eğlendiriyorduk; hatta balık yakalamakta son derece usta olduğum ortaya çıkmıştı; hatta öyle ki, bazen beni akrabası olan bir Mağribî ve oralarda dedikleri gibi Maresco ile balık tutmaya yolluyordu.

Bir keresinde sakin bir sabah balığa çıktığımızda öyle yoğun bir sis bastırdı ki kıyıdan yarım fersah bile uzaklaşmadığımız halde karayı göremez olduk; nereye nasıl kürek çektiğimizi bilemeden bütün gün ve bütün bir gece uğraşıp durduk ve sabah olduğunda kara yerine denize doğru küreklere asıldığımızı ve karadan en azından iki fersah uzaklaştığımızı fark ettik. Yine de büyük bir çabayla, sabah rüzgârı son derece şiddetli estiği için biraz da tehlike atlatarak dönebildik; fakat açlıktan da ölüyorduk.

Ancak bu felaketi kulağına küpe yapan patronumuz, bundan böyle daha dikkatli olmaya karar vermiş ve bizim İngiliz gemisinden ele geçirdiği sandalı bu amaçla ayırıp yanına bir pusula ve biraz yiyecek içecek almaksızın bir daha balığa gitmemeyi koymuştu kafasına; böylece kendisi de bir İngiliz köle olan gemi marangozuna, sandalın ortasına, bir mavnadakine benzer özel bir kamara, kamaranın arkasına dümeni ve uskuta halatını idare edebilecek, önüne de bir-iki kişinin ayakta durup yelkenleri idare edebileceği bir yer yapmasını buyurdu. Sandalın yelkeni kırlangıç kanadı denilen türdendi ve epeyce dar ve alçak olan bumba da bu kamarayla uyum içindeydi; kamara bir iki köleyle birlikte uzanıp yatabileceği, içmeye değer

bulduğu birkaç şişe içkisi, ekmeği, pirinci ve kahvesini koymak için birkaç küçük çekmecesi bulunan ve üstünde yemek yiyeceği bir masanın sığabileceği büyüklükteydi.

Sık sık bu sandalla balık avına çıkıyordu ve balık tutmakta en usta kişi ben olduğum için asla bensiz gitmiyordu. Oranın ileri gelenlerinden iki üç Mağribî'yi de alıp sandalda keyif çatmak ya da balık tutmak üzere sözleşmiş ve bu kişileri ağırlamak için olağandışı hazırlık yapıp sandala bir gece öncesinden her zamankinden çok yiyecek içecek göndermiş ve bana da bir yandan balık tutup bir yandan da kuş avlamayı tasarladıkları için saçma ve barut hazırlamamı buyurmuştu.

Her şeyi buyurduğu gibi hazır ettim; ertesi sabah sandal yıkanmış, sancağı ve süsleri asılmış ve konuklarını ağırlamak için gereken her şey yapılmış olarak bekledim; patronum sonradan tek başına çıkageldi ve konuklarının son anda işlerinin çıktığını söyleyerek bana adam ve çocukla birlikte sandalı alıp balığa çıkmamı, dostları kendisine akşam yemeğine gelecekleri için biraz balık tutar tutmaz evine getirmemi buyurdu; ben de buna hazırdım zaten.

O anda kendimi küçük bir teknenin kumandasında bulduğumdan eski kurtuluş düşlerim yeniden kafama hücum etmişti ve efendim artık gitmiş olduğundan kendimi balık avlamak değil de bir yolculuğa çıkmak için hazırlamaya başladım; üzerinde o kadar düşünmediğim için nereye dümen kıracağımı bilmesem de tek arzum beni oradan uzaklaştıracak herhangi bir yere gitmekti.

İlk numaram, kendisine, koruyucumuzun ekmeğini yemeye kalkışmamamız gerektiğini söyleyerek, şu Mağribî'yi denizdeyken yiyeceğimiz bir şeyler getirmeye kandırmak oldu. Bana hak vermişti; dolayısıyla da sandala bir büyük sepet dolusu peksimet ya da bisküviyle üç küp tatlı su getirdi. Patronumun İngilizlerden ganimet olarak kaldırdığı

besbelli olan şişe kasalarının durduğu yeri de biliyordum ve Mağribi sahildeyken, sanki önceden patronumuz için getirmişim gibi yapıp bunları sandala aktardım. Neredeyse elli kilo ağırlığındaki bir balmumu topağıyla bir makara sicimi, özellikle de mum yapımında kullandığımız balmumu gibi sonradan çok işe yarayacak bir nacağı, bir balta ve bir çekici de sandala taşıdım. Hiçbir şeyden kuşkulanmadan yuttuğu bir numara daha çektim Mağribî'ye: Adı İsmail'di, ama onu Muley ya da Moely diye çağırırlardı, bu yüzden ben de ona, "Moely," dedim, "Patronumuzun silahları sandalda; Biraz barutla saçma getirir misin? Topçunun cephanesini gemide saklıyor çünkü. Belki kendimiz için bir iki ördek vururuz." "Olur, gidip getireyim," dedi ve üç kilo kadar saçmayla birkaç merminin bulunduğu bir torbayla beraber içinde yarım kiloyu aşkın barut bulunan deri bir torba getirerek hepsini sandala koydu. Aynı sıralarda ben de kasadaki büyük şişelerden boşalmaya yüz tutmuş bir şişeyi başka bir şişeye boşaltarak, efendimin kamarasında bulduğum biraz barutla doldurmuştum ve böylece gereken her şeyi yanımıza almış olarak balık tutmak için limandan ayrıldık. Limanın tam ağzında yer alan kaledeki nöbetçiler bizim kim olduğumuzu bildiklerinden bize dikkat bile etmediler; yelkenimizi toplayıp balık avlamaya başladığımızda limandan bir milden fazla uzaklaşmıştık. Rüzgâr istediğimin tersine kuzey-kuzeydoğudan esiyordu ki güneyden esseydi rotamızı İspanya sahillerine doğrultabilir, en azından Cadiz Körfezi'ne varabilirdik; ancak hangi yönden eserse essin bu iğrenç yerden bizi götürsün yeter, diye düşünüyordum, gerisini kadere bırakmıştım.

Bir zaman balık avlamakla uğraştım; Mağribî oltama gelen balıkları çekmediğimin farkına varmadığından ona, "Böyle olmayacak; patronumuza böyle hizmet edemeyiz; daha açığa gitmeliyiz," dedim. Aklına hiçbir kötülük gelmediği için kabul etti ve sandalın başında o durduğundan yelkenleri açtı, ben de dümeni idare ederken sanki balık tutacakmışım

gibi sandalı bir fersah daha ileriye götürdüm; dümeni çocuğa bıraktıktan sonra Mağribî'nin bulunduğu tarafa adım attım ve sanki arkasındaki bir şeyi yerden alacakmışım gibi eğilerek aniden kolumla belinden kavradım ve onu sandaldan denize attım. Şişe mantarı gibi yüzdüğünden hemen suyun yüzüne çıktı ve nereye gidersem gideyim peşimde tüm dünyayı dolaşabileceğini söyleyerek kendisini sandala almam için yalvardı. Sandalın ardından öyle hızlı yüzüyordu ki rüzgâr çok hafif estiğinden bize yetişmesi an meselesiydi; bunun üzerine kamaraya girip kuş avında kullandığımız tüfeklerden birini alarak ona doğrulttum ve kendisine hiçbir kötülüğüm dokunmadığını, sesini çıkartmazsa bundan sonra da dokunmayacağını söyledim. "Ancak," dedim, "Kıyıya ulaşabilecek kadar iyi yüzüyorsun, deniz de sakin; kıyıya dön yüzünü, sana bir şey yapmayacağım ama sandala yaklaşırsan kafana sıkarım, çünkü özgürlüğüm uğruna her şeyi yaparım," böylece kıyıya doğru yüzmeye başladı; kusursuz bir yüzücü olduğu için kıyıya ulaşmayı başardığından hiç kuşkum yok.

Bu Mağribî'yi yanıma alıp çocuğu da oracıkta boğsam daha iyi olurdu, ama ona güvenmeyi göze alamazdım. O gittikten sonra Xury diye çağırdıkları çocuğa döndüm ve ona, "Xury, eğer bana sadık kalırsan seni büyük adam yaparım; ancak bana bağlı kalacağına dair yüzünü sıvazlamazsan –bu Muhammed ve babasının sakalı üstüne yemin etmekti– seni de denize atmak zorunda kalırım." Çocuk yüzüme gülümseyip öyle masumane konuştu, bana sadık kalacağına ve peşimi hiç bırakmayacağına öyle bir yemin etti ki ona güvenmezlik edemedim.

Kıyıya doğru yüzen Mağribî hâlâ görüş alanımın içindeyken, boğazın çıkışına gittiğimizi sansınlar diye (ki kafası çalışan birisi öyle yaptığımızı düşünürdü) sandalı açık denize, daha ziyade rüzgârın yönüne doğrulttum: Çünkü güneye, tam anlamıyla barbarların kıyılarına yöneldiğimizi

düşünecek birisi orada bütün zenci kavimlerin kanolarıyla bizi kuşatıp yok edeceğini; sahile çıkmak yerine vahşi hayvanlar ya da onlardan da vahşi insanoğlu tarafından yenilip yutulacağımızı bilirdi.

Ancak akşam karanlığı iner inmez yönümü değiştirdim ve karaya koşut ilerleyebileceğim biçimde yönümü biraz daha doğuya çevirip dümeni güneye kırdım; uygun, şiddetli bir rüzgâr esintisiyle dümdüz, sakin bir denizde yola öyle bir devam ettim ki ertesi gün öğleden sonra üç sularında kara ilk kez göründüğünde, Sale'nin en az yüz elli mil güneyinde olduğumuzdan ve ortalıkta kimseyi görmediğimizden Mağrip imparatorunun ya da oralardaki herhangi bir kralın topraklarının epeyce ötesine vardığımızdan emindim.

Yine de Mağribîler'den öylesine korkuyor, yeniden onların eline düşmekten öyle endişeleniyordum ki ne durabildim ne karaya çıkabildim ne de demirleyebildim; bu ruh haliyle beş gün boyunca yol alırken rüzgâr da uygun yönde esmeyi sürdürdü; ardından rüzgâr güneye dönmeye başladığında, peşimize düşmüş gemiler varsa bile artık ümidi kesecekleri kanaatine vardım; bu yüzden karaya çıkmayı göze alıp nerede, hangi enlemde, hangi ülkede, hangi devlette olduğunu bilmediğim küçük bir ırmağın ağzında demirledim. Ne bir insan gördüm ne de görmek gibi bir arzum vardı; tek istediğim biraz tatlı suydu. Irmağın ağzına akşamüstü varmıştık, karanlık basar basmaz da kıyıya yüzüp keşfe çıkmaya karar vermiştim; ancak iyice karanlık çöktüğünde türlerini çıkartamadığımız vahşi yaratıkların havlayarak, kükreyerek ve uluyarak çıkarttıkları korkunç sesleri duyduk; zavallı çocuk korkudan ölmek üzereydi ve gün ağarana dek kıyıya gitmemem için bana yalvardı. "Peki Xury," dedim, "Gitmeyeceğim ama belki gündüz de o aslanlar kadar kötü insanlarla karşılaşırız." "O zaman biz de onlara saçma atmak," dedi Xury gülerek, "Onları kaçırmak." Xury'nin İngilizcesi biz kölelerin aramızda konuştuğumuzdan

öğrendiği kadardı. Ancak çocuğun neşelendiğini görmekten hoşnuttum ve onu daha da neşelendirmek için bir yudum içki (patronumuzun şişelerinden) verdim. Sonuçta Xury'ninki iyi bir öneriydi ve ben de buna uydum; demir atıp bütün gece sessizce bekledik; sessizce diyorum, çünkü gözümüze hiç uyku girmedi; iki üç saat içinde çeşit çeşit yığınla iri yaratığın (onları nasıl adlandıracağımızı bilmiyorduk) deniz kıyısına inip suya koşarak serinlemenin zevkiyle yuvarlandıklarını gördük. Öyle çirkin uluma ve kükreme sesleri çıkartıyorlardı ki böylesini hiç duymamıştım.

Xury ölümüne korkmuştu ki doğrusu ben de farklı sayılmazdım; ancak ikimiz de asıl korkuyu bu güçlü yaratıklardan birisi yüzerek sandalımıza doğru geldiğinde yaşadık; onu göremiyorduk, ancak homurtularından kocaman ve öfkeli bir canavar olduğunu anlayabiliyorduk. Xury bunun bir aslan olduğunu söyledi, belki de öyleydi bilmiyorum; ancak zavallı Xury demir alıp kaçalım diye haykırdı; "Hayır Xury," dedim, "Şamandırayla birlikte halatımızı kaydırıp denize gidebiliriz; bizi o kadar uzun süre izleyemezler." Bunu daha yeni söylemiştim ki yaratıkla (artık her ne idiyse) aramızda iki kürek boyu mesafe kaldığının şaşkınlıkla farkına vardım; hemen silahıma davranıp kamaranın kapısına vardım ve ateş ettim; bunun üzerine anında geri döndü ve yeniden kıyıya doğru yüzdü.

Bu yaratıkların daha önce hiç işitmediklerine inandığım silah sesi yüzünden, kıyıda olduğu gibi karanın içlerinde de yükselen o berbat sesleri, o iğrenç haykırış ve ulumaları anlatmak olanaksız: Bu da gece o sahile gitmemek konusunda beni ikna etmeye yetti; gündüz gitmeyi nasıl göze alacağımız da ayrı bir sorundu, çünkü vahşilerden birinin eline düşmek, aslanlarla kaplanların eline düşmek kadar kötüydü; en azından bunun tehlikesinden de aynı oranda korkuyorduk.

Sandalda bir damla bile su kalmadığından, her ne olursa olsun su için bir yerden kıyıya çıkmak zorundaydık; sorun, nereden nasıl çıkacağımızdaydı. Xury küplerden birisiyle kıyıya gitmesine izin verirsem su olup olmadığına bakacağını ve bulursa bana getireceğini söyledi. Niye gitmek istediğini sordum ona. Neden o sandalda kalıp da ben gitmiyordum? Çocuk kendisini ondan sonra hep sevmeme yol açan bir sevecenlikle yanıtladı sorumu. Şöyle diyordu, "Eğer vahşi adam gelir, o zaman var beni yemek, sen de kaçmak." "Pekâlâ Xury," dedim, "İkimiz birlikte gideceğiz ve eğer vahşiler gelirlerse onları öldüreceğiz, hiçbirimizi yiyemeyecekler." Böylece Xury'ye bir parça peksimetle, patronumuzun, daha önce sözünü ettiğim kasasındaki şişelerden bir yudum verdim; sandalı yeterli olduğunu düşündüğümüz kadar kıyıya yanaştırdık ve yanımıza silahlarla su doldurmak için iki küpten başka bir şey almadan karaya çıktık.

Vahşilerin ırmak boyunca kanolarıyla gelivermeleri korkusuyla, sandalı gözümün önünden ayırmayı göze alamıyordum, ama çocuk karanın bir mil kadar içinde alçak bir yer görüp oraya doğru seğirtmişti ve bir süre sonra bana doğru koştuğunu gördüm. Bir vahşi tarafından kovalandığını ya da vahşi bir hayvandan korktuğunu düşünerek yardım etmek için ona doğru koştum; ancak yaklaştığımda omuzlarında asılı bir şey gördüm; vurduğu bir yaratıktı bu, yaban tavşanına benzemekle birlikte rengi farklıydı ve bacakları daha uzundu; fakat bundan çok hoşnut kalmıştık, eti de pek lezzetliydi; ancak zavallı Xury'nin getirdiği en sevindirici haber iyi su bulduğunu ve hiçbir vahşiyle karşılaşmadığını söylemesi oldu.

Fakat daha sonra sular çekildiğinde, bulunduğumuz ırmak ağzının biraz yukarısında akan tatlı su bulunca su yüzünden bu kadar sıkıntıya katlanmamıza gerek olmadığını anladık; böylece küplerimizi doldurduk, çocuğun avladığı tavşanla

kendimize ziyafet çektik ve ülkenin o kesiminde herhangi bir insanoğlunun ayak izlerine rastlamadığımızdan yolumuza devam etmeye hazırlandık.

Bu kıyılara daha önce de bir kez yolculuk yaptığımdan, Kanarya Adaları gibi Yeşil Burun Adaları'nın da kıyıdan çok uzakta olmadığını gayet iyi biliyordum. Fakat bizim hangi enlemde yol aldığımızı ölçecek hiçbir gerece sahip olmadığımdan, oraların da hangi enlemde yer aldıklarını kesin biçimde bilemediğimden, en azından anımsamadığımdan, o adaları nerede arayacağımı ya da ne zaman onlara yaklaşacağımı da bilemiyordum; yoksa şimdi bu adalardan bazılarını kolayca bulabilirdim. Fakat ticareti genellikle deniz yoluyla yapan İngilizlerin alışveriş ettikleri kesime ulaşıncaya kadar bu kıyı boyunca ilerlersem birkaç İngiliz gemisi bulacağım ve bizi kurtarıp yanlarına alacakları umudundaydım.

Hesaplayabildiğim kadarıyla şu an bulunduğumuz yer, Mağrip İmparatorluğu'nun saltanat sürdüğü yerler ile zencilerin bölgesi arasında ve vahşi hayvanlar dışında kimsenin yaşamadığı, bomboş uzanan topraklardı; zenciler burasını Mağribîler'in korkusuyla terk edip daha güneye gitmişler, Mağribîler de çoraklığı nedeniyle yerleşmeye değmeyeceğini düşünmüşlerdi ve sonuçta her iki toplum da burada konaklayan bol miktardaki aslan, kaplan, leopar ve başka vahşi yaratıklar yüzünden bu topraklardan vazgeçmişti; onun için burayı yalnızca Mağribîler, her defasında iki üç bin adamlık bir orduyla gittikleri bir avlanma yeri olarak kullanmaktaydılar ve aslına bakarsanız, neredeyse yüz mil boyunca bu kıyılarda biz de gündüzleri bomboş uzanan topraklardan başka bir şey görmemiş, gece de vahşi hayvanların ulumaları ve kükreyişlerinden başka bir şey işitmemiştik.

Gündüzleri bir iki kez, Kanarya Adaları'ndaki Teneriffe Dağı'nın en yüksek tepesi Pico'yu gördüğümü sanmış ve

oraya ulaşma umuduyla girişimde bulunmayı kafama koymuş, fakat iki denemeden sonra ters rüzgârlar bana engel olmuştu; deniz de benim küçük teknem için epeyce yükselmişti; böylece ilk tasarıma dönmeye ve kıyı boyunca seyretmeye karar verdim.

Oradan ayrıldıktan sonra pek çok kez tatlı su için karaya çıkmak zorunda kaldım; özellikle birinde, sabahleyin erkenden epeyce yüksek bir tepenin altında demir attık ve gelgitin yükselişi sırasında hâlâ içeri girmeye çalışıyorduk. Gözleri benimkinden daha keskin olduğu anlaşılan Xury, bana yavaşça seslenerek kıyıya çıkmamamızın iyi olacağını söyledi; "Bak," dedi, "Korkunç bir hayvan uzanmak uyumak o küçük tepenin altında." Gösterdiği yere baktım ve gerçekten de korkunç bir canavar gördüm; kıyıda, sanki ondan az bir şey daha büyükmüş gibi görünen tepenin gölgesinde, kocaman bir aslan yatıyordu. "Xury," dedim, "Kıyıya çıkıp onu öldüreceksin." Xury, korkuyla yüzüme baktı ve şöyle dedi, "Ben mi! Bir ağızda yiyecek o beni!" Beni bir lokmada yer demek istiyordu. Ancak çocuğa başka bir şey demeyip ses çıkarmamasını buyurarak neredeyse bir alaybozan tüfeği çapındaki en büyük tüfeğimizi alarak iki kurşun ve tıkabasa barutla doldurup yere koydum; ardından başka bir tüfeğe iki fişek yerleştirdim ve üçüncüsüne de (çünkü üç tüfeğimiz vardı) beş küçük fişek koydum. İlk tüfekle hayvanı kafasından vurmak için elimden geldiğince nişan aldım, ama bacağını burnunun üstüne kaldırmış halde yattığından kurşunlar diz çevresinden bacağına gelip kemiğini kırdı. Önce hırıldayarak ayağa kalkmaya uğraştı, ancak bacağı kırıldığından yeniden yere serildi; ardından üç bacağının üstünde doğrularak ömrümde duyduğum en iğrenç biçimde kükredi. Onu kafasından vuramadığım için biraz şaşırmıştım; ancak hemen ikinci tüfeği de aldım ve uzaklaşmaya başlamasına karşın yeniden ateş ettim ve kafasından vurdum; düşerken cılız bir ses çıkarttığını ve can çekişerek yere serildiğini görerek sevindim. Derken Xury

yüreklendi ve kıyıya çıkmasına izin vermemi istedi. "Pekâlâ git bakalım," dedim: Böylece delikanlı suya atladı ve bir elinde küçük bir tüfekle kıyıya yüzdü, yaratığa yaklaştığında tüfeğin namlusunu kulağına dayayıp bir el daha ateş ederek işini tümüyle bitirdi.

Aslına bakarsanız bu gerçekte bizim için bir oyundu, ama yiyecek anlamına gelmiyordu ve hiçbir işimize yaramayacak bir hayvanı vuracağız diye üç atımlık barut harcadığımıza pek üzülmüştüm. Bununla birlikte Xury bir kısmını alacağını söyledi; bu yüzden güverteye gelip benden nacağı istedi. "Ne için, Xury?" dedim. "Ben onun kafasını kesecek," dedi. Bununla birlikte Xury kafasını kesemediyse bile bir ayağını kesti ve yanında getirdi; müthiş derecede kocaman bir ayaktı bu.

Kendi kendime, postunun şu ya da bu biçimde işimize yarayabileceğini düşündüm ve becerebilirsem derisini yüzmeye karar verdim. Böylece Xury ile birlikte bu işi halletmeye gittik; fakat nasıl yapılacağını hemen hiç bilmiyordum; Xury ise bu işte benden çok daha ustaydı. Sonuçta yüzme işi tam bir günümüzü aldı, ancak sonunda başardık ve kamaramızın üstüne serdik, güneş deriyi iki günde güzelce kuruttu ve sonra üstüne uzanabileceğim bir post oldu.

Üçüncü Bölüm

Issız Adaya Düşüş

Bu molanın ardından, hızla azalmaya başlayan erzakımızı oldukça tutumlu biçimde tüketerek ve yalnızca tatlı su gerektiğinde kıyıya çıkarak, on ya da on iki gün boyunca sürekli güneye doğru yol aldık. Aklımda Gambiya ya da Senegal ırmaklarından birisine ulaşmak vardı; Bu da bir Avrupa gemisine rastlamayı umduğum Yeşil Burun civarında bir yer demekti ve bu da olmazsa, adalarda şansımı denemekten ya da oralarda zencilerin elinde yok edilmekten başka daha ne yapabileceğimi bilmiyordum. Avrupa'dan gelen, rotasını Gine, Brezilya ya da Doğu Hint Adaları'na yöneltmiş bütün gemilerin o burna ya da o adalara uğradıklarını biliyordum ve özetlersem, bütün talihimi bu tek noktaya, ya bir gemiye rastlamak ya da yok edilmek olasılığına bağlamıştım.

On gün daha bu kararımı uyguladıktan sonra, karadaki yerleşimler dikkatimi çekmeye başladı; iki üç yerden geçerken kıyıda bizi seyretmek için durmuş insanlar gördük; tümüyle siyah ve çıplak olduklarını da seçebiliyorduk. Bir keresinde kıyıya çıkıp onların yanına gitmeye niyet ettim; fakat Xury benim en akıllı danışmanımdı ve bana, "Hayır, yok gitmek," dedi. Yine de onlarla konuşabileceğim uzaklığa gelinceye kadar kıyıya yanaştım ve kıyı boyunca, iyi niyetle bana doğru koştuklarını gördüm. Birinin elindeki ince uzun bir sopa dışında, hiçbirinin elinde herhangi türden bir silah olmadığını gözlemledim; o da Xury'nin söylediğine göre bir mızraktı ve bunları epeyce uzak mesafeden iyi nişan alarak fırlatabiliyorlardı; bunun üzerine, belli bir mesafeyi koruyarak onlarla becerebildiğim ölçüde işaretlerle anlaşmaya çalıştım ve özellikle de yiyecek bir şeyler istedim: Onlar da işaretle sandalımı durdurmamı ve bize et

getireceklerini belirttiler. Bunun üzerine yelkeni indirip yanaştım; içlerinden ikisi köylerine koştu ve yarım saatten az bir sürede geri döndü; yanlarında iki parça kurutulmuş etle biraz mısır getirdiler ki herhalde köylerinde bunlar bulunuyordu, ama ne eti olduğunu anlayamadık; bir sonraki anlaşmazlığımız da bunları nasıl alacağımıza ilişkindi; ben kıyıya onların yanına gitmeyi göze alamıyordum, onlar da bizden çok korkuyorlardı, ama hepimiz için güvenli bir yol buldular, erzakı kıyıya getirip yere bıraktılar ve oradan epeyce uzaklaştılar; biz gidip bunları güvertemize taşıyıncaya kadar da yakınımıza gelmediler.

Karşılığında onlara verecek hiçbir şeyimiz olmadığından teşekkür anlamında el kol işaretleri yaptık, ama tam o sırada onlara minnetimizi harika bir biçimde gösterebileceğimiz bir fırsat doğdu; biz kıyıdayken, birinin (anladığımız kadarıyla) büyük bir öfkeyle ötekini kovaladığı iki muazzam yaratık dağlardan denize doğru koştu; erkeğin dişiyi mi kovaladığını yoksa oyun gereği ya da öfkeden mi koştuklarını ayırt edemediğimiz gibi bunun olağan bir durum mu yoksa alışılmadık bir şey mi olduğunu da bilemedik; fakat ben ikincisi olduğuna inanıyorum; neden derseniz, birincisi bu vahşi yaratıklar gece dışında pek ortaya çıkmazlar ve ikincisi de insanların, özellikle de kadınların bunlardan çok korktuklarını gördük. Mızrak ya da ok taşıyan adam onlardan kaçmadı, ancak geri kalanlar kaçtı; bununla birlikte iki yaratık da doğruca denize koşarlarken zencilerden birinin üstüne çullanmak yerine kendilerini denize atıp birbirini şaşırtmak istercesine yüzmeye başladılar; sonunda birisi beklediğimden daha çok yaklaştı sandalımıza ancak ben de her ihtimale karşı tüfeğimi doldurmuş olduğumdan onu karşılamaya hazırdım ve Xury'ye ötekileri de doldurmasını buyurdum. Ulaşabileceğim yakınlığa gelir gelmez ateş ettim ve onu tam kafasından vurdum; hemen suya battı, ama sanki can çekişiyormuş gibi –ki öyleydi de– batıp çıkarak yeniden doğruldu ve hemen karaya yöneldi; ancak bir

yandan ölümcül yarası bir yandan da epeyce su yutması yüzünden kıyıya varamadan öldü.

Tüfeğimin sesi ve ateşi karşısında bu zavallı yaratıkların şaşkınlığını anlatmak olanaksız: Bazıları korkudan ölecek gibi oldu, hatta kendilerini ölmüş gibi yere attılar; fakat yaratığın öldüğünü ve suya gömüldüğünü, benim de kıyıya gelmeleri için işaret ettiğimi görünce yüreklenip sokuldular ve suyun içinde yaratığı aramaya başladılar. Sudaki kan izlerinden onu buldum; etrafına dolayıp çekmeleri için zencilere verdiğim bir ipin yardımıyla onu kıyıya sürüklediler ve bunun az rastlanan türden, benekli, hayranlık uyandıracak ölçüde güzel bir leopar olduğunu fark etmeleri üzerine de onu öldürmek için kullandığım nesneye duydukları hayranlıkla ellerini havaya kaldırdılar.

Ateşin parıltısı ve silah sesiyle ürken öteki yaratık ise kıyıya yüzdü ve doğruca indikleri dağlara doğru koştu; ben de o uzaklıktan onun ne olduğunu çıkartamadım. Zencilerin bu yaratığın etini yemek istediklerinin çabucak farkına vararak, onu benden bir armağan olarak kabul etmelerini istedim; onu alabileceklerini gösteren işaretim üzerine çok sevindiler. Anında hayvanın üstüne üşüştüler ve bıçakları bulunmamasına karşın ucu sivriltilmiş bir ağaç parçasıyla derisini hemen oracıkta, bizim bir bıçakla yapabileceğimizden çok daha çabuk yüzdüler. Etin bir kısmını bana sundular, ama ben kendi payımı da onlara verdiğimi işaret ederek teklifi geri çevirdim; fakat deriyi gösterdiğimde hiç tereddüt etmeden verdiler ve kendi tayınlarından da bol miktarda getirdiler; ne olduklarını bilmesem de kabul ettim. Ardından da onlara, küplerimizden birini ters çevirip boş olduğunu ve doldurulmasını istediğimi gösterdim. Hemen arkadaşlarını çağırdılar ve iki kadın, topraktan yapılmış ve güneşte pişirildiğini tahmin ettiğim büyük toprak bir kazan getirerek tıpkı önceden yaptıkları gibi yere koydular. Xury'i küplerimizle kıyıya gönderip üçünü

de doldurttum. Kadınlar da erkekler gibi anadan doğma çıplaktı.

Hiç olmazsa köklerden ve mısırdan oluşan erzakımla suyum vardı artık; dost canlısı zencilerimi geride bırakarak kıyıya hiç uğramaksızın, kara dört beş fersah önümde denize doğru uzanıncaya dek, on bir gün daha yol aldım, deniz de sakin olduğundan bu çıkıntıyı dolaşmak için iyice denize açıldım. Karaya iki fersah kala, öteki yanında denize doğru uzanan kara parçasını açık seçik görüyordum; bunun üzerine buranın Yeşil Burun Adaları'na adını veren Verde Burnu olduğundan emin oldum. Ancak epeyce uzağımızdaydılar ve yapmam gereken en doğru hareketin ne olduğunu kestiremiyordum, çünkü eğer şiddetli bir rüzgâra kapılacak olursam hiçbirine ulaşamayabilirdim.

Bu ikilem içinde, dümeni Xury'ye bırakıp kamaraya girmiş epeyce dalgın biçimde oturuyordum ki aniden delikanlı haykırmaya başladı: "Efendi, efendi, yelkenli bir gemi!" Aptal çocuk aklı başından gitmiş halde bunun, efendisinin bizim peşimizden yolladığı gemilerden birisi olduğunu sandı; fakat ben onların ulaşabileceklerinden çok daha uzaklarda olduğumuzu biliyordum. Kamaradan fırladım ve yalnızca gemiyi görmekle kalmayıp hemen bunun bir Portekiz gemisi olduğunu da anladım ve Gine sahiline, zencilere gittiğini düşündüm. Fakat rotasını biraz daha gözleyince, bir süre sonra, başka tarafa yol aldıklarını ve kıyıya yaklaşmak gibi bir niyetleri olmadığını fark ettim ve eğer olanak bulursam onlarla konuşmaya kararlı biçimde elimden geldiğince açık denize doğru yöneldim.

Yelkenimi ne kadar açsam da ben onların yoluna çıkamadan ve onlara hiçbir işaret veremeden uzaklaşmış olacaklarını fark etmiştim: Büyük bir gayret gösterdikten sonra umudum kırılmaya başlamışken dürbünleriyle sayesinde bizi fark ettiler ve kayıp bir Avrupa gemisinin sandalı sanmış olacaklar ki yaklaşmamı beklemek üzere

yelkenlerini indirdiler. Bu durumdan yüreklendim ve yanımızda bulunan patronumuzun sancağını acil durum sinyali olarak salladım ve bir el ateş ettim; ikisini de fark etmişlerdi; sonradan anlattıklarına göre silah sesini işitmemişler ancak dumanı görmüşlerdi. Bu sinyaller üzerine durup beni beklemeye başladılar, yaklaşık üç saat sonra onların yanına vardım.

Portekizce, İspanyolca ve Fransızca kim olduğumu sordular, fakat hiçbirini anlamadım; ancak en sonunda gemide bulunan İskoç bir denizci bana seslenince ona yanıt verdim ve bir İngiliz olduğumu, Sale'deki Mağribîler'in elinde tutsakken kaçtığımı anlattım; o zaman büyük bir yakınlık gösterip güverteye davet ederek beni ve tüm eşyalarımı aldılar.

İçinde bulunduğum ve benim gözümde böylesine sefil, neredeyse ümitsiz olan bir durumdan kurtarıldığım için, hiç kimsenin yadırgamayacağı, anlatılamaz bir sevinç içindeydim ve neyim var neyim yoksa hepsini kurtarılışımın karşılığı olarak geminin kaptanına sundum; o ise yüce gönüllülükle, benden hiçbir şey almayacağını, Brezilya'ya vardığımızda her şeyin noksansız biçimde bana geri verileceğini söyledi. "Çünkü," dedi, "Kendim kurtarıldığımda nasıl mutlu olacaksam sizin yaşamınızı da aynı duygularla kurtardım: Şu ya da bu zamanda ben de kendimi aynı durumda bulabilirim. Ayrıca elinizdekileri alırsam, sizi ülkenizden çok uzaklardaki Brezilya'ya götürdüğümde orada açlıktan ölürsünüz ve böylece kurtardığım canı bu kez de ben almış olurum. O yüzden olmaz. Seignior Inglese (Bay İngiliz), sizi oraya hayır için götüreceğim, eşyalarınız orada karnınızı doyurmanıza ve evinize dönmenize yarayacak."

Teklifinde hayırseverlikle davrandığı gibi, denizcilere sahip olduğum hiçbir şeye dokunulmamasını buyurarak sözünü de harfiyen tuttu: Bunun ardından, tüm eşyalarımı kendininkilerin yanına koyarak bana, üç toprak küpüme

varıncaya kadar hepsinin tam bir dökümünü gösteren bir makbuz verdi.

Sandalıma gelince, oldukça iyi durumdaydı ve bunu görünce gemisinde kullanmak için satın alabileceğini söyleyerek sandala ne kadar istediğimi sordu. O ana kadar bana her bakımdan çok cömert davrandığı için sandala herhangi bir fiyat biçemeyeceğimi ve bunu tümüyle kendisine bıraktığımı söyledim: Bunun üzerine bana Brezilya'da ödemek üzere 80 gümüş İspanyol sikkesi karşılığı senet vereceğini söyledi; oraya vardığımızda, fazlasını veren çıkarsa aynı tutarda ödeme yapacaktı. Bana Xury için ayrıca 60 gümüş İspanyol lirası teklif ettiyse de bunda gönülsüz davrandım; kaptanın onu almasını istemediğimden değil de kendi özgürlüğüm için bana o kadar sadakatle yardım etmiş zavallı delikanlının özgürlüğünü satmak hoşuma gitmediğinden. Bununla birlikte ona nedenimi anlattığımda, kaptan bana hak verdi ve şöyle bir orta yol önerdi: Eğer Hıristiyanlığa dönmeyi kabul ederse on yıl sonra onu özgür bırakacaktı. Bu teklif ve Xury'nin de onunla gitmek istediğini söylemesi üzerine kaptanın onu almasına razı oldum.

Brezilya'ya dek çok iyi bir yolculuk yaptık ve yirmi iki gün sonra Todos los Santos ya da Tüm Azizler Körfezi'ne vardım. Yaşamın zorlukları içinde en sefillerinden birinden daha kurtulmuştum; bundan sonra kendim için ne yapacağımı düşünmem gerekiyordu.

Kaptanın bana gösterdiği cömert davranışı asla unutamam: Yolculuğum için benden beş kuruş almamış; leopar postu için yirmi, aslan postu için de kırk duka altını vermiş; gemideki tüm eşyalarımın eksiksiz olarak bana teslim edilmesini sağlamış ve içki kasası, silahlarımdan ikisi ve yaptığım mumlardan artakalan balmumu topağı gibi, satmak istediğim her şeyi benden almıştı: Özetle, eşyalarımın

tümünden 220 gümüş İspanyol lirası elde etmiştim ve Brezilya'da sahile işte bu sermayeyle çıktım.

Beni, oralarda dedikleri gibi, bir Ingenio (bir plantasyon ve şeker rafinerisini ifade ediyor) sahibine, kendisi gibi namuslu bir adama tavsiye ettiğinde, oraya varışımızın üstünden fazla zaman geçmemişti. Bir süre bu adamın yanında yaşadım ve şeker kamışı dikimiyle şeker üretim yöntemleri hakkında bilgi edindim. Çiftlik sahiplerinin ne kadar iyi yaşadıklarını ve ne kadar çabuk zenginleştiklerini görerek eğer orada oturma izni alabilirsem ben de çiftlik sahibi olmaya karar verdim. Bir yandan da Londra'da bıraktığım paramı getirtmenin bir yolunu bulmayı kafama koymuştum. Bu amaçla bir tür yerleşim belgesi edinerek paramın yettiği kadar ıslah edilmemiş toprak satın aldım ve çiftliğimle evim için bir plan oluşturdum; İngiltere'den geleceğini umduğum parayla gerçekleştirebileceğim bir plan.

Portekizli bir komşum vardı, Lizbon'da ama İngiliz ana babadan doğmuştu: Wells adındaki bu adam, benimle aynı durumdaydı. Komşum diyorum, çünkü onun toprağı benimkinin yanında uzanıyordu ve birbirimizle iyi anlaşıyorduk. Benim sermayem de onunki kadar azdı ve iki yıl kadar daha çok karnımızı doyurmak için dikim yaptık. Bununla birlikte ürünümüz artmaya ve toprağımız düzene girmeye başladı; böylece üçüncü yıl biraz tütün ektik ve gelecek yıl şeker kamışı dikmek için ikimiz de büyük birer tarla hazırladık. Ancak her ikimizin de yardıma ihtiyacımız vardı ve o an anlıyordum ki benim oğlanı, Xury'i bırakmakla hata etmiştim.

Heyhat! Doğru bir iş yapmamak, hep yanlışı seçmek benim açımdan hiç de şaşılacak bir şey değildi. Devam etmek dışında bir çarem yoktu: Aklımın hiç basmadığı ve keyif aldığım bir yaşama tümüyle ters düşen bir işe kalkışmış, bu uğurda baba ocağını terk etmiş ve tüm iyi öğütlerini kulak ardı etmiştim. Yalnız bu da değil; babamın daha önce bana

öğütlediği ve eğer sözünü tutup evde kalsaydım, şimdiki gibi kendimi tüketmeyeceğim o orta basamağa ya da düşük yaşamın üst basamağına doğru yol alıyordum ve kendime sık sık, bunu beş bin mil uzağa gidip yabancılarla vahşilerin içinde, ıssız bir yerde ve beni zerre kadar tanımadıkları, dünyanın herhangi bir yerinden sesimin duyulmayacağı kadar uzak bir ülkede yapmak yerine, pekâlâ İngiltere'de dostlarımın arasında da yapabileceğimi söylüyordum.

Bu ruh haliyle içinde bulunduğum duruma pişmanlıkların en büyüğüyle bakıyordum. Malum komşum dışında arada sırada sohbet edebileceğim kimsem yoktu; yaptığım işin el emeği kullanmaksızın yapılması mümkün değildi ve başka kimsenin bulunmadığı ıssız bir adaya düşmüş bir adam gibi yaşadığımı kendime yineleyip duruyordum. Fakat tam bir yalıtılmışlık içindeki ıssız ada yaşamını, o sıralarda sürdüğüm ve sürmeye devam etsem muhtemelen ziyadesiyle bolluk ve zenginliğe kavuşacağım böylesi yalnız bir yaşamla insafsızca kıyaslayan ben, öyle bir yere düşmeyi ne kadar da hak ediyordum; demem o ki, herkes içinde bulunduğu durumu daha kötüsüyle kıyaslayıp durduğunda, Tanrı da ikisinin yerini değiştirip yaşattığı deneyimlerle önceki mutluluklarını aratabiliyor.

Yükünü boşaltmak ve yolculuğa hazırlanmak için gemisini yaklaşık üç aylığına limanda demirlemiş iyi dostum, beni denizden kurtaran kaptan gelmeden önce çiftliğimi iyi kötü yoluna koymuş, bir ölçüde koşullarıma alışmıştım; kendisine Londra'da ardımda bıraktığım ufak sermayeden söz ettiğimde, bana dostça ve içtenlikle şöyle salıkta bulundu: "Seignior Inglese," dedi (beni hep böyle çağırırdı), "Londra'da paranızı çalıştıran kişiye bunu, Lizbon'da benim yönlendirdiğim kişilere yollamasını isteyen bir mektup yazıp vekâletinizle birlikte bana verirseniz, Tanrı'nın izniyle dönüşümde size, bu ülkeye uygun araç gereçleri getiririm; fakat insan ilişkileri daima değişikliklere ve felaketlere

uğradığından, size, sermayenizin yarısı olan 100 poundu riske atmanızı ve o kadarını göndermeleri için buyruk vermenizi öneririm; böylece, bu para güvenli biçimde gelirse kalanını da aynı yollardan isteyebilirsiniz; yok eğer işler ters giderse işinizi görmek için öteki yarısı elinizde kalır."

Bu öyle aklı başında ve dostça bir tavsiyeydi ki beni, buna uymaktan daha iyisi olmadığına inandırmıştı; böylece paramı bıraktığım iyi yürekli kadına gerektiği biçimde mektup yazıp Portekizli kaptana da istediği vekâleti verdim.

İngiliz kaptanın dul eşine başımdan geçen tüm maceraları, tutsaklığımı, kaçışımı ve denizde bu Portekizli kaptanla nasıl karşılaştığımızı, onun insanca davranışını ve şu an içinde bulunduğum durumu anlatıp paramla ilgili gereken tüm direktifleri verdim. Bu namuslu kaptan Lizbon'a vardığında, oradaki bazı İngiliz tüccarlar aracılığıyla yalnızca mektubumu değil öykümün tüm ayrıntılarını da Londra'daki bir tüccara ulaştırmanın bir yolunu bulmuş ve o da bunları kadıncağıza aktardığında, kaptanın eşi yalnızca paramı vermekle kalmayıp Portekizli kaptana insanlığından ve bana yardımlarından dolayı kendi kesesinden gayet güzel bir hediye de göndermiş.

Londra'daki bu tüccar, aynen kaptanın kendisine yazdığı gibi bu yüz poundla İngiliz malları alıp doğruca Lizbon'a göndermiş ve o da bunların hepsini hiçbirine bir zarar gelmeden Brezilya'ya, bana getirmişti. Bu mallar arasında ben ısmarlamadığım halde (bu işte böyle şeyleri akıl edemeyecek kadar yeni olduğumdan) çok işime yarayan çeşitli aletler, demir gereçler ve çiftliğim için gerekli pek çok eşyayı da getirmeyi unutmamıştı.

Mallar geldiğinde yaşadığım sevincin şaşkınlığıyla talihimin döndüğünü düşündüm. Her an yardımıma koşmaya hazır olan kaptan, dostumun kendisine hediye alsın diye gönderdiği beş poundu da bastırıp altı yıllığına hizmet

etmesi için bir de uşak satın alıp bana getirmiş ve tüm bu zahmetlerine karşılık, kendi üretimim olduğu için zorla kabul ettirdiğim biraz tütün dışında benden hiçbir şey almamıştı.

Hepsi bu kadar da değildi; giysiler, eşyalar, keçe ve bu ülkede özellikle değerli ve revaçta olan şeylerin tümü İngiliz imalatı olduğundan, bunları oldukça kazançlı biçimde satmanın yollarını bulmuştum. Böylece diyebilirim ki, gelen malların bedelinin dört katından fazlasına sahip olmuştum ve artık zavallı komşumun kesinlikle çok ötesindeydim, yani çiftliğimin gelişmesi bakımından, çünkü ilk yaptığım iş, kendime bir zenci köleyle bir de Avrupalı uşak satın almak olmuştu; kaptanın bana Lizbon'dan getirdiğinin yanında bir tane daha demek istiyorum.

Fakat insanın başarısıyla şımarması çoğunlukla en büyük sıkıntılarının da kaynağıdır ve benim için de aynen böyle oldu. Ertesi yıl da çiftliğimde büyük bir başarıyla yoluma devam ettim: Kendi toprağımdan komşularımın ihtiyaçları için ayırdığımdan başka elli büyük balya tütün kaldırmıştım ki hepsi de iyi kurutulmuş, her birisi yüz kilodan fazla çeken bu balyalar filonun Lizbon'dan dönüşünü beklemekteydi. İşimi ve servetimi büyütürken kafam yine gerçekleştiremeyeceğim proje ve girişimlerle dolmaya başlamıştı ki elbette çoğu kez iş âlemindeki pek çok parlak kişiye yıkım getirmiş türdendi bunlar. O an bulunduğum orta basamakta yaşamayı sürdürmüş olsaydım, babamın son derece açık biçimde ortaya koyduğu ve son derece mantıklı biçimde orta basamağın insana bolca sunduğunu anlattığı o sessiz sakin yaşamın içinde her türlü mutluluğa sahip olacaktım. Gelgelelim aklım yine öteki düşüncelere kaymıştı ve ben hâlâ kendi sefaletimin gönüllü vekili olmaktan vazgeçmemiştim. Arka arkaya hata yapmama ve kendimle ilgili düşüncelerimi derinleştirmeme (ki ileride çekeceğim üzüntüler içinde bunu yapmaya bol zaman bulacaktım) yol açan bu başarısızlıklar, özellikle de başka ülkelerde

dolaşmak biçimindeki aptalca niyetime eşlik eden apaçık dikbaşlılığımın eseriydi; doğanın ve Tanrı'nın birbirleriyle uyum içinde bana sunup ödevim kıldıkları yaşamın gereklerine uyup kendimi adil ve yalın bir çabayla bu yaşamın beklentilerine adayacağıma işte bunların peşine düşmüştüm.

Daha önce de ana babamdan kaçarak yaptığım gibi şimdi de tatmin olamıyordum. Gitmeli ve eşyanın doğasının izin verdiğinden daha hızlı yükselmek gibi sabırsız ve aşırı bir arzunun ardına düşmek için, yeni çiftliğimdeki zengin ve başarılı adamın mutlu görüntüsünü ardımda bırakmalıydım; böylece de ya kendimi bir kez daha insanın düşüp düşebileceği en derin sefalet kuyusuna daldıracak ya da sağlıklı bir biçimde yaşamaya uyum sağlayacaktım.

Neyse, öykümün bu bölümünün ayrıntılarına geri döneyim. Tahmin edebileceğiniz gibi artık dört yıldır Brezilya'da yaşıyor olmamın ve çiftliğim sayesinde başarılı ve zengin birisine dönüşmemin sonucunda, yalnızca dillerini iyi öğrenmekle kalmamış benim gibi çiftlik sahipleri ve limanımız olan Saint Salvador'daki tüccarlar arasından tanıdıklar da edinmiştim. Onlarla konuşmalarım sırasında sıklıkla Gine sahiline yaptığım iki yolculuğun öyküsünü anlatıyordum: Orada zencilerle yapılan ticaretin usulünden ve kıyıda boncuk, oyuncak, bıçak, makas, nacak, cam parçaları ve bunlar gibi ıvır zıvır karşılığında yalnızca altın tozu, Gine tahılları, fildişi ve benzerlerini, değil Brezilya'daki hizmet işlerinde kullanılmak üzere çok sayıda zenci satın almanın kolaylığından da söz ediyordum.

Bu konudaki gevezeliklerimi, ama özellikle de zencilerin alım satımına ilişkin söylediklerimi ilgiyle dinliyorlardı. O zamanlarda henüz başlamış zenci ticareti pek ilerlememişti ve yalnızca İspanya ve Portekiz krallarının izni ya da anayurtla sömürgeler arasında yapılmış anlaşmalar

çerçevesinde yürütülüp kamu tekelinde tutulduğu için, tüccarların çok pahalı olan zencileri satın alabilmesi zordu.

Tanıdığım bazı tüccar ve çiftlik sahipleriyle düşüp kalkmam ve bu tür şeylerden açıkça söz etmemin sonucunda, ertesi sabah üçü bana gelip bir gece önce kendilerine anlattıklarım üzerinde düşündüklerini ve bana gizli bir teklif yapmaya geldiklerini söylediler. Bunun aramızda kalmasını tembihledikten sonra, Gine'ye gidecek bir gemi donatmaya karar verdiklerini, hepsinin de benim gibi çiftçiler olduklarını ve işçi sıkıntısı çektiklerini söylediler. Fakat bunun bir ticaret olarak düşünülemeyeceğini, çünkü zencileri getirdiklerinde satmaları yasal olmadığından yalnızca tek bir sefer yapıp zencileri gizlice kıyıya çıkartmayı ve kendi aralarında paylaşmayı planladıklarını eklediler. Özetle Gine sahilindeki alışveriş kısmına göz kulak olmam için onların gemisinde vekâleten gidip gidemeyeceğimi soruyorlardı; bana da gereken sermayeye katılmadan zencilerden eşit ölçüde pay vermeyi teklif ettiler.

Doğrusunu söylemek gerekirse, göz kulak olunması gereken ve giderek büyüyüp iyi bir hasat vaat eden bir çiftliğiyle, kurulu bir düzeni olmayan herhangi birisine önerilmiş olsa iyi bir teklifti bu, ama bana gelince, durumum tam da yukarıda söylediğim gibi olduğundan, iki üç yıl daha bu şekilde devam etmekten ve o sıralarda İngiltere'deki yüz poundumu da getirtince üç ya da dört bin gümüş sterlin tutacak servetimi artırmaktan başkaca bir şey düşünmemesi gereken bendenizin böyle bir yolculuğa kalkışması, bu durumda işleyebileceğim en budalaca suç anlamına gelirdi.

Fakat varlık nedenim kendi yıkımımı gerçekleştirmek olduğundan, babamın öğütlerini boşa çıkarttığım zamanki ipe sapa gelmez ilk tasarılarıma ne kadar direnebildiysem bu teklife de ancak o kadar karşı koyabildim. Yokluğumda çiftliğimle ilgilenip başarısız olmam durumunda ise servetimi belirteceğim biçimde dağıtacaklarına söz verirlerse seve

seve gideceğimi söyledim onlara. Hepsi de öyle yapacaklarına söz verdiler ve sözlerini yerine getireceklerini yazıyla kayıt altına aldılar. Ben de ölümüm halinde çiftliğimin ve mallarımın elden çıkartılmasını belirten resmi bir vasiyetname hazırlayıp yaşamımı kurtaran kaptanı tek mirasçı gösterdim ve fakat onu da ürünün yarısını kendisine ayırıp kalanını Londra'ya göndermekle yükümlü tuttum.

Uzun sözün kısası, servetimin korunması ve çiftliğime göz kulak olunması için mümkün olan tüm önlemleri aldım. Kendimi kollamak ve neyi yapıp neyi yapmamam gerektiği konusunda bir yargıya varmak için de bunun yarısı kadar sağduyu göstermiş olsaydım serpilip büyüyen bir işin olası sonuçlarını arkamda bırakarak, asla bu kadar budalaca bir yükümlülüğün altına girmez ve bütün bilinen tehlikeleri göze alıp deniz yolculuğuna çıkmazdım herhalde; katlanmak zorunda kaldığım, kendi kaderime özgü talihsizliklerin sözünü bile etmiyorum.

Fakat kendimi kaptırmış ve sağduyum yerine hayal gücümün buyruklarına körlemesine uymuştum. Bu yolculuktaki ortaklarımla yaptığımız anlaşmaya uygun biçimde gemi ayarlandı, yüklemesi yapıldı ve ben yine uğursuz bir saatte, Hull'de ana babamdan uzaklaşmak ve onlara baş kaldırıp kendi çıkarlarımı hiçe saymak için yaptığım gibi sekiz yıl öncesiyle aynı günde, 1659 yılının 1 Eylül'ünde gemiye bindim.

Gemimiz yaklaşık yüz yirmi ton ağırlığındaydı, kaptan, kamarot ve benim dışımda on dört adamla altı top taşıyordu. Yanımızda, zencilerle alışveriş etmemize yarayacak boncuklar, cam parçaları, deniz kabukları gibi ıvır zıvırla küçük aynalar, bıçaklar, makaslar, nacaklar ve benzeri ufak tefek eşyadan başka yük bulunmuyordu.

Gemiye bindiğim gün, o günlerde âdet olduğu üzere ekvatorun kuzeyindeki enleme on ya da on iki derece

yaklaştığımızda Afrika sahiline uzanmayı tasarlayarak kendi kıyılarımızdan kuzeye doğru yol alacak biçimde yelken açtık. Hava çok güzeldi, kendi kıyılarımızdan Saint Augustino Burnu'na varıncaya kadar süren aşırı sıcağı saymazsak; oradan da iyice denize açılmamızla kara görüş alanımızdan çıktı ve kuzeydoğu-kuzey rotasını izleyip adaları doğumuzda bırakarak dümeni Fernando de Noronha'ya doğru kırdık. Bu yönde giderek on iki günde ekvatoru geçtik. Şiddetli bir hortum ya da kasırga çıkıp da bizi hiç bilmediğimiz yerlere sürüklediğinde, son gözlemimize göre kuzey enleminin yedi derece yirmi iki dakika uzağında bulunuyorduk. Fırtına güneydoğudan başlayıp kuzeybatıya geçerek kuzeydoğuda karar kıldı; o yönden berbat bir biçimde esmeyi sürdürdüğünde ise on iki gün boyunca yola devam etmekten başka bir şey yapamadık ve önünde hızla sürüklenerek kendimizi kadere ve fırtınanın öfkesine teslim ettik. Bu on iki gün boyunca her gün sulara gömülmeyi beklediğimi söylemem gereksiz; zaten gemideki hiç kimse de canını kurtarabileceğini ummuyordu.

Fırtınanın yarattığı korkunun yanı sıra, içinde bulunduğumuz bu sıkıntı içinde adamlarımızdan birisi güneş çarpmasından öldü, bir diğeriyle kamarotu da güverteden dalgalar alıp götürdü. On ikinci gün civarında, hava bir parça düzelirken kaptan elinden geldiğince gözlem yaptı; anlayabildiği kadarıyla kuzey enlemine on iki derece uzaktaydık, ama Saint Augustino Burnu'na da yirmi iki derece boylam farkı vardı. Bunun üzerine Guyana sahili ya da Brezilya'nın kuzey kısmında, Amazon'un ötesinde, yaygın biçimde Büyük Irmak diye bilinen Oronoque Irmağı'na yakın bir yerlerde olduğumuzu fark etti ve bana hangi yönü tutturacağımız hakkında danıştı; gemi yara aldığı ve yola devam etmesi zor olduğu için doğruca Brezilya sahiline dönmek niyetindeydi.

Ben buna kesinlikle karşı çıktım. Amerika'nın deniz kıyıları haritalarına birlikte bakarak Karayip Adaları'na varıncaya dek gidebileceğimiz başka hiçbir yerleşim yeri bulunmadığı kanaatine vardık ve bu yüzden yönümüzü Barbados'a çevirmeye karar verdik; böylece akıntıya kapılıp Meksika Körfezi'nin içine sürüklenmemek için açık denizden uzak durarak, umduğumuz gibi on beş günlük bir yolculukla bunu kolayca gerçekleştirebilirdik. Oysa gemimiz ve kendimiz için yardım almadan Afrika sahiline aynı yolculuğu yapmamız neredeyse olanaksız sayılırdı.

Bu tasarıyla yönümüzü değiştirdik ve yardım alabileceğimizi umduğum bazı İngiliz adalarına ulaşmak için kuzeybatı, batı yönüne dümen kırdık. Fakat kader yolculuğumuzun başka türlü olmasına hükmetmişti, çünkü on iki derece on sekiz dakika enlemindeyken bizi aynı şiddetle batıya doğru sürükleyen ikinci bir fırtına patladı ve bizi bütün ticari güzergâhlardan öyle bir uzağa attı ki canımızı denizden kurtarsak bile, kendi ülkemize dönemeden yamyamlar tarafından yenilme tehlikesi altındaydık.

Bu sıkıntılı durum içinde, fırtına hâlâ şiddetini sürdürürken, adamlarımızdan birisi sabahın köründe "Kara!" diye haykırdı. Dünyanın neresinde bulunduğumuzu görmek için tam kamaradan dışarı fırladığımız sırada geminin bir kum tepesine çarpması ve anında durmasıyla dalgaların üstümüze inmesi bir oldu ve hepimiz o anda mahvolmayı bekledik. Kendimizi denizin köpük ve dalgalarından korumak için derhal en kuytu köşelere sığındık.

Benzeri bir durumu yaşamamış birinin, bu koşullar altındaki insanların düştüğü dehşeti anlatması ya da kavraması kolay değildir. Nerede olduğumuza ya da hangi topraklara, bir adaya mı yoksa bir anakaraya mı sürüklendiğimize, burada insan yerleşimi bulunup bulunmadığına ilişkin hiçbir bilgimiz yoktu. Baştakine göre

biraz azalsa da fırtınanın öfkesi hâlâ sürerken, bir tür mucize gerçekleşip fırtına hemen yön değiştirmedikçe, geminin parçalara ayrılmadan uzun süre dayanabileceğine dair pek umudumuz kalmamıştı. Kısacası birbirimize bakarak oturuyor ve her an ölmeyi bekliyorduk. Yapılacak hiçbir şey olmadığından her birimiz öbür dünyaya hazırlanıyorduk. O andaki tesellimiz, daha doğrusu tek tesellimiz, beklentimizin tersine geminin henüz batmaması ve kaptanın fırtınanın dinmeye başladığını söylemesiydi.

O sırada fırtınanın biraz dindiğini düşünsek bile gemimiz kum tepesine çarptığı ve oradan çekip çıkartmayı umut edemeyeceğimiz kadar hızla çakılıp kaldığından, aslında durumumuz hiç de parlak sayılmazdı ve canımızı kurtarmayı düşünmekten başka yapacak bir şey yoktu. Fırtınadan hemen önce kıç tarafında bir sandalımız vardı, fakat önce geminin dümen yelpazesine çarparak parçalanmış ve ardından da ya batmış ya da açık denize sürüklenmişti. Başka bir deyişle, ondan bize hayır yoktu. Güvertede bir başka sandalımız daha vardı ama onun da denize nasıl indirileceği kuşkuluydu. Fakat geminin her an parçalara ayrılabileceğinden korktuğumuz için tartışmaya zaman yoktu. Kaldı ki kimileri zaten parçalandığını söylüyordu.

Bu ümitsizlik içindeyken, gemimizin lostromosu sandalı arayıp buldu ve geri kalan adamların yardımıyla geminin yanı başına fırlattı. Hepimiz sandala doluşarak yola çıktık ve on bir kişi kendimizi Tanrı'nın insafına ve vahşi denize bıraktık, çünkü fırtına dikkate değer ölçüde hız kesmiş olsa da deniz ürkütücü biçimde kıyıyı dövüyordu. Hollandalıların fırtınalı denizi adlandırdıkları gibi, buna den wild zee de denilebilirdi.

Deniz çok dalgalı olduğundan sandalın buna dayanamayacağını ve kaçınılmaz biçimde boğulacağımızı hepimiz açıkça anladığımız için durumumuz epeyce ümitsizdi. Yelken açmak derseniz, bir tane bile yoktu; zaten

olsaydı bile hiçbir işimize yaramazdı. Bu yüzden idama götürülen mahkûmlar gibi ağırlaşmış yüreklerimizle karaya doğru küreklere asıldık, çünkü tek bildiğimiz, sandal kıyıya yaklaştığında dalgaların yüksekliği nedeniyle bin parçaya ayrılacağıydı. Yine de canlarımızı içtenlikle Tanrı'ya emanet ettik ve fırtına bizi kıyıya doğru sürerken karaya doğru becerebildiğimiz en iyi biçimde kürek çekerek felaketimizi kendi ellerimizle hızlandırdık.

Kıyı nasıldı, kayalık mı kum mu, sarp mı sığlık mı, hiçbir fikrimiz yoktu. Bize ufacık bir beklenti kırıntısı veren şey, bir koy ya da körfez ya da büyük bir şans eseri sandalımızı yöneltebileceğimiz bir ırmak ağzı bulabilir ya da karanın rüzgâr kesen etkisine sığınabilirsek belki durgun sularda seyredebileceğimiz umuduydu. Fakat buna benzer hiçbir şey görünmediği gibi kıyıya yaklaştıkça kara, denizden de korkunç gelmeye başladı bize.

Bir buçuk fersah kadar kürek çektikten, daha doğrusu sürüklendikten sonra tahmin ettiğimiz gibi kudurmuş bir dalga dağ gibi yükselerek üstümüzde patlayıp bizi sandalın kıçına fırlattı ve öldürücü darbeyi beklememize yol açtı. Bizi öyle bir öfkeyle savurdu ki sandal anında devrildi ve bizi birbirimizden olduğu kadar sandaldan da kopararak bir dakikanın içinde sulara gömmeden önce hiçbirimize "Ah Tanrım!" diyecek zaman bile bırakmadı.

Suya battığım anda yaşadığım kargaşayı hiçbir şey açıklayamaz, çünkü çok iyi bir yüzücü olmama karşın, dalga beni kıyıya doğru atıncaya ya da taşıyıncaya kadar nefes almak için bile epey bir süre kendimi dalgalardan kurtaramadım; beni sürükleyen dalga kıyıda kırılıp geriye çekildi, beni de neredeyse kupkuru bir yere ama yuttuğum sulardan dolayı yarı ölü biçimde orada bıraktı. Aklım oldukça başımdaydı, anakaraya beklediğimden daha yakın olduğumu kavrayınca kalan nefesimin gücüyle ayağa kalktım ve bir başka dalga gelip beni gerisingeri

götürmeden gidebildiğim kadar kıyıya doğru ilerlemeye çabaladım, ama bunun imkânsız olduğunu hemen anladım çünkü denizin arkamdan büyük bir tepe kadar yüksek, mücadele etmek için hiçbir aracımın ya da gücümün kalmadığı bir düşman kadar öfkeli biçimde geldiğini gördüm. Tek yapabileceğim soluğumu ve becerebilirsem kendimi suyun üstüne tutmaktı; böylece yüzerek, soluğumu tutarak ve kendimi kıyıya yönelterek, geldiğinde beni kıyıya doğru atacak dalganın yeniden denize yöneldiğinde beni geri götürmesini engelleyebilirdim.

Üstüme gelen dalga beni anında içine çekip altı ila dokuz metre derine gömdü, muazzam bir gücün beni hızla epeyce uzaktaki kıyıya doğru götürdüğünü hissettim; yine de soluğumu tutarak olanca gücümle ileriye doğru yüzmeye çabaladım. Yükselmeye başladığımı hissettiğimde soluğumu tutmaktan ciğerlerim artık patlamak üzereydi; bir anda kafamın ve ellerimin suyun üstüne çıktığını anladım ve kendimi iki saniyeden fazla bu şekilde tutamadıysam da bu kadarı bile beni çok rahatlattı, soluk almama ve cesaretimi toplamama fırsat verdi. Yeniden epeyce bir süreliğine sulara gömüldüm, ama bu kez direnebileceğim kadar kısa sürdü ve dalganın kırılıp geri döndüğünü anlayınca dalgaların aksi yönüne doğru atıldım ve yeniden ayağımın yere bastığını hissettim. Birkaç saniye kadar soluğumu düzeltmek için sular üstümden akıncaya dek kımıldamadan durdum ve ardından olanca gücümle tabana kuvvet kıyıya doğru koştum. Fakat bu da beni peşimden köpürerek gelen denizin gözü dönmüşlüğünden kurtaramadı ve iki kez daha dalgalara kapılıp kıyıdan epeyce uzağa sürüklendim.

Bu ikisinden sonuncusu, deniz beni önceki gibi aceleyle sürükleyip bir kaya parçasının üstüne bıraktığında, daha doğrusu çarptığında soluksuz bırakan ve tüm umudumu kıran, neredeyse ölümcül bir dalgaydı, çünkü beni böğrümden ve göğsümden kayaya çarpınca bütün nefesim

kesilmişti ve hemen o anda dönmüş olsaydı mutlaka boğulurdum; fakat dalgaların dönmesinden kısa süre önce kendime gelmiş, yeniden sulara gömüleceğimi anlayınca dalga yeniden gelene kadar kayaya sıkıca sarılmış ve olabildiğince nefes almıştım. Artık dalgalar öncekiler kadar yüksek olmadığından, dalga sönene kadar tutunmayı sürdürdüm ve kıyıya da yakın sayıldığım için ikinci bir koşu tutturdum. Kıyıya yaklaştığımda, bir sonraki dalga üzerimden aşsa da beni sürükleyip götürecek kadar suya gömemedi. Bir başka koşu daha tutturarak anakaraya ulaşıp kayalıkların üstüne tırmandım ve suyun ulaşabileceğinden tamamıyla uzakta, tehlikesiz bir yere çöküp kaldım.

Artık sağ salim karadaydım ve başımı göğe kaldırıp hiçbir umuda yer bırakmayan bir durumdan beni çıkartıp canımı bağışladığı için Tanrı'ya şükretmeye başladım. Basbayağı mezarın eşiğinden bu şekilde kurtarılmış bir yaşam karşısında ruhun coşku ve taşkınlıklarını anlatabilmek olanaksız. Boynuna yağlı urgan geçirilmiş bir caninin tam asılmak üzereyken cezasının ertelendiği bildirilince, şaşkınlığından yüreğinin durmasını önlemek üzere biraz kanını alması için bir de cerrah getirilmesi geleneği beni artık şaşırtmıyor.

"Acılar gibi, ani sevinçler de önce sarsar insanı."

Ellerimi havaya kaldırıp kumsalda yürüdüm, tüm benliğimi kurtuluşuma ilişkin derin düşünceler kaplamıştı sanki; anlatması olanaksız bin türlü jest ve hareket yaparak, boğulan tüm yoldaşlarımı gözümün önüne getirerek benden başka kurtulan olmadığını düşünüyordum, çünkü sonradan hiçbirini görmediğim gibi üçünün şapkası, bir takke ve birbirine uymayan iki ayakkabı teki dışında izlerine de rastlamadım.

Gözlerimi karaya oturmuş gemiye çevirdim, deniz öyle dalgalı, öylesine köpürmüştü ki onu güçlükle

seçebiliyordum; Tanrım, o kadar uzaktaydı ki! Nasıl olmuştu da kumsala çıkabilmiştim?

Zihnimi durumumun iyi yönüyle avuttuktan sonra ne tür bir yerde bulunduğumu ve bundan sonra ne yapabileceğimi anlamak için çevreme bakınmaya başladım ve kısa sürede avuntum azaldı çünkü tek sözcükle berbat bir kurtuluştu bu: Sırılsıklamdım, değiştirebileceğim giysilerim, açlığımı ve susuzluğumu giderecek yiyecek ya da içecek hiçbir şeyim yoktu; tek öngörebildiğim ya açlıktan ölmek ya da vahşi hayvanlara yem olmaktı ve beni en çok kaygılandıran da yaşamımı sürdürmek için herhangi bir yaratık avlayıp öldüreceğim ya da kendi yaşamını sürdürmek için beni öldürmek isteyecek yaratıklara karşı kendimi savunabileceğim bir silahımın bulunmayışıydı. Kısacası üstümde bir çakı, bir pipo ve bir kutunun içindeki az bir tütünden başka hiçbir şeyim yoktu. Bütün malım mülküm bunlardan ibaretti ve bu durum beni öyle bir üzüntüye sürükledi ki bir süre delirmiş gibi koşup durdum. Gece yaklaşırken, sıkıntıyla, o ülkede aç vahşi hayvanlar varsa, avlanmak için gece ortaya çıkarlarsa halim nice olur diye düşünmeye başladım.

O esnadaki düşüncelerim arasında bulabildiğim tek çare, yanı başımdaki köknara benzeyen ancak dikenli, sık yapraklı ağaca çıkıp bütün gece üstünde oturmak ve ertesi gün hangi biçimde öleceğimi düşünmekti, çünkü hiçbir yaşama umudu göremiyordum. İçme suyu bulup bulamayacağımı görmek için kumsaldan iki yüz metre kadar içeri yürüdüm ve bulunca da çok sevindim. Susuzluğumu giderince açlığımı bastırmak için ağzıma bir parça da tütün atarak ağacın yanına gittim ve üstüne çıkarak, uyuklarsam düşmeyeceğim biçimde yerleştim. Kendimi savunmak için sopa niyetine kullanabileceğim bir dal parçası kestikten sonra pansiyonuma yerleştim ve tam anlamıyla bitkin düştüğüm için hemen uykuya daldım. İnanıyorum ki, benim

durumumdaki çok az kimsenin becerebileceği kadar rahat bir uyku çektim ve sanıyorum öylesi koşullarda olabileceğinden çok daha iyi dinlenmiş biçimde uyandım.

Dördüncü Bölüm

Adadaki İlk Haftalar

Uyandığımda güneş çoktan yükselmişti, hava açıktı ve fırtına dinmişti; yani deniz önceki gibi öfkeyle kabarmıyordu. Fakat beni en çok şaşırtanı, geminin gece deniz yükseldiğinde yattığı yerden doğrulmuş ve neredeyse daha önce sözünü ettiğim dalganın beni çarpıp da yaralanmama yol açtığı kayanın yakınına kadar sürüklenmiş olmasıydı. Bu da bulunduğum kumsala yaklaşık bir mil uzaklık demekti ve gemi dik konumda göründüğünden en azından bana fayda sağlayacak bir şeyler kurtarabilmek için güvertesinde olmayı diledim.

Ağacın üstündeki evimden aşağı indiğimde yeniden çevreme bakındım ve gördüğüm ilk şey, sağda, iki mil kadar uzağımda, rüzgâr ve denizin karaya fırlattığı sandal oldu. Ona ulaşmak için kumun üzerinde epeyce yürüdüm; fakat aramızda bir boğaz ya da su geçidi vardı; böylece o an için geri döndüm; mevcut koşullarda varlığımı sürdürmeme yarayacak bir şeyler bulma umuduyla gemiye gitmek daha öncelikliydi.

Öğle saatlerinden az bir zaman sonra deniz çarşaf gibi olmuş ve sular öyle uzağa çekilmişti ki geminin çeyrek mil yakınına kadar sokulabildim. Orada acımı tazeleyen bir şeyin farkına vardım; açıkça gördüm ki eğer gemide kalsaymışız hepimiz kurtulacakmışız; başka bir deyişle, hepimiz sağ salim kumsala çıkabilirmişiz ve ben de, şu anki gibi her tür rahatlıktan uzak ve kimsesiz biçimde bir başıma, sersefil kalmayabilirmişim. Bu düşünceyle yeniden gözlerime yaşlar hücum ettiyse de artık bunun bir yararı olmadığından, eğer becerebilirsem gemiye çıkmaya karar verdim. Böylece havanın aşırı sıcaklığı yüzünden giysilerimi

çıkarıp suya daldım. Fakat gemiye yanaştığımda güverteye nasıl çıkacağımı bilememek hâlâ en büyük sorunumdu, çünkü karaya oturduğundan ve suyun da epeyce üstünde olduğundan elimin yetişip tutunabileceği hiçbir yer yoktu. Çevresinde iki kez yüzdüm ve ikincisinde daha önce neden göremediğime şaşırdığım ön zincirlerden sarkan küçük bir ip parçasını fark ederek büyük bir güçlükle ona tutundum ve ipin yardımıyla geminin üst güvertesine tırmandım. Orada geminin dışa doğru bel verdiğini, ambarına epey su dolduğunu fark ettim, ama yana doğru bir kayanın ya da kumluğun ya da daha doğrusu toprağın üzerine öyle bir yatmıştı ki kıç tarafı havaya kalkarken baş tarafı da neredeyse suyun içine girecek kadar aşağı eğilmişti. Bu sayede kıç tarafı tümüyle serbest ve kuruydu; ilk işimin, neyin zarar görüp neyin sağlam kaldığını araştırmak olduğu anlaşılmıştır sanırım. Öncelikle geminin bütün erzakının kuru kaldığını, su değmemiş ve yenilebilecek durumda olduğunu gördüm. Ekmek dolabına gidip ceplerimi peksimetle doldurdum ve yitirecek zamanım olmadığından öteki eşyalara bakınırken bunları yedim. Büyük kamarada, koca bir yudum aldığım ve sayesinde beni bekleyen şeyleri göğüsleyebilmem için yüreklendiğim birazcık rom da buldum. Artık işime yarayacağını tahmin ettiğim şeyleri doldurmak için bir sandaldan başka hiçbir şey istemiyordum.

Hiçbir şey yapmadan oturup olmayacak bir şeyi dilemek boşunaydı ve bu da beni hemen harekete geçirdi. Gemide, hiç kullanılmamış birkaç sırık, iki üç büyük kereste ve bir iki yedek seren direğimiz vardı. Bunlarla işe koyulmaya karar vererek her birini dağılıp gitmesinler diye iple bağlayıp kaldırabildiklerimi güverteden aşağı fırlattım. Bu iş bittikten sonra geminin yanına indim ve bunları kendime çekerek her iki ucundan dört tanesini bir sal biçiminde birbirine bağladım ve iki üç küçük tahta parçasını çaprazlamasına koyup üstünde yürüyebildiğimi gördüm, ama tahtalar çok hafif olduğundan fazla ağırlığa dayanamazlardı. Böylece

çalışmayı sürdürdüm ve bir marangoz testeresiyle seren direklerinden birini üç eşit parçaya bölüp büyük bir zahmet ve ıstırapla bunları da salıma ekledim. Fakat gerekli şeyleri sağlama umudu beni, başka bir durumdayken yapabileceklerimin çok ötesine geçmem için yüreklendirmişti.

Salım artık kararınca bir ağırlığa dayanabilecek kadar güçlüydü. Bundan sonraki kaygım, sala neleri dolduracağım ve üstüne koyduklarımı denizde nasıl koruyabileceğimdi; fakat üzerinde fazla düşünmem gerekmedi. Önce bulabildiğim bütün tahta ve keresteleri üstüne koydum ve en çok istediğim şeyleri saptayıp kırarak açıp içlerini boşalttığım, denizcilerin sandıklarından üçünü salıma indirdim; bunlardan ilkini ekmek, pirinç, üç parça Hollanda peyniri, gemide çoğu kez yediğimiz kurutulmuş keçi etinden beş parça ve denize açılırken yanımıza alıp sonradan kestiğimiz tavuklardan arta kalan Avrupa mısırı gibi erzaklarla doldurmuştum. Gemide biraz arpa ve buğday da vardı, ama sıçanların bunların hepsini yediğini ya da yenilmez hale getirdiklerini üzüntüyle gördüm. İçkiye gelince, kaptanımıza ait, içlerinde çeşitli likörler bulunan, tamamını beş altı galonluk fıçıya doldurduğum birkaç kasa dolusu şişe bulmuştum. Bunları, sandığa koymaya gerek olmadığından, zaten içinde yer de kalmadığından ayrı koydum. Denizin epeyce durgun olmasına karşın ben bu işlerle uğraşırken gelgitin başladığını fark ettim ve kıyıda kumun üstünde bıraktığım ceket, gömlek ve yeleğimin suda yüzüp uzaklaştığını hayal kırıklığı içinde gördüm. Dizlerime kadar gelen keten pantolonuma gelince, suya onunla ve çoraplarımla girmiştim. Bu durum beni yalnızca giysi aramaya yöneltti ve yeterince de buldum; fakat başka şeylere, özellikle de kıyıda işime yarayacak aletlere göz koyduğum için o an gerekenden fazlasını almadım. Benim için o anda altın yüklü bir gemiden daha değerli, en işe yarar ödül sayılacak marangoz sandığını, uzun

aramalarımdan sonra buldum. İçindekilere dair iyi kötü bir fikrim olduğundan, bakmak için hiç zaman yitirmeden onu öylece salıma indirdim.

Bundan sonraki işim biraz cephaneyle silah bulmaktı. Büyük kamarada oldukça iyi iki av tüfeğiyle iki tabanca vardı. Bunları öncelikle birkaç barutluk, küçük bir kese saçma ve iki eski paslı kılıçla birlikte bir tarafa ayırdım. Gemide üç varil barut bulunduğunu biliyor, ama topçunun bunları nereye koyduğunu bilmiyordum; ancak epeyce bir aramadan sonra ikisini iyi durumda ve kuru, üçüncüsünü ise su almış halde buldum. O ikisini silahlarla birlikte salıma yerleştirdim. Artık yeterince yüklendiğime karar verdiğimden, yelkensiz, küreksiz ve bir dümenden bile yoksunken bunlarla karaya nasıl ulaşacağımı düşünmeye başladım. Azıcık bir rüzgâr bile bütün seyrimi altüst etmeye yeterdi. Güvendiğim üç şey vardı; birincisi çarşaf gibi dingin deniz; ikincisi, gelgitin yükselip kıyıya doğru ilerlemesi ve üçüncü olarak da, o andaki hafif rüzgârın karaya doğru esmesi. Bu durumdayken, sandala ait iki üç kırık kürekle sandıktaki aletlerden başka, iki testere, bir balta ve bir de çekiç bularak bu yükle denize açıldım. Salım bir mil boyunca oldukça iyi yol aldı; yalnızca daha önce çıktığım yerin biraz daha uzağına doğru gittiğini fark ettim. Bundan dolayı da karaya doğru biraz akıntı olduğunu anladım, yükümle birlikte karaya çıkmamı sağlayacak bir rıhtım niyetine kullanabileceğim, hiç olmazsa bir dere ya da ırmak bulmayı ummaya başlamıştım.

Tahminim doğru çıktı. Önümde küçük bir açıklık belirdi ve gelgitin güçlü bir akıntısıyla oraya doğru ilerledim; böylece salı derenin ortasında tutarak elimden geldiğince idare etmeye çalıştım. Fakat burada da ikinci bir deniz kazasına uğruyordum az kalsın; başıma bir de bu gelseydi kalbim kırılırdı doğrusu; kıyıyı hiç tanımadığımdan salım bir ucundan bir sığlığın üzerinde karaya oturdu ve öbür ucu

havaya kalktığından bütün yüküm o tarafa doğru kayıp suya düşecek gibi oldu. Sırtımı sandıklara verip olanca gücümle onları yerli yerinde tutmaya uğraştım, ama tüm gücümü bu işe verdiğimden ne sandalı itebildim ne de bulunduğu yerden kıpırdayabildim. Suyun yükselmesi beni bir parça dengeye getirinceye dek, sandıkları elimden geldiğince tutup yarım saate yakın o şekilde durdum ve bundan kısa bir süre sonra, su yükselmeyi sürdürürken salım yeniden yüzmeye başladı ve elimdeki kürekle onu kanalın ağzına ittim. Ardından yukarı doğru yol alarak sonunda, her iki yakasında da kara bulunan ve güçlü bir gelgit akıntısının olduğu bir koya vardım. Kıyıya çıkmak için düzgün bir yer bulmak amacıyla iki yana da baktım, çünkü denizde birkaç gemi görme umuduyla, dereden yukarı fazla ilerlemek istemiyordum ve bu yüzden kıyıya olabildiğince yakın bir yerde yerleşmeye karar verdim.

En sonunda, derenin sağ kıyısında, salımı binbir güçlükle yönlendirdiğim küçük bir girintiye rastladım ve sonunda küreğim yere değdiğinde iyice yanaşıp salı içeri sokabildim. Fakat burada da bütün yüküm denizin dibini boylayacak gibi oldu; kıyı eğimli olduğundan epeyce sarp biçimde uzanıyordu ve karaya çıkacak bir yer yoktu; salımın bir ucundan karaya çeksem öteki ucu havaya kalkacak ve daha önceki gibi suya batacaktı ki bu durum yükümün tehlikeye girmesine yol açardı. Bütün yapabileceğim, küreğimi zincir gibi kullanıp salın kenarını düzlük bir zeminde, suyun üstünden akması umuduyla kıyıya bağlı tutarak suların yükselmesini beklemekti; beklediğim gibi de oldu. Yeterince su bulur bulmaz –çünkü salım yaklaşık otuz santimlik bir suyun üstünde duruyordu– hemen onu o düzlüğe ittim ve iki kırık küreğimi her iki yanından yere saplayarak onu orada sabitledim; böylece sular çekilene kadar bekledim ve hem salımı hem de tüm yükümü zarar görmeden kumsala çıkarttım.

Sonraki işim, çevreyi kolaçan edip konaklayacak ve eşyalarımı gelebilecek her türlü beladan uzak tutacak düzgün bir yer araştırmaktı. Anakarada mı, bir adada mı, nerede bulunduğumu, üstünde kimseler yaşıyor mu, vahşi hayvan tehlikesi var mı, henüz bilmiyordum. Bulunduğum yere bir mil uzakta, epeyce sarp ve dik biçimde yükselen, öteki tepelerden daha yüksekmiş gibi duran ve sırtını kuzeye vermiş uzanan bir tepe vardı. Av tüfeklerinden ve tabancalardan birisiyle bir kese barut aldım ve bu şekilde silahlanmış olarak keşif için o tepenin doruğuna yollandım. Güçlükle zirvesine çıktıktan sonra büyük bir üzüntüyle kaderimi gördüm: Her taraftan denizle kuşatılmış bir adada bulunuyordum; epeyce ötede uzanan birtakım kayalıklarla üç fersah kadar batıda bulunan, daha küçük iki ada dışında ufukta hiçbir kara parçası gözükmüyordu.

Ayrıca bulunduğum ada çoraktı ve henüz hiçbirine rastlamasam da, varlıklarına inanmak için gayet iyi nedenler gördüğüm vahşi hayvanlar dışında kimsenin yaşamadığı bir yer olduğunu anlamıştım. Bununla birlikte sayısız kuş da gördüm ama türlerini çıkaramadım; birkaçını öldürsem de etlerinin yenip yenmeyeceğini anlayamazdım. Geri dönüş yolunda büyük bir korunun yanındaki bir ağaçta otururken gördüğüm kocaman bir kuşu vurdum. İnanıyorum ki bu, dünya kurulalı beri orada atılan ilk silahtı. Ateş eder etmez korunun her yanından, her birisi kendi dilinde şaşkın çığlıklar atarak çeşitli türlerde sayısız kuş havalandıysa da hiçbirisi benim bildiğim türlerden değildi. Rengi ve gagası benzediğinden, onu bir tür şahin saymıştım, ama bildiklerimize kıyasla ne pençesi ne de tırnağı bulunuyordu. Eti de leş gibiydi; hiçbir işe yaramadı.

Bu keşfimle yetinerek salımın yanına döndüm ve yükümü karaya çıkartmak başladım ki bu da günümün geri kalan kısmını aldı. Vahşi bir canavarın beni midesine indirmesinden korkuyor, geceleyin ne yapacağımı da nerede

yatacağımı da bilmiyordum; gerçi sonradan bu korkularım boşa çıkacaktı ama o anda bundan haberim yoktu. Yine de sandık ve kıyıya çıkartmış olduğum tahtalarla, becerebildiğim kadarıyla kendimi korumaya aldım ve o gece yatmak için bir tür kulübe yaptım. Yiyecek konusuna gelince, kuşu vurduğum yerde korudan koşup kaçan yaban tavşanına benzer üç yaratık görmem haricinde, henüz bu sorunu nasıl çözeceğimi bilmiyordum.

Artık gemiden işime yarayabilecek pek çok şeyi daha, özellikle de halatlar ve yelkenler gibi karada gerekebilecek şeyleri getirebileceğimi düşünmeye başlamıştım ve eğer mümkün olursa, geminin güvertesine bir sefer daha yapmaya karar verdim. Çıkacak ilk fırtınada parçalara ayrılacağını bildiğimden gemiden alabileceğim her şeyi alana kadar geri kalan her işi bir kenara bırakacaktım. Derken danışma kurulunu –zihnimdeki düşünceleri demek istiyorum elbette– toplantıya çağırdım: Salla mı gitseydim acaba? Fakat bu pek uygun gözükmüyordu; bu yüzden de tıpkı önceki gibi sular çekildiğinde gitmeye karar verdim ve öyle yaptım; ancak bu kez kulübemden ayrılmadan önce, üstümde damalı bir gömlek, keten bir külot ve ayaklarımda da bir çift pabuç kalana dek soyundum.

Aynı önceki seferdeki gibi gemiye çıktım ve ikinci bir sal hazırladım. Önceden deneyim kazandığım için, bu defakini heyula gibi kocaman yapmadığım gibi o kadar çok da yüklemedim; yine de bana çok faydası dokunabilecek yığınla şey getirdim: İlkindeki gibi, marangozların depolarında iki üç çuval dolusu çivi ve enser, büyük bir burgu, bir iki düzine nacak ve hepsinden de önemlisi adına bileğitaşı denilen şeyi buldum. Bütün bunları, topçuya ait birkaç nesneyle, özellikle de iki üç demir küskü, iki varil dolusu misket fişeği, yedi misket tüfeği, başka bir av tüfeği, bir miktar daha barut ve büyük bir torba dolusu ufak saçmayla birlikte bir tarafa ayırdım. Bir de büyük bir kurşun

levha bulmuştum, ama öyle ağırdı ki geminin küpeştesinden aşağı atamadım. Bunların yanı sıra adamların bulabildiğim tüm giysilerini, yedekte duran büyük bir top yelken bezini, bir hamağı ve birkaç yatak takımını da alarak ikinci salımı bunlarla doldurdum ve hepsini büyük bir rahatlıkla, hiçbirine zarar gelmeden, kıyıya getirdim.

Yokluğum sırasında, en azından erzakımın mideye indirilmiş olabileceği endişesine kapılmıştım: Fakat geri döndüğümde hiçbir ziyaretçi izine rastlamadım; yalnızca ben üstüne doğru gittiğimde biraz öteye kaçıp sonra hareketsiz duran, sandıklardan birinin üstünde oturmuş, yabani bir kediye benzeyen bir yaratıkla karşılaştım. Kendinden pek emin ve umursamaz bir biçimde oturuyor ve benimle tanışmakta kararlıymış gibi doğrudan yüzüme bakıyordu. Silahımı üstüne doğrulttum, ama bu hareketten bir şey anlamadığı için tümüyle kayıtsız kaldı ve kaçmaya yeltenmedi. Bunun üzerine ona bir parça peksimet attım; bu arada, peksimetim savurganlık edebileceğim kadar çok sayılmazdı; yine de bir parçasını ona feda ettim ve o da peksimetin yanına gidip kokladı, yedi ve sanki memnun olmuşçasına gerisini bekledi ama daha fazlasını gözden çıkartamayacağım için ona hiç yüz vermedim: O da çekip gitti.

Barut fıçılarını çok ağır olduklarından açıp parça parça getirmek zorunda kalmama karşın, ikinci parti yükümü de kıyıya çıkartarak yelken bezi ve bu amaçla kestiğim birkaç direkle kendime küçük bir çadır yapmaya koyuldum. Bu çadırın içine, sudan ve güneşten bozulacağını bildiğim her şeyi taşıdım ve bütün boş sandıklarla fıçıları, insan ya da hayvandan gelebilecek ani bir saldırıya karşı korunmak amacıyla çadırın çevresine sıraladım. Çadırı bitirdikten sonra, giriş yerini, içerden birkaç tahta ve ters çevirdiğim boş bir sandıkla emniyete aldım. Yataklardan birini yere serip, başucuma iki tabancayı ve ulaşabileceğim uzaklığa da

tüfeğimi koyup ilk kez bir yatağa girdim; bir gece önce pek az uyuduğum, gün boyu bütün bu şeyleri gemiden toplayıp kıyıya çıkartmaya uğraştığım için epeyce yorgun, bitkin bir halde olduğumdan bütün gece dingin bir biçimde uyudum.

Sanıyorum ki bir tek kişinin sahip olabileceğinden çok daha fazla ve her çeşitten malzemem vardı, ama henüz gözüm doymamıştı. Gemi hâlâ ayaktayken oradan alabileceğim her şeyi getirmeyi kafama koymuştum; böylece, her gün sular çekildiğinde gemiye gidiyor ve şunu ya da bunu getiriyordum, ama özellikle de üçüncü seferimde, halatlardan olabildiğince çoğunu getirdim. Beraberinde de bulabildiğim ufak ipleri ve sicim yumaklarını, gerektiğinde yelkenleri yamamakta kullanılan yedek yelken bezi parçasını ve bir varil ıslak barutu da aldım. Kısacası ilkinden sonuncusuna kadar tüm yelkenleri getirdim; yalnız, artık yelken olarak işe yaramayacaklarından ve ancak bez niyetine kullanılabileceklerinden olabildiğince çoğunu götürebilmek için bunları parçalara ayırmıştım.

Fakat beni en çok rahatlatanı, bunlar gibi beş altı sefer daha yaptıktan sonra, artık gemide işgüzarlık etmeme değecek hiçbir şey kalmadığını düşünüyorken, kısacası bütün aldıklarımdan sonra, büyük bir tekne dolusu ekmek, üç fıçı rom, bir sandık şeker ve bir çuval iyi cins un bulmamdı. Bu benim için şaşırtıcıydı, çünkü suyun zarar verdiklerinden başka erzak bulma umudundan artık vazgeçmiştim. Ekmek teknesini kısa sürede boşalttım ve bunları yelken parçalarına sarıp paketledim. Uzun sözün kısası, bütün bunları da sağlamca kıyıya çıkarttım.

Ertesi gün bir sefer daha yaptım ve artık gemide taşınabilir ve uygun durumda ne varsa o ana kadar talan etmiş olduğumdan bu kez de halatları sökmeye koyuldum. Kıyıda bir palamarla iki halatım vardı, uzun halatları taşıyabileceğim büyüklükte parçalara ayırıp bulabildiğim

bütün demir işlerini bir kenara toplayıp yan yelken direğini, mizana direğini ve bulabildiğim her şeyi keserek bunlarla büyük bir sal yaptım, buna bütün bu ağır eşyaları yükledim ve yola çıktım. Fakat şansım artık tersine dönmeye başlıyordu. Önceki eşyaları karaya çıkarttığım küçük girintiye girdiğimde, bu seferki çok hantal ve tıkabasa yüklü olduğundan salı öncekiler gibi idare edemedim; devrilerek beni ve tüm yükümü suya düşürdü. Kendi açımdan, kumsala yakın oluşum nedeniyle pek sorun olmamıştı, fakat yükümün büyük bir kısmı, özellikle de çok işime yarayacağını umduğum demir işleri kayboldu. Bununla birlikte gelgit çekildiğinde halatların büyük bir kısmıyla demirlerin birazını kıyıya çıkarttım; ancak binbir zahmetle, çünkü onları bulmak için suyun dibine dalmam gerekiyordu ki bu da beni bitkin düşürdü. Bunun ardından her gün gemiye çıktım ve alabildiğim her şeyi getirdim.

Artık karaya çıkışımdan bu yana on üç gün geçmişti ve gemiye her defasında bir çift elin tek başına getirebileceği kadar şey getirdiğim on bir sefer yapmıştım ve inanıyorum ki eğer güzel havalar sürmüş olsaydı bütün gemiyi de parçalara ayırıp taşıyabilirdim. Fakat on ikinci kez gemiye gitmeye hazırlanırken rüzgârın hızlanmaya başladığını fark ettim: Yine de sular çekildiğinde güverteye çıktım ve kamaranın altını üstüne getirdiğimi, artık hiçbir şeyin kalmadığını düşünüyordum ki içinde çekmeceleri bulunan bir dolap keşfettim. Çekmecelerin birinde iki üç jilet, büyük bir makas, on tane ya da bir düzine kadar çatal bıçak; bir diğerinde, bazısı Avrupa bazısı da Brezilya sikkesi, İspanyol lirası, biraz altın ve biraz gümüş biçiminde otuz altı pound eşdeğerinde madeni para buldum.

Bu parayı görünce gülümsedim: "Ah, lanet olasıca!" dedim yüksek sesle, "Ne işe yararsın ki sen? Benim gözümde hiçbir değerin yok; hayır, eğilip yerden almaya bile değmezsin; şuradaki bıçaklardan bir teki bile bu para yığınından daha

değerli; seni kullanabileceğim hiçbir yer yok, o halde olduğun yerde kal ve canı hiçbir değer taşımayan bir yaratık gibi denizin dibini boyla." Ancak ikinci kez düşününce, parayı da aldım ve bunları da beze sarıp başka bir sal daha yapmayı düşünmeye başladım. Fakat ben bunu hazırlarken gökyüzünün karardığını, rüzgârın sertleşmeye başladığını fark ettim ve bir çeyrek saat sonra karadan doğru esen şiddetli bir fırtına koptu. Rüzgâr karadan eserken sal yapmanın anlamsızlığı ve gelgit başlamadan önce karaya çıkmam gerektiği o anda kafama dank etti. Aksi takdirde kıyıya varamayabilirdim. Bu düşünceyle kendimi sulara bıraktım ve gemiyle kumların arasındaki kanalda yüzdüm. Hem üstümdeki şeylerin ağırlığı hem de rüzgârın çok hızlı esip sular tam yükselmeden fırtınaya dönüşmesi nedeniyle denizin hırçınlaşması yüzünden bu bile başlı başına bir güçlüktü.

Çevrem bütün servetimle kuşatılmış, güven içinde uzanıp yattığım yuvama, küçük çadırıma geri döndüm. Gece fırtına öyle şiddetli esmişti ki sabah baktığımda gemiden eser yoktu! Biraz şaşırdım, fakat bana yararı dokunabilecek her şeyi hiç zaman yitirmeden, hiç tembellik etmeden aldığımı düşününce keyiflenip rahatladım. Hem biraz daha zamanım olsaydı bile orada getirebileceğim pek bir şey de kalmamıştı. Artık gemiye de, oradan alınabilecek şeylere de boş verip enkazından karaya nelerin vurabileceğine kafa yordum. Sonradan çeşitli parçalar karaya vurduysa da bunlar benim pek işime yarayacak türden değillerdi.

Düşüncelerimi artık, karşıma çıkabilecek vahşilere ya da adada bir yerlerde varsa eğer, vahşi hayvanlara karşı kendimi sağlama almak üzerinde yoğunlaştırmıştım ve bunu nasıl yapacağıma, barınağımı toprağın altında bir mağara kazarak mı yoksa bir çadır kurarak mı yapacağıma dair çeşitli düşünceler içindeydim; uzun sözün kısası en sonunda

ikisini de yapmaya karar verdim ki bunun hikâyesini anlatmam da yersiz kaçmaz.

Kısa sürede bulunduğum yerin yerleşmek için uygun olmadığına kanaat getirdim, çünkü denize yakın, alçak ve bataklık bir yerdeydi ve özellikle de yakınlarda tatlı su bulunmayışıyla pek sağlıklı olmadığını düşündüm. Böylece daha sağlıklı ve elverişli bir yer bulmaya karar verdim.

Durumu pek çok açıdan gözden geçirip kendime uygun düşeceğini sandığım yönlerini ele aldım: Birincisi, sağlık ve az önce sözünü ettiğim tatlı suydu; ikincisi güneşin yakıcılığından korunmaydı; üçüncüsü insan ya da hayvan her türlü saldırgana karşı güvenlikti; dördüncüsü de deniz manzarasıydı. Tanrı'nın görüş alanım içine bir gemi göndereceği beklentisini henüz kafamdan atmaya hazır olmadığımdan hiçbir kurtuluş olanağını kaçırmamalıydım.

Buna uygun bir yer ararken, yüksek bir tepenin yan tarafında ufak bir düzlük buldum; bu tepenin düzlüğe bakan ön yüzü bir evin yan duvarı gibi dimdik aşağı uzanan bir kayaydı; böylece üstüme yukarıdan aşağı hiçbir şey inemezdi. Kayanın bir tarafında, bir mağara girişine benzeyen, oyulmuş kuytu bir yer vardı, ama gerçekte ne bir mağara ne de kayanın içine giden bir yoldu burası.

Çadırımı, tam bu kuytuluğun önündeki yeşil düzlüğe kurmaya karar verdim. Bu düzlüğün eni yüz metre ya var ya yoktu; boyu da bunun iki katıydı ve kapımın önündeki bahçe gibi uzanıyordu; bittiği yerde de her yönden düzensiz biçimde deniz kenarındaki alçak zemine doğru iniyordu. Tepenin kuzey-kuzeybatı cephesine düştüğünden ve yalnızca buralara özgü biçimde batıdan ve güneyden akşam güneşi aldığından gündüzleri sıcaktan korunacaktım.

Çadırımı kurmadan önce kuytuluğun önüne, kayaya kadar yarıçapı yaklaşık on, başıyla sonu arasında da çapı yaklaşık yirmi metre olan bir yarım daire çizdim. Bu yarım dairenin

içine, sütun gibi dik duruncaya kadar yere gömdüğüm iki sıra sağlam kazık çaktım; kazıkların toprak üstünde kalan kısımlarının yerden yüksekliği bir buçuk metreydi ve uçlarını da sivriltmiştim. İki sıranın arasındaki uzaklık on beş santimden fazla değildi.

Ardından gemiden kestiğim halat parçalarını alıp bu iki sıra kazığın arasına alttan yukarıya doğru birbiri üstüne gerdim. Öteki kazıkları da yaklaşık yetmiş beş santim yükseklikte ve dıştakilere yaslanacak biçimde, kolon payandası gibi iç kısma çaktım. Bu çit öyle sağlam oldu ki ne arasından ne de üstünden ne insan ne de hayvan girebilirdi. Bu iş, özellikle de ormandan kazık kesilmesi, düzlüğe taşınması ve toprağa çakılması bana epeyce bir zamana ve emeğe patladı.

Buraya yaptığım giriş bir kapı değil, yukarı çıkmak için kısa bir merdivendi ve ben içeriye girdiğimde arkamdan yukarı çekiyordum ve yuvamı böylece tam da istediğim gibi, bütün dünyayla bağımı kesip gece rahat uyuyacağım biçimde tümüyle çitle kuşatıp sağlamlaştırmış oldum. Başka türlü de içim rahat etmezdi zaten, yine de sonradan ortaya çıktığına göre tehlike geleceğinden endişelendiğim düşmanlara karşı bu kadar önlem almamın gereği yokmuş.

Bütün servetimi, erzakımı, cephanemi ve yukarıda saydığım eşyalarımı binbir zahmetle bu çitin, daha doğrusu kalenin içine taşıdım ve yılın bir mevsiminde bu kesimde son derece şiddetli yağan yağmurlardan beni korusun diye de büyük bir çadır yaptım; çadır iki taneydi, içteki küçük ve onun üstündeki daha büyüktü ve tepesini de yelkenlerin arasından kurtardığım katranlı muşambayla örttüm.

Şimdi artık kıyıya çıkarttığım yatakta değil, geminin ikinci kaptanına ait oldukça iyi durumdaki bir hamakta yatıyordum.

Bu tentenin içine bütün erzakımı ve yağmurdan etkilenebilecek her şeyi taşıdım. Bütün mallarımı bu şekilde

içeri koyduktan sonra o ana kadar açık duran girişi kapatarak bundan böyle giriş çıkışlarımı, daha önce sözünü ettiğim, kısa bir merdiven aracılığıyla yapmaya başladım.

Bunlardan sonra kayanın içini oymaya başladım ve buradan kazdığım bütün toprak ve taşları çadırımın dışına, çitimin içine taşıyarak bir tür teras yaptım ve bu sayede zemin yerden yarım metre yükselmiş oldu. Artık çadırımın hemen arkasında, evimin kileri vazifesini gören bir mağaram olmuştu.

Her şeyi belirli bir kusursuzluğa eriştirmek epeyce bir emeğimi ve günlerimi aldı; bundan böyle artık düşüncelerimi meşgul eden öteki işlere bakmalıydım. Yoğun, kara bir buluttan bir yağmur fırtınasının başlaması, ani bir şimşeğin çakması ve peşinden de bunların doğal sonucu olan muazzam bir gök gürültüsünün patlamasıyla çadırımı kurup mağarayı oyma planlarımı oluşturmam aynı ana denk geldi. Şimşek çaktığında zihnimde de şimşek hızıyla bir ışık çakmasında şaşılacak bir yan yoktu: Eyvah, barutum! Bunu düşündüğümde yüreğim duracak gibi oldu, bir patlayışla bütün barutum yok olabilirdi ki yalnızca savunmam için değil, yiyeceğimi sağlamak için de tümüyle ona bağımlıydım. Öte yandan, barut ateş almış olsa, canımın tehlikeye düşeceği ve kim vurduya gidebileceğimse aklımın ucundan bile geçmedi.

Bu benim üstümde öyle bir etki yaratmıştı ki, fırtına geçtikten sonra bütün inşaat ve sağlamlaştırma işlerimi bir yana bırakıp barutu bölmek, başıma ne gelirse gelsin hepsinin birden ateş almaması için ufak miktarlarda saklamak ve böylece birinin ötekileri de ateşe vermemesi umuduyla birbirinden ayrı muhafaza etmeye yarayacak torbalarla kutular yapmaya koyuldum. Bu işi yaklaşık iki haftada bitirdim: Hepsi yüz kilonun biraz üzerinde çeken barutum, sanırım en az yüz pakete bölünmüş oldu. Islanmış olan fıçıya gelince onun herhangi bir tehlike yaratacağından

endişem yoktu; bu yüzden onu, mutfağım diye adlandırdığım yeni mağarama koydum. Geri kalanları ise, yerlerini dikkatlice işaretleyip kayaların arasındaki oyuklara ıslanmayacakları biçimde gizledim.

Bu işleri yaparken ara verdiğim zamanlarda oyalanmak amacıyla, yenecek bir şey vurabilir miyim diye görmek için her gün en az bir kez tüfeğimle dışarı çıkıyor ve yavaş yavaş adanın nimetleriyle tanışıyordum. Dışarı ilk çıkışımda, hemen adada keçilerin bulunduğunu keşfederek buna çok sevindim, ama hemen ardından da işin zorluğunu gördüm; yani öyle ürkek, kurnaz ve öylesine ayağına tezdiler ki onları yakalamak dünyanın en güç işiydi. Fakat bundan gözüm yılmadı, her an bir tane vurabileceğimden hiç kuşkum yoktu ve bu da kısa süre sonra gerçekleşti. Uğrak yerlerini bulduktan sonra beklemeye koyuluyordum: Beni vadide görüp görmediklerini izliyordum; beni görmüşlerse, kayaların üstünde olmalarına karşın ödleri patlamışçasına kaçıyorlardı. Fakat vadide otluyorlarsa ve ben de kayaların üstündeysem bana dikkat etmiyorlardı ki bundan da, görüş açılarının konumu nedeniyle gözleri yere dikildiğinden üstlerindeki nesneleri anında göremedikleri sonucunu çıkarttım ve bundan böyle de bu yöntemi izledim. Her zaman önce kayalıklara tırmanıyor ve çoğunlukla hedefi bulacak biçimde nişan alıyordum. Bu yaratıklara ilk kez ateş ettiğimde, yanında emzirdiği bir oğlağı bulunan ve bu yüzden de içimi sızlatan dişi bir keçiyi vurdum. Anası vurulup düştüğünde oğlak, ben gidip onu alana dek yanından ayrılmadı. Yalnızca bu da değil, yaşlı keçiyi omuzlayıp götürdüğümde oğlak barınağıma kadar beni izledi; bunun üzerine keçiyi yere bırakıp oğlağı kollarıma aldım ve onu besleyip evcilleştirme umuduyla çitimden içeri taşıdım. Fakat hiçbir şey yemedi; bu yüzden de öldürüp ben onu yemek zorunda kaldım. Bu ikisi uzun süre et ihtiyacımı giderdi, çünkü erzakımı, özellikle de ekmeğimi becerebildiğim kadar tutumlu yiyordum.

Yerleştikten sonra ateş yakacak bir yer ve yakacak şey bulmamın elzem olduğunu anlamıştım; bunun için yaptıklarımı, ayrıca mağaramı nasıl genişlettiğimi ve yaşamımı nasıl kolaylaştırdığımı yeri geldiğinde ayrıntısıyla anlatacağım, ama şimdi kendimden, yaşama dair pek de az sayılmayacağını tahmin edebileceğiniz düşüncelerimden söz açmam gerek.

Durumuma ilişkin beklentim iç karartıcıydı; şiddetli bir fırtına tarafından, niyetlendiğimiz yolculuğun ve ticari rotaların epeyce uzağındaki, hatta yüzlerce fersah denilebilecek kadar ötesindeki bu adaya atılmakla kalmamıştım yalnızca; ıssız bir yerde yapayalnız bir biçimde yaşamımın sonuna dek kalmamın Tanrı'nın bir kararı olduğuna inanmak için de çok haklı nedenlerim vardı. Bunlar aklıma geldikçe yanaklarımdan aşağı acı gözyaşları süzülüyor ve bazen kendi kendime, Tanrı'nın kullarını niye tamamen mahvettiğini ve onları niye böyle sefil kıldığını soruyor; bu kadar umarsız, terk edilmiş, böylesine sıkıntı içindeyken bu tür bir yaşam için şükretmenin mantıksızlığını düşünüp sitem ediyordum.

Fakat içimdeki bir şey, beni daima bu düşüncelerimi hızla gözden geçirmeye yöneltip kınıyordu. Özellikle de bir gün, deniz kenarında elimde silahım, içinde bulunduğum durum üzerine derin düşüncelere dalmış yürürken sağduyum bana bir de öteki türlü sitem etti: "Tamam, yalıtılmış bir durumdasın, doğru, ama anımsa bakalım, geri kalanlarınız nerede şimdi? Sandalda on bir kişi değil miydiniz? Öteki on kişi nerede? Onlar niye kurtulmadı da bir tek sen sağ kaldın? Sen niye seçildin bir tek? Orada mı olmak daha iyi, burada mı?" Ve ardından denizi işaret ettim. Bütün kötülerin içinde, ne kadar kötülük ederlerse etsinler, iyi bir taraf mutlaka vardır derler.

Derken yaşamımı sürdürmek için ne kadar çok şeye sahip olduğum geldi aklıma ve eğer gemi ilk karaya oturduğu

yerden sürüklenip kıyının, bütün o şeyleri oradan alabilmeye zaman bulacağım kadar yakınına gelmeseydi –ki bu yüz binde bir ihtimaldi– halimin nice olacağı... Karaya ilk ayak bastığım zamanki gibi, yaşamam için gerekli şeyler ya da onları sağlayıp saklayabileceğim koşullar olmaksızın yaşamak zorunda kalsaydım halim nice olurdu? "Özellikle de," dedim yüksek sesle (kendi kendime elbet), "Silahsız, cephanesiz, herhangi bir şey yapabilmemi sağlayacak aletler olmaksızın, giysisiz, yataksız, çadırsız ya da üstümü örtecek bir şey olmaksızın ne yapardım ben?" ve şu anda bütün bunlara yeterli miktarda ve cephanem bittiğinde silahsız da yaşayabilmemi sağlayacak biçimde sahiptim. Böylece yaşadığım sürece başka hiçbir şey istemeden geçinip gidebileceğim görüşüne vardım, çünkü başından beri, yalnızca cephanem bittiğinde değil sağlığımın bozulup gücümün azalacağı zamanlarda ortaya çıkabilecek durumlarla nasıl başa çıkacağımı da hesaplıyordum.

Cephanemin tek bir patlamayla yok olup gitme fikrinin şakasına bile dayanamadığımı itiraf edeyim; yani, barutuma yıldırım düşmesini kastediyorum. Az önce de anlattığım gibi, şimşek çakıp gök gürlediğinde bu düşünce beni müthiş bir şaşkınlığa uğratmıştı.

Dünyada daha önce hiç duyulmamış biçimde sessiz bir yaşamın melankolisine kapılmak üzere olduğum şu anda, her şeyi başından alıp sırasıyla devam edeceğim. Hesabıma göre, yukarıda sözünü ettiğim biçimde bu berbat adaya düşüşüm, bizim oralarda güneşin sonbahar dönencesine girmişken burada tam tepemde bulunduğu 30 Eylül'deydi, çünkü ekvatorun kuzeyinde, dokuz derece yirmi iki dakika enleminde bulunduğumu gözlem yoluyla çıkartmıştım.

On ya da on iki gündür burada bulunuyorken, defter, kalem ve mürekkepsizken zaman hesabımı şaşıracağım, hatta Kutsal Pazar günlerini bile unutabileceğim aklıma geldi. Ben de bunu önlemek için, bıçağımla büyük bir

tahtanın üstüne büyük harflerle, "30 Eylül 1659'da burada karaya çıktım," yazarak bir kazığa çaktım ve bunu bir haç biçiminde kıyıya ilk ayak bastığım yere diktim. Kare biçimli bu kazığın kenarlarına bıçağımla her gün bir çentik atıyordum ve her yedinci çentikle her ayın ilk gününü geri kalanlardan daha uzun çiziyordum; bu şekilde takvimimi ya da haftalık, aylık ve yıllık zaman hesabımı tutuyordum.

Bundan sonraki adım, yukarıda sözünü ettiğim gibi gemiye yaptığım çeşitli seferlerde oradan aldığım, ancak daha önce açıp bakmadığım, daha değersiz ama daha faydasız sayılmayacak şeyleri incelemekti. Bunların içinde isteyip istemediğimden emin olmadığım için tümünü rastgele bir araya topladığım, özellikle kalemler, mürekkep ve kâğıt, kaptana, topçuya ve marangoza ait çeşitli paketler; üç dört pusula, bazı matematik gereçleri, kadranlar, büyüteçler, haritalar ve denizcilik kitapları da bulunuyordu. Bana İngiltere'den gönderilen kargonun içinden çıkan ve yola çıkarken eşyalarımla birlikte paketlediğim üç tane oldukça iyi durumda İncil ile bazı Portekizce kitaplar bulmuştum. Bu kitapların içinde iki üç tane Katolik dua kitabıyla özenle güvence altına aldığım birkaç başka kitap vardı. Gemide, başlarına gelenlere yeri geldikçe değineceğim iki kediyle bir köpeğimiz bulunduğunu da söylemeliyim. İki kediyi de karaya çıkartmıştım beraberimde; köpeğe gelince, gemiden atlamış, ilk yükümü karaya çıkarttığımın ertesi günü yüzerek bana gelmiş ve yıllarca büyük bir bağlılıkla bana hizmet etmişti. Bana bir şeyler getireceğine, eşlik edeceğine benimle konuşmasını istemiştim hep ama böyle bir şey olmazdı elbet. Daha önce belirttiğim gibi kalem, mürekkep ve kâğıt da bulmuş, onları olabildiğince dikkatli kullanmıştım. Mürekkebin yettiği sürece olup biteni titizlikle kaydettim, ama bitince aklıma gelen hiçbir yöntemle mürekkep yapmayı başaramadığımdan yazmayı sürdürmem de mümkün olmadı.

Bundan da gemiden topladıklarımdan başka yığınla şeye ihtiyacım olduğunu akıl ettim. Bunlar içinde mürekkep başta geliyordu; toprağı kazmak ve sonra da atmak için bir bel, kazma ve kürek de gerekiyordu; dikiş iğnesi, toplu iğne ve iplik de yoktu; beze çaputa gelince, bir süre sonra fazla güçlük çekmeden bundan vazgeçmeyi öğrendim. Bu aletlerin yokluğu, yaptığım her işi ağırlaştırıyordu; küçük barınağımı tümüyle bitirip çevresini düzenlemem neredeyse bir yılımı aldı. Zorla kaldırdığım ağır direk ve kazıkların ormandan kesilip hazırlanması ve hele de eve götürülmesi epeyce sürüyordu; bu yüzden bazen iki günümü bu kazıklardan birini kesmeye ve eve getirmeye ayırıyor, üçüncü günü de toprağa çakmakla uğraşıyordum. Başlangıçta kazıkları çakmak için ağır bir kütüğü kullanıyordum ama sonunda bu işi demir küskülerden birisiyle yapmayı akıl edebildim; yine de o direk ve kazıkları çakmak epeyce emek isteyen, yorucu bir işti.

Fakat yapmak zorunda olduğum bir işin yoruculuğuna, bu işi yapmak için bolca zamanım varken kafamı yormama gerek var mıydı? Ayrıca bu işler bitseydi bile, her gün yaptığım gibi yiyecek bulmak için adayı dolaşmak dışında başka işimin olmadığının da farkındaydım en azından.

Artık durumumu ve çakılıp kaldığım koşulları ciddi biçimde düşünmeye başlamıştım. İçinde bulunduğum durumu yazmaya koyuldum; pek mirasçım olacak gibi gözükmüyordu, peşimden buraya geleceklere bırakmak için değil de her gün zihnime üşüşüp bana acı veren düşüncelerden kurtulmak için; sağduyum artık moral bozukluğumu alt etmeye başladığında kendimi elimden geldiğince avutmaya ve durumumu daha kötüsünden ayırt edebilirim diye kötünün karşısına iyiyi koymaya başladım. Bir borçluyla alacaklısı gibi, katlandığım sıkıntıların karşısına, tarafsız bir biçimde keyfini sürdüğüm nimetleri koydum; böylece şunlar çıktı ortaya:

Kötü	İyi
Her tür kurtuluş umudundan yoksun biçimde korkunç, ıssız bir adaya düştüm.	Ama hayattayım; geri kalan tüm mürettebat gibi boğulmadım.
Sanki mutsuz olayım diye özellikle seçilip bütün dünyadan ayrı düşürüldüm.	Ama ölümden dönmek için bütün bir mürettebatın içinden de seçildim; hem beni mucizevî bir biçimde ölümden kurtaran Tanrı, bu koşullardan da kurtarabilir.
İnsanoğlundan ayırdılar beni; bir münzeviyim; insan toplumundan sürgün edilmiş birisi.	Ama açlık çekmiyor ve yaşamımı sürdürmek için hiçbir şeyin bulunmadığı çorak bir yerde telef olmuyorum.
Sırtıma giyecek hiç giysim yok.	Ama giysilerim olsa bile onları giyemeyeceğim kadar sıcak bir iklimdeyim.
Savunmasızım, insan ya da hayvandan gelebilecek saldırılara direnebileceğim hiçbir şey yok elimde.	Ama Afrika sahilinde gördüklerim gibi, bana zarar verecek hiçbir vahşi hayvana rastlamadığım bir adaya düştüm; ya gemim oralarda batsaydı ne yapardım?
Konuşabileceğim ya da beni avutacak bir tek insan yok.	Ama Tanrı, hem ihtiyaçlarımı karşılamam hem de neredeyse ölünceye dek yaşamımı sürdürmeme yarayacak şeyleri alabilmem için mucizevî bir biçimde gemiyi kıyıya yakın bir yere gönderdi.

Bir bütün olarak bakıldığında, dünyada bunun kadar üzücü bir durumun az bulunacağının kuşku götürmez bir kanıtıydı bunlar, ama yine de içinde şükredilecek, hem olumsuz hem olumlu bir şeyler vardı; varsın bu da, yeryüzündeki en sefil durumlardan birine düşmüş birisinin deneyimlerinden çıkarttığı, içinde her zaman kendimizi rahatlatacak bir şeyler bulabileceğimiz ve iyiyle kötüyü tanımlarken hesabın gelir hanesine koyabileceğimiz bir açıklama olarak kalsın.

Kendimi artık durumumdan keyifli sonuçlar çıkartmaya alıştırıp, bir gemi görebilir miyim diye denizi gözlemekten vazgeçerek, yani bu tür şeyleri bir yana bırakarak yaşam

biçimimi düzenlemeye ve elimden geldiğince işleri kolaylaştıracak yollar bulmaya vermiştim.

Sağlam kazıklar ve halattan yapılma bir çitle çevirdiğim, bir kayanın dibinde kurduğum bir çadırdan ibaret barınağımı zaten anlatmıştım, ama artık bu çitten duvar diye söz edebilirdim, çünkü dışına çim keseklerinden oluşturduğum, yarım metre kalınlıkta bir tür duvar daha çekmiştim ve sanırım bir buçuk yıl kadar bir zaman sonra bunlar da büyüyüp kayaya yaslanan kirişler biçimini aldılar; yılın bazı zamanlarında epeyce şiddetli olabilen yağmurdan korunmak için de bunları ağaç dallarıyla kapladım.

Bütün eşyalarımı bu sığınağın ve arka tarafa yaptığım mağaranın içine nasıl getirdiğimden de söz etmiştim. Fakat başlangıçta bu eşyalar hiçbir düzene sokulmadığı, karmakarışık bir yığın halinde durdukları için her yeri kapladıklarını da söylemem gerek. Dönecek yerim kalmamıştı; bu yüzden mağaramı genişletmeye koyuldum ve toprağın içinde ilerledim. Gevşek, kumlu bir kaya olduğundan harcadığım emeği boşa çıkartmıyordu; böylece vahşi hayvanlara yem olmayacağımı anlayınca yanlara doğru da ilerledim. Sağ tarafta kayanın içine doğru kazarak yeniden sağa dönüp tümüyle dışarı çıktım ve kendime, barınağımın ya da kalemin dışına çıkabileceğim bir kapı açtım.

Bu da çadırıma ve kilerime bir arka yol ve benim için de bir giriş çıkış olanağı yaratmakla kalmayıp eşyalarımı saklamam için yer de kazandırdı.

Şimdi kendimi bir sandalye ve bir masa gibi, en çok ihtiyaç duyduğumu anladığım şeyleri yapmaya verdim. Çünkü bunlar olmaksızın bu dünyada sahip olduğum pek az zevkin bile tadını çıkartamazdım; masasız, o kadar büyük bir zevkle yazamaz ya da yemek yiyemez, bir sürü şeyi yapamazdım.

Böylece işe koyuldum. Yeri gelmişken söylemeliyim ki mantık matematiğin özü ve temeli olduğu için, her şeyi mantığa uygun biçimde belirleyip birbiriyle bağdaştırarak ve nesneler hakkında en mantıksal kanaatlere vararak herkes zamanla her tür mekanik zanaatta ustalaşabilir. Ömrümde elime hiç alet almamıştım; yine de zamanla, emek, özen ve buluşla sonunda her istediğimi yapacak hale geldim, hele de gereken aletlerim varsa. Bununla birlikte hiçbir alet kullanmadan da yığınla şey yaptım; kimini de bir keser ve bir nacak dışında bir şeye gerek duymaksızın becerdim ki belki de daha önce onları kimse bu şekilde ve bunca zahmetle yapmamıştır. Mesela bir tahta levha yapmak istiyorsam bu işin, bir ağaç kesip bir kütüğün üstünde önüme koyarak baltamla her iki yanı da düzleşinceye ve bir kereste inceliğine ulaşıncaya kadar yontmaktan, ardından da keserimle düzeltmekten başka bir yolu yoktu. Bu yöntemle koca bir ağaçtan ancak tek bir tahta yapabilmiştim, ama bir kereste ya da bir tahta yapmamın bol miktarda zaman ve emek harcamak, sabır göstermek dışında da bir yolu yoktu ki. Zaten zamanımın ya da emeğimin pek az değeri vardı ve şöyle ya da böyle harcanacaktı.

Bununla birlikte yukarıda söz ettiğim gibi, ilk iş olarak kendime bir masayla sandalye yaptım; bu iş için gemiden salıma yükleyip getirdiğim kısa tahtaları kullandım. Fakat bu tahtalardan bir kısmını yukarıdaki şekilde işlemeye başlayınca, mağaranın bir duvarı boyunca bütün aletlerimi, çivilerimi ve demirlerimi üzerine koyabileceğim, yarım metre genişlikte, üst üste raflar da yaptım; yani uzun sözün kısası, her şeyi yerli yerince koyduğum için aradığımda kolaylıkla bulabiliyordum. Silahlarımı ve asılabilecek öteki şeyleri asmak için de kayanın duvarına çiviler çakmıştım; böylece mağaramı gören birisi gerekli her türlü şeyin bulunduğu bir ambar sanabilirdi ve her şey öylesine elimin altındaydı ki bütün eşyalarımın son derece düzen içinde olduklarını

görmek bana büyük bir zevk veriyordu. En keyiflisiyse aradığımı hemen bulmaktı.

Her gün yaptıklarımı kaydettiğim bir günlük tutmaya başlayışım işte bu sıralardaydı, çünkü başlangıçta doğrusunu söylemek gerekirse telaş içindeydim; yalnızca çalışma telaşı da değildi bu, kafam kaygılarla doluydu ve günlüğüme pek çok can sıkıcı şey yazabilirdim; mesela şöyle bir şeyler diyebilirdim: "30'u – Boğulmaktan kurtulup karaya çıktıktan sonra sağ kaldığım için Tanrı'ya şükredeceğime, önce mideme bolca dolmuş tuzlu suyu kusup kendimi biraz toplayınca da ellerimi yumruk yapıp kafama gözüme vurarak üzüntüden kumsalda koşmaya başladım ve 'Bittim ben, bittim!' diye yorulup tükeninceye dek bağırdım. Dinlenmek için yere uzanmak zorunda kaldım, fakat vahşi hayvanlara yem olma korkusuyla uyumayı göze alamadım."

Bundan birkaç gün sonra, gemiye gidip taşıyabildiğim her şeyi almamın ardından yine de küçük bir dağın üstüne çıkıp belki bir gemi görürüm umuduyla denizi gözetlemekten kendimi alıkoyamıyordum; derken uzaklarda bir yelken gördüğümü hayal ederek kendimi bunun umuduyla avutuyor ve âdeta kör oluncaya kadar hiç durmadan ardından baktıktan sonra görüntüyü yavaşça yitirdiğimde oturup küçük bir çocuk gibi ağlayarak aptallığım yüzünden üzüntümü daha da artırıyordum.

Fakat bu gibi şeylerin belli ölçüde üstesinden gelip evimi ve barınağımı düzene soktuktan, kendime elimden geldiğince güzel bir masayla sandalye yaptıktan sonra günlüğümü tutmaya başladım; mürekkebim kalmayınca bırakmak zorunda kaldığım yere kadar, daha önce çoğunun üzerinde durduğum için tekrar olsa da bir kopyasını buraya aktaracağım.

Beşinci Bölüm

Kendine Ev Yapıyor – Günlük

30 Eylül 1659 – Enginlerde seyrederken korkunç bir fırtınada gemisi batmış ben, zavallı sefil Robinson Crusoe, "Ümitsizlik Adası" adını verdiğim bu berbat, uğursuz adada karaya çıktım; gemimde kim var kim yok hepsi boğuldu, ben de neredeyse ölüyordum. Günün geri kalanını, içine düştüğüm feci koşullar nedeniyle kendime acıyarak geçirdim; şöyle ki, ne yiyeceğim, ne evim, ne giysilerim, ne silahım, ne de gidecek bir yerim vardı ve kurtuluşa ilişkin hiç umudum olmaksızın beni bekleyen tek şey ölümdü; ya vahşi hayvanlara yem olacak ya vahşiler tarafından öldürülecek ya da yiyecek bulamadığım için açlıktan ölecektim. Gecenin yaklaşması üzerine, vahşi yaratıklardan korkumdan bir ağacın tepesinde yattım, bütün gece yağmur yağmasına karşın da deliksiz uyudum.

1 Ekim – Sabahleyin büyük bir şaşkınlıkla, geminin gelgitle sürüklenip adanın yakınında sahile vurduğunu görünce bir bakıma içim rahatladı; parçalara ayrılmadan, henüz ayaktayken, fırtına dindiğinde güverteye çıkıp oradan biraz yiyecek ve işime yarayacak şeyler alabileceğimi düşündüm, ama bir yandan da, eğer hepimiz gemide kalmış olsaydık belki gemiyi kurtarabileceğimizi ya da en azından şimdi olduğu gibi hepsinin birden boğulmayabileceğini, belki de geminin enkazından bizi dünyanın başka bir yerine taşıyacak bir sandal yapabileceğimizi düşününce, yitirdiğim yoldaşlarım için duyduğum acı tazelenmişti. Bugünün büyük bir kısmını kafamı bu tür şeylere yorarak geçirdim; en sonunda geminin neredeyse tümüyle kuru kaldığını görerek kumun üzerinden olabildiğince yakınına gittim ve sonra yüzerek gemiye çıktım. Bu gün de yağmur yağmayı sürdürdü; ancak artık hiç rüzgâr yoktu.

Ekim'in 1'inden 24'üne kadar – Bu aradaki günlerin tamamını, gemiden alabileceklerimin hepsini alıp denizin her yükselişinde sallarla karaya taşıdığım seferler düzenlemekle geçirdim. Bu günlerde epey yağmur yağmasına karşın havanın belirli aralıklarla düzeldiği de oldu, ama anlaşılan o ki buraların yağmur mevsimiydi.

20 Ekim – Salım ve onunla birlikte üstündeki bütün eşyalar alabora oldu; ancak sular sığ ve eşyalar da epey ağır olduklarından kaybolup gitmediler ve sular çekildiğinde çoğunu kurtardım.

25 Ekim – Bütün gece ve gündüz ara sıra şiddetlenen bir rüzgâr eşliğinde yağmur yağdı; rüzgâr güçlü estiğinden bu sırada gemi de parçalandı, artık enkazı dışında seçemiyorum; o da yalnızca sular çekildiği zaman. Bugünü gemiden kurtardığım eşyaları yağmurdan zarar görmesinler diye üstlerini örtüp korumaya almakla geçirdim.

26 Ekim – Bütün günüm barınağımı kuracağım bir yer bulmak için kumsalı arşınlayarak geçti; en büyük derdim, geceleyin vahşi hayvanlardan ya da insanlardan gelebilecek saldırılara karşı kendimi güvene almaktı. Geceye doğru bir kayanın altında düzgün bir yer buldum ve konaklayacağım yeri bir yarım daire çizerek belirleyip, burayı içeriden aralarına halat çektiğim, dışarıdan ise çimle sıvadığım iki sıralı kazıktan oluşan bir duvar ya da korunakla güçlendirmeye karar verdim.

Ayın 26'sından 30'una kadar, zamanın bir kısmında sağanak biçiminde yağmur yağmasına karşın tüm eşyalarımı yeni barınağıma taşımak için didindim.

31'i sabahında silahımı alıp yiyecek aramak ve çevreyi kolaçan etmek için dışarı çıktığımda bir keçi vurdum, oğlağı da beni eve kadar izledi; oğlak hiçbir şey yemediği için sonradan onu da öldürdüm.

1 Kasım – İçine hamağımı asabileceğim iki kazık çakılabilecek kadar büyük yaptığım çadırımı kayanın altına kurdum ve orada ilk gecemi geçirdim.

2 Kasım – Bütün sandıklarımı, tahtalarımı ve sallarımı yaptığım kalas parçalarını sıraladım ve bunlarla korunağım olarak belirlediğim yerin iç kısmında çevreme bir çit oluşturdum.

3 Kasım – Tüfeğimi alıp çıktım ve ördeğe benzer, etleri son derece lezzetli iki kuş vurdum. Öğleden sonra kendime bir masa yapmak için işe koyuldum.

4 Kasım – Bu sabah çalışacağım, tüfeğimle avlanmaya gideceğim, uyuyacağım ve oyalanacağım zamanları düzenlemeye başladım, şöyle ki: Yağmur yağmazsa her sabah tüfeğimi alıp iki üç saat yürüyordum; ardından yaklaşık on bire kadar kendimi işe veriyor, sonra da elimde bulunanlardan bir şeyler yiyordum. O saatlerde hava aşırı sıcak olduğundan on ikiden ikiye kadar yatıp uyuyordum ve ardından da, akşamüstü yeniden çalışmaya başlıyordum. Aynı koşullarda kim olsa bir süre sonra aynı hüneri edineceğine inandığım gibi, zaman ve ihtiyaçlar, beni de sonraları tam anlamıyla doğal bir zanaatkâra dönüştürdüyse de, henüz çok beceriksiz bir işçi olduğum için bu günle bir sonraki günümün çalışma saatleri hep masamı yapmakla geçti.

5 Kasım – Bugün silahım ve köpeğimle birlikte dışarılarda geçti ve vahşi bir kedi vurdum; postu oldukça yumuşaktı, ama eti beş para etmezdi; öldürdüğüm her yaratığın postunu yüzüp kurutuyorum. Yeniden deniz kenarına geldiğimde ayırt edemediğim türlerde bir sürü deniz kuşu gördüm; fakat ben ne olduklarını anlamaya çalışarak bakınırken iki üç tane fokun denize dalıvermesiyle şaşkına dönüp biraz da korktum.

6 Kasım – Sabah yürüyüşümün ardından masam üzerinde çalışmayı sürdürdüm ve pek beğenmediysem ve çok geçmeden tamir etmeyi öğrenmek zorunda kaldıysam da bitirdim.

7 Kasım – Artık havalar düzelmeye başlamıştı. 7'sinde, 8'inde, 9'unda, 10'unda ve 12'sinin bir bölümünde (11'i pazar olduğundan çalışmadım) kendimi tümüyle sandalyenin yapımına verdim ve büyük zahmetlerle iyi kötü biçimlendirdim, ama hiçbir zaman hoşuma gitmedi ve daha yaparken bile birkaç kere parçalara ayırdım.

Not: Bir zaman sonra pazar günlerimin hesabını tutmaya boş verdim, çünkü haçın üzerinde onları işaretlemeyi atlayınca hangisinin hangisi olduğunu unuttum.

13 Kasım – Bugün yağmur yağdı; beni oldukça ferahlatıp toprağı da serinletti ama eşliğindeki berbat fırtına ve şimşekler, barutum yüzünden beni fazlasıyla korkuttu. Fırtına diner dinmez, barut stokumu tehlikeden uzak tutacak biçimde olabildiğince küçük paketler haline getirmeyi kafaya koydum.

14, 15, 16 Kasım – Bu üç günü yarım, en fazla da bir kilo barut alacak küçük kare sandık ya da kutular yapmakla geçirdim ve böylece barutu içlerine koyduğumda bunları olabildiğince birbirinden uzak ve güvenli yerlerde saklayabilecektim. Bu günlerden birinde adını bilmediğim, ama eti yenebilen bir kuş vurdum.

17 Kasım – Bugün yer kazanıp rahat edeyim diye çadırımın arkasını kayanın içine doğru kazmaya başladım.

Not: Bu iş için özellikle şu üçünü istiyordum; bir kazma, bir kürek ve bir el arabası ya da sepet; böylece işi bırakıp bu ihtiyacımı nasıl karşılayacağımı ve kendime bazı aletler yapmayı düşünmeye başladım. Kazma yerine, ağır olmakla birlikte yeterince işe yarayabilecek demir küsküleri

kullanabilirdim; ancak geriye bir kürek ya da bel kalıyordu ki bunlardan hiç olmazsa birisi son derece gerekliydi; hatta bu olmaksızın hiçbir şey yapamazdım, ama nasıl bir şey yapacağımı da bilmiyordum.

18 Kasım – Ertesi gün ormanda araştırma yaparken, aşırı ölçüde sert olması yüzünden Brezilya'da demir ağacı dedikleri ya da ona benzeyen bir ağaç buldum. Bu ağaçtan büyük bir emekle ve neredeyse baltamı körelterek bir parça kestim ve çok ağır olduğundan aynı güçlükle eve getirdim. Ağacın aşırı sertliği, benim de çaresizliğim yüzünden, buna ufaktan ufaktan bir kürek ya da bel biçimi vermem epey bir zamanımı aldı. Sapına tam da bizim İngiltere'de kullandığımız biçimi vermeme karşın alttaki geniş kısmının boğazına demirden bir basamak geçiremediğim için uzun süre dayanmazdı. Bununla birlikte ihtiyacımı görecek kadar işe yaradı, ama inanıyorum ki hiçbir kürek ne bu biçimde yapılmış ne de yapımı benimki kadar uzun sürmüştür.

Hâlâ eksiğim vardı, çünkü bir sepet ya da el arabası gerekiyordu bana. Sepet örmek için esnek dallara benzer malzemem olmadığından, en azından şimdilik böyle bir malzemeye rastlamadığımdan sepeti hiçbir biçimde yapmam mümkün değildi; el arabasına gelince, tekerlek dışında geri kalanını yapabileceğimi umuyordum, ama tekerlek işini nasıl çözeceğime ilişkin hiçbir fikrim olmadığı gibi bunun nasıl becerileceğini de bilmiyordum. Kaldı ki tekerleği döndürmesi için dingile geçirecek demir çubukları yapmanın bir yolu yoktu; bu yüzden buna boş verip mağaradan kazdığım toprağı taşıyıp atmak için kendime, ırgatların duvarcı ustalarına harç taşırken kullandıklarına benzer tekne gibi bir şey yaptım.

Benim için bu, küreği yaparkenki kadar güç olmadı, ama yine de tekneyle küreğin yapımı derken bir de el arabası yapmak için boşa giden uğraşım en az dört günümü aldı. Çok az aksattığım silahlı sabah yürüyüşlerim ve ondan da az

aksattığım eve yemeye elverişli bir şeyler getirme işini hariç tutarak demek istiyorum.

23 Kasım – Bu aletleri yaparken ara verdiğim öteki işime aletleri bitirdikten sonra devam ettim ve gücümle zamanım elverdiğince çalışarak mağaramı, eşyalarımı koymaya yetecek ölçüde genişletip derinleştirme işine tam on sekiz gün harcadım.

Not: Bütün bu süre boyunca bu oda ya da mağarayı bana bir eşya ya da erzak deposu, bir mutfak, bir yemek odası ve bir kiler görevi görecek biçime getirmeye uğraştım. Oturma mekânım olarak yine çadırı kullanıyordum; yılın yağmur mevsimi hariç; o zaman yağmur öyle şiddetli yağıyordu ki kendimi kuru tutmam mümkün olmuyordu; bu yüzden de sonradan, barınağımın içini kayaya kiriş biçiminde dayadığım uzun sırıklarla kaplayıp üstlerini saz bir çatıya benzer biçimde taşlar ve büyük ağaç dallarıyla doldurdum.

10 Aralık – Tepesinden bir yanına aniden büyük bir toprak yığını iniverdiğinde (belli ki gereğinden büyük kazmıştım) ben de artık mağaramın ya da mahzenimin bittiğini düşünmeye başlamıştım; öyle ki bu beni çok korkuttu; haksız da sayılmam, altında duruyor olsaydım bir mezar kazıcıya asla ihtiyacım kalmazdı. Şimdi her şeyi baştan almak için epeyce iş çıkmıştı başıma; kayan toprağı dışarı taşımak zorundaydım ve de en önemlisi, yeniden toprak kaymayacağından emin olabilmem için tavanı payandalamam gerekiyordu.

11 Aralık– Bu gün sorunu çözmeye giriştim ve yere iki payanda çakarak üstlerine yassı birer tahta parçası koydum; bu işi ertesi gün bitirdim ve üstlerine tahta yerleştirerek daha çok direk dikmek suretiyle bir hafta kadar bir zaman içinde çatıyı sağlamlaştırdım. Sıralı halde duran direkler de evi bölümlere ayırmak için paravan görevi gördüler.

17 Aralık – Bu günden başlayıp 20'sine kadar rafları yerleştirdim ve asılabilecek her şeyi asmak için direklere çiviler çaktım. Artık içeride iyi kötü bir düzen sağlamıştım.

20 Aralık – Artık her şeyi mağaraya taşıyıp evimi döşemeye başladım ve üstüne erzakımı koymak için birkaç tahta parçasını bir büfeye dönüştürdüm; fakat tahtalar epeyce azalmaya başladı. Kendime başka bir masa daha yaptım.

24 Aralık – Bütün bir gece ve gündüz sürekli yağmur yağdı. Hiçbir yere kıpırdayamadım.

25 Aralık – Bütün gün yağmur yağdı.

26 Aralık – Yağmur yok ve toprak her zamankinden daha serin, daha hoş.

27 Aralık – Körpe bir keçi öldürdüm, bir diğerini yaraladım. Bu şekilde onu yakalayıp iple bağlayarak eve getirdim. Eve vardığımızda kırılan bacağını sarıp tahtayla destek yaptım.

Önemli Not: Yaşaması için çok özen gösterdim ve bacağı iyileşip her zamankinden güçlü hale geldi, ama bakım işi epey uzun sürdüğünden evcilleşti ve kaçmaya hiç yeltenmeden evimin önündeki yeşilliklerde otlamayı sürdürdü. Aklımdan ilk kez, birkaç evcil hayvan besleyip barutum ve saçmam tümüyle tükendiğinde yiyecek bir şeylere sahip olabileceğim düşüncesini geçirdim.

28, 29, 30, 31 Aralık – Aşırı sıcak ve hiç esinti yok; bu yüzden de akşamüstü avlanmak dışında dışarıya hiç adım atmadım. Bu zamanı evin içindeki eşyalarıma çekidüzen vermekle geçirdim.

1 Ocak – Hava yine çok sıcak, ama sabah erkenden ve akşam geç saatte silahımı alıp çıktım ve gün içinde de uzanıp yattım. Bu akşam adanın ortasına doğru uzanan vadilerde ilerleyince oralarda yığınla keçi bulunduğunu fark ettim; ancak son derece ürkektiler ve yanlarına yaklaşmak

zordu; yine de köpeğimi de getirip onları avlamayı denemeye karar verdim.

2 Ocak – Kararım doğrultusunda ertesi gün köpeğimle gittim ve onu keçilerin üstüne saldım, ama yanılmışım, çünkü hepsi bir olup onun karşısına dikildiler. O da tehlikeyi anlayıp yanlarına sokulmadı.

3 Ocak – Hâlâ birilerinin saldırısına uğrayabileceğim korkusuyla oldukça kalın ve sağlam duruma getirmeyi kafama koyduğum çitimi ya da duvarımı örmeye başladım.

Önemli Not: Bu duvardan daha önce söz ettiğim için günlükte söylediklerimi kasıtlı olarak kısalttım; kayanın bir ucundan yarım daire biçiminde diğer ucuna uzanan ve ortada, ardında mağara kapısının bulunduğu bu çitin uzunluğu yirmi dört, genişliği de sekiz metreden fazla değilse de ocağın ikisinden nisanın on dördüne dek, bütün zamanımı bu duvarı yapmaya, bitirmeye ve kusursuzlaştırmaya verdiğimi söylemem yeterli sayılır.

Bütün bu süre boyunca günler, hatta haftalarca yağmur beni engellese de bu duvar bitene dek asla yeterince güvende olmayacağımı düşündüğümden çok çalıştım. Yine de anlatılmaz zahmetlerle ortaya çıktığına insanları inandırmak zor olur, hele de kazıkların ormandan getirilip yere çakılması işine, çünkü bunları gereksindiğimden çok daha büyük yapmışım.

Bu duvar bittikten sonra dışarıdan iki kat halatla çevrilip, bir de çimden bir duvarla kaplanınca kıyıya çıkan birisinin buranın bir barınak olduğunu anlayamayacağını fark etmiştim; böyle yapmamın da çok yerinde olduğu burada geçecek, gayet ilginç bir olaydan da anlaşılabilir.

Bu süre boyunca yağmur izin verdiğinde ormanda gezinti amaçlı yürüyüşlerimi sürdürüyor ve şu ya da bu biçimde işime yarayacak pek çok yeni keşifte bulunuyordum;

özellikle de koru güvercinleri gibi bir ağaca değil de, daha çok ev güvercinleri gibi kayalardaki oyuklara yuva kuran bir tür yabani güvercine rastladım ve yavru olanlardan birkaçını alıp bunları evcilleştirmeye giriştim ve başardım da, ama büyüdükleri zaman, ilk başta belki de kendilerine verecek hiçbir şeyim olmadığından karınlarını doyurmak amacıyla uçup gidiyorlardı. Bununla birlikte sık sık yuvalarını buluyor ve eti çok lezzetli olan yavrularını alıyordum. Artık ev işlerimi yoluna koyarken, başta yapabileceğimi hiç sanmadığım yığınla şeye ihtiyacım olduğunu anladım, bunların bir kısmını yapmaksa gerçekten olanaksızdı. Mesela asla bilezikli bir varil yapmayı beceremedim. Daha önce değindiğim gibi bir-iki küçük fıçım vardı, ama haftalarca uğraşmama karşın bunlarla bir tane varil yapamadım; ya başını yerleştiremiyor ya da tahtaları birbirlerine içinde su tutabilecekleri biçimde tutturamıyordum. Bu yüzden bu işe de boş verdim. Ayrıca muma şiddetle ihtiyacım vardı; öyle ki genellikle saat yedi civarında güneş batar batmaz yatağa girmek zorunda kalıyordum. Afrika maceram sırasında mum yaptığım balmumu topağı geliyordu aklıma, ama şimdi zerresi yoktu bunun; tek çarem, bir keçi vurduğumda kilden yapıp güneşte fırınladığım toprak bir tabağa yağını koymak ve buna üstüpüden yapılma bir fitil ekleyerek kendime bir lamba yapmak oldu. Bir mum gibi berrak, kalıcı bir ışık vermese bile yine de aydınlatıyordu. Eşyalarımı karıştırırken, daha önce de sözünü ettiğim, bu yolculuktan değil de sanırım geminin Lizbon dönüşünden kalma, tavukları beslemek amacıyla küçük bir torbaya konulmuş tahılı buluşum tam da bu işlerin ortasında gerçekleşti. Torbanın içinde kalan azıcık tahılın tamamını fareler mideye indirmişti ve torbanın dibinde kapçık ve tozdan başka bir şey göremedim. Torbayı başka bir amaçla, sanırım şimşekten korktuğum sırada böldüğüm barutumu koymak için ya da benzeri bir işte kullanırım diye içindeki kapçıkları korunağımın kıyısından aşağıya, kayanın altına silkeleyiverdim.

Bu kalıntıları fırlatışım, yağmur mevsiminin hemen öncesiydi ve bir ay ya da ona yakın bir zaman sonra yerden daha önce hiç karşılaşmadığım türden bir bitki olabileceğini sandığım birkaç yeşil sap çıktığını gördüğümde o zamana dek oraya bir şey attığımı bile anımsamamış, dikkat bile etmemiştim. Fakat kısa bir süre daha geçtikten sonra tümüyle Avrupa'dakilerle aynı cinsten, yok, bizim İngiliz arpamızın cinsinden yeşil arpadan başkası olmayan on ya da on iki kadar başak verdiğini görünce apışıp kaldım.

Bu olayın üstümde yarattığı şaşkınlığı ve kafa karışıklığını anlatmam olanaksız. Bu zamana kadar pek dini inançlara göre davranmışlığım yoktu; aslına bakarsanız kafamda dine ilişkin şeyler hep belli belirsiz yer aldığı gibi başıma gelen her şeyi de şansa ya da gelişigüzel ağzımızdan çıktığı gibi Tanrı'nın isteği diye düşündüğüm şeylere bağlıyor, bu tür şeylerde Tanrı'nın varlığının kanıtını ya da dünya işlerinin akışına ilişkin düzenini pek sorgulamıyordum. Fakat tahıl üretimine elverişsiz diye bildiğim bir iklimde arpanın yetişmesi ve özellikle de oraya nasıl geldiğine akıl erdiremeyişim yüzünden beni tuhaf biçimde sarstı ve Tanrı'nın mucizevî biçimde, tohum dikilmeksizin oradan arpa bitmesini sağladığını, bunun da doğrudan benim o vahşi, sefil yerde yaşamımı sürdürmem için olduğunu düşünmeye başladım.

Bu da bir parça yüreğime dokundu ve gözlerimden yaş getirdi; sonra da kendimi, doğanın bu bereketini benim için gerçekleştirdiği zannıyla kutsadım. Kayanın kenarı boyunca pirinç sapları olduğu anlaşılan başka saplar da çıktığını görerek daha da şaşırdım; pirinci tanıyordum, çünkü Afrika sahilindeyken orada pirinç yetiştiğini görmüştüm.

Bunların Tanrı'nın benim işime yarasınlar diye gönderdiği ürünler olduğunu düşünmekle kalmayıp daha fazlasının da bulunduğundan kuşku duymaksızın bunları bulmak için adanın önceden bildiğim o kısmında köşe bucağı ve her

kayanın altını yokladıysam da hiçbir şey bulamadım. Sonunda oraya tavuk yemi torbasını silkelediğim geldi aklıma ve böylece mucize ortadan kalktı. İtiraf etmeliyim ki, bütün bunların olağan sayılacak bir durumdan başka bir şey olmadığını keşfettiğimde Tanrı'nın hikmetine şükran duygum da azalmaya başladı. Yine de böylesine tuhaf ve görülmedik bir hikmete, sanki bir mucizeymişçesine şükran duymam gerekirdi, çünkü benim açımdan bu gerçekten de Tanrı'nın işi olmalıydı; farelerin tümüne zarar verip de on ya da on iki tahıl tanesini bırakmaları sanki gökten düşmüşe benzeyen bir olaydı. Ayrıca benim de onları tam yerine, yüksek bir kayanın gölgesine silkeleyişimle onların oradan bitivermeleri de bir mucizeydi; yoksa ben bunları o sırada herhangi bir yere fırlatıp atmış olsaydım hepsi kuruyup giderdi.

Tam mevsiminde, haziranın sonuydu, bu tahılın başaklarını dikkatle toplayıp sakladığımdan hiç kuşkunuz olmasın; zaman içinde ekmeğimi sağlamaya yetecek miktara ulaşmak için hepsini yeniden ekmeye karar verdim. Fakat tahılın tanelerini yemeye başlamam dördüncü yıldan önce kısmet olmadı ki o zaman bile bunları esirgeyerek yedim, çünkü doğru zamanlama yapamadığımdan, tam kurak mevsimin başında ektiğimden ilk ektiğim tohumları tümüyle yitirmiştim. Bu yüzden de hiçbirisi çıkmadı, ama bunları sırası gelince anlatacağım.

Bu arpanın yanı sıra, yukarıda değindiğim yirmi otuz pirinç sapı da vardı. Bunları da aynı özen ve amaçla korudum; kendime ekmek ya da daha doğrusu yemek yapmak için, çünkü bunu fırınlamadan pişirmenin yollarını bulmuştum; kaldı ki bir süre sonra fırınlamayı da becerdim. Fakat artık günlüğüme dönelim.

Bu üç ya da dört ay boyunca duvarımı bitirmek için çok çalıştım ve 14 Nisan'da, dışarıdan barınağıma ilişkin bir iz

görülmesin diye içeriye bir kapıdan değil, duvarın üzerinden bir merdivenle girilecek biçimde kapattım.

16 Nisan – Merdiveni bitirdim; böylece merdivenden yukarı çıktıktan sonra arkamdan çekiyor ve içeriye koyuyordum. Bu benim için tam bir kapanmaydı, çünkü içeride yeterince yerim vardı ve dışarıdan hiçbir şey, önce duvarımı aşmadıkça içeri giremezdi. Bu duvarın bitmesinin hemen ardından, ertesi gün, az kalsın bütün emeğim çöpe gidiyor ve ben de ölüyordum. Olay şöyle gerçekleşti: Ben içeride, çadırımın ardındaki mağaramın tam girişinde bir şeylerle uğraşıyorken korkunç, şaşırtıcı bir şey nedeniyle feci şekilde korktum, çünkü aniden mağaramın çatısından ve tepenin yanından aşağı doğru toprak indi ve mağaranın içine çaktığım iki direk ürkütücü bir biçimde çatırdadı. Gerçekten çok korkmuştum ama bunun gerçek nedenini düşünmek yerine, yalnızca mağaramın tavanının önceki gibi göçtüğünü düşündüm ve oracıkta gömülmek korkusuyla merdivenime doğru koştum; orada da kendimi güvende hissetmeyip tepeden kopan parçaların üstüme düşebileceği korkusuyla duvardan atladım. Yere ayak basar basmaz bunun korkunç bir deprem olduğunu anladım, çünkü yer sekiz dakika içinde üç kez daha sarsıldı; öyle şiddetli sarsıntılardı ki yeryüzündeki en sağlam binayı yerle bir edebilirdi. Benden yarım mil uzakta, deniz kıyısındaki bir kayanın tepesinden kopan bir parça da ömrümde hiç işitmediğim bir gürültüyle aşağı yuvarlanmıştı. Denizin de deprem yüzünden şiddetle hareketlendiğini gördüm ve sanırım su altındaki sarsıntılar adadakilerden de güçlüydü.

Benzerini hiç yaşamadığımdan ya da yaşamış birisiyle hiç karşılaşmadığımdan bu olaydan şaşkın durumda, ölü gibi kalakalmış, afallamıştım ve yerin sarsıntısı deniz tutmuşçasına midemi bulandırmıştı ama kayanın gürültüsü beni kendime getirdi ve içinde bulunduğum şaşkın durumdan çıkartarak dehşete kapılmama sebep oldu. O

anda tepenin çadırımla bütün eşyamın üzerine inip anında yerin dibine gömeceğinden başka bir düşüncem yoktu ve bu da ikinci kez bıçak gibi içime saplandı.

Üçüncü şok da geçtikten sonra ve bir süre başka bir sarsıntı da hissetmeyince cesaretimi toplamaya başladım, ama diri diri gömülme korkumdan ötürü henüz yeniden duvardan içeriye girecek yüreklilikte değildim. Epeyce üzgün ve umutsuz bir biçimde, ne yapacağımı bilemeden yerde oturup kaldım. Bütün bunlar olurken kafamdan herkesin dediği "Tanrım, bana acı!" cümlesi dışında en ufak dinsel bir düşünce geçmemişti ve deprem sona erdiğinde o da unutulup gitti.

Bu halde otururken, gökyüzünün yağmur yağacakmışçasına kararıp bulutlanmaya başladığını fark ettim. Bundan kısa bir süre sonra rüzgâr yavaştan şiddetlendi ve yarım saatten az bir zamanda en korkuncundan bir kasırga patladı. Deniz aniden köpükler ve kabarcıklarla kaplandı; dalgaların çarpmasından kumsal görülmez oldu, ağaçlar köklerinden söküldü; işte böylesine berbat bir fırtınaydı bu. Üç saat kadar böyle sürdü, ardından dinmeye yüz tuttu ve iki saat kadar epeyce sakin geçen bir sürenin ardından bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Bütün bunlar olurken ben ürkmüş ve karamsar biçimde yerde oturmayı sürdürdüm; derken birdenbire bu fırtına ve yağmurun depremin sonucunda ortaya çıktığı, depreminse tümüyle sona erdiği, dolayısıyla da mağarama yeniden girmeyi göze alabileceğim aklıma geldi. Bu düşünceyle moralim düzelmeye başladı ve yağmur da beni ikna ettiğinden içeri gidip çadırımda oturdum. Fakat yağmur öyle şiddetliydi ki çadırım da onunla birlikte aşağı inmeye hazırdı; bu yüzden tepeme inivermesi korkusuyla ürkek ve huzursuz biçimde de olsa mağarama gitmek zorunda kaldım. Bu şiddetli yağmur beni yeni bir işe zorlamıştı: Mağarama dolacak suyun akıp gitmesi için yeni

korunağımdan dışarıya bir gider deliği açtım. Mağaramda biraz zaman geçirdikten ve depremin artçı sarsıntılarının da kesildiğini anladıktan sonra biraz daha kendime gelmeye başladım. Artık neşemin yerine gelmesi için –ki bunu çok istiyordum– küçük kilerime gidip ufak bir yudum rom aldım. Bununla birlikte o zaman ve her seferinde de yaptığım gibi, elimdeki bittiği zaman bir daha hiç içemeyeceğimin bilinciyle son derece tutumlu davrandım. O gecenin tamamında ve ertesi günün büyük bir bölümünde yağmur devam etti; bu yüzden de dışarı çıkamadım. Ancak aklım biraz daha başıma geldiğinden, adada bu depremler sık yaşanıyorsa bu durumda bir mağarada yaşamamın söz konusu olamayacağını ve kendime açık arazide, burada yaptığım gibi yine duvarla çevirebileceğim, böylece kendimi vahşi hayvanlara ya da insanlara karşı güven altına alabileceğim küçük bir kulübe inşa etmem gerektiğini ve yapabileceğim en iyi şeyin ne olduğunu düşünmeye başladım. Çünkü burada kalırsam şu ya da bu zamanda diri diri gömüleceğimden emindim.

Bu düşüncelerle tam tepenin aşağı eğilmiş biçimdeki başının altında duran ve bir kez daha deprem olursa altında kalacağı muhakkak olan çadırımı, bulunduğu yerden başka bir yere taşımaya karar verdim ve izleyen iki günü, Nisan'ın 19'u ile 20'sini, barınağımı nereye ve nasıl taşıyacağımı araştırmakla geçirdim. Diri diri gömülme korkusuyla hep huzursuz uyuyordum ama çevremde hiçbir çit olmaksızın dışarıda uyumanın da bundan pek farkı yoktu, ama hâlâ çevreme bakıp her şeyi nasıl bir düzene koyduğumu, ne kadar iyi saklanmış olduğumu ve tehlikelerden ne kadar uzak bulunduğumu gördükçe taşınma fikri hiç de hoşuma gitmiyordu. Bu sırada, bunu yapmamın bana çok zamana mal olacağı geldi aklıma ve kendime bir kamp yeri oluşturup taşınabileceğim biçimde güvenli hale getirinceye dek, bulunduğum yerde kalma riskini de göze almam gerekiyordu. Böylece bu düşünce beni bir süreliğine

yatıştırdı ve daha öncekine benzer, bir çember biçiminde, kazık ve halatlarla kendime bir duvar daha yapıp bittiği zaman da çadırımı oraya taşımak için hızla işe koyulmaya karar verdim, ama bu duvar bitip taşınmaya elverinceye kadar da bulunduğum yerde kalmayı göze alacaktım. Bu kararı verdiğimde ayın 21'iydi.

22 Nisan – Ertesi sabah bu kararımı uygulamaya koyma yollarını gözden geçirmeye başladım; alet bakımından çok eksiğim vardı. Üç büyük baltam ve Hintlilerle değiş tokuş ederiz diye yanımıza aldığımız bol miktarda nacağım vardı, ama sert ağaçları kesip yontmaktan hepsi de çentiklerle doluydu ve körelmişlerdi; bileğitaşım vardı ama çeviremediğim için aletlerimi de bileyemiyordum. Bu iş, önemli bir siyasi konuya kafa yoran bir devlet adamı ya da bir insanın yaşamasıyla ölmesine karar verecek bir yargıç örneğindeki gibi kafa yormamla sonuçlandı. Sonunda ayağımla çevirirken ellerimi serbest bırakabilen, ip bağladığım bir tekerlek icat ettim.

Not: İngiltere'de buna benzer hiçbir şey görmemiştim ya da en azından nasıl yapıldığının farkında değildim; hoş, sonradan gördüğümde bunun orada da son derece yaygın kullanıldığını fark ettim. Ayrıca benim bileğitaşım epeyce hantal ve ağırdı. Bu makineyi mükemmelleştirmek tam bir haftamı almıştı.

28, 29 Nisan – Bu iki günün tamamında aletlerimi biledim; bileğitaşımı çevirmek için icat ettiğim makinem mükemmel işledi.

30 Nisan – Ekmeğimin epey zamandan beri azalmaya başladığını fark edince elimde kalanları sayıp tayınımı günde tek peksimete indirdim; bu da yüreğimi bunalttı.

1 Mayıs – Sabahleyin deniz tarafına doğru bakınırken, suların çekildiği kumsalda olağanın ötesinde büyüklüğe sahip bir şeyin yattığını gördüm; sanki bir fıçıya benziyordu.

Yanına vardığımda küçük bir varille son kasırgada sahile sürüklenmiş geminin enkazından kalma bir iki parça buldum, ama enkazın bulunduğu yere doğru baktığımda, öncekine göre daha çok suyun üstüne yükselmiş gibi göründü. Varili bir süre inceleyince bunun bir barut fıçısı olduğunu anladım, ama su almış ve barut taş gibi topaklaşmıştı; bununla birlikte fıçıyı kumsalın iç kısmına doğru yuvarladım ve daha fazlasını görür müyüm diye kumların üstünde ilerleyerek olabildiğince geminin enkazına yaklaştım.

Altıncı Bölüm

Hastalanıp Bilincini Yitiriyor

Geminin yanına vardığımda, onun garip bir biçimde yer değiştirmiş olduğunu gördüm. Daha önce kuma gömülü duran üst güverte en az iki metre havaya kalkmış ve ben yağmaladıktan kısa bir süre sonra denizin şiddetiyle parçalanıp gövdeden ayrılan kıçı da sanki havaya fırlatılıp bir tarafa düşmüştü. Daha önce o tarafı derin sularda bulunduğundan yüzmeden enkazın yanına çeyrek milden fazla sokulamadığım halde, şimdi kıç tarafının o yanında kumlar yükseliyordu ve sular çekildiğinde yürüyerek ulaşabiliyordum. Başlangıçta buna şaşırmıştım; ancak bir süre sonra bunun depremin marifeti olabileceği kanısına vardım. Gemi o şiddetle eskisinden daha çok parçalanmıştı ve sahile her gün, denizin bulunduğu yerden çözdüğü ve rüzgârla suyun da azar azar karaya doğru sürüklediği yığınla şey vuruyordu.

Bu olay çadırımı başka yere taşıma düşüncelerimi tümüyle geri plana kaydırdı ve özellikle de o gün, geminin içine girebilir miyim diye kendimi zorlu bir biçimde araştırmaya verdim ama geminin içi kumla tıka basa dolduğu için bunun bir yolunu bulamadım. Bununla birlikte hiçbir şeyden dolayı ümitsizliğe düşmemeyi öğrendiğim için oradan alabileceğim her şeyin şu ya da bu biçimde işime yarayacağını düşünerek sökebildiğim her şeyi parça parça almaya karar verdim.

3 Mayıs – Testeremle işe koyuldum ve üst ya da kıç güvertesini bir arada tuttuğunu sandığım bir kirişin bir parçasını kestim. Kesme işi bitince geminin yukarı kalkmış yan tarafındaki kumu elimden geldiğince temizledim ama sular yükselmeye başlayınca o gün için ara vermek zorunda kaldım.

4 Mayıs – Balık avlamaya gittim, ama yorulana dek uğraşmama karşın yemeye cesaret edebileceğim hiçbir şey yakalayamadım. Tam vazgeçmek üzereyken yavru bir yunus yakaladım. Kendime uzun bir halatla olta yapmıştım ama hiç çengelim yoktu; yine de çoğunlukla yemek istediğim kadar balık yakalayabiliyor ve bunları güneşte kurutup öyle yiyordum.

5 Mayıs – Enkazın üstünde çalıştım; bir başka kirişi daha kesip parçalara ayırdım ve güvertelerden üç büyük köknar tahtası çıkararak bunları birbirine bağlayıp sular yükseldiğinde kumsala yüzsünler diye suya bıraktım.

6 Mayıs – Enkazın üstünde çalıştım; birkaç demir sürgüyle başka demir parçaları çıkarttım. Çok çalıştım ve artık vazgeçme düşüncesiyle yorgunluktan canım çıkmış biçimde eve döndüm.

7 Mayıs – Yeniden enkazın başına döndüm; çalışmak gibi bir niyetim yoktu; fakat enkazın kendi ağırlığıyla çöktüğünü ve kirişlerin de kırıldığını fark ettim. Sanki geminin çeşitli parçaları gevşemiş gibiydi ve ambarın içi öylesine açılmıştı ki içeriyi görebiliyordum, ama neredeyse ağzına dek su ve kumla doluydu.

8 Mayıs – Enkaza gittim ve yanımda, artık sudan ve kumdan arınmış halde yatan güvertenin döşemelerini sökmek için demir bir küskü götürdüm. İki tahtayı söküp ayırarak bunları da gelgit ile sahile taşıdım. Demir küsküyü ertesi gün de kullanırım diye enkazda bıraktım.

9 Mayıs – Enkaza gittim ve küskünün yardımıyla gövdeye delik açtım. Birkaç varil fark ettim, bunları küskü ile gevşettiysem de açamadım. Aynı zamanda, silindir halinde İngiliz kurşunu da buldum ve yerinden kımıldattım ama taşınmayacak kadar ağırdı.

10, 11, 12, 13, 14 Mayıs – Her gün enkaza gittim ve yığınla kalas, kereste ya da tahta ile iki üç yüz kilo kadar demir getirdim.

15 Mayıs – Birini köşesine yerleştirip ötekiyle de iterek kurşun silindirden bir parçasını kesebilir miyim diye yanımda iki nacak götürdüm, ama yarım metre kadar suyun içinde yattığından nacağı savuramadım.

16 Mayıs – Gece çok şiddetli esti. Enkaz suyun gücüyle daha da dağılmış görünüyordu, ama ben ormanda yemek için güvercin ararken uzun süre kaldığımdan gelgit benim o gün enkaza gitmemi engelledi.

17 Mayıs – Enkazın bazı parçalarının epeyce ötede, iki mil kadar uzağımda karaya vurduğunu gördüm; yine de gidip bunların ne olduğuna bakmaya karar verdim ve geminin baş kısmı olduğunu anladım; fakat götüremeyeceğim kadar ağırdı.

24 Mayıs – Bugüne kadar her gün enkazın üstünde çalıştım, binbir zahmet ve küskünün yardımıyla bazı parçaları gevşettiğimde, ilk gelgitle birkaç varille iki denizci sandığı yüzerek dışarı çıktı, ama o gün rüzgâr karadan estiği için, kalas parçaları ve içinde tuzlu suyla kumun yenilemeyecek duruma getirdiği biraz Brezilya domuz tuzlaması bulunan bir fıçının dışında başka hiçbir şey karaya vurmadı. Sular çekilince işe koyulabileyim diye yiyecek bulma işini gelgitin yükseldiği zamana denk getirip Haziran'ın on beşine kadar her gün bu işi sürdürdüm ve bu süre içinde, nasıl yapılacağını bilmiş olsaydım iyi bir sandal inşa etmeme yetecek kadar kalas, kereste ve demir parçası buldum. Ayrıca çeşitli zamanlarda ve çeşitli büyüklükteki parçalar halinde kurşun levhanın da yaklaşık yüz kilo kadarını aldım.

16 Haziran – Deniz kenarına indiğimde büyük bir kara ya da su kaplumbağası buldum. Bu benim gördüğüm ilk

kaplumbağaydı; daha önce göremeyişim yerin uygunsuzluğu ya da kıtlıktan değil de yalnızca benim şanssızlığımdandı, çünkü sonradan keşfettiğime göre, adanın öteki tarafına gitmiş ve yeterince ilgilenmiş olsaydım her gün yüzlercesini avlayabilirmişim.

17 Haziran – Zamanımı kaplumbağayı pişirmekle geçirdim. İçinde beş düzine yumurta buldum ve o anda, bu berbat yere düştüm düşeli keçi ve kuş dışında et yüzü görmemiş olan benim için, kaplumbağanın eti, ömrümde yediğim en leziz ve hoş et oldu.

18 Haziran – Bütün gün yağmur yağdı, dışarı çıkmadım. Bu kez, yağmurda üşüdüğümü hissettim ki bu enlemde bunun alışıldık bir şey olmadığını biliyordum.

19 Haziran – Çok hastayım ve sanki hava çok soğukmuş gibi titriyorum.

20 Haziran – Gece hiç dinlenemedim; şiddetli baş ağrıları çektim, ateşim çıktı.

21 Haziran – Çok hastaydım; üzücü durumumdan, hasta ve tek başıma oluşumdan duyduğum endişeyle ölümüne korktum. Hull'deki fırtınadan beri ilk kez Tanrı'ya dua ettim, ama kafam kazan gibi olduğundan ne söylediğime ilişkin hiç fikrim yok.

22 Haziran – Biraz daha iyiyim, ama bu hastalık beni dehşetli kaygılandırıyor.

23 Haziran – Yeniden fenalaştım; üşüyüp titriyordum, sonra şiddetli bir baş ağrısı tuttu.

24 Haziran. – Daha iyiceyim.

25 Haziran – Epeyce şiddetli bir sıtma nöbeti; yedi saat sürdü; belli belirsiz terlemelerin izlediği, bir üşüme bir yanma biçiminde gelen nöbetlerdi.

26 Haziran – Daha iyiceydim; hiç erzakım kalmadığından tüfeğimi aldım, yalnız kendimi çok bitkin hissediyordum. Yine de dişi bir keçi vurdum ve binbir güçlükle eve getirip bir kısmını kızartıp yedim. Haşlayıp biraz et suyu elde etmek isterdim ama tencerem yoktu.

27 Haziran – Yine çok şiddetli bir sıtma nöbeti geçirdiğim için bütün gün yataktan çıkamadım; ne bir şey yedim ne de içtim. Susuzluktan ölmek üzereydim, ama öyle güçsüzdüm ki yerimden kalkıp su arayacak gücüm yoktu. Yeniden dua ettim Tanrı'ya, ama zihnim bulanıktı. Açıldığı zaman da ne diyeceğimi bilemeyecek kadar cahildim; elimden tek gelen öylece yatıp haykırmaktı, "Tanrım bana bak! Tanrım bana acı! Tanrım canımı bağışla!" Sanıyorum ki izleyen iki üç saat boyunca hiçbir şey yapmadım; ta ki nöbet geçip uykuya dalana ve gecenin bir yarısında uyanana dek. Uyandığımda kendimi daha bir zinde, ancak zayıf ve aşırı susamış halde buldum. Ancak barınağımda hiç suyum kalmadığından sabaha kadar yattım ve yeniden uyudum. Bu ikinci uyku sırasında şöyle korkunç bir düş gördüm:

Duvarımın dışında, depremin ardından çıkan fırtına sırasında bulunduğum yerde, toprağın üstünde oturuyordum; büyük kara bir bulutun içinden parlak alevler içindeki bir adamın yere süzüldüğünü gördüm. Kendisi de tıpkı alev gibi parladığından ona bakamıyordum; çehresi tarifsiz korkunçlukta, sözcüklerle anlatılamayacak gibiydi. Ayakları yere bastığında yerin tıpkı depremdeki gibi sarsıldığını sandım ve endişe içinde havanın sanki alevlerle aydınlanmış gibi olduğunu gördüm. Yere ayak basar basmaz elindeki uzun mızrak ya da silahıyla öldürmek için hemen bana doğru yöneldi ve biraz uzağımdaki tümseğin üstünde durarak benimle konuştu ya da saldığı korkuyu anlatabilmemin olanaksız olduğu korkunç bir ses duydum. Anladığımı söyleyebileceğim tek şey şuydu: "Yaşadığın onca şey sana pişmanlık vermedi, şimdi öleceksin." Bu sözler

üzerine elinde beni öldürmek için taşıdığı mızrağı kaldırdığını sandım.

Bu günlüğü okuyan hiç kimse, bu korkunç görüntü karşısında ruhumun içine düştüğü dehşeti tarif etmemi bekleyemez. Bu bir düş olsa bile bu korkuyu yaşadım, uyandığımda yalnızca bir düş olduğunu anladığım zaman bile iliklerimde hissettiğim o etkiyi anlatabilmem mümkün değil.

Maalesef hiçbir dinsel bilgim yoktu. Babamın nasihatlerinden aldıklarım da, sekiz yıldır benim gibi iliklerine dek zındık, kâfir kişiler dışında hiç kimseyle konuşmamam ve denize açılmakta direterek işlediğim günah yüzünden sessiz sedasız silinip gitmişti. Bütün o süre içerisinde bakışlarımı yukarıya, Tanrı'ya doğru ya da içeriye, kendi yaptıklarımı değerlendiren düşüncelere dikmek dışında bir şey yaptığımı anımsamıyorum; bunun yerine iyilik yapma arzusu olmadan ya da kötülük hakkında kafa yorma bilinci taşımaksızın, bir tür aptallığın pençesine düşmüştüm ve yalnızca bizim sıradan denizcilerin içinde bulunabileceği, ne tehlike sırasında Tanrı korkusu ne de kurtulunca Tanrı'ya şükran duymayı bilen, o duygusuz, düşüncesiz dinsiz yaratıklardan birisine dönüşmüştüm.

Öykümün buraya kadar anlattığım kısmına bakılınca, bugüne kadar başıma gelen çeşitli felaketler sırasında kendini Tanrı'nın ellerinde hisseden birisi olmadığım gibi bunun geçmişteki günahım –babama karşı gelme günahım– ya da hatırı sayılır ölçüde çoğalmış şimdiki günahlarım veya en azından günahkâr yaşamımın geneli için ödenen bir bedel olduğu üzerinde kafa yormadığımı eklersem kimse inanmazlık etmeyecektir. Afrika'nın çorak kıyılarındaki umutsuz yolculuğum sırasında sonumun nereye varacağı üstüne pek düşünen birisi olmadığım gibi, Tanrı'dan beni gideceğim yere yönlendirmesini ya da çevremi kuşatmış görünen vahşi hayvanlarla vahşi insanlardan gelecek

tehlikelere karşı korumasını dilemek de aklımdan geçmemişti. Aksine bir Tanrı ya da Yaratıcı bulunduğunu hiç düşünmemiş, doğanın buyruklarına karşı çıkan tam bir vahşi gibi davranmış, yalnızca sağduyumun dediklerini yapmıştım ki ona da sağduyu denilebilirse. Portekizli kaptan tarafından denizden alınıp kurtarıldığımda iyi karşılanmama ve bana yardımsever olduğu kadar onurlu da davranılmış olmasına karşın şükran duymak aklımın ucundan bile geçmemişti. Yine gemim batıp mahvolduğumda ve bu adada boğulma tehlikesi atlattığımda akıllanmanın ya da bunun Tanrı'nın yaptıklarıma karşılık bir cezası olduğunu düşünmenin epey uzağındaydım. Kendime yalnızca şanssız köpeğin teki olduğumu ve her zaman mutsuz olayım diye doğduğumu söyleyip duruyordum.

Burada karaya ayak bastığımda ve benim dışımda geminin tüm mürettebatının boğulduğunu anladığımda, Tanrı'nın lütfuyla gerçek bir şükrana dönüşebilecek bir tür coşku ve bazı ruhsal gelgitler yaşadığım doğru, ama bunlar beni esirgeyen ve benden başka herkes boğulurken benim kurtarılmama karar veren elin yüce cömertliği üzerinde zerrece düşünmeksizin ya da Tanrı'nın neden bana merhamet ettiğini sorgulamaksızın beni yalnızca basit bir sevinçten uçma haline sokarak başladığı gibi bitmişti. Hatta bu sevinç, denizcilerin genellikle bir deniz kazasından sonra sağ salim karaya çıktıklarında bir kâse punçun içinde boğulup olayı anında unuttukları zamankiyle aynıydı ve benim yaşamımın geri kalanı da bundan farksızdı. Sonraları bile, insanoğlunun ulaşamayacağı bu berbat yere, herhangi bir rahatlama umudu ya da kurtuluş beklentisi olmaksızın nasıl düştüğümü yeniden değerlendirdiğimde, ufacık bir yaşam umudu görüp de açlıktan ölmeyeceğime kanaat getirir getirmez durumumu kabullenip bütün dertlerimi savuşturmuş ve yaşamımı koruyup sürdürmem için gerekli işleri yapmaya koyularak kendimi rahatlatmaya başlamıştım. İçinde bulunduğum durumu yukarılardan verilmiş bir ceza

ya da Tanrı'nın benden elini çekmesi olarak görmekten çok uzaktım. Bunlar nadiren aklımdan geçen düşüncelerdi.

Günlüğümde söz ettiğim gibi, yerden tahıl bitmesinin başlangıçta üzerimde bir etkisi oldu ve bunda mucizevî bir yan gördüğüm sürece de ciddi biçimde etkilemeye devam etti, ama yine daha önce söylediğim gibi, bu düşünce ortadan kalkar kalkmaz bu etki de beraberinde uçup gitti.

Aynı ölçüde korkunç ya da bu tür şeyleri tek başına yönlendiren o görülmez Güç'ü düşündüren başka hiçbir şey yoksa da depremin yarattığı etki bile, ilk korkum geçer geçmez kayboldu. İçinde bulunduğum durumun yarattığı sıkıntıların Tanrı'nın elinden olması bir yana, Tanrı ya da onun hükümlerine ilişkin fikrim, daha iyi koşullarda yaşasam aklıma getireceğimden daha fazla değildi.

Ancak şimdi, hastalanıp ölümün sefilliği alabildiğince gözümde canlandığında, moralim güçlü bir huzursuzluğun yükü altında bozulduğunda ve bedenim ateşin şiddetiyle bitkin düştüğünde, uzun süredir uykuda olan vicdanım da uyanmaya başladı ve bunun üzerine apaçık, benzersiz günahkârlığımla Tanrı'nın adaletinin bana eşi görülmedik darbeler vurmasına ve benden öcünü alırcasına davranmasına yol açtığım geçmiş yaşamım yüzünden kendimi suçlamaya başladım.

Bu düşünceler, hastalığımın ikinci ya da üçüncü gününde beni pençesine aldı ve o şiddetle, ateş kadar vicdanımın kâbus gibi suçlamaları da beni, dudaklarımdan Tanrı'ya dua etmeye benzer sözcükler dökmeye zorladı. Ancak bu sözcüklerin arzu ve umut dile getiren bir duadan çok korku ve huzursuzluğun sesi olduğunu söyleyebilirim. Düşüncelerim karmakarışıktı, inançlarım zihnimde at koşturuyordu ve böylesi sefil bir yerde ölmenin dehşeti kafamın kazan gibi kaynamasına yol açıyordu.

Ruhumun bu gelgitleri arasında dudaklarımdan ne tür sözcükler döküldüğünü kestiremiyordum ama daha çok şöyle bir haykırıştı: "Tanrım, ne sefil bir yaratığım ben! Hastalanırsam yardıma muhtaç bir halde öleceğim muhakkak. Ne yapacağım ben?" Ardından gözlerimden yaşlar boşandı ve uzunca bir süre konuşamadım.

Bu sırada aklıma, babamın iyi öğütleriyle bu öykünün başında değindiğim öngörüsü geldi; eğer bu aptalca adımı atarsam Tanrı'nın beni bağışlamayacağı ve kurtulmama yardım edecek kimsem yokken öğüdüne kulak tıkadığımı anımsayıp pişmanlık duyacak bol zamanımın bulunacağı yolunda bir şeydi. "Şimdi," dedim yüksek sesle, "Babacığımın dedikleri çıkıyor. Tanrı adaletini gösteriyor bana; ne yardım edecek ne de sesimi duyacak birisi var. Bana merhamet edip, mutlu ve rahat yaşayabileceğim bir duruma ya da yaşam basamağına koyan Tanrı'nın sesine kulak vermedim; bunu kendiliğimden göremediğim gibi ana-babamdan da bunun kıymetini bilmeyi öğrenemedim. Onları benim aptallığımın yasını tutar durumda terk edip gittim ve şimdi de ben bunun sonuçlarının yasını tutuyorum. Beni destekleyecek, her şeyi benim için kolaylaştıracak olanların yardımlarının ve yol göstericiliklerinin değerini bilmedim, işte şimdi doğanın bile baş edemeyeceği kadar büyük sorunlarla boğuşuyorum; ne bir yardım eli, ne bir avuntu ne de bir öğüt var." Ardından haykırdım, "Tanrım bana yardım et, başım büyük dertte!"

Uzun yıllardan beri ettiğim ilk duaydı bu, dua denebilirse elbet. Ama artık günlüğüme dönelim.

28 Haziran – Çektiğim uykuyla biraz zindeleşmiş ve nöbetten de tümüyle kurtulmuş halde kalktım, düşümün yarattığı korku ve dehşetin büyüklüğüne karşın yine de ertesi gün nöbetin tekrarlanacağını ve hastalandığımda yiyip içebileceğim bir şeyler bulmanın tam zamanı olduğunu akıl ettim. Yaptığım ilk iş büyük bir şişeye su doldurup

yatağımdan ulaşabileceğim biçimde masama yerleştirmek ve üşüme ya da titreme nöbetine karşı yarım litrelik bir romun dörtte birini suyun içine karıştırmak oldu. Arkasından bir parça keçi eti alıp közün üstünde kızarttım, ancak çok azını yiyebildim. Yürümeye çalıştım ama pek güçsüzdüm, üstelik üzüntü ve yeniden sefil durumuma dönme korkusuyla doluydum. Akşam yemeği olarak külde pişirdiğim üç kaplumbağa yumurtasını kabuklarının içinde yedim ve bu benim bütün yaşamım boyunca anımsayabildiğim, Tanrı'dan kutsamasını dileyerek yediğim ilk yemekti.

Yedikten sonra yürümeye çalıştım, ama kendimi tüfek taşıyamayacak kadar güçsüz hissettim; asla silahsız dışarıya çıkmadığım için pek uzaklaşamadım ve son derece durgun, çarşaf gibi hemen önümde uzanan denize bakarak toprağın üzerinde oturdum. Orada otururken aklımdan şöyle düşünceler geçti:

Bu kadar çok gördüğüm bu yeryüzü ve deniz nedir? Hangi nedenle yaratılmıştır? Peki ya ben neyim ve vahşi ya da evcil, insancıl ya da zalim öteki yaratıklar nedir? Biz niye yaratıldık? Kuşkusuz hepimiz, yeryüzünü ve denizi, havayı ve gökyüzünü meydana getiren gizemli bir Güç tarafından yaratılmışız. Peki kim bu güç? Ardından en doğal biçimiyle, bütün bunları Tanrı'nın yarattığı geldi aklıma. Her şeyi yapabilen Güç her şeyi yönlendirip yönetebileceği için, hepsini ve kendileriyle ilgili her şeyi çekip çeviren ve hükmeden de odur. Eğer böyleyse, yaptıklarının büyük döngüsü içinde onun bilgisi ve rızası dışında hiçbir şey olamaz.

Eğer onun bilgisi dışında hiçbir şey meydana gelmiyorsa burada, bu berbat koşullarda olduğumu da biliyordur ve onun rızası dışında hiçbir şey meydana gelmiyorsa bütün bunlar başıma onun rızasıyla gelmiştir. Yalnız benim başıma gelenler değil dünyada olup biten her şey de onun biricik gücüne bağlı olduğundan beni bu sefil koşullara atan da

onun buyruğudur. Ardından kaçınılmaz biçimde şu soru geldi: Tanrı bunu bana niye yapmıştı? Ben bunu hak edecek ne yapmıştım? Bu sorgulama anında vicdanım sanki küfretmişim gibi beni yokladı ve galiba dile gelip benimle konuştu: "SEFİL! Bir de ne yaptım diye mi soruyorsun? Berbat biçimde tükettiğin ömrüne dönüp bir bak ve kendine ne yapmadığını sor. Sor bakalım, çok daha önce yok olmayışının sebebi neymiş? Yarmouth Roads'da niye boğulmadığını; geminin Sale'li korsanlar tarafından ele geçirildiği sıradaki kavgada niye ölmediğini; Afrika sahilinde vahşi hayvanlara niye yem olmadığını ya da senin dışında bütün mürettebatın yok olduğu bu yerde niye boğulmadığını sor." Şaşkınlıktan söyleyecek bir tek söz bulamayan birisi gibi, bu düşüncelerle donakaldım; yok, kendime verecek bir yanıt bulamadım ve oturduğum yerden doğrulup dalgın, hüzünlü bir biçimde sığınağıma döndüm. Yatacakmışım gibi duvardan aştım, ama düşüncelerim beni üzüp huzursuz etmişti ve uyuyacak halde değildim; karanlık çökmeye başladığı için lambamı yakıp sandalyeme oturdum. Hastalığımın döneceği endişesiyle gözüm çok korkmuşken, aklıma Brezilyalıların neredeyse bütün hastalıklarda ilaç yerine tütün kullandıkları geldi. Sandıklardan birinde tümüyle kurutulmuş bir parça tütünle tam kurumamış, yeşil yapraklarım da vardı.

Hiç kuşku yok ki Tanrı tarafından oraya yönlendirilmiştim, çünkü o sandığın içinde yalnızca aradığım tütünü değil gemiden kurtararak orada sakladığım kitapları da bulup daha önce sözünü ettiğim ve o ana kadar bakmaya zaman bulamadığım ya da hiç niyetlenmediğim İncillerden birini aldım. Sonra hem onu hem de tütünü masaya götürdüm. Tütünden hastalığım için nasıl faydalanacağımı da iyi gelip gelmeyeceğini de bilmiyordum, ama şu ya da bu biçimde işe yarayacağını düşünerek çeşitli denemeler yaptım. Önce ağzıma bir parça yaprak atıp çiğnedim; tütün yeşil ve sert olduğundan, ayrıca da pek alışkanlığım olmadığından

başlangıçta âdeta beynim uyuştu. Sonra birazını bir iki saat romda beklettim ve yatarken bundan bir yudum almaya karar verdim ve son olarak bir kısmını da közün üstünde bir tavada yaktım ve bayıltıcı sıcağa dayanabildiğim sürece burnuma çektim.

Bu işleri yaparken İncil'i açıp okumaya başladım, ama başım tütün nedeniyle okumaya en azından o sırada dayanamayacağım ölçüde dumanlıydı. Yalnızca kitabı öylesine açtım ve gözüme ilişen ilk sözcükler şunlar oldu, "Sıkıntılı gününde seslen bana, seni kurtarırım, sen de beni yüceltirsin."

Bu sözler tam anlamıyla benim durumuma uyuyorlardı ve diyebilirim ki bunları okuduğum sırada düşüncelerimi biraz etkilemişlerdi, ama kurtarılmak sözcüğü benim için hiçbir anlam taşımadığından sonradan etkisi geçti. Bana o kadar uzak, endişelerimi gidermesi o kadar olanaksızdı ki kendilerine et yiyecekleri vaat edildiğinde, "Tanrı çölde sofra kurabilir mi?" diyen İsrailoğulları gibi ben de, "Tanrı beni buradan da kurtarabilir mi?" demeye başlamıştım. Herhangi bir kurtuluş umudu belirmeden yıllar geçmişti; ancak yine de bu sözler üstümde büyük bir etki bıraktı ve sıklıkla bunlar üzerinde kafa yordum. Artık geç olmuştu ve tütün dediğim gibi kafamı öyle bir altüst etmişti ki uyumaya niyetlendim; gece kalkabilirim düşüncesiyle lambayı mağarada yanar durumda bırakıp yatağa girdim ama uzanmadan önce, ömrümde hiç yapmadığım şeyi yaptım; diz çöktüm ve Tanrı'ya, bir gün başım derde girdiğinde ona seslenirsem beni kurtaracağı vaadini yerine getirmesi için yakardım. Kırık dökük duam bittikten sonra içinde beklettiğim tütünden dolayı epeyce sertleşmiş ve acılaşmış olan romu güçlükle içtim; hemen ardından da yattım. O anda şiddetle başımı döndürdüğünü hissettim; fakat deliksiz bir uykuya daldım ve ertesi gün güneş gözüme girinceye dek de hiç uyanmadım; öğleden sonra üç filan olmalıydı; yok, şu anda,

bütün ertesi gün ve gece ve bir sonraki günün öğleden sonra üçüne kadar uyuduğum görüşündeyim; yoksa birkaç yıl sonra ortaya çıktığı gibi, haftanın günlerini kaydederken bir günü gözden kaçırdığımı bilemezdim. Düz çizginin üstüne çarpı atarken yitirmiş olsam kaybım bir günden fazla olurdu; ancak şurası kesin ki hesaplarımda bir gün kayıp ve bunun nasıl gerçekleştiğini asla bilemedim.

Öyle ya da böyle fark etmez. Uyandığımda kendimi epeyce zinde buldum, moralim düzelmiş, neşem yerine gelmişti. Kalktığımda bir gün önceye göre daha güçlüydüm ve midem de daha iyiydi, çünkü karnım acıkmıştı. Kısacası ertesi gün de nöbete girmediğim gibi daha da düzeldim. Bu, ayın yirmi dokuzundaydı.

Doğal olarak 30'u iyi günümdü ve tüfeğimi alıp dışarı çıktım, ama fazla uzaklaşmaya da yeltenmedim. Yaban kazına benzeyen bir iki deniz kuşu vurdum ve eve getirdim, ama bunları pek yemek istemediğimden çok lezzetli olan kaplumbağa yumurtalarından birkaçını yedim. Akşam da dün bana iyi geldiğini düşündüğüm, romda bekletilmiş tütün ilacını yeniledim; yalnız bu kez önceki gibi çok içmedim ve yaprak çiğnemediğim gibi başımı da tütsülemedim; bununla birlikte ertesi gün, Temmuz'un 1'inci günü umduğum kadar iyi değildim. Çünkü bir üşüme nöbeti geçirdim, fakat eskiler kadar kötü değildi.

2 Temmuz – İlacı üç biçimde de yineledim ve ilk defasındaki gibi kafayı bulup içtiğim miktarı da iki misline çıkarttım.

3 Temmuz – Birkaç hafta geçene kadar gücümü tam anlamıyla toparlayamasam da nöbetten temelli kurtuldum. Bir yandan gücümü toplamaya çalışırken düşüncelerim sürekli olarak "Seni kurtarırım," cümlesine takılıyor ve kurtuluşumun olanaksızlığı, kabul etmeye dahi yanaşmaksızın zihnimi kaplıyordu, ama kendimi böylesi

düşüncelerle ümitsizliğe düşürürken, kendimi asıl derdime kaptırıp bana sunulan kurtuluşu hiç dikkate almadığımın farkına vardım ve kendime şu soruları sormaya başladım: Olabilecek en sıkıntılı durumdan, beni en çok korkutan hastalıktan hem de mükemmel biçimde kurtarılmamış mıydım? Peki bundan ne sonuç çıkartmıştım? Üstüme düşeni yapmış mıydım? Tanrı beni kurtarmış, ama ben onu yüceltmemiştim, demek ki bunu kurtuluştan saymamıştım; öyleyse daha büyük bir kurtuluşu hangi hakla bekleyebilirdim? Bu yüreğime çok dokundu ve derhal diz çökerek yüksek sesle, beni hastalıktan kurtardığı için Tanrı'ya şükrettim.

4 Temmuz – Sabahleyin Kutsal Kitap'ı elime alıp Yeni Ahit'i bularak ciddiyetle okumaya başladım ve kendimi bölümlerin sayısıyla bağlamadan aklımı verebildiğim sürece her sabah ve akşam okumaya karar verdim. Derinden ve içten biçimde geçmiş yaşamımın günahkârlığından pişmanlık duyduğunu fark edene kadar bu okuma işini ciddiyetle sürdürdüm. Düşümün yarattığı etki yeniden canlandı ve "Yaşadığın onca şey sana pişmanlık vermedi," sözleri zihnime hücum etti. Tam aynı gün, Kutsal Kitap'ı okurken "Ona, tövbeyi kabul edip günahları bağışlasın diye Prenslik ve Kurtarıcılık payesi verildi," sözlerine şans eseri rastladığımda tövbemi kabul etmesi için içtenlikle Tanrı'ya yakarıyordum. Kitabı yere düşürdüm ve ellerim gibi yüreğimi de göğe çevirerek sevinçle, kendimden geçmiş halde yüksek sesle haykırdım, "Yüce İsa, Davut'un oğlu! Yüce İsa, sana Prenslik ve Kurtarıcılık Payesi verildi! Tövbemi kabul et!" Diyebilirim ki, bu benim ömrümde ettiğim, sözcüğün tam anlamıyla ilk duaydı, çünkü artık Kutsal Kitap'ın gösterdiği yolda, Tanrı Kelamı'nın verdiği cesaretle durumumun farkına vararak dua ediyordum ve diyebilirim ki o andan başlayarak Tanrı'nın beni işiteceğini ummaya başlamıştım.

Artık yukarıda sözü geçen "Bana seslen, seni kurtarırım," sözcüklerini öncekinden daha farklı bir anlamda yorumlamaya başlamıştım, çünkü o zaman adına kurtuluş denen şeyden tek anladığım, içinde bulunduğum tutsaklıktan kurtulmaktı, çünkü bu yerde özgür olmama karşın ada benim için açıkça ve dünyadaki en kötü anlamıyla bir hapishaneydi. Ancak artık bunu başka türlü ele almayı öğreniyordum: Şimdi geçmiş yaşamıma öyle bir dehşetle bakıyordum ve günahlarım gözüme o kadar iğrenç gözüküyordu ki ruhum Tanrı'dan, bütün huzurumu kaçıran suçluluk yükünden kurtulmak dışında bir şey istemiyordu. Münzevi yaşamıma gelince, bu hiçbir şey değildi. Bundan kurtulmak için o kadar çok dua etmediğim gibi üzerinde de fazla düşünmüyordum. Ötekiyle kıyaslandığında hiç kalıyordu. Okurlara olayların gerçek anlamını kavradıklarında günahtan kurtulmanın, endişeden kurtulmaktan daha büyük bir nimet olduğunu göstermek için bu bölümü buraya ekledim.

Fakat bunu burada bırakıp günlüğüme dönüyorum.

Durumum artık, yaşam biçimime bakıldığında daha az sefil sayılmasa bile yine de bana daha kolay gelmeye başlamıştı; düşüncelerim de düzenli İncil okumam ve Tanrı'ya dua etmem sayesinde daha yüce şeylere yöneldikçe şu ana kadar yaşamadığım ölçüde bir rahatlama hissediyordum. Sağlığım ve gücüm de yerine geldiğinden, istediğim her şeyi yapmak için harekete geçmiş, yaşam biçimimi olabildiğince düzenli kılmıştım.

Temmuz'un 4'ünden 14'üne kadar çoğunlukla, bir hastalık nöbetinin ardından gücünü toplamaya çalışan birisi gibi, elimde silahım azar azar yürüyerek oyalandım, çünkü ne kadar güçten düştüğüm ve ne biçim bir hastalıkla boğuştuğumu kestirmeniz zor. Yaptığım ilaç tümüyle yeniydi ve belki de ilk kez bir hastalığı iyileştirmişti; bu deneyime dayanarak hiç kimseye de bunu denemesini öneremem.

Hastalığımı tedavi etmesine karşın, bir zaman sinirlerimde ve eklemlerimde sıklıkla yineleyen kasılmalara yol açıp benim güçten düşmeme de neden olmuştu. Bundan da kendi adıma çıkarttığım sonuç şuydu; yağmur mevsiminde, özellikle de fırtınalar ve hortumlarla birlikte gelen yağmurlarda açık havada bulunmak sağlığım açısından olabilecek en tehlikeli şeydi, çünkü kurak mevsimi izleyen yağmurlara daima bu tür fırtınalar eşlik ediyordu ve bu yağmurun eylül ve ekimde yağandan daha tehlikeli olduğunu fark etmiştim.

Yedinci Bölüm

Tarım Deneyimi

On ayı aşkın süredir bu uğursuz adadaydım. Bu durumdan kurtuluşun tüm olasılıkları elimden alınmış görünüyordu ve hiçbir insanoğlunun daha önce buraya ayak basmadığından adım gibi emindim. Barınağımı içimin rahat edeceğini düşündüğüm biçimde güvene aldıktan sonra adayı daha ayrıntılı keşfetmek ve hakkında henüz hiçbir bilgim olmayan başka ne gibi ürünler bulabileceğimi görmek için büyük bir arzu duyuyordum.

Adayı daha yakından incelemeye başladığımda Temmuz'un 15'iydi. İlk olarak, sallarımı kıyıya çıkartmış olduğum ve daha önce sözünü ettiğim küçük ırmak ağzına gittim. İki mil kadar yukarı gittikten sonra gelgitin artık burada etkisi olmadığını, ırmağın da epeyce tatlı ve içilebilir bir dereciğe dönüştüğünü fark ettim, ama kurak mevsimde olduğumuzdan bazı yerlerinde pek su yoktu; en azından bir pınar oluşturmaya yetecek ölçüde olmadığı anlaşılıyordu. Bu derenin kıyılarında, düz, yumuşak ve çimlerle kaplı pek hoş savan ve çayırlara rastladım; yüksek kesimlerde, tahmin edilebileceği gibi suyun hiç taşmadığı yerlerde, yeşil ve büyük, son derece güçlü sapları bulunan bol miktarda tütün gördüm. Türlerine ilişkin ufacık bir fikrim bulunmayan, belki de benim bilmediğim kendilerine özgü faydalara sahip başka bitkiler de vardı.

Bütün bu tür iklimlerde yetişen, Kızılderililerin ekmek yapmakta kullandığı manyok köklerini aradım, ama bulamadım. İri sarısabırlar gördüm ama o sırada bunların ne olduğunu bilmiyordum. Birkaç şeker kamışına rastladıysam da yabaniydiler ve ıslah edip yetiştirmeye elverişli değildiler. Bu defalık kendimi bu keşiflerle avuttum ve yararını ya da

yenilip yenilemeyeceğini bilmediğim meyve ya da bitkileri keşfetsem bile ne faydası olacak diye kendimle eğlenerek geri döndüm, çünkü Brezilya'dayken kır bitkilerini pek tanımadığımdan fazla bir gözlem yapmamıştım; en azından şimdiki sıkıntımı gidermede işe yaramayacak kadar az gözlemim olmuştu.

Ertesi gün, ayın on altısında, aynı yolu izledim ve bir gün önce gittiğim yerden biraz daha ötelere ilerleyince derenin ve savanların kaybolup çevrenin daha ağaçlık bir hal aldığını fark ettim. Bu kesimde çeşitli meyvelere rastladım, özellikle de yerde bol miktarda kavun ve ağaçlarda üzüm buldum. Asmalar ağaçların üstünden aşmışlardı ve üzüm salkımları tam yenilecek kıvamda, olgun ve bereketliydiler. Bu şaşırtıcı bir keşifti ve çok sevinmiştim, ama bunları sakınarak yemek konusundaki deneyimim, Berberistan sahilindeyken köle İngilizlerden birkaçının bunları yedikten sonra kusup ateşler içinde öldüklerini anımsatarak beni uyardı. Fakat bu üzümlerden yararlanmanın mükemmel bir yolunu buldum: Onları güneşte kurutup kuru üzüm biçiminde saklamak ve üzümün yetişmediği mevsimlerde afiyetle yemek ki aynen öyle yaptım zaten.

Bütün geceyi orada geçirdim ve barınağıma dönmedim; Bu da diyebilirim ki evden uzakta geçirdiğim ilk gece oldu. Geceleyin, adadaki ilk günümde bulduğum yöntemi uyguladım ve bir ağaca çıkıp sıkı bir uyku çektim. Ertesi sabah keşif gezimi sürdürdüm. Kuzey yönünden ayrılmadan, güneyimde ve kuzeyimde tepelerin arasından, vadinin uzunluğundan çıkartabildiğim kadarıyla yaklaşık dört mil yürüdüm.

Bu yürüyüşün sonunda arazinin batıya doğru alçalmaya başladığı yerde bir açıklığa ve yanımdaki tepeden çıkan, öbür yöne, yani doğuya doğru akan küçük bir tatlı su pınarına vardım. Arazi, öyle taze, öyle yeşil, öyle bitek

gözüküyordu ki her şey pınardan çıkan bir bahar tazeliği içinde, yeni ekilmiş bir bahçeye benziyordu.

Bütün bu toprakların tek sahibi, aksi iddia edilemeyecek biçimde kralı ve efendisi olduğum, dilediğim her şeyi yapabileceğim, biraz daha ileriye götürürsem tıpkı İngiltere'deki bir derebeyi gibi burayı tümüyle mirasçılarıma bırakabileceğim türünden üzüntüyle karışık düşünceler aklımdan geçse de, gizli bir hoşnutlukla, bu harika vadiyi inceleyerek kenarından biraz aşağı indim. Burada bol miktarda kakao, portakal ve limon ağacına rastladım, fakat tümü yabaniydi ve en azından o sırada, pek azı meyve vermişti. Bununla birlikte topladığım yeşil misket limonları yalnızca lezzetli değil epeyce yararlıydılar da; sonradan bunların suyunu içme suyuna karıştırdım ki pek faydalı, serinletici ve ferahlatıcıydı. Şimdi toplama ve eve taşıma işine girişmeliydim; yaklaştığını bildiğim yağmur mevsimi için kendime erzak sağlamak üzere üzümler gibi misket limonlarıyla normal limonlardan da depolamaya karar verdim. Bunun için de, bir yerde üzümlerden büyük bir öbek, başka bir yerde daha küçük bir öbek ve bir yerde de limonlardan bir yığın oluşturdum ve her birinden yanıma birkaç tane alarak yeniden gelip kalanı eve taşımak için beraberimde büyük bir torba veya bir çuval ya da her ne bulursam getirme kararıyla evin yolunu tuttum.

Sonuçta üç günümü bu gezintiye harcayıp eve (çadırımı ve mağaramı artık böyle adlandırmam gerek) döndüm, ama ben daha oraya varamadan üzümler bozulmuştu; meyvenin olgunluğu ve suyunun ağırlığı onları çatlatıp çürütmüştü, artık hiçbir işe yaramazlardı; limonlara gelince iyi durumdaydılar ama pek az getirebilmiştim.

Ertesi gün, yani on dokuzunda, ürünümü eve getirmek için yanıma iki küçük torba alıp oraya geri döndüm; ancak topladığım zaman son derece olgun ve iyi durumda olan üzüm öbeklerimin yanına vardığımda hepsini oraya buraya

sürüklenerek ortalığa saçılmış ve epeyce büyük bir kısmının yenilip tüketilmiş durumda görünce şaşırdım: Bunun üzerine, o civarda bunu yapan vahşi yaratıklar bulunduğu kanaatine vardım, ama ne türden olduklarını bilemedim.

Bununla birlikte bunları öbekler halinde yığmak da çuval içinde götürmek anlamlı olmadığından başka bir yol izledim, çünkü öbek yapınca birileri dağıtıyor çuvala doldurunca da kendi ağırlıklarıyla eziliyorlardı: Çok miktarda üzüm toplayıp güneşte kurumaları umuduyla ağaçlara astım ve limonlara gelince sırtımda ağırlığına dayanabildiğim kadarını eve taşıdım.

Bu gezintiden eve dönünce büyük bir keyifle o vadideki meyvelerin bolluğunu, ortamın güzelliğini, suyun ve ormanın o tarafının fırtınalar açısından güvenli oluşunu düşündüm ve konutumu arazinin en kötü yerinde kurduğum kanısına vardım. Her şeyi gözden geçirince, mümkünse barınağımı taşımayı ve adanın o kesiminde en az şu anki yerim kadar güvenli ve hoş, meyvesi bol bir yer bulmayı düşünmeye başladım.

Bu düşünceyi kafamda uzun süre evirip çevirdim ve oranın hoşluğuyla baştan çıkmış durumda epey bir zaman bununla oyalandım, ama biraz daha yakından baktığımda şu anda en azından bir biçimde yararıma olabilecek şekilde deniz kenarında bulunduğumu ve beni buraya atan kör talihin başka mutsuz sefilleri de aynı yere getirebileceğini, böyle bir şeyin gerçekleşme olasılığının son derece düşük olmasına karşın yine de kendimi adanın ortasındaki tepelerle ormanların arasına gizlememin buradaki tutsaklığımı kabul etmek anlamına geldiğini ve böylesi bir durumu kabul etmenin yalnızca uygunsuz değil olanak dışı da olduğunu, bu yüzden hiçbir biçimde taşınmamam gerektiğini anladım.

Yine de orası beni büyülediğinden temmuzun ayının kalan tüm günlerinde zamanımın büyük bir bölümünü orada

geçirdim ve iyice düşününce taşınmaktan caymama karşın yine de kendime bir tür çardak yaptım; etrafını da belli bir uzaklıkta, çıkabileceğim yükseklikte, aralarını fundalarla doldurduğum sağlam kazıklı çifte bir çitten oluşan güçlü bir duvarla çevirdim ve burada oldukça güvenlik içinde, üstünden her zaman merdivenle aşıp, bazı kereler iki üç gece üst üste yatmaya başladım. Böylece kendimi, artık hem kırda hem de deniz kenarında birer sayfiye evimin bulunduğu düşüncesiyle eğlendiriyordum: Bu iş de beni ağustosun başına dek oyaladı.

Her ne kadar bir parça yelken beziyle kendime ilkine benzer yeni bir çadır yapmış ve bunu epeyce iyi germişsem de, ne yağmurlar başladığında beni fırtınalardan koruyacak bir tepe ne de yağmur hızlandığında arkamda sığınabileceğim bir mağaram bulunduğu için yağmurlar beni ilk barınağıma sımsıkı bağladığında, kır evimin duvarını daha yeni bitirmiş ve emeğimin keyfini sürmeye henüz başlamıştım.

Dediğim gibi, ağustosun başı gibi çardağımı bitirmiş ve keyif çatmaya başlamıştım. Ağustos'un 3'ünde astığım üzümlerin mükemmel biçimde kuruduklarını ve aslında güneşte kurumuş harika kuru üzümlere dönüştüklerini gördüm; böylece onları ağaçlardan indirmeye başladım, ne mutlu bana ki öyle yapmışım çünkü ardından gelen yağmurlar bunları çürütürdü, iki yüz salkımdan fazla üzüm kuruttuğumdan ben de kışlık erzakımın en iyi kısmını yitirmiş olurdum. Tümünü ağaçlardan indirip büyük bir kısmını eve taşımamın üstünden pek zaman geçmeden yağmur başladı ve o andan sonra, Ağustos'un 14'üydü, ekimin ortasına dek her gün az ya da çok yağdı ve bazen öyle şiddetlendi ki burnumu birkaç gün mağaramdan dışarı çıkartamadığım oldu.

Bu mevsimde en çok ailemin kalabalıklaşması şaşırttı beni; benden kaçan ya da öldüğünü sandığım kedilerimden

birinin kaybına çok üzülmüştüm, ağustosun sonlarında yanında üç yavrusuyla eve dönüp beni şaşırtana dek de ondan hiç haberim olmadı. Bu durum benim için daha da şaşırtıcıydı, çünkü daha önce anlattığım gibi, tüfeğimle bir vahşi kedi öldürmüş olmama karşın bu yine de bizim Avrupa'daki kedilerimizden farklı bir türdü, ama şimdiki yavru kedilerin hepsi de anneleri gibi evcil hayvanlardı ve benim kedilerimin ikisi de dişi olduklarından bu durumu çok yadırgadım. Fakat bu üç kediden üreyen kediler sonraları başıma öyle bir bela oldular ki bunları haşarat ya da vahşi hayvanlar gibi öldürmek ve evimden olabildiğince uzaklaştırmak zorunda kaldım.

Ağustos'un 14'ünden 26'sına kadar aralıksız yağmur yağdığından yerimden kımıldayamadım, hem artık fazla ıslanmamaya epeyce dikkat ediyordum. Bu mahkûmiyet içinde yiyecek sıkıntısı çekmeye başladım, ama iki kez dışarı çıkmayı göze alıp bunların birinde bir keçi vurdum ve son gün, yani 26'sında benim için ziyafet anlamı taşıyan epeyce büyük bir kaplumbağa buldum ve öğünlerim şöyle bir düzene girdi: Kahvaltıda bir salkım kuru üzüm, akşam yemeğinde de bir parça keçi eti ya da kaplumbağadan yiyordum; maalesef bir şey kaynatmak ya da güveç yapmak için tencerem olmadığından közde kızartıyordum, geceleyin de iki üç kaplumbağa yumurtası yiyordum.

Yağmurda içeri kapanıp kalışım sırasında günde iki üç saat mağaramı genişletmek için çalışıyordum, tepenin dışına çıkıp duvarımın ötesine denk gelecek biçimde bir kapı ya da çıkış yapana kadar bir tarafa doğru azar azar kazmayı sürdürdüm. Ancak o kadar açıkta yatıyor olmaktan dolayı da içim pek rahat değildi, çünkü önceleri kendimi mükemmel biçimde gizlemişken şimdi ise uluorta yattığımı ya da üzerime gelebilecek herhangi bir şeye karşı açıkta kaldığımı düşünüyordum ve o güne kadar adada gördüğüm en büyük

yaratığın bir keçi olmasına karşın korkulacak hiçbir canlı bulunmadığını henüz kavrayamamıştım.

30 Eylül – Karaya ayak basışımın hüzünlü yıldönümü gelmişti artık. Direğimin üstündeki çentikleri hesapladım ve üç yüz altmış beş gündür burada yaşadığımı gördüm. Bu günü ibadet fırsatı saydım ve katıksız bir utançla secdeye varıp günahlarımı Tanrı'ya itiraf ederek, onun bana yönelik gayet adil hükümlerini tanıyarak ve İsa aracılığıyla bana merhamet etmesi için ona yalvararak katı bir oruçla geçirdim; on iki saat boyunca, hatta gün battıktan sonra bile ağzıma bir yudum su koymadım ve ancak o zaman bir peksimetle bir salkım üzüm yedim ve günü başladığım gibi bitirerek yatağa girdim.

Geçen bütün bu zaman boyunca hiçbir kutsal güne dikkat etmemiştim, çünkü başlangıçta aklımdan hiçbir dinsel duygu geçmemiş, bir zaman sonra da kutsal günlerde ötekilerden daha uzun bir çentik atarak haftaları birbirinden ayırt etme işini savsaklamıştım ve bu yüzden gerçekte hangi günün ne olduğunu bilmiyordum, ama şimdi günleri yukarıdaki gibi toplayınca bir yıldır orada bulunduğumu anlamıştım; bu yüzden bu süreyi haftalara bölüp her yedinci günü Kutsal Gün olarak belirledim; gerçi hesaplamalarımın sonunda, bir iki günü atladığımı fark ettim. Bundan kısa bir süre sonra, mürekkebim azalmaya başladı ve bu yüzden onu daha bir sakınarak kullandım, her şeyi yazmak yerine yalnızca yaşamımın dikkate değer olaylarını kaydetmekle yetindim.

Yağmur mevsimiyle kurak mevsimin düzenini artık anlamaya başlamış, ikisine de hazırlıksız yakalanmamak bakımından bunları birbirlerinden ayırmayı öğrenmiştim, ama bu noktaya gelene kadar epeyce acı deneyim yaşamıştım ve şimdi anlatacağım şey yaptığım en cesaret kırıcı deneylerden birisiydi. Topraktan kendiliklerinden fışkırdıklarını sanıp şaşkınlığa düştüğüm birkaç arpa ve

pirinç sapını sakladığımdan söz etmiştim ve sanırım otuz kadar pirinç ve yirmi kadar da arpa sapı vardı. Şimdi ise, yağmurlar geçip güneş de güney konumunda benden uzaklaşmaktayken bunları ekmenin tam zamanı olduğunu düşünüyordum.

Bu amaçla tahta belimle toprağı becerebildiğim kadar kazdım ve iki bölüme ayırarak tahıllarımı ektim, ama bunları ekerken aklıma öylesine, ilk başta hepsini birden kullanmamam gerektiği geldi, çünkü bu iş için uygun zamanı bilmiyordum; bu yüzden de her birinden birer avuç ayırarak tohumların üçte ikisini ektim. Sonradan böyle yapmamın büyük faydasını gördüm, çünkü yağmuru izleyen kurak mevsimde bu tohumların ekildiği toprak hiç yağmur almadığı için büyümelerini sağlayacak neme de sahip değildi, yağmur mevsimi başlayana dek hiçbir şey çıkmamıştı ve o zaman da bunlar sanki yeni ekilmiş gibiydiler; Kısacası bu ilk seferde ektiğim tohumların hiçbirinden bir şey çıkmadı. Kuraklıktan olduğunu kolayca tahmin ettiğim gibi, ilk ekinimin büyümediğini görünce yeniden denemek için başka bir nemli toprak parçası aradım ve yeni çardağımın yakınında bir parça yer kazarak şubatta, ilkbahar gündönümünden az bir zaman önce tohumlarımın kalanını ektim; yağmurlu mart ve nisan aylarında gerekli suyu aldığı için bu seferki pek sevindirici biçimde bitip çok güzel başaklar verdi, ama tohumların yalnızca bir kısmı kaldığından ve hepsini ekmeye cesaret edemediğimden az sayıda ekmiştim ve bütün hasadım beş kilo bile etmiyordu.

Fakat bu deney sonucunda bu işte ustalaşmıştım, artık ekim için uygun mevsimi ve yılda iki kez ekim yapıp iki kez hasat kaldırabileceğimi biliyordum.

Bu ekin büyürken ileride çok işime yarayacak küçük bir buluş yaptım. Yağmurlar kesilip hava da düzelmeye başladığında ki bu kasım ayı civarıydı, iç kesimdeki çardağıma bir ziyarette bulundum; birkaç aydır buraya hiç

uğramayışıma karşın her şeyi bıraktığım gibi yerli yerinde buldum. Yapmış olduğum çember ya da çift sıralı çit, sağlam ve tek parça halinde yerinde durduğu gibi bazı ağaçlardan kestiğim kazıklar da yeşermiş ve başı budandıktan sonraki ilk yılda yeşeren bir söğüt ağacı gibi uzun dallar çıkartmıştı. Bu kazıkları kestiğim ağaçları ne diye adlandıracağımı bilemiyordum. Bir yandan şaşırmış, bir yandan da yeni ağaçlar büyüdüğünü görünce sevinmiştim ve bunları birbirine benzer biçimde büyümeleri için becerebildiğim kadar budadım. Üç yıl içinde oluşturdukları manzaranın güzelliği inanılır gibi değildi; böylece, duvar yaklaşık yirmi beş metre çapında bir çember oluşturmasına karşın ağaçlar, artık bunlara ağaç diyebilirdim, kısa bir süre sonra duvarı kapladı ve bütün kurak mevsim boyunca konaklamaya yetecek tam bir gölgelik oluşturdu. Bu da beni, biraz daha kazık kesip duvarımın (ilk evimin duvarını kastediyorum) çevresine de bir yarım çember içinde benzer bir çit yapmaya yöneltti, öyle de yaptım ve ağaçları ya da kazıkları ilk duvardan yaklaşık sekiz metre uzaklığa yerleştirince hemen büyüdüler ve barınağım için öncelikle bir gölgelik oluşturdular, sonra da yeri geldiğinde anlatacağım bir savunma görevi üstlendiler.

Artık mevsimlerin, Avrupa'da olduğu gibi yaz ve kış biçiminde değil de yağmur mevsimi ve kurak mevsim biçiminde birbirlerinden genel anlamda ayrılabildiklerini fark etmiştim; bu da aşağı yukarı şöyle gerçekleşiyordu:

Şubat'ın yarısı,	**i**	Yağmurlu, güneş dönencede ya da ona yakın.

Mart,	**y**	

Nisan'ın yarısı,	**t**	
Nisan'ın yarısı,	**i**	Kurak, güneş ekvatorun kuzeyinde.

Mayıs,	**y**	

Haziran,	**t**	

Temmuz,

Ağustos'un yarısı		
Ağustos'un yarısı,	**i**	Yağmurlu ve güneş geri geliyor.

Eylül,	**y**	

Ekim'in yarısı	**t**	
Ekim'in yarısı,	**i**	Kurak ve güneş ekvatorun güneyinde.

Kasım,	**y**	

Aralık,	**t**	

Ocak		

Şubat'ın yarısı		

Yağmur mevsimi, rüzgârın durumuna göre bazen uzun bazen de kısa sürebiliyordu, ama bu benim yaptığım genel bir gözlemdi. Yağmurda dışarı çıkmanın kötü sonuçlarını deneyimle anlayınca dışarı çıkmak zorunda kalmamak için erzakımı önceden sağlıyor ve yağmurlu aylar boyunca olabildiğince içeride oturuyordum. Bu kez işim çok oluyordu ve benim için gerekli ama büyük emek ve yakın ilgi isteyen pek çok şeyi yapma fırsatı bulduğumdan zamanlama da iyi denk düşüyordu. Özellikle de kendime sepet yapmak için pek çok yol deniyordum, ama bu amaçla getirdiğim ince dalların hepsi de kırılgan çıktığından bir işe yaramıyorlardı. Çocukken babamın yaşadığı kasabadaki sepetçide saz örme sanatını zevkle izlememin bana büyük yararının dokunduğu şimdi anlaşılıyordu ve çocukların genellikle yaptığı gibi benim de yardım etmek için işgüzar davranmam, yapım yöntemleri konusunda sıkı bir gözlemci olmam ve kimi zaman da işe el atmam sayesinde işin püf noktaları hakkında iyi bilgi edinmiştim. Kazıkları kestiğim o ağacın dallarının İngiltere'deki keçi söğüdü, sepetçi söğüdü gibi ağaçlar gibi gergin olabilecekleri aklıma geldiğinde tek gereksindiğim şey malzemeydi, bunları denemeye karar verdim.

Böylece ertesi gün kır evim diye adlandırdığım yere gittim; ince dallardan bazılarını kestiğimde bunların amacım için beklediğimden iyi olduğunu gördüm. Bunun üzerine, bir sonraki sefer bunlardan bir miktar kesmek için nacak da getirdim ve bir süre sonra kıyamet kadar çok olduklarını fark ettim. Bunları çemberimin ya da duvarımın içinde kurumaya bıraktım, kullanılmaya hazır hale geldiklerinde de mağarama taşıdım. Burada da bir sonraki mevsim boyunca, fırsatım varken, toprak atmak, her türlü şeyi taşımak ya da saklamak için bir yığın sepet yapmaya koyuldum; bitirdiklerim pek düzgün olmasalar bile yine de amacıma

hizmet etmeye yeterliydiler. Bundan böyle, artık sepetim yok diye dert etmedim ve sepetlerim çürüdükçe yenilerini yaptım; özellikle de yeterince tahıl hasadı kaldırdığımda ürünümü çuval yerine bunların içine koymak üzere sağlam ve derin sepetler ördüm.

Bu güç işte ustalaştıktan ve bu işe dünyanın zamanını harcadıktan sonra iki ihtiyacımı karşılama konusunda harekete geçtim. İçleri tamamen rom dolu iki fıçı ve bazıları bildiğimiz büyüklükte, diğerleri de su ve içkiyle dolu kare şişelerin dışında sıvı koyabileceğim, örneğin çorba yapabileceğim ya da bir parça et haşlayabileceğim bir kabım yoktu gemiden kurtardığım bir kabın dışında, o da istediğimden çok büyüktü. Sıkıntısını çektiğim ikinci şey de bir tütün piposuydu; bunu yapmak benim için olanaksızdı ama onun yerine kullanabileceğim bir şeyi sonunda buldum.

Tahminimden daha fazla zaman harcamama neden olan başka bir iş çıkana kadar, bütün yaz ya da kurak mevsim boyunca kendimi ikinci sıra kazıkların çakılması ve bu sepet örme işine vermiştim.

Sekizinci Bölüm

Durumu Gözden Geçiriyor

Adanın tamamını görmeye can attığım için dereden yukarıya, oradan da çardağımı inşa ettiğim yere gittiğimden ve orada da tam denize açılan bir yer bulduğumdan daha önce söz etmiştim. Şimdi ise adanın o tarafındaki kıyıya kadar gitmeye karar vermiştim; bu yüzden tüfeğimi, nacağımı, köpeğimi ve her zamankine göre daha fazla miktarda barutla saçmayı yanıma alıp, erzak olarak da iki peksimetle büyük bir salkım üzümü torbama koyarak gezime başladım. Çardağımın bulunduğu vadiden geçerken batıda denizi gördüm ve hava oldukça açık olduğundan uzakta belli belirsiz bir kara parçası da dikkatimi çekti; bunun bir ada mı yoksa kıta mı olduğunu söyleyecek durumda değildim, ama batıdan batı-güneybatı yönünde epey bir mesafede uzanan, epeyce de yüksek bir kara parçasıydı; uzaklığı tahminimce on beş yirmi milden aşağı değildi.

Buranın İspanyol sömürgelerinin yakınında yer alan ve belki de aralarına düşseydim şimdikinden çok daha kötü koşullarda olacağım, vahşi yerlilerin yaşadıkları Amerika'nın bir parçası olması gerektiği dışında dünyanın neresinde yer aldığını bilemiyordum; böylece artık her şeyin hayırlısını buyurduğuna inanmaya başladığım Tanrı'nın takdirine boyun eğdim; yani zihnimi bununla yatıştırdım ve kendimi oraya gitmek gibi semeresiz düşüncelerden uzaklaştırdım.

Ayrıca konu üzerinde biraz düşününce, bu kara parçası İspanyol sahili olsaydı muhakkak o taraftan gelen ya da o yöne giden birkaç gemi göreceğimi düşündüm, ama değilse İspanyol topraklarıyla Brezilya arasında kalan vahşilerin sahili olmalıydı ki orada yamyam ya da insan yiyiciler,

ellerine düşen herhangi bir insanoğlunu öldürüp yemekte tereddüt etmeyen vahşilerin en berbatları yaşıyordu.

Bunları aklımdan geçirerek telaşsız bir biçimde ilerliyordum. Adanın o tarafının benim bulunduğum yerden daha güzel olduğunu fark ettim; çiçekler ve çimlerle bezeli açıklıklarla çayırlar vardı ve pek güzel ağaçlarla doluydu. Bir sürü papağan gördüm ve mümkünse birini yakalayıp evcilleştirmek, konuşmayı öğretmek geçti aklımdan. Epeyce uğraştıktan sonra bunu becerdim de, sopayla vurup düşürdüğüm bir papağan yakaladım ve iyileştirdikten sonra eve götürdüm, ama konuşmayı öğretmem birkaç yıl aldı; yine de en sonunda bana küçük adımla seslenmeyi öğrettim. Yeri geldiği zaman bunu izleyen kazayı anlatınca önemsizliğine karşın pek eğleneceksiniz.

Bu yolculuk beni epey oyaladı. Aşağı kesimlerde yabani tavşan olduklarını sandığım hayvanlarla tilkilere rastladım, ama daha önce gördüğüm bütün türlerden epeyce farklıydılar; birkaçını öldürdüysem de onları yemekle uğraşmadım. Yiyeceğe ihtiyacım olmadığından maceraya girmeme de gerek yoktu; özellikle de şu üçünü, yani keçileri, güvercinleri ve kaplumbağaları sayarsak, üzümleri de eklediğimizde Leadenhall Pazarı bile benden daha iyi bir masa donatamazdı ve epey içler acısı bir durumda olmama karşın yine de yiyecekten yana sıkıntı çekmediğim, tersine bol, hatta leziz yiyeceklere sahip olduğum için büyük bir şükran duymakta hiç de haksız sayılmazdım.

Bu yolculuk esnasında günde iki milden fazla yürümedim hiç, ama neler keşfedebileceğimi görmek için o kadar çok dönüş yapıyordum ki geceyi geçirmeyi kafaya koyduğum yere son derece yorgun varıyordum ve o zaman da ya bir ağacın üzerine yerleşiyor ya da hiçbir yabani yaratık beni uyandırmadan yanıma sokulamasın diye bir ağaçtan diğerine çevremi kazıklarla çeviriyordum.

Denizin kıyısına vardığım anda kaderimi, adanın en kötü yerinde başlatmış olduğumu görerek şaşırdım, çünkü kumsal sayısız kaplumbağayla doluydu; oysa öbür tarafta bir buçuk yılda yalnızca üç tane bulmuştum. Ayrıca kimini daha önce gördüğüm, kimini ise hiç görmediğim ve penguenler dışında adlarını bilmediğim, çoğunun eti iyi olan sayısız deniz kuşu da vardı.

Dilediğim kadarını vurabilirdim, ama saçma ve barutumu son derece tutumlu kullanmam gerektiğinden, daha besleyici olduğu için becerebilirsem dişi bir keçi vurmayı daha çok umursamaktaydım; burada yığınla keçi bulunmasına karşın arazinin düz ve engebesiz oluşu nedeniyle yanlarına yaklaşabilmem çok daha zordu, tepelere çıktığımdaysa beni hemen görüyorlardı.

Adanın bu tarafının benim bulunduğum taraftan daha hoş olduğunu itiraf ediyorum, ama yine de barınağıma yerleşip alıştığımdan orası bana doğal geliyor ve burada geçirdiğim tüm süre içinde kendimi evimden uzakta, seyahatteymişim gibi gördüğümden taşınmaya hiç niyetlenmiyordum: Bununla birlikte deniz kıyısı boyunca doğuya doğru sanırım on iki mil kadar gittim ve işaret niyetine kuma büyük bir sırık diktikten sonra yeniden eve gitmem ve bir sonraki yürüyüşümü adanın öbür yanından, evimden doğuya doğru yapmam gerektiği kanısına vardım. Böylece yeniden direğe ulaşıncaya dek bütün adayı çepeçevre dolaşmış olacaktım.

Adayı keşfederken kendi evimi kaçırmadan bütün adayı görüş alanım içinde tutabileceğimi düşünerek geldiğimden farklı bir yol tutturdum ama yanıldığımı anladım, çünkü iki üç mil kadar ilerledikten sonra tümüyle ormanlarla kaplı tepelerin çevirdiği ve güneş dışında yönümü tayin edemediğim büyük bir vadiye inerken buldum kendimi; günün o saatinde güneşin konumunu çok iyi bildiğim halde yine de yolumu kaybettim. Şanssızlığım bununla da kalmadı, vadide bulunduğum üç dört gün boyunca hava

öylesine pusluydu ki güneşi de göremedim ve epeyce huzursuz biçimde vadide dolaştım; sonunda deniz kenarına inip direğimi bulmak ve gittiğim yoldan dönmek zorunda kaldım ve bundan sonra da aşırı sıcak bir havada, tüfeğim, cephanem, nacağım ve diğer şeylerden oluşan yükümle daha yavaş yürüyerek eve yöneldim.

Bu yolculukta köpeğim genç bir oğlağı gafil avlayarak tepesine çöktü ve ben de onu tutup yakalamak için koştum ve köpeğin ağzından kurtardım. Becerebilirsem onu eve götürmeyi aklıma koydum, çünkü hep bir iki oğlak yakalasam da barutumla saçmam tümüyle bittiğinde yiyeceğimi sağlayacak evcil bir keçi sürüsü yetiştirsem diye hayal ediyordum. Bu küçük yaratığa bir tasma yaptım ve hep yanımda taşıdığım bir ipi geçirerek onu güçlükle de olsa çardağıma varıncaya kadar götürdüm ve orada bağlayıp yanından ayrıldım, çünkü bir ayı aşkın bir süredir uzakta olduğum evime ulaşmak için sabırsızlanıyordum.

Eski barakama varıp da hamağıma uzanmanın benim için ne büyük bir mutluluk olduğunu anlatamam. Yerleşim yerimden uzaktaki bu macera benim açımdan o kadar tatsız geçmişti ki kendi kendime dediğim gibi, evim orayla kıyaslandığında benim için en mükemmel yerdi; orada öyle rahattım ki adada yaşamak kaderim olduğu sürece buradan bir daha bu kadar çok uzaklaşmamaya kesin karar verdim.

Uzun yolculuğun ardından kendime burada dinlenmek ve hoşça zaman geçirmek için bir hafta tatil verdim; bu süre içinde de zamanımın çoğunu artık ev halkından birisi olmaya ve beni tanımaya başlamış olan Poll için kafes yapmak gibi ağır bir iş aldı. Derken aklıma küçük çemberimin içine bağladığım zavallı oğlak geldi ve gidip eve getirmeye ya da yiyecek bir şeyler vermeye karar verdim; böylece gittim ve onu bıraktığım yerde buldum; zaten dışarı da çıkamazdı ve neredeyse açlıktan ölmek üzereydi. Gidip ağaçlardan biraz dal ve bulabildiğim çalıları keserek önüne

attım; karnını doyurduktan sonra onu götürmek üzere önceki gibi bağladım, ama aç kalınca öyle bir evcilleşmişti ki bağlamama hiç gerek kalmamıştı, çünkü bir köpek gibi peşimden geliyordu ve onu sürekli beslediğim için yaratık öyle tatlı, iyi ve sevimli hale gelmişti ki o andan sonra evcil hayvanlarımın arasına katıldı ve hiçbir zaman da beni bırakıp gitmedi.

Artık güz dönümünün yağmur mevsimi başlamıştı ve adaya ayak basışımın yıldönümü olduğu için 30 Eylül'ü yine öncekiyle aynı dinsel bir havada geçirdim; şimdi burada iki yılım dolduğundan ve bu adadan kurtulmak için geldiğim ilk günküne göre daha fazla umut beslemediğimden, bütün günü alçakgönüllülük içinde, inziva koşullarım ve yokluğu halinde kesinlikle daha çok sefillik çekeceğim bir yığın harika lütuf için şükranlarımı sunarak geçirdim. Bana bu münzevi yaşamda, dünyanın bütün zevkleri ve insanlar arasında özgürce yaşarkenkinden daha mutlu olabileceğimi fark ettirdiği, münzevi yaşamımın ve insan toplumundan yoksun kalışımın eksiklerini gidermemde varlığıyla ve ruhuma saldığı yüceliklerle yol gösterdiği, bu dünyada merhametine öteki dünyada da onun ebedi varlığını içimde duymam için beni desteklediği, rahatlattığı ve yüreklendirdiği için alçakgönüllü ve içten şükranlarımı sundum.

Bütün bu sefil koşullarıyla şu anda sürdürdüğüm yaşamın beni, geçmiş günlerimdeki ahlaksız, lanetlenmiş, berbat yaşamımdan çok daha mutlu ettiğini artık aklım başıma gelerek anlamaya başlamıştım; şimdi bütün üzüntülerimle sevinçlerim, arzularım farklılaşmış, endişelerimin yönü değişmiş ve keyif aldığım şeyler ilk gelişimden bu yana, daha doğrusu geçmiş iki yıl boyunca tümüyle yenilenmişti.

Önceleri avlanmak ya da araziyi gözlemlemek için yürürken, bu durumdan duyduğum yürek sıkıntısı aniden üstüme çullanır, ormanların, dağların çöllerin arasındaymış

gibi hisseder, insan bulunmayan bir ıssızlıkta, okyanusun demir parmaklıkları ve sürgüleri ardında kurtuluş umudu taşımayan bir tutsak olduğum düşüncesiyle boğulacak gibi olurdum. Zihnimin en soğukkanlı anında bile bu düşünce üstümde fırtına gibi patlar, yumruklarımı sıkıp çocuk gibi ağlamama yol açardı. Bazen tam işimin ortasındayken beni pençesine alırdı; hemen oturup iç geçirir, bir iki saat yere bakardım. Benim için en kötüsü de buydu, çünkü gözyaşlarına boğulabilseydim ya da öfkemi sözcüklerle yatıştırabilseydim geçip gider ve kederim de kendi kendini tüketip dinerdi.

Fakat şimdi kendimi yeni düşüncelerle avutmaya başlamıştım: Günlük olarak İncil okuyor ve onun bütün tesellilerini mevcut durumuma uyarlıyordum. Çok üzgün olduğum bir sabah, İncil'i açtığımda şu sözlerle karşılaştım, "Seni asla, asla terk etmeyecek ve yüzüstü bırakmayacağım." Anında bu sözlerin benim için söylendiğini geldi aklıma; yoksa Tanrı'nın ve insanoğlunun yüzüstü bıraktığı birisi olarak neden tam durumumun yasını tuttuğum bir anda karşıma çıkacaklardı ki? "İyi o zaman," dedim, "Eğer Tanrı beni yüzüstü bırakmayacaksa bütün dünya beni bırakmış olsa ne yazar ya da öteki türlü bakarsam, Tanrı'nın inayetini ve kutsamasını yitirdiğimde bütün dünya benim olsa kaybımın yerini tutar mı?"

O andan başlayarak bu yüzüstü bırakılmış, yapayalnız durum içinde dünyadaki başka herhangi özel bir durumdakinden daha mutlu olabileceğim kanaatine vardım ve bu düşünceyle Tanrı'ya beni bu yere getirdiği için şükranlarımı sunmaya hazırlandım.

Ne olduğunu anlayamadım, ama bu düşünce üzerine bir şey zihnimi şaşkınlığa uğrattı ve şükranımı söze dökmeye cesaret edemedim. Neredeyse işitilir biçimde, "Nasıl bu kadar ikiyüzlü olabiliyorsun?" dedim, "Her ne kadar yetinmeye çalışsan da kurtulmak için canı gönülden dua

ettiğin bir duruma şükran duyarmış gibi yapıyorsun?" Oradan öteye de sürdürmedim, ama burada bulunmaktan ötürü şükran duyduğumu söyleyemesem de, Tanrı'ya acı verici ilahi takdiriyle de olsa önceki yaşamımı görmem, ahlaksızlığımın yasını tutmam ve nedamet getirmem için gözlerimi açtığından dolayı yine de içtenlikle teşekkür ettim. Kapağını asla açmamış olsam da, İngiltere'deki dostumu herhangi bir sipariş vermememe karşın eşyalarımın arasına İncil'i koymaya yönelttiği ve ardından geminin enkazından kurtarmama yardım ettiği için içtenlikle şükrettim Tanrı'ya.

Böylece bu ruh hali içinde üçüncü yılıma başladım ve ilkindeki gibi bütün çalışmalarımın dökümünü verip okuyucunun sıkmayacaksam da bu yılda da genellikle pek az tembellik ettiğimi ve zamanımı düzenli biçimde önümde bekleyen çeşitli gündelik işler arasında paylaştırdığımı söyleyebilirim. Mesela ilkin ibadet ve günde üç kez olmak üzere İncil'in okunması; ikinci olarak, yağmur yağmadığı zamanlarda genellikle her sabah üç saatimi alan, tüfeğimle çıkıp yiyecek bulma işi; üçüncü olaraksa, öldürdüğüm ya da yakaladığım şeyin kesime hazır edilmesi, kesilmesi, saklanması ve pişirilmesi; bütün bunlar günümün büyük bir kısmını alıyordu. Ayrıca gün ortasında güneş tam tepedeyken dışarı çıkılmayacak kadar sıcak olduğundan akşamüstü dört sularına dek çalışıyor, bazen bir istisna yapıp avlanma ile çalışma saatlerinin yerini değiştiriyor ve sabahları çalışıp akşamüstü de avlanmaya gidiyordum.

Çalışma imkânı bulduğum zamanın kısalığına, uğraştığım her işin haddinden fazla zahmetli oluşunu da eklemek istiyorum; aletlerden, yardımdan ve yetenekten yoksun olduğumdan her iş çok zamanımı alıyordu. Mesela mağarama koymak istediğim uzun bir rafın tahtasını yapmak tam kırk iki gün sürdü; oysaki iki doğramacı, aletleri ve bıçkılarıyla aynı ağaçtan yarım günde altı tanesini keserlerdi.

Benim durumumda ise şöyle oluyordu: Kesilecek ağacın gövdesinin enli olması gerekiyordu, çünkü rafımın geniş olmasını istiyordum. Ben üç günümü bu ağacı kesmeye, sonraki iki günümü ise dallarını kesip onu bir kütük ya da kalas haline getirmeye harcadım. Anlatılamaz bir yontma ve doğrama işi sonunda taşınabilecek hale getirinceye dek her iki yanını da çenttim; ardından ters çevirip bir yüzünü baştanbaşa yontup bir tahta gibi düzleştirdim; ardından bu yüzünü aşağı getirip keresteyi yaklaşık üç parmak kalınlığına getirinceye dek öbür yüzünü yonttum. Böyle bir işe ellerimin yatkın olmadığını herkes tahmin edebilir, ama emek ve sabır, bunları ve daha pek çok işi başarıyla sonlandırmamı sağlıyordu. Zamanımın büyük bir bölümünün bu kadar az işle geçmesinin nedenini göstermek için bu işi özellikle anlatıyorum; yani yardımla ve gerekli aletlerle çok kısa sürede yapılabilecek işler, tek başına ve elle yapılınca sınırsız emek ve muazzam zaman gerektiriyordu.

Ancak buna karşın, aşağıda anlatacağım olayda da görüleceği gibi sabır ve emekle, koşullarımın beni yapmaya zorladığı her şeyin üstesinden geliyordum.

Şimdi, Kasım ve Aralık aylarında, arpa ve pirinç hasadımı beklemekteydim. Bunlar için hazırlayıp kazdığım toprak pek matah sayılmazdı, çünkü söylediğim gibi, kurak mevsimde ektiğim önceki tohumlar telef olduğundan her birinden sahip olduğum tohum beş kiloyu geçmiyordu. Fakat şimdiki ekinim, birdenbire çeşitli düşmanlar yüzünden kaçınılmaz biçimde tümünü yeniden yitirme tehlikesi belirinceye kadar epeyce iyi görünüyordu; önce ekinin tadını alan keçilerle yaban tavşanı diye adlandırdığım vahşi hayvanlar gece gündüz pusuya yatıp topraktan çıkar çıkmaz tam dibinden öyle bir yiyorlardı ki sapları büyüyecek zaman bulamıyordu.

Bunu çözmek için ekinin çevresine büyük bir zahmetle, hatta hızlı olmayı gerektirdiği için daha da büyük bir emekle bir çit çekmekten başka bir çare bulamadım. Yine de tarıma

elverişli ve ekinime uygun arazim küçüktü de üç hafta gibi bir sürede tamamını çitle çevirebildim ve gündüzleri yaratıkların bazılarını vurduğum, geceleri de köpeğimi kapıdaki bir kazığa bağlayıp bütün gece havlayarak başında beklettiğim için az bir zamanda düşmanların orayı terk etmelerini sağladım; böylelikle ekin oldukça güçlü ve iyi biçimde büyümesini sürdürüp hızla olgunlaşmaya başladı.

Fakat ekinimi daha önce hayvanların henüz yaprak halindeyken mahvetmeleri gibi, başaklandıklarında da kuşlar mahvedecek gibi görünüyordu, çünkü nasıl geliştiğini görmek için tarla boyunca giderken küçük ekinimin üstünü türlerini bilmediğim kuşların kapladığına tanık oldum; oradan uzaklaşmamı bekliyorlardı. Tüfeğim her zaman yanımda bulunduğundan hemen üstlerine ateş açtım. Ateş eder etmez ekinin içinden daha önce görmediğim bir kuş bulutu havalandı.

Birkaç gün içinde bütün umutlarımı mideye indireceklerini, aç kalacağımı ve bir daha hiç ekin yetiştiremeyeceğimi anlayınca canım sıkıldı; ne yapabileceğimi de bilmiyordum, ancak gerekirse, gece gündüz başında nöbet tutmak zorunda da kalsam ekinimi korumakta kararlıydım. İlk olarak ne kadar hasar verdiklerini anlamak için ekinin içine girdim ve epey zarar verdiklerini fark ettim, ama henüz kuşlara göre fazla yeşildi, bu yüzden kayıp çok büyük sayılmasa da kalanını koruyabilirsem iyi bir hasat olacağa benziyordu.

Tarlanın yanı başında tüfeğimi doldurmak için durdum ve ardından da yaklaştığımda bütün hırsızların çevremdeki ağaçların tepesinde, gitmemi beklermişçesine oturduklarını gördüm, gerçekten öyle olduğu da sonradan anlaşıldı, çünkü gidecekmiş gibi yürüyüp görüş alanlarından çıkar çıkmaz yeniden teker teker ekine üşüştüler. Öyle çileden çıkmıştım ki şimdi yedikleri her bir tahıl tanesinin benim için ileride bir somun ekmek anlamına geldiğini bildiğimden, geri kalanların aşağı inmelerini bekleyecek sabrım yoktu; çitin

kenarına gelerek yeniden ateş ettim ve üçünü vurdum. İstediğim de buydu; bunları aldım ve tıpkı İngiltere'de azılı hırsızlara yaptığımız gibi geride kalanlara ibret olsun diye zincirlere astım. Bunun yarattığı etkiyi gözünüzde canlandırmanız olanaksız, çünkü kuşlar bir daha ekine gelmedikleri gibi adanın o kesimini tümüyle terk edip gittiler ve korkuluklarım orada asılı bulunduğu sürece ekinimin yanında bir daha hiç kuş görmedim.

Bundan çok hoşnut kaldığıma emin olabilirsiniz. Yılın ikinci hasat zamanında, yani Aralık sonlarında ekinimi biçtim. Ekini biçmek için bir tırpan ya da orak bulmam ne yazık ki çok zordu ve elimden gelen yalnızca, gemiden kurtardığım silahların içindeki pala ya da kamalardan birini orak niyetine kullanmaktı. Bununla birlikte ilk hasadım az olduğundan biçmekte fazla güçlük çekmedim; Kısacası kendi yöntemime göre biçtim ve başaklardan başka bir şey kesmedim, bunları kendi yaptığım büyük bir sepetle taşıdım, kendi ellerimle ovaladım ve harmanımın sonunda elimdeki beş kiloluk tohumdan iki kileye yakın pirinç ve iki buçuk kile de arpa elde ettiğimi gördüm; bunu göz kararıyla söylüyorum, çünkü o sıralarda elimde hiçbir tartı kabı yoktu elbet.

Yine de bu durum beni epeyce yüreklendirmişti ve zaman içinde Tanrı'nın benden ekmeği esirgemeyeceğini kestiriyordum. Fakat bu noktada, tahılımı nasıl öğütüp ekmeklik un yapacağımı ya da daha doğrusu nasıl temizleyip başaktan ayıracağımı ve unu öğütsem bile ekmeği nasıl hazırlayacağımı, ekmeği hazırlasam bile nasıl pişireceğimi bilmediğimden yine kafam karıştı. Bütün bunlar saklayacak kadar çok miktarda tahıla sahip olma ve hiçbir zaman tahılsız kalmama arzumla birleşince bu tahılı yemeyip tamamını gelecek mevsime tohumluk olarak ayırmayı ve bu arada geçecek zamanda da bütün emeğimi ve çalışma saatlerimi tahıl ve ekmek sağlama işine adamayı kafama koydum.

Artık ekmeğimi kazanmak için çalıştığımı söylesem yanlış olmazdı. Sanırım pek az insan, bu bir parça ekmek için gerekli malzemenin sağlanması, üretilmesi, muhafaza edilmesi, biçim verilmesi, hazırlanması ve yapılması için gereken yığınla ayrıntı üzerinde bu kadar kafa yormuştur.

Doğanın en ilkel koşullarıyla kısıtlanmış olan ben, bunu gündelik engellerimden birisi gibi algıladım ve her geçen gün, hatta beklenmedik biçimde yerden bitip beni şaşırtan ilk bir avuç tahıl tohumunu elde ettiğim andan başlayarak buna kafa yordum.

Öncelikle toprağı sürecek sabanım olmadığı gibi kazma ya da belim de yoktu. Evet, daha önce de söylediğim gibi bu sorunu tahtadan bir bel yaparak çözmüştüm, ama bu bel benim işimi bir tahta parçasının görebileceği kadar gördü; yapmak için günlerce uğraşmama karşın, demirden yapılmadığı için kısa sürede yıpranmakla kalmadı, işimi de zorlaştırıp daha kötü yapmama yol açtı. Yine de bu duruma alışmış, sorunu sabırla çözmüş ve işlerin kötü gitmesine katlanmıştım. Tahılı ektiğimde tırmığım da olmadığından bu iş de bana kalmıştı; büyük bir ağaç dalını toprağın üstünde sürükledim ki buna da tırmıklamaktan çok toprağı çizmek denebilir. Gerek büyürken gerekse de büyüdüğünde etrafını çevirip güven altına almak, tırpanlamak ya da biçmek, kurutup eve taşımak, kabuğundan ayırmak, bir kısmını ufalamak ve saklamak için ne kadar çok şeyden yoksun olduğumu zaten anlatmıştım. Sonra öğütmek için bir değirmene, elemek için bir eleğe, ekmeğe dönüştürmek için maya ve tuza ve pişirmek için de bir fırına ihtiyaç duydum. Söylediğim gibi bütün bunlar her şeyi benim için zahmetli ve usandırıcı kılıyordu, ama yapacak da bir şey yoktu. Zamanım da benim için fazla bir kayıp sayılmazdı, saatlere göre böldüğüm için her günün belirli bir kısmını bu işlere ayırıyordum; epeyce büyük bir miktar elde edene kadar tahılımdan bir tek ekmek bile yapmamaya kesin karar da

verdiğimden, sonraki altı ayda çok emek harcayıp buluşlar yaparak, kendimi tamamen, yeterli miktarda tahıla sahip olduğum zaman bunu amacım doğrultusunda kullanabilmek için gereken bütün işlemlere uygun gereçleri yapmaya verdim.

Dokuzuncu Bölüm

Bir Gemi

Ancak artık bir dönümün üzerinde toprağı ekmeye yetecek ölçüde tahılım bulunduğundan daha fazla toprak hazırlamam gerekiyordu. Bu işe başlamadan önce kendime hiç olmazsa bir bel yapmak için bir hafta çalıştım. Bittiğinde ne yazık ki pek başarılı bir bel olmadı bu, son derece ağırdı ve bununla çalışmak iki misli emek gerektiriyordu. Yine de işin üstesinden geldim ve tohumlarımı evimin yakınında, aklıma yatan iki büyük toprak parçasına ekerek önceden hazırladığım ağaçlardan kestiğim kazıklarla etrafını iyice çevirdim; bu kazıkların bir yıla kalmadan yeşereceğini ve dolayısıyla çok az onarım gerektireceğini biliyordum. Bu iş en azından üç ayımı aldı, çünkü bu sürenin büyük bir bölümü dışarıya çıkamadığım yağmur mevsimine denk gelmişti.

Yağmur yağıp da dışarıya çıkamadığım zamanlarda, içerideyken aşağıda sayacağım işleri yapma fırsatı buldum; çalıştığım sürece papağanımla konuşarak ve ona konuşmayı öğreterek kendimi oyalıyordum ve kısa sürede ona kendi adını ve sonunda da yüksek sesle "Poll" demeyi öğrettim ki bu benim adada, başka bir ağızdan duyduğum ilk sözcüktü. İşim elbette bu değildi, bu yalnızca işimi kolaylaştıran bir şeydi, çünkü söylediğim gibi, ellerimle yapmam gereken şimdi sayacağım işlerdi: Uzun zamandır acilen ihtiyaç duyduğum, fakat nasıl üstesinden geleceğimi bilemediğim toprak kaplar yapma fikri üzerinde şu ya da bu biçimde kafa yoruyordum. Bununla birlikte biraz kil bulabildiğim takdirde iklimin sıcaklığından faydalanıp güneşte kurutarak tahıl, un ve benzeri kuru olan ve kuru saklanması gereken şeyleri saklamaya yetecek ölçüde sertleşmiş birkaç kap yapabileceğimden kuşkum yoktu. Tahıl, un ve benzeri şeyleri

saklamak için bazılarını küp gibi dik duracak ve içine konacak şeylerin ağırlığına dayanacak ölçüde büyük yapmaya kararlıydım.

Bu çamura şekil vermek için ne olmadık yollara başvurduğumu, ne tuhaf, biçimsiz, çirkin şeyler yaptığımı, kilin kendi ağırlığını taşıyacak kadar sert olmayışından dolayı kaçının kendi içine göçüp kaçının dağıldığını, aceleyle kurumaya bıraktığım için kaçının güneşin şiddetli sıcağında çatladığını ve kaçının da kuruduktan sonra dokunur dokunmaz parçalara ayrıldığını, kısacası binbir zahmetle kil bulup ta onu kazıp çıkarmakla, tava getirmekle, eve taşıyıp üstünde çalışmakla uğraştıktan sonra iki aylık bir emeğin sonunda iki büyük toprak ucube (bunlara küp demeye dilim varmıyor) dışında bir şey yapamadığımı anlatırsam okuyucu bana ya acıyacak ya da gülecektir.

Bununla birlikte güneş bu ikisini epeyce iyi kurutup sertleştirdiğinden bunları büyük bir özenle kaldırarak kırılmasınlar diye önceden yaptığım iki büyük saz sepetin içine yerleştirdim ve küple sepetin arasında kalan az bir boşluğu da pirinç ve arpa saplarıyla doldurdum. Bu iki küp hep kuru kalacağından bunlarda tahılımı ve öğütebilirsem de unumu saklayabileceğimi düşündüm.

Büyük kaplar yapmaya uğraşırken epeyce zamanım ziyan olduysa da pek çok küçük şeyi daha başarılı biçimde yapmayı becerdim; küçük yuvarlak tencereler, düz tabaklar, sürahiler ve güveç kapları yapmaya çalıştım elimden geldiğince ve güneşin sıcağı da bunları bayağı sertleşene kadar pişirdi.

Fakat bunların hiçbirisi, içinde sıvı muhafaza edebileceğim, ateşe dayanıklı bir kaba sahip olma amacıma uygun düşmüyordu. Bir süre sonra öylesi de oldu; etimi pişirmek için büyük bir ateş yakıp işimi bitirince söndürmeye gittiğim sırada, toprak kaplarımdan birinden kırılmış bir parçanın

ateşin içinde taş gibi sertleşip kiremit gibi kızarıncaya dek piştiğini gördüm. Bunu görünce şaşırıp sevindim ve kendi kendime, kırıkken pişebiliyorsa bir bütün olarak da pişebilirler dedim.

Bu da beni, ateşime birkaç kabı pişirmek için nasıl bir çekidüzen vermem gerektiği konusunda kafa yormaya itti. Çömlekçilerinkine benzer, çömleklerimi içinde pişireceğim bir tuğla ocağı ya da biraz kurşunum olmasına karşın bununla kapları nasıl sırlayacağım konusunda ufacık bir fikrim yoktu; bunun yerine üç güveç kabıyla iki üç tane çömleği üst üste yığıp altına da bol miktarda köz koyarak odunları etrafına sıraladım. İçerideki kapların yeterince kızardığını ve hiçbirinin de çatlamadığını görene dek ateşi dıştan ve üstten yeni odunlarla besledim. Kızardıklarını görünce o ısıda beş altı saat bıraktıktan sonra çatlamadıklarını, ancak eriyip aktıklarını gördüm, çünkü kille karıştırdığım kum ısının şiddetiyle erimişti ve bir süre daha bırakmış olsam neredeyse cama dönüşecekti. Bu yüzden çömlekler kızıllığını yitirene dek ateşin ara sıra sönmeye yüz tutmasına izin verdim ve bütün gece ateş çok hızlı geçmesin diye başında bekledim; sabahleyin gerekli sertliğe ve içlerinden birinin kumun erimesiyle mükemmel bir parlaklığa kavuştuğu, iki tane oldukça iyi (ama güzel olduklarını söyleyemeyeceğim) güveç kabımla iki toprak kabım vardı.

Bu denemeden sonra artık toprak kap sıkıntımın kalmadığını söylememe gerek yok, ama çamura şekil vermeyi hiç öğrenmemiş bir çocuğun yaptığı çamurdan kekler ya da beceriksiz bir kadının yaptığı çörekler gibi benim de biçim verme imkânım olmadığından şekillerinin son derece gelişigüzel olduklarını söylemeden geçemeyeceğim.

Doğası gereği bu kadar sıradan olan diğer herhangi bir işten duyulan sevinç, benim ateşe dayanıklı bir çömlek

yapabildiğimi anladığım anda duyduğuma denk düşemezdi; biraz et haşlamak için –ki gayet iyi sonuç verdi– birinin içine su doldurup ateşe koymak için soğumalarını bile bekleyecek sabrım yoktu; bir parça keçi etiyle oldukça güzel bir et suyu çorbası yaptım; gerçi içine biraz yulaf ezmesi ve lezzet artırıcı birkaç şey de ekleyebilmeyi isterdim.

Üstüne eğilmem gereken bir sonraki iş, içinde bira z tahıl dövebileceğim taştan bir dibeğe sahip olmaktı; değirmen yapmaya kalkışamazdım, çünkü bir çift el dışında bir şeyim yokken işleri o kadar ilerletebilmem söz konusu bile değildi. Bu ihtiyacı karşılamada hiç şansım yoktu, çünkü dünyadaki bütün zanaatlar içinde en yeteneksiz olduklarımdan birisi taş yontmaktı ve üstelik bunu yapacak araç gerece sahip de değildim. Günlerimin çoğunu ortasını oymaya ve bir dibek yapmaya elverişli bir taş aramakla geçirdim ve yekpare bir kayanın içinde rastladığım, kazmamın ya da kesip çıkartmamın mümkün olmadığı bir taş dışında hiçbir şey bulamadım; zaten adadaki kayalar da yeterli sertlikte değillerdi; aksine hepsi ağır bir tokmağa dayanamayacak, tahılı kumla doldurmadan ezilemeyecek kumlu, ufalanan taşlardı. Böylece taş arayışıyla geçen epeyce bir zaman kaybının ardından bu işten vazgeçtim ve sert, büyük bir ağaç parçası aramaya karar verip kolayca buldum da; yerinden kımıldatabileceğim büyüklükteki bir parçayı alarak yuvarlaklaştırdım, dışına da testerem ve nacağımla biçim verdim. Ardından ateşin ve zorlu bir emeğin yardımıyla, Brezilya yerlilerinin kano yaptıkları yöntemle içine bir oyuk yaptım. Bundan sonra da demir ağacı adı verilen bir ağaçtan ağır bir tokmak yaptım ve bunları kendime ekmeklik un öğüteceğim, daha doğrusu döveceğim bir sonraki tahıl hasadım için hazırlayıp sakladım.

Bunu izleyen güçlük, unumu elemek ve kapçığıyla kepeğinden ayırmak için bir kalbur ya da elek yapmaktı ki bu olmaksızın ekmek yapmamın mümkün olamayacağını

düşünüyordum. Üstünde düşünülmesi bile güç bir işti bu, çünkü elimde bunu yapmak için gereken şey, yani unu eleyecek iyi cins ince yelken bezi ya da malzeme yoktu. Bu noktada aylarca ara vermek zorunda kaldım; yapılması gerekeni gerçekten bilmiyordum. Paçavralar dışında hiç ketenim kalmamıştı; keçi kılı vardı ama ne eğirmeyi ne de dokumayı biliyordum; zaten bilseydim bile bu işi göreceğim hiçbir gerecim yoktu. Sonunda, gemiden kurtardığım denizci giysileri arasında patiska ya da muslinden birkaç boyunbağı bulunduğunu anımsadığımda bulabildiğim tek çare bunlar oldu ve bunlardan bazılarıyla yaptığım üç küçük elek işimi gördü; böylece birkaç yıl dönüşümlü olarak bunları kullandım, sonrasında ne yaptığımı ise yeri gelince anlatacağım.

Tahıl elde ettikten sonraki aşamada bunun pişirilmesi kısmıyla ekmeği nasıl yapacağım da ele alınması gereken bir sorundu; öncelikle maya yoktu. Bununla ilgili yapılabilecek hiçbir şey olmadığından maya işini fazla dert etmedim. Fakat fırın açısından gerçekten de ciddi bir sıkıntım vardı. Bunun için de sonunda bir çözüm buldum ki o da şöyleydi: Oldukça geniş, ancak fazla derin olmayan bazı toprak kaplar yaptım; başka bir deyişle, bunlar yaklaşık altmış santim çapındaydı ve derinlikleri de dokuz parmağı geçmiyordu. Bunları da öncekiler gibi ateşte yaktım ve bir kenara kaldırdım. Ne zaman ekmek pişirmek istersem kendi üretimim olan kare biçimli birkaç karo döşediğim ocağımda büyük bir ateş yakıyordum, ama bunlara kare demesem daha iyi.

Odunlar tümüyle yanıp korlaştığında bunları ocağın önüne çekiyor ve ocak tümüyle kızana dek orada bırakıyordum. Ardından bütün korları bir yana çekip somunumu ya da somunlarımı ocağa seriyor ve toprak çömleği bunların üstüne kapatıp ısıyı koruyup artırsınlar diye bütün korları kabın çevresine itiyordum ve böylece dünyadaki en iyi

fırından hiç de aşağı kalmayan fırınımda arpa ekmeklerimi pişiriyordum; kısa sürede iyi bir hamur ustası oluşum da cabası, kendime pirinç kekleri ve pudingleri bile pişiriyordum ama hiç börek yapmadım, çünkü kuş ya da keçi eti dışında içine koyacak bir şeyim yoktu.

Bütün bunların buradaki konaklamamın üçüncü yılının büyük bir kısmını doldurmasına şaşırılmaması gerekir; bunlara ara verdiğimde yeni hasadım ve yeni ekimimle uğraştığım akla getirilmeli, çünkü tahılımı mevsiminde biçip elimden geldiğince eve taşıyor ve bunları dövecek bir zemin ya da gerece sahip olmadığımdan, ovalayacak zamanı buluncaya dek büyük sepetler içerisinde başaklar halinde saklıyordum.

Şimdi sonuçta, tahıl stokum arttığı için gerçekten de ambarları büyütmeyi istiyordum; bunları saklayacağım bir yer gerekliydi, çünkü yirmi kile arpam ve en az onun kadar ya da biraz daha fazla pirincim olunca tahılımdaki artış gözümü doyurmuştu; bu kadar çok tahıl biriktirince artık bunu dilediğimce kullanmaya karar verdim, çünkü ekmeğimin tümüyle bitmesinin üstünden epey zaman geçmişti; ayrıca bütün bir yıl bana yetecek miktarı hesaplayıp buna göre de yılda yalnızca bir kez ekim yapmaya karar vermiştim.

Sonuçta, kırk kile arpa ve pirincin bir yılda tüketebileceğimden çok fazla olduğunu anladım; bu yüzden, bu kadar miktarın ekmek ve benzeri ihtiyaçlarımı fazlasıyla karşılayacağı umuduyla, her yıl bir önceki yılda ektiğim kadar ekmeye karar verdim.

Bütün bunlar olurken düşüncelerimin çoğu kez adanın diğer yanından görünen kara parçasının uyandırdığı umuda kaydığından kuşkunuz olmasın; orada karaya çıkmış olsaydım anakarayı ve üstünde yerleşim bulunmayan araziyi görünce kendimi daha ileriye götürecek öyle veya böyle bir

yol ve sonunda da birtakım kaçış olanakları bulabileceğim hayalleriyle dolu gizli emellerden de geri kalmıyordum.

Fakat tüm bu süre içinde böylesi bir girişimin tehlikelerini, yerlilerin eline düşmeyi hiç hesaba katmamıştım ve onların eline düştüğümde belki de Afrika'nın aslanlarıyla kaplanlarından çok daha kötüsüne uğrayacağımı düşünmekte hiç de haksız sayılmazdım: Bir kez ellerine düştüm müydü bire bin olasılıkla öldürülmek ya da belki afiyetle yenilmek riskine uğramam kaçınılmazdı, çünkü duyduğuma göre Karayip sahilinin halkı yamyam ya da insan yiyiciydi, ellerine düşmüş pek çok Avrupalıyı onu ya da yirmisi bir aradayken bile yedikleri gibi tek başına olan ve kendini savunamayacak durumdaki beni haydi haydi yerlerdi; demem o ki bütün bunları iyi düşünmem gerekirdi, bunlar aklıma sonradan geldi ama ilk başta hiçbir endişe duymuyordum ve kafam sahile çıkmak düşüncesiyle ziyadesiyle dolup taşıyordu.

Şimdi miçom Xury ve Afrika sahilinde bin milin üstünde yol yaptığım büyük sandalın yanımda olmasını ne kadar isterdim, ama boşunaydı bu. Ardından da daha önce söylediğim gibi gemi battığında fırtınayla parçalanıp karaya vuran sandala bakmayı düşündüm. Aşağı yukarı aynı yerde yatıyordu ama tam olarak aynı durumda değildi ve dalgalarla rüzgârın zoruyla dibi neredeyse yukarı dönük, kaba bir kum tepesinin kumluk yamacında duruyordu, ama etrafında su yoktu. Onu doğrultup suya indirecek yardım eli bulunsaydı eğer, sandal epey işe yarar ve ben de onunla kolayca Brezilya'ya dönebilirdim, ama onu çevirip dibini yere indirebilmemin adayı yerinden oynatmaktan daha zor olduğunu tahmin edebiliyordum; yine de, onu tersine çevirebilirsem aldığı hasarı onarabileceğimi, onun çok iyi bir sandal olacağını ve onunla kolayca denize açılabileceğimi umarak, ne yapabileceğimi görmek için ormana gidip

kaldıraç ve makara niyetine sırıklar kestim ve bunları sandalın yanına getirdim.

Bu semeresiz zahmete girişmekten hiç kaçınmadan, sanırım üç dört haftamı buna harcadım; sonunda birazcık gücümle onu çevirmemin olanaksız olduğunu anlayarak, itip doğru biçimde yere düşmesini sağlamak için altına ağaç parçaları yerleştirdim ve altını oyup düşmesi için kumu kazmaya koyuldum.

Ancak bunu yaptığımda da sandalı suya doğru itmek bir yana, ne yerinden kımıldatabildim ne de altına girebildim. Dolayısıyla vazgeçmek zorunda kaldım; sandala yönelik umutlarımdan vazgeçsem bile başlıca amacım için girişimde bulunma arzum, bunu gerçekleştirme yolları olanaksızlaştıkça azalmak yerine çoğaldı.

Bu durum beni sonunda, kendime bir ağaç gövdesinden bir kano ya da o iklimlerdeki yerlilerin kullandığı türden bir periagua yapıp yapamayacağımı düşünmeye yöneltti; üstelik de aletlerim ve de yardımcım olmaksızın. Bunun yalnızca mümkün değil kolay da olduğunu düşündüm, ayrıca bunu yapma konusunda zenci ya da yerlilerden daha iyi durumda olduğum düşüncesi beni pek hoşnut etti, ama yerlilerden daha elverişsiz koşullarla karşılaşacağımı pek de aklıma getirmemiştim. Şöyle ki, bunu yaptığımda suya indirmek için yardım edecek birilerinden yoksundum ve benim için bu sorunu aşmak, onların gereken aletlerden yoksun olmalarının sonuçlarına katlanmaktan bile zordu. Mesela ormandaki en geniş gövdeli ağacı bulup binbir güçlükle kestim diyelim; aletlerimle dıştan yontup düzelterek uygun bir sandal biçimi versem ve bundan bir sandal yapmak üzere içini oymak üzere yaksam ya da kessem bile suya indirmeyi başaramadan onu oracıkta bırakmak zorunda kaldıktan sonra neye yarardı ki?

Sandalı yaparken karşılaşacağım zorlukları zerrece aklıma getirmeden hemen denize nasıl indireceğimi hesapladığım düşünülebilir, ama denizde onunla yapacağım yolculuğu öylesine kafama koymuştum ki karadan denize nasıl götüreceğim aklımın ucundan bile geçmemişti ve gerçekten de işin doğası gereği, bu sandalı denizde kırk beş mil idare etmek, karada bulunduğu yerden suya indirmek için kırk beş adım götürmekten daha kolaydı.

Azıcık aklı olan birinin hiç kalkışmayacağı bir aptallıkla bu sandal üstünde çalışmaya koyuldum. Altından kalkıp kalkamayacağımı düşünmeksizin yaptığım plandan hoşnut kalmıştım; sandalımı suya indirmenin zorluğu sıklıkla aklımdan geçse de kendime verdiğim şu aptalca yanıtla bu konudaki sorgulamalarımı bir yana bırakmıştım: "Hele önce bir yapayım; eminim bittiği zaman şu ya da bu biçimde bir yolunu bulurum."

Bu en saçma yöntemdi, ama hayal gücümün hevesi baskın çıktı ve işe koyuldum. Bir sedir ağacı devirdim ve Kral Süleyman Kudüs Tapınağı'nı yaparken böylesi bir ağaca sahip olmuş muydu diye sordum kendime; köke yakın alt kısmı bir metre altmış santim ve yedi metre sonraki diğer ucu da bir metre otuz santim çapındaydı; bir süre daraldıktan sonra dallar başlıyordu. Bu ağacı devirmem hiç de kolay olmadı; tam yirmi gün boyunca dibini kesip yonttum; balta ve nacakla ve binbir zahmetle kesip yonttuğum dallarını temizlemek on dört günümü daha aldı; bundan sonra biçim verip düzleştirmek ve dibini suda dik durabilecek bir sandalınkine benzetmek de bir ayıma mal oldu. İçini temizlemek ve bundan tam bir sandal yapmaya uğraşmak üç ayımı daha aldı; bunu da elbette ateş kullanmadan, yalnızca tokmak, keski ve bilek gücüyle yaptım; ta ki oldukça güzel ve yirmi altı kişiyi, dolayısıyla da beni ve tüm yükümü taşımaya yetecek büyüklükte bir periagua ortaya çıkana kadar uğraştım.

Kendimi bu işe verdiğimde bundan büyük bir keyif aldım. Sandal gerçekten de, ömrümde gördüğüm yekpare bir ağaçtan yapılmış herhangi bir kano ya da periagua'dan daha büyüktü. Bu işin epeyce yoğun bir zahmete patladığından kuşkunuz olmasın; bir de suya indirebilmiş olsaydım hiç zaman yitirmez, dünyanın en çılgın, eşi benzeri görülmemiş yolculuğuna çıkardım.

Fakat suya indirmek için denediğim bütün yollar, bana sonsuz bir emeğe mal olmasına karşın boşa çıktı. Suya yaklaşık yüz metre uzaklıktaydı, daha fazla değil; ancak ilk sıkıntım suya doğru yokuş yukarı konumda oluşuydu. Bu olumsuzluğu aşmak için toprağı kazıp eğim yaratmaya karar verdim: Bu işe giriştim ve başıma muazzam sıkıntılar açtım (kurtuluşu bunda görünce sıkıntıya kim kulak asardı ki?). Bu işi de hallettikten sonra da sıkıntı yine aynı kalmıştı, çünkü tıpkı öteki sandal gibi bu kanoyu da yerinden oynatamıyordum. Ardından kanoyu suya götüremeyeceğimi anlayınca uzaklığı ölçüp suyu kanoya getirmek için bir dok ya da kanal açmaya karar verdim. Bu kez de bu işe giriştim ve işin içine girip ne derinlikte, ne genişlikte kazılacağını hesaplayıp, kazdığım toprağın nasıl atılacağını hesaplayınca gördüm ki yalnızca iki elimle çalışırsam üstesinden gelmem on ya da on iki yıl kadar zaman alacaktı, çünkü kıyı öyle yüksekteydi ki tepe noktasından aşağı en azından altı metre vardı; böylece sonuçta, epeyce gönülsüzce de olsa, bu girişimden de vazgeçtim.

Bu durum beni çok üzmüştü; enine boyuna düşünmeden, üstesinden gelebilmek için gereken gücümüzün olup olmadığına bakmadan bir işe kalkışmanın ne kadar aptalca olduğunu şimdi görüyordum.

Bu işin ortasındayken adadaki dördüncü yılımı doldurdum ve yıldönümümü daha öncekilere benzer biçimde, ibadet ve iç huzuruyla geçirdim, çünkü İncil'i düzenli biçimde öğrenip ciddiyetle uygulayarak ve onun lütfunun yol göstericiliğiyle

daha öncekinden farklı bir bilgi kazanmıştım. Eşyanın çeşitli yönlerine kafa yoruyordum. Artık dünyaya beni hiç ilgilendirmeyen, ondan hiçbir şey beklemediğim ve sonuçta hiçbir arzumun kalmadığı uzak bir şey gözüyle bakıyordum: Uzun sözün kısası, dünyayla hiçbir işim yoktu ve olacağa da benzemiyordu; dolayısıyla ona belki de öteki dünyadan bakabileceğimiz bir gözle bakıyordum; yani bir zamanlar yaşadığım ama sonra uzaklaştığım bir yerdi ve İbrahim'in zengin adama dediği gibi "Seninle benim arama büyük bir uçurum kondu."

En başta burada dünyanın bütün ahlaksızlığından uzaklaşmıştım; ne bedenin, ne gözün şehvetine, ne de yaşamın kibrine sahiptim. Göz koyabileceğim hiçbir şey yoktu, çünkü tadını çıkartabileceğim her şey benimdi. Bütün arazinin efendisiydim, canım isterse mülkiyetimde bulunan bütün toprakların kralı ya da imparatoru ilan edebilirdim kendimi; hasmım, rakibim yoktu, egemenliğime ya da buyruklarıma itiraz edecek biri de yoktu. Gemiler dolusu ekin yetiştirebilirdim, ama bana bir faydası yoktu; dolayısıyla ihtiyacımı karşılayacağını düşündüğüm kadarını yetiştiriyordum. Yeterince kaplumbağaya sahiptim, ama ara sıra birini yakalamak yetip de artıyordu. Bir gemi filosu inşa edecek kerestem vardı ve inşa edildiğinde bu filoyu dolduracak şarap ya da kuru üzüm üretmeye yetecek kadar üzümüm vardı.

Ancak işime yarayan kadarının bir değeri vardı: Yememe ve ihtiyaçlarımı gidermeye yetecek kadarına sahiptim, gerisinin benim için ne anlamı vardı? Yiyebileceğimden daha fazla hayvan öldürürsem kalanı ya köpek ya da haşarat yiyecekti; yiyebileceğimden daha çok tahıl eksem boşa gidecekti; kestiğim ağaçlar yerde çürüyüp gidecekti; yakacak odun dışında başka bir şey için kullanamazdım ve bu da yalnızca yemeğimi pişirmede gerekliydi.

Azıcık derinlemesine düşündüğümde, olayların doğası ve onlardan çıkardığım deneyimler, tek sözcükle bana bu dünyadaki bütün iyi şeylerin ihtiyaçlarımız dışında bir işe yaramadığını ve başkalarına vermek için ne kadar istiflersek istifleyelim, yalnızca kullanabildiğimiz kadarının keyfini sürebildiğimizi gösteriyordu, daha fazlasının değil. Dünyadaki en açgözlü, en cimri adam bile benim durumumda olsaydı açgözlülük kusurundan kurtulabilirdi, çünkü ne yapacağımı bilemediğim kadar çok şeye sahiptim. Sahip olmadığım, ancak bana büyük faydası dokunacak ıvır zıvır birkaç şey dışında hiçbir arzum yoktu. Daha önce de değindiğim gibi, altın ve gümüş, otuz altı sterlin civarında param vardı. Heyhat! Hiçbir işime yaramayan şeyler orada öylece yatıyordu; artık onlarla göreceğim hiçbir iş yoktu ve sıklıkla kendi kendime kocaman bir tütün piposu ya da tahılımı öğütmek için bir el değirmeni karşılığında bunlardan bir avuç dolusunu verebileceğimi düşünüyordum; yok, yok, İngiltere'den getirilmiş altı penilik şalgam ve havuç tohumu veya bir avuç bezelye ya da fasulye ile bir şişe mürekkep karşılığında hepsini verebilirdim. Yani bunların bana hiçbir yararı yoktu, ama işte çekmecede yatmakta ve yağmur mevsimlerinde mağaradaki nemin etkisiyle küflenmekteydiler, çekmece elmaslarla dolu olsa bile durum değişmezdi; hiçbir faydaları dokunmadığından benim gözümde değerleri olmazdı.

Şimdi artık içinde yaşadığım koşulları başlangıçtakine göre daha da kolaylaştırmıştım ve bedenim kadar zihnim de yatışmıştı. Sıklıkla yemeğimin başına şükranla çöküyor ve ıssızlığın ortasında bana böyle bir sofra kurdurtan Tanrı'nın hikmetine hayranlık duyuyordum. Durumumun parlak tarafına daha çok, karanlık tarafına ise daha az bakmayı ve yoksunluğunu çektiğim şeyden çok, keyif aldığım şeyin değerini bilmeyi öğrenmiştim ve bu da bazen bana tarif edemeyeceğim gizli bir huzur veriyordu ki bunu burada, Tanrı'nın kendilerine verdikleriyle avunup sefasını

süremeyen, çünkü onun kendilerine vermediği bir şeyleri görüp bunlara göz diken o hoşnutsuz kişiler kafalarına soksunlar diye dikkatlerine sunuyorum. Bence elde edemediklerimizle ilgili bütün huzursuzluğumuz, sahip olduklarımız için şükretme huyumuz olmamasından kaynaklanıyordu.

Bir başka düşüncenin de bana büyük faydası dokunmuştu ve kuşku yok ki benim çektiğim sıkıntıya kim düşse onun için de aynısı olurdu: Bu da şu anki durumumu başlangıçta beklediğimle kıyaslamaktı, yani Tanrı geminin mucizevî biçimde kıyının yakınlarında batmasını buyurmasaydı, kesinlikle başıma gelecek olanlarla. Bu sayede yalnızca canımı değil rahatım ve güvenliğim için gemiden yığınla şeyi de kurtarıp sahile taşıyabilmiştim. Durum böyle olmasaydı çalışmak için gerekli aletlerden, savunma için silahlardan ve yiyeceğimi sağlamak için saçmayla baruttan yoksun kalırdım.

Gemiden hiçbir şey alamasaydım ne yapacağımı en canlı renklerle gözümde canlandırarak saatler, hatta günler geçirdim. Balık ve kaplumbağa dışında bu kadar çok çeşitli yiyeceğim olmayacağını, bunları bulmamdan çok daha önce ölmüş olacağımı, ölmesem de tam bir vahşi gibi yaşayacağımı, şans eseri bir keçi ya da kuş öldürdüğümde onları yüzüp içlerini açmak ya da eti deriden ve bağırsaklardan ayırmak için hiçbir yol bulamayacağından vahşi bir hayvan gibi dişlerimle kemirip pençelerimle parçalamak zorunda kalacağımı düşünüyordum.

Bu düşünceler beni Tanrı'nın iyiliğine karşı son derece duyarlı kılıp, bütün zorluklarına ve talihsizliklerine karşın durumuma şükretmeme yol açtı; üzüntülerinin arasında "Benim derdim herkesinkinden büyük," deme gafletine düşenlere de bu düşünceleri öneririm. Bazı insanların kendilerinden daha kötü durumda olduklarını ve Tanrı uygun

görseydi kendilerinin de aynı durumda olabileceğini düşünsünler.

Zihnimi umutlandırıp rahatlatmamı sağlayan bir düşüncem daha vardı: Şimdiki durumumu, hak ettiğim durumla kıyaslayınca Tanrı'nın yardım elini beklemek için nedenimin olması. Tümüyle Tanrı korkusundan yoksun, berbat bir yaşam sürmüştüm. Annem babam beni iyi yönlendirmişti; kafama yaradılışımın ve varlığımın gerektirdiği ödev duygusunu ve bir Tanrı korkusu sokmak için daha küçük yaşlarımdayken çaba harcamaktan da geri kalmamışlardı. Ama ne gezer! Daha genç yaşta, onca hayat arasında, gazabı her an üstlerinde olduğu halde Tanrı korkusundan en yoksun olan denizci hayatına vurulmuştum. Zamansız bir denizcilik sevdasına ve denizci dostlar arasına düşünce, kendim gibiler dışında başka kimselerle sohbet etme veya iyi sayılabilecek bir çift laf duyma fırsatlarının elimden kaçmasına giderek beni alıştıran, tehlikeleri ve ölüme ilişkin görüşleri hiçe sayan sofra arkadaşlarımın kahkahaları arasında barındırdığım en ufak dinsel duygu kırıntıları bile uçup gitmişti.

İyi olan her şeyin veya ufacık bir ben neyim ya da ne olacağım kaygısının böylesine uzağında bulunduğumdan Sale'den kaçışım, geminin Portekizli kaptanı tarafından denizden alınışım, Brezilya'ya o kadar iyi koşullarda yerleştirilmem, İngiltere'den mallarımın gelişi gibi en büyük sevinçlerimin sefasını sürerken "Tanrı'ya şükürler olsun!" sözcükleri bir kez ağzımdan çıkmadığı gibi zihnimden bile geçmedi; ne en sıkıntılı anımda ona dua etmeyi ya da "Tanrım bana merhamet et!" demeyi ne de yemin ve küfür etmek söz konusu olmadıkça adını anmayı akıl ettim.

Bundan önce sözünü ettiğim gibi, geçmişteki ahlaksız ve katı yaşamımın muhasebesini yaparken aylar boyunca zihnimden korkunç düşünceler geçmişti; çevreme bakıp buraya geldiğimden beri yalnızca benim için sunulmuş özel

nimetleri, Tanrı'nın bana verdiği bereketi –beni günahımın hak ettiğinden daha az cezalandırmakla kalmayıp bolluk ve bereketle de donatmıştı– dikkate almaksa, bana pişmanlığımın kabul edildiği ve Tanrı'nın benden merhametini esirgemeyeceği yolunda büyük umutlar vermişti.

Bu düşüncelerle, kendimi Tanrı'nın iradesine boyun eğmeye zorlamakla kalmayıp, içinde bulunduğum koşullar için de içtenlikle şükrettim ona. Günahlarım için ödemem gereken cezayı almadığını görmüş, hâlâ sağ bir adam olarak yakınmamam gerektiğini, bu yerde bekleyebileceğimin ötesinde bir merhamete ziyadesiyle mazhar olduğumu, halimden yakınmak değil tersine sevinç duyup yığınla mucizeden başka hiçbir şeyin sağlayamayacağı günlük tayınım için her gün şükretmem ve hatta İlyas Peygamber'in kuzgunlar tarafından beslenmesindeki büyük mucize gibi benim de bir mucizeyle, yok, bir mucizeler zinciriyle beslendiğim gerçeğini dikkate almam gerektiğini ve dünyanın insan ayağı değmemiş bir köşesindeki bir yeri, adını bile bilmezken lehime çevirebildiğimi düşündüm; öyle bir yer ki, bir yandan kimsesizliğin sıkıntısını çeksem de burada ne yaşamımı tehdit edecek vahşi hayvanlara, ne gözü dönmüş kurt ya da aslanlara, ne yiyince zarar görebileceğim zehirli yaratık ve bitkilere, ne de beni öldürüp yiyecek vahşilere rastlamıştım.

Özetle bir yandan üzücü bir yaşantı sürerken öte yandan da bağışlanmış bir yaşama sahiptim; bunu rahat bir yaşam haline getirmek istiyorsam, Tanrı'nın bu koşullarda bana gösterdiği inayeti ve beni koruyup kollamasındaki hikmeti kavrayıp, bunu gündelik tesellim haline getirebilmeliydim. Bu konularda ilerleme gösterdikten sonra yoluma devam ettim ve artık hiç üzülmedim.

Uzun süredir burada bulunduğumdan karaya çıkarttığım ve bana faydası dokunan pek çok şey artık ya tümüyle

bitmiş ya da tükenmeye yüz tutmuştu. Daha önce de değindiğim gibi bir süredir mürekkebim de tükenmeye yüz tutmuştu; kalan az bir miktarı iyice rengi açılıp kâğıdın üstünde siyahı seçilemez hale gelinceye dek azar azar suyla seyrelttim. Yettiği yere kadar başımdan geçen kayda değer olayların tarihlerini not ettim; geçmiş zamanları bir araya toplarken öncelikle, başıma gelen çeşitli olayların gerçekleştiği günlerde garip bir kesişme olduğunu fark ettim ki batıl bir inançla bunların kötü ya da şanslı günler olduğunu düşünmeye meyletseydim, gayet sağlam nedenleri olurdu merakımın.

Önce babamla dostlarımdan ayrılıp denize açılmak için Hull'e kaçtığım günle, Sale'li korsan tarafından tutsak edilip köle yapıldığım günün, Yarmouth Roads'daki geminin enkazından kaçtığım günle, Sale'den kayıkla kaçtığım günün, hepsinin de yılın aynı günlerine denk geldiğinin farkına vardım; mesela mucizevî bir biçimde kurtulup bu adaya çıktığım 30 Eylül günü, benim yirmi altıncı doğum günümdü; başka bir deyişle, düşkün yaşantım da münzevi yaşantım da hep aynı günde başlamıştı.

Mürekkebimden sonra biten bir diğer şey de ekmeğimdi; gemiden getirdiğim peksimetlerden söz ediyorum; bunları bir yılı aşkın bir süreyle kendime günde yalnızca bir parça yeme hakkı tanıyarak son kırıntısına dek tutumlu kullanmıştım ama yine de kendi tahılıma sahip olana dek bir yıl kadar tamamen ekmeksiz kaldım; bu tahılın mucize kabilinden ortaya çıkışına şükretmek için de çok nedenim vardı.

Giysilerim de paralanmaya başlamıştı; keten bezine gelince, öteki denizcilerin sandıklarından bulup özenle koruduğum birkaç damalı gömlek dışında epey bir süreyle hiç bezim olmadı; çoğu kez üstüme gömlekten başka bir şey giyemiyordum ve gemideki bütün erkek giysilerinin içinde üç düzineye yakın gömleğin bulunması çok işime yaramıştı.

Aslına bakarsanız birkaç kalın gocuk da vardı ama giyilemeyecek kadar sıcak tutuyorlardı, ayrıca burada hava aşırı sıcak olduğundan bir şey giymeye gerek de yoktu; yine de tümüyle çıplak duramadığım gibi –yok, bunu istesem de yapamıyordum– tek başıma olmama karşın düşüncesine dahi katlanamıyordum.

Çıplak duramayışımın nedeni çıplakken güneşin ısısına, giyinik olduğum zamanki kadar dayanamayışımdı; aşırı sıcak sık sık derimin su toplamasına yol açıyordu; oysaki üstümde bir gömlek varken kumaşın altında havanın hareket etmesi çıplak halime göre iki misli serinlik yaratıyordu. Güneşin sıcağına artık başımda bir şapka ya da başlık olmadan çıkamıyordum; o yerdeki gibi şiddetli ve yakıcı güneş ısısı, şapkam ya da başlığım yokken doğruca başıma geçtiğinden hemen başımı ağrıtıyor, bu yüzden sıcağa dayanamıyordum; oysa şapka giyersem baş ağrım hemen geçiyordu.

Bunun üzerine, elimdeki adına giysi dediğim birkaç paçavrayı bir düzene sokmayı düşünmeye başladım; bütün yeleklerim yıpranmıştı ve şimdiki işim elimdeki koca gocuklardan ve öteki malzemelerden yelek yapabilir miyim diye uğraşmaktı; böylece terziliğe, daha doğrusu yaptığım şeyler acınacak halde olduğundan beceriksizliğe soyundum. Yine de uzun süre yararlanabileceğimi umduğum iki üç eğreti yelek yapabildim; iş külot pantolon ya da don dikmeye gelince bunu daha sonraya ertelemek zorunda kaldım. Öldürdüğüm yaratıkların, dört ayaklıları kastediyorum, derilerini muhafaza ettiğimden ve sopalara gererek güneşte kuruttuğumdan söz etmiştim; bunların bazıları öylesine kuruyup sertleşmişlerdi ki giyilmeye hiç uygun değildiler; ancak ötekiler çok işe yarıyordu. Bunlardan yaptığım ilk şey, tüyleri dışa gelecek biçimde başımı yağmurdan koruyacak bir başlıktı ve bu işte öyle başarılı oldum ki ardından kendime tümüyle deriden bir

takım elbise yaptım; yani, bir yelekle dizden aşağısı açık bir külot pantolon; ikisini de beni sıcak tutmaktan çok serinletsinler diye bol yaptım. Bunların acınası bir biçimde yapıldıklarını da söylemeden geçmeyeyim, çünkü kötü bir marangoz olduğum kadar, hatta bundan da kötü bir terziydim. Yine de giysilerimi değiştirmem gerektiğinde çok işe yarıyorlardı ve ben dışarıdayken yağmur yağdığında yeleğimle başlığımın tüylü kısmı dışta olduğundan tümüyle kuru kalıyordum.

Bundan sonra bir şemsiye yapmak için epey uğraştım; sonuçta bir şemsiyeye çok ihtiyacım vardı ve bir tane yapmayı da kafama koymuştum; sıcaklarda çok işe yaradıklarını Brezilya'da nasıl yapıldıklarını görmüştüm, bense burada, ekvatora daha yakınken sıcağı çok daha fazla hissediyordum; ayrıca dışarıda çok zaman geçirmek zorunda kaldığımdan, yağmur için olduğu kadar sıcak için de bana en gerekli şeydi. Bununla çok uğraştım ve elimde tutabileceğim bir şey yapabilmem için epey zaman geçmesi gerekti. Sonunda sorunumu pekâlâ çözen bir şey yaptım ama asıl güçlük bunu kapatmaktaydı. Açabiliyordum, fakat kapatıp küçültemeyince başımın üstünde taşımaktan başka hiçbir seçenek kalmıyordu ki bu da olacak iş değildi. Bununla birlikte en sonunda işe yarar bir tane yaptım ve tüyleri dışa gelecek biçimde deriyle kapladım; böylece bir sundurma gibi yağmuru dışarıda tutuyor ve güneşten öyle iyi koruyordu ki en sıcak havada bile, daha önce en serin havalarda dolaşabildiğimden daha rahat gezinebiliyor ve gerek duymadığım zaman da kapatıp kolumun altında taşıyabiliyordum.

Böylelikle fevkalade bir rahatlık içinde, kendimi tümüyle Tanrı'nın irade ve takdirine bırakmış olarak, zihnim huzur içinde yaşamımı sürdürdüm. Bu da yaşamımı, sosyal bir yaşamdan daha iyi hale getirmişti; ne zaman sohbet ihtiyacıyla üzüntüye kapılsam, kendi düşüncelerimle hatta

(bunu söyleyebileceğimi umarak) Tanrı'nın kendisiyle konuşmalarımın, dünyada insan toplumunun sağlayacağı en büyük zevkten daha iyi olup olmadığını kendime soruyordum.

Onuncu Bölüm

Keçileri Evcilleştiriyor

Bunu izleyen beş yıl boyunca başımdan olağandışı bir olay geçtiğini söyleyemem, önceki gibi gündelik işlerin seyri değişmeksizin aynı biçimde, aynı yerde yaşadım; bir yılın ihtiyacını önceden karşılamaya yetecek ölçüde zaman ayırdığım yıllık arpa ve pirincimi ekme, üzümlerimi kurutma işlerinin ve günlük olarak tüfeğimle ava çıkmamın yanı sıra uğraştım tek iş nihayet bitirebildiğim bir kano yapmaktı. Böylece yaklaşık iki metre genişliğinde ve bir buçuk metre derinliğinde bir kanal kazarak kanoyu aşağı yukarı yarım mil ötedeki koya kadar götürdüm. Baştan suya nasıl indireceğimi hiç hesaba katmadan son derece büyük yaptığım için ne suya götürebildiğim ne de suyu onun yanına getirebildiğim ilk kanoyuysa gelecek sefer kulağıma küpe olsun diye oracıkta bırakmak zorunda kalmıştım. Sonuçta bir sonrakinde, bunun için uygun bir ağaç bulamamama ve suyu kanonun bulunduğu yere getirebilmek için, söylediğim gibi yarım milden hiç de az olmayan bir mesafe olmasına karşın, en sonunda bunun yapılabileceğini kestirdiğimden bir an olsun pes etmedim ve neredeyse iki yıl bununla uğraşsam da sonunda denize açılacağım bir sandala sahip olma umuduyla emeğimi hiç esirgemedim.

Ama küçük periaguam bitmiş olmasına karşın büyüklüğü, ilkini yapmaya başladığım zaman kafamda canlandırdığımla pek uyuşmuyordu; bununla uzaklığı aşağı yukarı kırk mili aşan kara parçasına gitmeye kalkışmaktan söz ediyorum; bu defa da sandalın küçüklüğü o tasarıma son vermeme yetti ve bunun üstünde daha fazla durmadım. Artık bir sandalım olduğundan bir sonraki tasarım, adanın çevresinde bir gezinti yapmaktı, çünkü daha önce anlattığım gibi bir kez

karadan giderek adanın öbür tarafında bir noktaya varmıştım ve o küçük yolculuk sırasında yaptığım keşifler beni sahilin diğer bölümlerini de görme konusunda epeyce heveslendiriyordu; artık bir sandalım da olduğuna göre adanın çevresinde yelken açmaktan başka hiçbir şey düşünmüyordum.

Bu amaçla her şeyi ihtiyatlı bir biçimde ve kafa yorarak hesaplayarak, sandalıma ufak bir direk yerleştirdim ve ambarımda sakladığım, gemiden kalma epeyce miktardaki yelken parçalarından bir de yelken yaptım.

Direğimi çekip yelkenimi gerdikten ve sandalımı da denedikten sonra epeyce iyi yol alacağını anladım; ardından sandalımın her iki ucuna, içine erzakımı, gerekli malzemeyi ve cephane gibi şeyleri koyabileceğim, bunları yağmurdan ya da dalgalardan koruyacak ufak dolap ya da kutularla, içine kuru kalması için tüfeğimi koyabileceğim uzun bir girinti, üstüne de bir sürgü yaptım.

Şemsiyemi kıç tarafındaki basamağın üzerine, bir sundurma gibi başımın üstünde duracak ve beni güneşten koruyacak biçimde, yelken direği gibi sabitledim ve dereden asla fazla uzaklaşmadan, denizde küçük yolculuklara çıkmaya başladım. Küçük krallığımın çevresini görme merakıyla sonunda asıl gezintimi yapmaya karar verdim ve buna uygun olarak da gemime iki düzine arpa ekmeği somunu (kek demem daha doğru), bir toprak kap dolusu kavrulmuş pirinç (epeyce fazla tükettiğim bir yiyecekti), küçük bir şişe rom, bir keçinin yarısı ve sonrasında keçi vurmak için saçmayla baruttan oluşan erzak ve cephanemi koyarak daha önce gemicilerin sandıklarında bulduğumu söylediğim iki gocuğu da birini altıma, ötekini de gece üstüme sermek için yanıma aldım.

Bu yolculuğa çıkışım Kasım'ın 6'sında saltanatımın mı desem tutsaklığımın mı, hangisini yeğlerseniz artık, altıncı

yılındaydı ve tahmin ettiğimden çok daha uzun sürdü, çünkü adanın kendisi fazla büyük olmamasına karşın yine de doğu tarafına vardığımda, kimisi suyun altında, kimisi üstünde, iki fersah kadar denize uzanan büyük kayalıklarla karşılaştım; bu kayalıkların ötesinde yarım fersah ya da biraz fazlası bir mesafede uzanan sığ bir kumluk alan bulunuyordu ve bu yüzden de bu noktayı geçmek için açıktan uzunca bir yol kat etmem gerekiyordu.

Kayaların farkına ilk vardığımda, daha sonra yeniden gelirim diye girişimimden vazgeçmek üzereydim, çünkü denize ne kadar açılmak zorunda kalacağımı bilemediğim gibi daha da önemlisi, geri dönüşüm kuşkuluydu; bu nedenle demirledim; gemiden aldığım kırık bir kanca ile kendime bir tür demir yapmıştım.

Sandalımı sağlama aldıktan sonra tüfeğimi alıp sahile çıkarak burna bakan bir tepeye tırmandım; kayalığın tamamını görerek yola devam etmeye karar verdim. Durduğum tepenin üstünden denizi gözlerken doğuya doğru akan ve bu burnun yakınına kadar gelen, güçlü ve aslında son derece azgın bir akıntıyı fark edip iyice gözlemledim. İçine girersem benim için tehlikeli olabileceğini, akıntının şiddetiyle açık denize sürüklenip, belki de adaya bir daha dönemeyeceğimi sezmiştim; önce bu tepeye çıkmayı akıl etmeseydim öyle olurdu herhalde. Aynı akıntıdan adanın diğer yanında da vardı, biraz daha uzaktan akıyor ve sahilin hemen yakınında güçlü bir anafor yaratıyordu, yani ilk akıntıdan uzaklaşmak için bu anaforun içine girmek dışında yapacağım bir şey yoktu.

Bununla birlikte iki gün boyunca orada yattım, çünkü rüzgâr doğu-güneydoğu yönünden epeyce şiddetli esiyordu ve akıntıya karşı estiğinden dalgalar şiddetle burna çarpıyordu; bu yüzden, dalgalar nedeniyle kıyıya çok yakın durmam da, akıntı nedeniyle uzaklaşmam da güvenli değildi.

Üçüncü günün sabahında, rüzgâr gece dindiğinden deniz durulmuş, ben de cesaretimi toplamıştım, ama benim durumum bütün sabırsız ve cahil kaptanların kulağına küpe olsun, çünkü burna varır varmaz, üstelik kıyının bir sandal boyu bile uzağında değilken kendimi epeyce derin bir suyun ve bir değirmenin savağını aratmayan bir akıntının içinde buldum; sandalımı öyle bir şiddetle sürükleyip götürdü ki tek yapabildiğim sandalı akıntının kenarında uzun süre tutmamayı başarmak oldu, ama akıntı solumda kalan anaforun içinden çıkıp ardım sıra geliyordu. Bana yardımı dokunacak bir esinti bile yoktu ve küreklerimle tüm çabalamam boşunaydı, artık kendimi ümitsizliğe kaptırmaya başlamıştım. Akıntı adanın her iki tarafında da yer aldığından birkaç fersah sonra bunların birleşeceklerini ve o zaman da işimin biteceğini biliyordum; bundan kaçınmanın bir yolunu da göremiyordum, önümde yok olmaktan başka bir seçenek kalmıyordu ama deniz epey sakin olduğundan boğularak değil, açlıktan ölerek yok olacaktım. Aslında kıyıda güç bela taşıyabildiğim, ağır bir kaplumbağa bulup sandalıma atmıştım ve toprak kaplarımdan birinin içinde büyük bir sürahi dolusu diyebileceğim tatlı suyum da vardı, ama en azından bin fersahlık bir alan içinde ne bir kıyının ne de bir anakara ya da adanın bulunduğu engin bir okyanusa sürüklenince bunlar devede kulak değil miydi?

O anda Tanrı'nın insanoğlu için en sefil yazgıyı bile daha da kötü kılabildiğini anlamıştım. Artık geriye baktığımda yalıtılmış, yalnızlık içindeki adacığım gözüme dünyanın en hoş yeri gibi görünüyordu ve yüreğimin dileyebileceği en büyük mutluluk yeniden orada olabilmekti. Heves içinde ellerimi adaya doğru uzatıp, "Ah benim mutlu çölüm!" dedim, "seni bir daha hiç göremeyeceğim. Seni sefil yaratık! Nereye gidiyordun ki?" Ardından nankör öfkemi kendime yöneltip içinde bulunduğum yalıtılmış duruma söylendim; o anda yeniden kıyıda olmak uğruna neler verirdim! Nitekim zıddıyla gözümüze sokulmadan içinde bulunduğumuz

gerçek durumu asla göremiyor, hep fazlasını istemekten sahip olduğumuzun değerini bilmeyi beceremiyoruz! Sevgili adacığımdan (artık gözüme öyle gözüküyordu) vahşi okyanusun ortasına, aşağı yukarı iki fersah uzağa sürüklenmiş ve bir daha geri dönememe ümitsizliğine kapılmış bendenizin içine düştüğü dehşetin gözde canlandırılması zor. Yine de gücüm tükeninceye dek elimden geldiğince uğraştım ve sandalımı anaforun kaynadığı yerin kıyısında, kuzey yönünde tutmaya çabaladım. Öğlen civarında güneş boylamı geçerken güney-güneydoğu yönünden esmeye başlayan rüzgârın esintisini yüzümde hisseder gibi oldum. Bu yüreğimi azıcık hafifletti ve özellikle de bir yarım saat kadar daha geçtikten sonra epeyce güçlü biçimde esmeye başladı. O sırada artık adadan göz korkutucu biçimde uzaklaşmıştım ve azıcık bulutlu ya da puslu bir hava olsaydı başka biçimde de işim biterdi: Yanımda pusula yoktu ve adayı gözden yitirirsem tekrar ona doğru dümen kıramazdım, ama hava açık kalmaya devam etti, ben de direği kaldırıp akıntıdan kurtulmak için olabildiğince kuzeyde kalarak yelkenimi açtım.

Tam direğimi kurup yelkenimi açmış ve sandal da ilerlemeye başlamışken suyun berraklaşmasıyla akıntıda bir değişiklik olduğunun farkına vardım, çünkü akıntının güçlü olduğu yerde su da bulanıktı, ama suyun berrak olduğunu kavrayınca akıntının azaldığını anladım ve o anda bir mil kadar doğuda denizin birtakım kayalar üzerinde kırıldığını gördüm; akıntının asıl şiddeti daha güneye doğru yönelirken bu kayaların akıntının yeniden ikiye ayrılmasına yol açtıklarını anladım, bu şekilde akıntının öteki kolu kayaların direnciyle geri dönüyor ve epeyce keskin bir akışla yeniden kuzeybatıya yönelen güçlü bir anafor oluşturuyordu.

Son anda gelen bir afla darağacından inmenin veya tam canı alınmak üzereyken haydutların elinden kurtarılmanın veya buna benzer olağandışı şeyler yaşamanın ne olduğunu

bilenler, o andaki sevinçli şaşkınlığımı, sandalımı bu anaforun akışına nasıl da sevinçle bıraktığımı ve rüzgâr güçlenirken, altımda güçlü bir akıntı ya da anaforla birlikte, rüzgârın önünde neşeyle uçuşan yelkenimi nasıl da sevinçle açtığımı tahmin edebilirler.

Bu anafor beni doğruca ada yönünde, yeniden bir fersah kadar kendi yoluma taşıdı, ama akıntının başlangıçta beni sürüklediği noktanın iki fersah kuzeyine götürdü; böylece adaya yaklaştığımda kendimi adanın kuzey sahilinde, yani, adanın yola çıktığım noktasının tam tersi ucunda buldum.

Bu akıntı ya da anaforun yardımıyla bir fersahtan biraz fazla yol aldıktan sonra gücünün azaldığını ve artık bana bir faydasının kalmadığını anladım. Bununla birlikte iki büyük akıntı arasında kalınca, yani beni uzaklara sürükleyen güneydekiyle bir fersah kadar ötede, kuzeyde bulunan bu iki akıntının arasında ada yolundayken hiç olmazsa suyun sakin olduğunu ve beni herhangi bir yere sürüklemediğini fark ettim ve henüz rüzgâr esintisi de benim lehimeyken, önceki kadar hızlı yol alamasam da doğruca adaya dümen kırmayı sürdürdüm.

Akşamüstü dört gibi adaya bir fersah uzaklıktayken, daha önce anlattığım gibi bu felakete yol açan güneydeki kayalık noktanın akıntıyı daha da güneye atarak kuzeye doğru bir başka anafor yarattığının farkına vardım; gördüğüm kadarıyla bu seferki daha da güçlüydü, ama benim batı yönündeki yolumun üstünde değil, aşağı yukarı tümüyle kuzeydeydi. Yine de güçlü bir rüzgârla kuzeybatıya yönelip bu anaforu da atlattım ve bir saat içinde, suların durgunlaştığı kıyının bir mil yakınına vararak karaya çıktım.

Karaya ayak bastığımda dizlerimin üstüne çöktüm ve sandalımla buradan kurtulmakla ilgili bütün düşüncelerimi bir kenara bırakmaya karar vererek, canımı kurtardığı için Tanrı'ya şükranlarımı sundum; buna benzer şeylerle

kendime gelip sandalımı birtakım ağaçların altında keşfettiğim küçük bir girintiye getirdikten sonra yolculuğun zorlukları ve yorgunluğuyla tümüyle tükenmiş biçimde kendimi yere atıp uykuya daldım. O anda sandalımla eve hangi yoldan gideceğim tümüyle belirsizdi! Pek çok tehlikeye girmiştim, geldiğim yoldan dönmeyi göze alamayacak kadar çok bilgiye sahiptim ve öbür tarafta da (batı yönünü kastediyorum) neler olabileceğini bilmediğim gibi, yeni maceralara atılmaya da hiç niyetim yoktu. Bu yüzden ertesi sabah batıya doğru sahil boyunca yol alıp firkateynimi güvene alabileceğim herhangi bir koy olup olmadığına bakmaya karar verdim; böylece istediğim zaman onu yeniden alabilirdim. Kıyı boyunca yaklaşık üç mil yol aldıktan sonra, küçücük bir dere ya da çaya dönüşünceye kadar daralan pek güzel bir koy ya da girişe vardım ve burada sandalıma, sırf onun için yapılmış küçük bir liman gibi görünen bir sığınak buldum. Sandalımı buraya yanaştırıp güvenli bir biçimde yerleştirdikten sonra çevreye bakınıp nerede bulunduğumu göreyim diye sahile çıktım.

Çok geçmeden yaya olarak o kıyılara geldiğim yerin biraz ötesinde bulunduğumu anladım; bu yüzden de sandaldan aşırı sıcak nedeniyle şemsiyem ve tüfeğim dışında başka bir şey almadan yürümeye koyuldum. Öyle bir yolculuğun üstüne yol yeterince rahat geldi ve akşamüstü, daha önce de dediğim gibi oraya kır evim gözüyle baktığımdan her zaman düzenli tuttuğum çardağıma varınca her şeyi yerli yerinde, bıraktığım gibi buldum.

Çitin üstünden aştım, son derece bitkin olduğumdan kemiklerimi dinlendirmek üzere gölgeye uzandım ve anında uykuya daldım. Fakat birkaç kez adımı da söyleyerek , "Robin, Robin, Robin Crusoe: Zavallı Robin Crusoe! Neredesin, Robin Crusoe? Neredesin? Nerelerdeydin?" diyen bir sesle uykumdan uyandığımda nasıl bir şaşkınlığa

düştüğüme, varın hikâyemi okuyan sizler karar verin verebilirseniz.

Günün bir kısmında kürek sallamaktan, kalan kısmında ise yürümekten bitmiş halde öylesine ölü gibi uyumuş kalmışım ki hemencecik kendime gelemediğim için yarı uykulu halde, düşümde birisinin benimle konuştuğunu gördüğümü sandım. Fakat ses, "Robin Crusoe, Robin Crusoe," diye seslenmeyi sürdürünce sonunda gözümü açmayı başardım ve başta ölümüne korkup dehşetle sıçradım. Pollcüğümün çitin üstünde oturduğunu görünce benimle konuşanın o olduğunu hemen anladım, çünkü tam onunla konuştuğum, ona öğrettiğim kederli tonlamaydı bu; öyle de mükemmel öğrenmişti ki parmağımın ucuna oturup gagasını yüzüme yaklaştırarak, "Zavallı Robin Crusoe! Neredesin? Nerelerdeydin? Nasıl düştün buralara?" gibi kendisine öğrettiğim biçimde buna benzer şeyleri haykırırdı.

Konuşanın papağan olduğunu bilsem de –zaten başka kim olabilirdi– kendime gelmem epey bir zaman aldı. Önce hayvanın buraya nasıl geldiğine, ardından da tam buraya gelmesi gerektiğini nasıl kestirebildiğine şaşırdım. Bunun saf Poll'den başkası olamayacağını anlayarak rahatladığımdan elimi uzatıp "Poll" diye adıyla seslendim; cana yakın hayvancağız da alışkın olduğu üzere gelip başparmağıma kondu ve beni yeniden gördüğüne pek sevinmiş gibi konuşmayı sürdürdü: "Zavallı Robin Crusoe? Peki ben nasıl düştüm buraya? Peki ben nerelerdeydim?" Sonra onu da yanıma alıp eve döndüm.

Artık bana uzun süre yetecek kadar deniz maceram olmuştu ve o kadar çok işim vardı ki günlerce oturup içine düştüğüm tehlike üzerinde düşünemezdim. Sandalımın adanın benim yaşadığım tarafında olmasına sevinebilirdim, ama oradan getirebilecek miydim belli değildi. Çevresinden dolandığım adanın doğu yakasına gelince oradan bir maceraya kalkışmanın söz konusu olamayacağını gayet iyi

biliyordum; düşüncesi bile yüreğimi daraltıp kanımı dondurmaya yetiyordu. Adanın öteki yanının nasıl olduğunuysa hiç bilmiyordum, ama akıntının doğuda da öteki taraftakiyle aynı şiddette kıyıya doğru aktığını varsayarsak önceki seferki gibi akıntıya kapılıp adadan uzaklaşma riskiyle karşılaşabilirdim; bu düşüncelerle her ne kadar yapılışı aylar sürse ve denize indirmek de bir o kadar zamanıma mal olsa da kendimi sandalsızlığa alıştırdım.

Bir yıl kadar bu ruh hali içinde kaldım ve sizin de pekâlâ tahmin edebileceğiniz gibi oldukça sakin ve yalın bir yaşam sürdürdüm; düşüncelerim koşullarımla son derece uyumlu, kendimi tümüyle Tanrı'nın iradesine teslim etmiş biçimde, insansızlık dışında gayet mutlu biçimde yaşadığımı sanıyordum.

Bu süre içerisinde ihtiyaçlarımın beni zorladığı tüm mekanik uğraşlarda kendimi geliştirdim ve özellikle de ne kadar az alete sahip bulunduğum dikkate alınırsa, önüme çıkan fırsatlar sayesinde oldukça iyi bir marangoza dönüştüğüme inanıyorum.

Ayrıca çanak çömlek yapımında da beklenmedik bir ustalığa ulaşmış, onları bir çarkla yapmanın yolunu bulmuştum; bu yöntem daha iyi ve daha kolay sonuç veriyordu. Önceleri yüzüne bakılmayacak kadar çirkin olan şeyleri yuvarlak ve biçimli yapmaya başlamıştım. Fakat sanırım hiçbir becerimden duyduğum övünç ya da hiçbir buluşumun verdiği sevinç, kendime tütün içecek bir pipo yaptığım zamanki kadar değildi; bittiğinde diğerleri gibi yanık kırmızı renkli, dünyanın en çirkin ve biçimsiz nesnesi olmasına karşın dayanıklı ve sağlamdı; dumanı kolayca çekebiliyor, tütün içme alışkanlığım olduğundan bunu son derece rahat kullanıyordum; gemide pipolar vardı gerçi ama adada tütün olacağını düşünmediğimden başlangıçta bunları almayı unutmuş, sonradan gemiyi yeniden aradığımdaysa hiçbirini bulamamıştım.

Sepetçilikte de oldukça ilerlemiş ve buluşumun işe yaradığı ölçüde, gerekli sepetlerden yığınla yapmıştım; pek güzel olmasalar da içlerinde bir şey saklamak ya da bir şeyleri eve taşımakta epeyce işe yarıyorlardı. Örneğin dışarıda bir keçi öldürmüşsem bunu bir ağaca asıp derisini yüzüyor, temizliyor ve parçalara ayırıp bir sepet içinde eve götürebiliyordum; aynısı kaplumbağalar için de geçerliydi tabii, parçalıyor, yumurtalarını çıkartıyor ve etinden kendime yetecek bir iki parça alıp kalanı orada bırakarak bir sepetle eve taşıyordum. Yine kurur kurumaz kabuklarından ayırıp büyük sepetlerde sakladığım mısırımı taşımakta da büyük derin sepetler çok işime yarıyordu.

Barutumun artık oldukça azaldığını anlamaya başlamıştım; bu benim için yerine konulması olanaksız bir ihtiyaçtı ve hiç barutum kalmadığında ne yapacağımı, başka bir deyişle, keçileri nasıl öldüreceğimi ciddi biçimde düşünmeye başlamıştım. Burada bulunuşumun üçüncü yılını anlatırken söylediğim gibi bir oğlak yakalamış, evcilleştirmek üzere beslemiş ve bir teke sahibi olmayı ummuştum, ama oğlağım yaşlı bir keçi olana dek bunu hiçbir biçimde gerçekleştiremedim; yüreğim onu öldürmeye elvermediği için sonunda kendi kendine yaşlılıktan öldü.

Fakat şimdi, burada yerleşmemin on birinci yılındaydım; dediğim gibi cephanem de gitgide azaldığından bazılarını canlı yakalayıp yakalayamayacağımı anlamak için keçileri tuzağa düşürüp yakalamanın yollarını düşünmeye koyuldum, özellikle de yavru, dişi bir keçi istemekteydim. Bu amaçla onları yakalamak için tuzaklar kurdum, birçok kez de bu tuzaklara düştüklerine eminim, fakat telim olmadığından düzeneğim iyi değildi ve tuzakları hep parçalanmış, yemlerimi de tüketilmiş olarak buluyordum. Sonunda çukur kazıp gizli tuzak denemeye karar verdim; bu yüzden keçilerin otladığını gördüğüm yerlerde toprağın içinde birkaç büyük çukur açtım ve çukurları da üstlerine büyük ağırlıklar

koyduğum, yine kendi yapımım olan dallardan örülme kapaklarla örttüm; tuzağı kurmadan önce de birkaç kez arpa başaklarıyla kuru pirinç koydum ve keçilerin içeri girip tahılı yediklerini ayak izlerinden kolayca kavradım. En sonunda bir gece üç tuzak birden kurdum ve ertesi sabah oraya vardığımda üçünün aynı biçimde kurulu kaldığını, bununla birlikte yemin yenilip yutulduğunu gördüm; bu epeyce umut kırıcı bir durumdu. Fakat tuzaklarımı değiştirdim ve sizleri ayrıntılarla sıkmamak adına, bir sabah tuzaklarıma bakmaya gittiğimde birinin içinde iri, yaşlı bir teke, ötekilerden birinde de birisi erkek, ikisi dişi üç oğlak bulduğumu söylemekle yetineyim.

Koca tekeyi ne yapacağımı bilemedim; öylesine saldırgandı ki onu istediğim gibi canlı olarak yanımda götürmek için yanına, çukura inmeye cesaret edemedim. Onu vurabilirdim ama bu da amacıma uygun olmadığı gibi benim işim de değildi. Bu yüzden onu salıverdim, o da korkudan ödü patlamışçasına kaçıp gitti. Sonraları öğrendiğimi, açlığın bir aslanı bile evcilleştirebildiğini o sırada henüz bilmiyordum. Onu orada iki üç gün aç bırakıp, sonra da ona içsin diye biraz su ve azıcık tahıl götürseydim oğlaklardan birisi kadar evcilleşebilirdi, çünkü doğru yaklaşıldığında epeyce zeki, uysal yaratıklardı bunlar.

O an için aklıma daha iyisi gelmediğinden serbest bıraktım; sonra üç oğlağın yanına gittim, teker teker dışarı çıkartarak iple birbirlerine bağladım ve azıcık güçlükle de olsa üçünü de eve getirdim.

Önce uzun süre bir şey yemediler, ama önlerine fırlattığım tatlı mısır onları baştan çıkarttı ve evcilleşmeye başladılar. Artık barutumla saçmam bittiğinde keçi eti istiyorsam, bunların bazılarını evcilleştirmenin tek yol olduğunu anlamıştım, belki de evimin çevresinde bir koyun sürüsü gibi keçilerim olmalıydı. Fakat o zaman da aklıma evcilleri vahşilerden ayrı tutmam gerektiği geldi; yoksa

büyüdüklerinde hep vahşileşeceklerdi; bunun da tek yolu, keçileri içerdekilerin dışarı kaçmasını ve dışarıdakilerin de içeri girmesini engelleyecek etrafı sağlam bir çit ya da kazıklarla çevrilmiş bir toprak parçasında tutmaktı.

Bu iş bir çift el için epey zordu, ama yapılmasını gerekli gördüğüm için ilk işim otlayabilecekleri, içecek suyun bulunduğu ve onları güneşten koruyacak gölgeli bir yer aramak oldu. Bu tür ağılları bilenler, bütün bunlara uygun bir yerde, yani içinde üç küçük tatlı su pınarı bulunan ve bir ucu da epeyce ağaçlı, düz, açık bir çayırlık alanda (ya da bizim batılı kolonilerde dedikleri gibi bir savanda) karar kıldığımda aklımın bu işe pek az erdiğini düşünecek, bu toprak parçasını nasıl bir hevesle çevirmeye yeltendiğimi ve çit ya da parmaklığımın boyunun en az iki mil uzunluğunda olması gerektiğini söylediğimde bana gülümseyeceklerdir. Bu işe kalkışmamdaki delilik alanın büyüklüğü değildi, on mil de tutsa bunu yapacak zamanım vardı. Fakat neredeyse bütün adayı kaplayacak büyüklükteki bir arazide keçilerimin yine de vahşileşeceklerini ve onları kovaladığımda asla yakalayamamayacağımı hiç hesaba katmamıştım.

Bu düşünce kafama dank ettiğinde çitime başlamış, elli metre kadar da ilerlemiştim; hemen bıraktım ve başlangıç için makul bir süre içerisinde sahip olabileceğim keçilerin tamamına yetecek büyüklükte, yüz elli metre boyunda ve yüz metre eninde bir parçayı çevirmeye karar verdim; böylece sürüm arttıkça ağılıma istediğim kadar ek yapabilirdim.

Bu daha mantıklı bir hareket oldu ve cesaretle çalışmaya başladım. İlk bölümü çevirmem üç ayı buldu; burayı bitirinceye kadar üç oğlağı arazinin en iyi yerine bağlayarak beni tanısınlar diye olabildiğince yakınımda otlamaya alıştırdım ve çoğu kez onlara bir tutam arpa başağı ya da bir avuç pirinç götürerek elimle besledim; böylece ağılım bitip

de iplerini gevşettiğimde bir avuç tahıl için meleyerek ardım sıra bir aşağı bir yukarı seğirteceklerdi.

Amacıma ulaşmıştım sonunda; bir buçuk yıl kadar bir zaman içinde oğlak ve yetişkinlerden oluşan on iki keçilik bir sürüye sahiptim, iki yıl daha geçtikten sonra da sayıları kırk üçü bulmuştu ki yemek için alıp kestiklerim de cabası. Daha sonraları keçilerimi otlatmak için, istediğimde onları içerisine sürebileceğim küçük bölmeleri bulunan ve birbirlerine birer kapıyla bağlanan beş yer daha çevirdim.

Hepsi bu kadar da değildi; artık canım istediğinde yalnızca keçi etine değil süte de sahiptim; aslında başlangıçta pek üstünde durmadığım ve sonradan aklıma geldiğinde de gerçekten hoş bir şaşkınlık yaratan bir şeydi benim için süt; artık mandıramı kurmuştum ve bazen günde bir iki galon da süt alıyordum. Her yaratığa rızkını veren doğa, bundan nasıl faydalanılacağını da gösterdiği için, keçiyi bir yana bırakın ömründe hiç inek sağmamış ya da tereyağı ve peynirin yapılışını ancak çocukken görmüş olan ben, epeyce deneyip yanıldıktan sonra sonunda hem tereyağı, hem de peynir yapıp tuz da ürettim (gerçi denizdeki kayaların üstünde güneşin sıcaklığıyla elime kısmen hazır geliyordu) ve artık hiç tuz sıkıntısı çekmedim.

Tanrı yarattıklarına karşı, bozguna uğrayıp mahvolmuş göründükleri koşullarda bile ne kadar merhametli davranabiliyor! En acı hükümleri bile tatlılaştırıp zindanlarda, hapishanelerdeyken bile kendisine şükretmemiz için nedenler sunabiliyor! Başlangıçta açlıktan ölmekten başka çıkar yol göremediğim bu ıssızlığın ortasında bile ne sofralar seriyordu önüme!

On Birinci Bölüm

Kumda İnsan Ayak İzine Rastlıyor

Benim ve küçük ailemin akşam yemeğine oturuşumuzu görenlerin yüzünde soğukkanlı bir gülümseme belirirdi sanırım. Masanın başında majesteleri bendeniz, koca adanın prensi ve efendisi bulunuyordu; bütün uyruklarımın yaşamları bir tek buyruğuma bakardı; asabilir, sürebilir, özgürlüklerini bağışlayıp geri alabilirdim ve içlerinde tek bir isyankâr çıkmazdı. Hele bir de bir kral gibi, hizmetkârlarımın arasında tek başıma nasıl yemek yediğim görülmeye değerdi! Poll, gözdemmişçesine benimle konuşmasına izin verilen tek kişiydi. Artık yaşlanmış ve beyni sulanmış, türünü sürdürmek için kendi cinsinden birini bulamamış köpeğim ise daima sağ yanımda otururdu; özel bir ayrıcalığın göstergesi olarak arada sırada elimden bir şeyler yemeyi bekleyen iki kedimden birisi masanın bir yanında, ötekisi diğer yanında yer alırdı.

Ancak bunlar benim başlangıçta kıyıya çıkarttığım iki kedi değildi; onların ikisi de ölmüş, ben de kendi ellerimle barınağımın yakınına gömmüştüm onları. Yalnız içlerinden birisi ne tür bir yaratıktan olduğunu bilemediğim biçimde üremişti; bu ikisi de onlardan evcilleştirdiğim kedilerdi, diğerleri vahşileşip ormana kaçmışlar ve sonunda başıma bela olmuşlardı, çünkü sıklıkla evime gelip yağmalıyorlardı. En sonunda beni bırakana kadar onları vurmak zorunda kalmış, çoğunu da öldürmüştüm. İşte bu refakatçiler ve bu bolluk ortamında yaşıyordum; toplum yaşamı dışında hiçbir eksiğimin olduğu söylenemezdi ki bu eksikliği de bir zaman sonra istemediğim ölçüde giderecektim.

Anlattığım gibi, daha başka tehlikelere atılmakta gönülsüzsem de yine de sandalımı kullanmaya can

atıyordum; bu yüzden kimi zaman onu adanın çevresinden dolaştırmak için yollar tasarlarken kimi zaman da sandalın yokluğundan hoşnut biçimde oturduğum yerde oturuyordum. Fakat adanın ucuna, son maceramda anlattığım gibi kumsalın ne tarafa uzandığını ve akıntının yönünü görmek için çıktığım o tepeye gitmek istiyor, içimde tuhaf bir huzursuzluk hissediyordum; sanki görmem gereken bir şey vardı. Bu istek her geçen gün içimde büyüyordu. En sonunda adanın kıyısını izleyerek oraya karadan gitmeye karar verdim ve öyle de yaptım. İngiltere'den herhangi biri beni görmüş olsaydı ya korkar ya da kahkahadan kırılırdı; durup kendime baktığımda York'ta böylesi bir donanım ve böylesi bir kılıkla yolculuk ettiğim düşüncesi karşısında ben bile hâlâ kendimi gülümsemekten alıkoyamıyordum. Görünüşümü tarif edeyim de siz de gülün.

Başımda, bu tip iklimlerde giysilerden içeri girip insanın etine işleyen yağmur kadar can yakıcı başka bir şey olmadığı için, hem yağmurun boynumdan içeri süzülmesini engelleyen hem de beni güneşten koruyan bir ense örtüsü bulunan, keçi derisinden yapılma, biçimsiz, uzun bir başlık vardı.

Üstümde, etekleri kalçalarımın ortasına dek inen keçi derisi, kısa bir ceketle kılları her iki tarafta bacaklarımın ortasına dek inen yaşlı bir tekenin derisinden yapılma bir don vardı; çorap ya da ayakkabım yoksa da nasıl adlandırmam gerektiği konusunda hiçbir fikrim olmayan, çizme niyetine bacaklarımı sarsın diye kendi yaptığım ve her iki tarafı tozluk benzeri bağcıklı, bir çift bir şey vardı ki tam barbarca bir görünümdeydi; kılığımın geri kalanı da öyleydi aslına bakarsanız.

Toka yerine iki sırımla bir araya getirdiğim, kurutulmuş keçi derisinden geniş bir kemerle bu kemerin her iki yanında kurbağaya benzer biçimde asılı, kılıç ve hançer niyetine taşıdığım küçük bir baltayla bir nacak bulunuyordu.

Omzumun üstünden geçirdiğim, o kadar geniş olmayan, aynı tarzda bağlanmış bir başka kemerim daha vardı ve sol kolumun altına gelen ucunda, her ikisi de aynı biçimde keçi derisinden yapılma, birinin içinde barutumu ötekindeyse saçmamı taşıdığım iki torba asılıydı. Sırtımda sepetimi ve omzumda da tüfeğimi taşıyordum; başımın üstünde de keçi derisinden büyük, biçimsiz, çirkin şemsiyem yer alıyordu ki bu da tüfeğimden sonra bana en gerekli olan şeydi. Yüzüme gelince, bu konuda pek dikkatli sayılmayacak ve ekvatora dokuz-on derece mesafede yaşayan birisininki kadar melez renginde değildi. Sakalımı bir zamanlar bir metrenin dörtte biri kadar uzatmakla uğraştıysam da hem makas hem de jilet bakımından kıtlık çekmediğim için epeyce kısa kesmiştim; bir tek üst dudağımda Müslüman usulü uzattığım bıyığıma (Sale'deki Türklerden gördüğüm biçimde uzatmıştım, Mağribîler Türklerin tersine favori bırakmazlardı) dokunmadım ki şapkamı asabileceğim uzunlukta olmasa da bıyığım de canavarca görünmeme yetecek uzunluk ve biçimdeydi, İngiltere'de gören olsa kesin korkardı.

Fakat bunlara takılmak gereksiz, çünkü beni görecek hiç kimse olmadığından görünüşümün hiçbir önemi de yoktu; bu yüzden artık bundan daha fazla söz etmeyeceğim. Bu tür bir kılıkla yeni yolculuğuma çıkmıştım ve beş altı gündür dışarıdaydım. Önce kayaların üstüne çıkmak ve sandalımı ilk demirlediğim yere varmak için kıyı boyunca ilerledim; artık göz kulak olmam gereken bir sandal olmadığından karadan, kestirme bir yoldan daha önce tırmandığım tepenin üstüne çıktım; denize uzanan ve yukarıda dediğim gibi, dolanmak için sandalımla iki misli yol almak zorunda kaldığım kayalıkların burnuna baktığımda tümüyle durgun ve sessiz bir denizle karşılaşınca şaşırdım; ne bir dalga, ne bir kıpırtı ne de diğer taraflardakinden fazla bir akıntı vardı. Bunu görünce dilim tutuldu ve buna gelgitin neden olup olmadığını anlamak için bir süre gözlem yapmaya karar verdim ve bunun nasıl gerçekleştiğini anladım: Batıda

oluşan çekilmeyle deniz suyu, sahildeki büyük bir ırmağın sularının yarattığı akıntıyla birleştiğinde oluşan anaforun etkisi bu akıntıya yol açıyor olmalıydı; rüzgârın batıdan ya da kuzeyden şiddetle esmesiyle de bu akıntı kıyıya yaklaşıyor ya da uzaklaşıyordu. Oralarda akşama kadar bekleyip yeniden kayanın üstüne çıktım ve ardından çekilme başladığında akıntıyı aynen önceki gibi açıkça gördüm, ama bu kez kıyının yaklaşık yarım mil yakınında başlayıp uzaklara akıyordu. Oysa ben oradan geçerken kıyının hemen yakınında oluşmuş ve başka sandalımla beni sürüklemişti; başka zaman böyle olmazdı belki.

Bu gözlem beni, anaforu ve gelgitin akışını gözlemekten başka yapılacak bir şey olmadığına ve sandalımı yeniden adanın öteki yanına kolayca götürebileceğime ikna etti; bu fikrimi gerçekleştirmeyi düşünmeye başladığımda içine düştüğüm tehlikenin anısını ruhumda öyle bir korkuyla hissettim ki bunu yeniden düşünmek bile istemedim. Yine de daha zahmetli olmakla birlikte daha güvenli bir başka karara vardım ki bu da kendime yeni bir periagua ya da kano yapmaktı, böylece bir tane adanın bir yanı için, bir tane de öteki yanı için kullanabileceğim birer sandalım olacaktı.

Artık adada, deyim yerindeyse iki çiftliğimin bulunduğunu anlamışsınızdır; bunların birisi, kayanın altındaki, çevresi duvarlı, şu ana kadar iç içe geçmiş çeşitli daireler ya da mağaralar biçiminde genişlettiğim çadırım ya da korunağımdı. İçlerinde en kuru ve en büyük olan ve duvarımın ya da korunağımın dışına, yani duvarımla kayanın birleştiği yerin ötesine açılan bir kapısı bulunanı işe yarayacağını düşündüğüm bir yığın büyük toprak kap ve her biri beş altı kile tahıl alabilecek büyüklükte on dört ya da on beş kadar sepetle tıkabasa doluydu; kimisi sapından kısa kesilmiş başaklar halinde kimisi ise ellerimle kapçığından ayrılmış durumdaki tahıl stokumu burada saklıyordum.

Duvarıma gelince, önceki gibi uzun direk ve kazıklardan oluşuyordu; kazıkların hepsi ağaç gibi büyümüştü ve şu an itibariyle öyle gelişip yayılmışlardı ki arkalarında bir barınak olduğu kimsenin aklının ucundan geçmezdi. Barınağımın yakınında, ama biraz daha öteye doğru usulünce sürüp ektiğim ve zamanı geldiğinde de ürününü kaldırdığım iki tahıl tarlam vardı ve ne zaman daha fazlası gerekse bitişiğinde bunu ekebileceğim yeterince toprak vardı.

Ayrıca kır evim de vardı ve artık burada da orta halli bir çiftliğe sahiptim; öncelikle onarmayı hiç ihmal etmediğim, benim verdiğim adıyla küçük çardağım vardı; merdiveni her zaman içeride tutuyor, çevresini saran çiti de hep olağan yükseklikte tutuyordum. Başlangıçta bir kazık boyunu geçmezken artık epeyce dayanıklı biçimde uzamış ağaçları hep buduyordum ki yayılıp sıklaşsınlar ve tam aklımdan geçirdiğim gibi uygun bir gölgelik oluştursunlar. Bu çitin ortasında kazıkların üstüne serdiğim ve asla onarım ya da yenileme gerektirmeyen bir parça yelken bezinden oluşan çadırımı hep kurulu tutuyordum, altında da öldürdüğüm hayvanların postları ve yumuşak başka şeylerle kendime bir minder ya da divan gibi bir şey yapmış, denizdeki yataklarımızdakine benzer biçimde üstüne de gemiden kurtardığım bir battaniyeyle üstümü örtmekte kullandığım bir gocuğu sermiştim. Asıl evimden her uzaklaşma fırsatı bulduğumda kır evimin yolunu tutuyordum.

Buranın bitişiğinde sürümü, yani keçilerimi tuttuğum ağıllarım bulunuyordu ve bu araziyi çitle çevirmek için akla hayale sığmaz sıkıntılara girmiştim. Burayı, keçilerin dışarı çıkamamaları için tümüyle kapatmaya öyle hevesliydim ki binbir zahmetle, çitin dışını birbirine epeyce yakın ufak kazıklarla çevirene dek işin ucunu bırakmadım; sonunda bir çitten çok bir parmaklığa benzedi ve aralarında bir elin sığacağı kadar bile boşluk kalmadı; öyle ki yağmur mevsiminde hep olduğu üzere o kazıklar büyüdüğünde

ağılın çevresini bir duvar kadar dayanıklı, hatta bir duvardan da sağlam biçimde kapattı.

Bu benim aylaklık etmediğimi ve kırk yıl bile sürecek olsa, rahat yaşamam için zorunlu gördüğüm herhangi bir şeyi gerçekleştirmek için gereken hiçbir zahmetten kaçınmadığımı kanıtlayacaktır. Burada yaşadığım sürece et, süt, tereyağı ve peynir için gereken canlı cephaneyi elimin altında bulundurmak anlamında bir evcil hayvan sürüsü beslemem gerektiğini düşünüyordum ve bunları ulaşabileceğim mesafede tutmak da, ağıllarımı hepsinin bir arada olduklarından emin olabileceğim kadar mükemmel kılmama bağlıydı tümüyle; bu yüzden kazıkları öyle bir sağlamlaştırmış, öyle sık yerleştirmişim ki büyümeye başladıklarında bir kısmını yeniden sökmek zorunda kaldım.

Kışlık kuru üzüm stokum bakımından bağımlı olduğum ve beslenmemin en iyi, en makbul kısmını oluşturduğu için de elimde bulundurmaya hep özen gösterdiğim üzümleri de burada yetiştiriyordum; kaldı ki bunlar yalnızca makbul değil şifalı, faydalı, besleyici ve zindelik vericiydiler.

Burası ayrıca benim öteki evimle sandalımı çektiğim yerin tam ortasında yer aldığından ve sandalımı da sıklıkla ziyaret ettiğimden, oraya giderken genellikle burada kalıp dinleniyor, içerideki ve dışarıdaki her şeyi düzenli bırakıyordum. Bazen kendimi oyalamak için sandalla çıksam da artık tehlikeli hiçbir yolculuğa kalkışmayacağımdan sahilden ancak bir, bilemediniz iki taş atımı kadar uzaklaşıyordum. Akıntılar, rüzgârlar veya başka engellere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadan acele etmeyecek kadar sakınımlıydım. Fakat tam o sırada yaşamımda yeni bir perde açıldı.

Bu olay, bir gün öğle üzeri sandalıma doğru giderken kumun üstünde oldukça açık seçik biçimde görülebilen çıplak bir ayağın bıraktığı ize rastlayıp müthiş şaşırmamla

gerçekleşti. Yıldırım çarpmış veya hayalet görmüş gibi kalakaldım. Kulak kesilip çevreme bakındım, ama ne bir şey işittim ne de bir şey görebildim; daha ileriye bakmak için bir yükseltinin üstüne çıktım; kumsalda bir aşağı bir yukarı yürüdüm, ama bir tek bu iz vardı, başkasını göremedim. Daha başka iz olup olmadığını ve bunun benim hayal gücümden kaynaklanmadığını göreyim diye yeniden yanına gittim, bu kesinlikle bir ayak iziydi; parmakları, topuğu ve her parçasıyla tam bir ayak izi. Orada ne işi olduğunu bilmediğim gibi aklıma hiçbir şey de gelmiyordu. Tümüyle aklı karışmış ve kendisini kaybetmiş birisi gibi karmakarışık bir yığın düşünceden sonra bastığım yeri hissetmeksizin, her iki üç adımda bir durup arkama bakarak, her çalı ya da ağacı bir şeye benzeterek ve uzaktan gördüğüm her kütüğü insan zannederek iliklerime işleyen bir korkuyla barınağıma döndüm. Ne ürkmüş hayal gücümün nesneleri gözüme çeşitli biçimlermiş gibi gösterdiğini, ne kafamdan her saniye geçen çılgınca fikirleri, ne de yol boyu zihnime üşüşen sayısız tuhaf düşünceyi anlatabilirim.

Kaleme vardığımda, bu olaydan sonra burayı hep böyle adlandırdığımı sanıyorum, sanki peşimden birisi kovalıyormuş gibi içeri kaçtım. İlk olarak akla geleceği gibi merdivenden mi aştım yoksa kapı adını taktığım kayadaki delikten mi girdim, anımsayamıyorum. Ertesi sabahı da anımsayamıyorum çünkü benim kaçışım, korkan tavşan veya tilkinin toprağın altına gizlenmesinden bile beterdi. O gece gözüme hiç uyku girmedi; korkuma yol açan şeyden ne kadar uzak olsam da endişem bu tür şeylerin doğasına ve özellikle de korkan tüm canlılardan beklenene aykırı biçimde artıyordu; o şeye ilişkin kendi korkulu fikirlerimle öylesine doluydum ki, o anda oranın epeyce uzağında bulunsam da zihnimde iç karartıcı hayallerden başkasını canlandıramıyordum. Bazen kendi kendime bunun şeytandan başkası olamayacağını kuruyordum ve mantığım da, insan biçiminde başka bir yaratık oraya gelebilir mi

sorusuyla bu varsayımımda beni destekliyordu. Hem onları getiren gemi neredeydi? Başka ayak izi var mıydı? Ayrıca bir insanın oraya gelmesi nasıl mümkün olabilirdi? Fakat sonra, ardında ayak izini bırakmaktan başka hiçbir nedeninin ve hatta bir amacının da olamayacağı böylesi bir yerde, şeytanın insan kılığına girdiğini düşününce gülünç de geliyordu, çünkü benim bunu görüp görmeyeceğimden emin olamazdı. Şeytanın beni ürkütmek için bu tek bir ayak izinden başka yığınla yol bulabileceğini, adanın ta öbür ucunda yaşadığımdan görme olasılığımın on binde bir olduğu bir yerde, üstelik de kumun üzerinde, denizin ilk dalgalanışıyla ve şiddetli bir rüzgârla tümüyle silinip gidecek bir iz bırakacak kadar kolaya kaçmayacağını düşündüm. Bütün bunlar, eşyanın doğasına ve şeytana yakıştırdığımız kurnazlığa aykırı görünüyordu.

Buna benzer yığınla düşünce beni, bunun şeytanın işi olduğuna dair bütün kaygılarımdan vazgeçirmeye yetti ve bu durumda şeytandan daha tehlikeli bir yaratık olması gerektiğine kanaat getirdim. Yani izi bırakanlar, kanolarıyla denizde dolaşan veya akıntıyla, ters rüzgârlarla buralara sürüklenip adaya çıkan, sonra yeniden denize açılan karşıdaki anakaranın vahşilerinden bazıları olmalıydı; belki de benim onları görmekteki isteksizliğim gibi onlar da bu ıssız adada kalmaktaki isteksizlikleri nedeniyle dönüp gitmişlerdi.

Bu düşünceleri zihnimde evirip çevirirken o sırada oralarda olmadığım ya da sandalımı görmedikleri için de şükran duydum; sandalı görselerdi orada birilerinin yaşadığını anlar ve belki de içerilerde beni ararlardı. Derken sandalımı bulduklarını ve burada insanların bulunduğunu anladıklarına ilişkin berbat düşünceler zihnime işkence etmeye başladı; eğer öyleyse mutlaka yanlarına daha çok sayıda kişi alıp geri gelir ve beni yok ederlerdi; beni değilse bile barınağımı bulurlar, bütün tahılımı heba ederler ve evcil

keçilerimin hepsini alıp götürürlerdi, ben de sonunda açlıktan ölüp giderdim.

Böylece korkum bütün dinsel umutlarımı, önceleri Tanrı'ya sığınınca yaşadığım o harika deneyimin üstüne kurduğum Tanrı'ya olan bütün güvenimi alıp götürdü. Şimdiye kadar beni mucizevî biçimde doyurmuş olan Tanrı, inayetiyle benim için yarattığı tayınımı sanki kendi gücüyle koruyamayacakmış gibi... Topraktaki ürünümü toplamamı engelleyecek hiçbir kaza olamazmış gibi ertesi yıla kadar bana yetecek olandan fazlasını ekmeyerek tembellik ettiğim için de kendime kızmıştım. Bu da gelecekte iki üç yıllık tahılımı önceden ekmeye karar verişimin gerekçesi oldu; böylece başıma her ne gelirse gelsin ekmeksizlikten kıvranarak ölmeyecektim.

İnsanın yaşamı nasıl da Tanrı'nın tuhaf bir dama oyununa dönüşüyor! Koşullar değiştikçe eğilimler de nasıl gizemli kaynaklar tarafından alelacele değiştiriliveriyor! Bugün sevdiğimizden yarın nefret ediyoruz; bugün peşinden koştuğumuzdan yarın köşe bucak kaçıyoruz; bugün arzuladığımızdan yarın korkuyor, hatta düşüncesi karşısında bile tir tir titriyoruz. Bu durum, olabilecek en canlı biçimiyle bende doğrulanmıştı işte; tek derdimi insan toplumundan uzaklaştırılmak, bir başına kalmak, uçsuz bucaksız okyanusun içinde hapsolmak, insanoğluyla ilişkisi kesilmiş ve sessiz yaşam diyebileceğim bir hüküm giymek sayıyordum; Tanrı'nın beni yaşayanlar arasında bulunmaya ya da geri kalan kullarıyla bir arada yaşamaya layık görmediğini, kendi türümden birini görmenin benim için ölümden yaşama döndürülmek ve ruhsal kurtuluşumun yanı sıra, Tanrı'nın bana en büyük kutsamasını bağışlaması anlamına geleceğini sanıyordum. Uzun sözün kısası, şimdi bir insanla karşılaşmanın kaygısıyla tir tir titrediğimi ve adaya ayak basacak bir adamın gölgesi ya da sessiz

görüntüsü karşısında bile yerin dibine girmeye hazır olduğumu düşünüyordum.

İnsan yaşamının inişli çıkışlı durumu işte böyle bir şeydir ve ilk şaşkınlığımı azıcık üstümden attığımda benim payıma da yığınla acayip akıl yürütmeler düşmüştü. Bunun, Tanrı'nın sınırsız sağduyulu ve iyi hükmünün benim için belirlediği yaşam basamağı olduğuna; bu olayda yüce sağduyunun tüm amaçlarını tam anlamıyla öngöremeyeceğim için buyruğuna karşı gelmemem gerektiğine karar verdim. Beni o yarattığı, onun kulu olduğum için, beni istediği gibi yönlendirip yönetmekte kuşku götürmez bir hakka sahipti; ayrıca ona karşı gelmiş bir kuluydum, uygun göreceği her türlü cezayı verme hakkı da vardı ve onun öfkesine katlanmak için boyun eğmesi gereken bendim, çünkü ona karşı günah işlemiştim.

Ardından Tanrı'nın yalnızca adil değil, kadiri mutlak olduğunu da anımsadım; beni cezalandırıp üzmeyi uygun bulmuşsa, beni kurtarmak da onun elindeydi. Bunu uygun bulmuyorsa, kendimi tümüyle onun iradesine teslim etmek benim sorgusuz sualsiz ödevimdi; öte yandan da ona umut bağlamak, yakarmak ve günlük hükmünün buyruk ve yönlendirmelerine sessizce uymak da boynumun borcuydu.

Bu düşünceler saatlerimi, günlerimi, hatta haftalarımı ve aylarımı aldı diyebilirim. Düşüncelerimden birinin sonucuna burada değinmeden geçemeyeceğim: Bir sabah yatağımdan çıkmadan vahşilerin belirivermesi tehlikesine ilişkin kaygılara boğulmuşken bunun ziyadesiyle huzurumu kaçırdığının farkına vardım; bunun üzerine İncil'deki şu sözler aklıma geldi: "Sıkıntılı gününde seslen bana, seni kurtarırım, sen de beni yüceltirsin." Bunun üzerine neşeyle yatağımda doğruldum, yalnızca yüreğim ferahlamakla kalmamış, beni kurtarması için Tanrı'ya içtenlikle dua etmeye başlamıştım. Duam bitince İncil'imi elime aldım, okumak için açtığımda karşıma çıkan ilk sözler şöyle oldu:

"Tanrı'yı bekle, kuvvetli ol; o senin yüreğini güçlendirecek; Tanrı'yı bekle." Bunun bana verdiği iç huzurunu anlatmam olanaksız. Yanıt olarak, şükran içinde kitabı elimden bıraktım ve artık daha fazla üzmedim kendimi, en azından o sırada.

Bu fikirlerin, endişelerin ve düşüncelerin ortasındayken, bir gün aklıma bunun tümüyle kendi kuruntum olduğu ve o ayak izinin, sandalımdan inip kıyıya çıktığımda bıraktığım kendi ayak izim olabileceği geldi. Bu da beni biraz neşelendirdi ve kendimi, bunun tümüyle bir yanılsama olduğuna inandırmaya giriştim: Bu benim kendi izimden başka bir şey değildi; sandala o yoldan gidiyordum, sandaldan gelirken de o yolu kullanmış olamaz mıydım? Nereye ayak basıp nereye basmadığımı kesin biçimde söyleyemeyeceğimi de düşündüm ve sonuçta bu yalnızca kendi ayağımın iziyse, hayalet ve görüntü öyküleri uydurmaya çalışan o aptalların durumuna düşmüş ve en çok da kendim ürkmüşüm demekti.

Artık cesaretimi toplamaya ve yeniden dışarı çıkmaya başlamıştım; üç gün ve gece boyunca kalemden dışarı adım atmadığımdan yiyeceğim azalmıştı, çünkü içeride biraz arpa ekmeğiyle sudan başka şeyim yoktu; sonra aklıma akşam uğraşlarım içinde yer alan, keçilerin sağılması gerektiği de geldi; zavallı hayvanlar acıyla ve sağılmamanın sıkıntısıyla kıvranıyorlardı, hatta bu durum bazılarını etkilemiş ve neredeyse sütten kesilme noktasına getirmişti.

Böylece kendimi, bunun kendi ayak izimden başka bir şey olmadığı, neredeyse kendi gölgemden bile ürktüğüm düşüncesiyle yüreklendirerek yeniden dışarı çıkmaya başladım ve sürümü sağmak için kır evime gittim. Fakat nasıl bir korku içinde ilerlediğimi, kaç kez dönüp arkama baktığımı, her an sepetimi yere bırakıp ardıma bile bakmadan koşmaya nasıl da hazır olduğumu gören olsa, kötü bir ruhun pençesine düştüğümü ya da son zamanlarda

beni feci şekilde korkutan bir şeyle karşılaştığımı düşünebilirdi ki aslında öyle de olmuştu.

Bununla birlikte iki üç gün dışarı çıkıp da hiçbir şey görmeyince biraz daha yürekli davranmaya ve benim hayal gücüm dışında, gerçekte ortada korkacak bir şey olmadığını düşünmeye başladım; fakat yeniden kıyıya inip de bu ayak izini görmez ve herhangi bir benzerlik ya da uygunluk olup olmadığını anlamak için kendi ayak izimle karşılaştırıp bunun bana ait olduğunu doğrulamazsam kendimi tümüyle ikna etmem mümkün gözükmüyordu. Oraya vardığımda ilk gözüme çarpan, sandalımı bağladıktan sonra oralarda bir yerlerde yürümüş olmamın imkânsızlığı, ikincisi de izi kendi ayağımla ölçtüğümde ayağımın o kadar büyük olmadığıydı. Bu gerçekler kafamı yeni hayallerle doldurdu ve beni sıkıntıdan öyle bir terletti ki nöbet geçiren birisi gibi üşüyüp titremeye başladım; bir insan ya da insanların orada karaya çıktıklarına ya da kısaca, adada birilerinin yaşadığına ve bunun farkına varmasaydım bir gün büyük bir şaşkınlık yaşayabileceğime inanarak yeniden eve döndüm; güvenliğim açısından nasıl bir yol izlemem gerektiğini bilmiyordum.

Ah, insan korkunun pençesine düşünce ne de gülünç kararlar veriyor! Korku, insanı rahatlamak için mantığının sunacağı tüm araçlardan yoksun bırakıyor. Aklıma getirdiğim ilk şey ağıllarımı yerle bir etmek ve düşmanın eline geçmesin, sonra da benzerlerini ya da başka ganimet bulmak için adayı komşu kapısı yapmasınlar diye bütün evcil sürümü ormana salmaktı. Sonra ekinimi bulup adaya gelmesinler diye iki tarlamın altını üstüne getirmeyi, ardından da herhangi bir yerleşim izi görüp adada yaşayanları bulmak için aramaya kalkışmasınlar diye çardağımı ve çadırımı yıkmayı düşündüm.

Bunlar eve geldikten sonraki ilk gecemde aklımdan geçenlerdi ki o esnada zihnimi son derece meşgul eden

kaygılarım henüz taze, kafam da iyice bulanıktı. Tehlikenin korkusu, gözle görülür bir tehlikenin kendisinden on bin kez daha ürkütücüdür; endişenin yükü bize, endişe duyduğumuz kötülükten kat be kat büyük gelir. Başıma açılmış bu belada bütün bunlardan da kötü olanı, kendimi Tanrı'ya teslim edişimin bana umduğum rahatlamayı vermeyişiydi. Yalnızca Filistinlilerin peşine düşmesinden değil Tanrı'nın da kendisini terk ettiğinden yakınan Saul'e benzediğimi düşündüm; kafamı toparlamak için daha önce yaptığım gibi, doğru yolu izleyerek sıkıntıdayken Tanrı'ya yakarmamış, beni koruyup kurtarması için kendimi onun takdirine bırakmamıştım. Böyle yapmış olsaydım en azından bu yeni sürprizi daha hafif atlatır ve belki de daha bir kararlılıkla üstüne giderdim.

Bu karman çorman düşünceler beni bütün gece uyutmadı, ama sabah uykuya yenik düştüm ve zihnim yorgun, ruhum tükenmiş olduğundan, tuhaftır ama deliksiz bir uyku çekip, daha önce hiç olmadığım kadar toparlanmış biçimde uyandım. Artık sakin düşünmeye başlamıştım ve düşünüp taşındıktan sonra olağanüstü güzellikte, verimli ve gördüğüm kadarıyla anakaradan fazla uzak olmayan bu adanın sandığım kadar terk edilmiş bir yer olmadığına; burada yerleşmiş yerliler olmasa bile, bazı sandalların ya bile isteye ya da istemeyerek, rüzgârla sürüklendikleri için kıyıya çıkmalarının mümkün olduğuna; on beş yıldır burada yaşamama karşın o ana kadar hiç kimsenin gölgesini bile görmediğime; herhangi bir zamanda buraya sürüklenen olduysa bile yerleşmeyi uygun görmeyip ilk fırsatta gerisin geri gittiklerine; en büyük tehlikenin anakaradan buraya kendi iradeleri dışında sürüklenen, akıntının ya da günışığının elverdiği anda kıyıda bir gece bile geçirmeden yine son sürat geri gidecek başıboş kişilerden gelebileceğine; dolayısıyla buraya vahşilerin çıktığını gördüğümde sığınabileceğim güvenli bir yer düşünmek dışında yapacağım bir şey olmadığına kanaat getirdim.

Şimdi, mağaramı bu kadar geniş kazdığım ve bir de kapı açtığım için fena halde pişmanlık duymaya başlamıştım; dediğim gibi, bu kapı kalemin kayayla birleştiği yerin dışına açılıyordu; bu konuyu enine boyuna düşününce kendime duvara yakın mesafede ikinci bir kale yapmaya karar verdim. Bu kale sözünü ettiğim üzere on iki yıl önce iki sıra ağaç diktiğim yerde yarım çember biçiminde olacaktı; bu ağaçları baştan çok sık diktiğimden sıklaştırıp güçlendirmek için aralarından birkaçını sökmek dışında bir şey yapmama gerek yoktu ve duvarım kısa bir süre sonra bitmiş olacaktı. Böylece şimdi çifte duvarım vardı ve güçlendirmek için dış duvarımı, kolumu sokabileceğim büyüklükte yedi delik bırakarak kereste parçalarıyla, eski halatlarla ve aklıma gelen başka her şeyle kalınlaştırdım. Bu duvarı mağaramdan sürekli toprak taşıyıp dibine yığarak ve üstünde yürüyerek üç metre kadar daha kalınlaştırdım; sonra gemiden karaya taşıdığım yedi tüfeği, yedi deliğe yerleştirdim. Bunların altlarına top kundağına benzeyen düzenekler yaptım ve birer top gibi yuvalarına yerleştirdim, böylece yedi tüfeği de iki dakika içinde ateşleyebilecek duruma geldim; bu duvarın bitmesi, beni epeyce yoran bir ayımı mal oldu, bitirinceye kadar da kendimi bir an olsun güvende hissedemedim.

Bu iş bitince duvarın dışındaki her yeri dayanıklı oldukları kadar büyümeye de meyilli kazıklar ya da söğüt dallarıyla bir orman gibi, her gün epey mesafe kat ederek doldurdum. Duvarımla aralarında, düşmanlarımı görebilecek bir yer olsun ve dış duvarıma yaklaşmaya kalkışırlarsa bu körpe ağaçların ardına saklanamasınlar diye büyük bir açıklık bırakarak çaktığım kazık sayısı öyle çoktu ki sanırım yirmi bine yakındı.

Böylece iki yıl içinde sık bir koruluğum oldu, beş ya da altı yıl sonra da barınağımın önünde geçit vermesi olanaksız, son derece sık ve güçlü bir orman uzanıyordu; hiçbir insanoğlu buranın ardında bırakın bir barınak herhangi bir

şey bulunabileceğini dahi hayal edemezdi. İçeriye girip çıkmak için kendime bulduğum yolsa (çünkü hiçbir açıklık bırakmamıştım) birini kayanın alçak bir yerine kadar, ötekini ise buradaki düzlük yerden aşağı sallandırdığım iki merdiven kullanmaktı; böylece artık hiçbir canlı kendisine zarar vermeden tepeme inemezdi, inse bile yine de dıştaki duvarımın öbür yanında kalırdı.

Bu şekilde kendi korunmam için insan beyninin akıl edebileceği her türlü önlemi almıştım; gerçi o sıralarda katıksız korkumun aklıma getirdiklerinden başka hiçbir şeyi öngöremiyordum.

On İkinci Bölüm

Mağaraya Çekiliş

Bütün bunlarla uğraşırken öteki işlerimi de ihmal etmiş değildim, çünkü küçük keçi sürümü de çok önemsiyordum; yalnızca barut ve saçma değil vahşilerini avlamak için çaba harcamama da gerek bırakmadan, her fırsatta benim için hazır erzak anlamı taşıyorlardı ve artık bana yeterli duruma gelmişlerdi. Bu yüzden onlardan faydalanma olanağımı yitirirsem üzülürdüm; her şeye baştan başlamak zorunda kalırdım.

Bu konuda uzun süre kafa yorduktan sonra onları korumak için iki yoldan başkası gelmedi aklıma; bunlardan birisi, yer altına bir mağara kazmaya elverişli başka bir yer bulmak ve her gece onları buraya sokmaktı; öteki de, birbirine uzak iki üç küçük arazi parçasını çevirip her birinde becerebildiğim ölçüde gizlediğim yarımşar düzine yavru keçi barındırmaktı; böylece sürünün başına bir felaket geldiğinde az bir zaman ve zahmetle yeniden bir sürü yetiştirebilirdim ve epey bir zaman ve emek gerektirecek olsa da bunun en makul çare olacağını düşündüm.

Aynı şekilde adanın en ıssız noktalarını bulmak için de bayağı zaman harcadım; sonunda gönlümden geçene uygun, gözlerden ırak bir yerde karar kıldım. Daha önce anlattığım gibi, adanın doğu tarafından dönerken yolu değiştirmeye kalkıştığımda neredeyse kaybolacağım yerde, sık ağaçların arasında, çukurda kalan nemli bir toprak parçasıydı burası. Burada on iki metre kareye yakın bir açıklık buldum, etrafı ağaçlarla öyle sık biçimde çevrilmişti ki doğal bir çit görevi üstlenmişlerdi; en azından çok emek harcadığım öteki arazimdeki kadar çok uğraşmamı gerektirmeyecekti.

Derhal bu arazi üzerinde işe koyuldum ve bir aydan daha kısa bir sürede burayı öyle bir çevirdim ki artık o kadar yabani olmayan sürüm burada yeterince güven altına alınmış oldu. Böylece hiç gecikmeden yavrular içinden on dişi ve iki de erkek keçiyi buraya getirdim ve onlar da buradayken çiti, ötekisi kadar sağlamlaştırıncaya dek üzerinde çalıştım; bununla birlikte acele de etmediğimden epey bir zamanımı aldı. O ana kadar adaya yaklaşan başka bir insana rastlamadığım halde, yalnızca bir insanın ayak izine dayanan endişelerim yüzünden bu kadar zahmete katlanmıştım; insanın düştüğü korku tuzağının içinde yaşamasının ne demek olduğunu bilen herkesin de tahmin edebileceği gibi, iki yıldır yaşamı bana zehir eden bu huzursuzluk içinde yaşıyordum. Şunu da üzüntüyle söylemeliyim ki kafamdaki karmaşa dinsel düşüncelerim üstünde de büyük etki yaratıyordu; vahşilerin ve yamyamların ellerine düşme korkusunun dehşeti ruhumun üstüne öyle bir çöreklenmişti ki Tanrı'ya karşı ödevimi yerime getirmek için gereken ruh halini pek az bulabiliyor, en azından alışkın olduğum sakinlik ve ruh teslimiyeti içinde olamıyordum. Tanrı'ya genellikle zihnim her gece şafak sökmeden öldürülüp yenileceğim tehlikesiyle meşgul ve epeyce dertliyken dua ediyordum; tecrübeyle sabittir ki dua etmek için iç huzuru, şükran, aşk ve hayranlık duyguları, korku ve kargaşadan çok daha düzgün bir altyapı sunarlar, eli kulağındaki tehlikenin dehşetine kapılmış biri, Tanrı'ya dua etme ödevini rahatlık içinde yerine getirmeye, hasta yatağında tövbe eden birinden daha uygun değildir. Tanrı'ya dua etmek, bedenin değil zihnin bir eylemi olduğu için, bu zihin karışıklığı bedensel yetersizlik kadar büyük, hatta ondan bile büyük bir şey olsa gerek.

Neyse devam edelim. Ufak sürümün bir bölümünü koruma altına aldıktan sonra bunun gibi başka bir güvenli sığınak yapacağım bir yer arayarak bütün adayı dolaştım; adanın batı ucunda gezinirken öncekine göre daha ilerilere

vardığımda denizde, epeyce uzakta bir sandal gördüğümü sandım. Gemiden kurtardığım denizci sandıklarından birinde bir iki perspektif camı bulmuştum; ancak hiçbiri yanımda değildi ve bu nesne de o kadar uzaktaydı ki gözlerim bulanıncaya kadar bakmama karşın bunun bir sandal olup olmadığını, değilse neye yoracağımı bilemiyordum. Fakat tepeden aşağı inerken onu artık göremediğim için vazgeçtim; yalnızca bir daha cebime perspektif camı koymadan çıkmamaya karar verdim.

Daha önceleri hiç gitmediğim adanın sonundaki tepeden indiğimde bir ayak izine rastlamamın hiç de sandığım gibi tuhaf olmadığı, takdiri ilahi sonucunda adanın vahşilerin hiç uğramadığı bir yerinde yaşamasaydım, anakaradan gelen kanoların denizde azıcık fazla açılınca adanın doğal bir liman durumundaki bu kıyısına sığınmalarının sık gerçekleşen bir olay olduğunu bileceğimi anladım: Aynı biçimde, sıklıkla kanolarıyla karşılaşıp birbirleriyle çarpıştıkları için galip gelenlerin aldıkları tutsakları, hepsi yamyam olduklarından kendi korkunç gelenekleri uyarınca öldürüp yemek için bu kıyıya getirmeleri de olasıydı.

Yukarıda dediğim gibi, adanın güneybatısında tepeden sahile indiğimde tam anlamıyla afalladım; kıyıya saçılmış kafatasları, insana ait el, ayak ve öteki kemikleri gördüğümde, özellikle de sefil vahşilerin kendi türleriyle kendilerine ziyafet çekmek için kullandıklarını sandığım, toprağa bir çember kazarak ateş yakıldığı belli olan yerin farkına vardığımda kapıldığım dehşeti anlatabilmem ise mümkün değil.

Bu görüntüler karşısında öyle bir şaşkınlığa uğramıştım ki bundan bana yönelik bir tehlike gelebileceği düşüncesine uzun süre kafa yormadım; bütün endişelerim böylesi insanlık dışı bir eğilimin, şeytanca vahşet düşüncesinin ve insan doğasının soysuzluğunun dehşeti içinde yitip gitmişti; gerçi bunu sık sık işitmişsem de daha önce böyle bir

görüntünün yakınından bile geçmemiştim. Kısacası yüzümü bu iğrenç görüntüden öteye döndüm, midem altüst olmuştu. Doğa midemdeki bulantıyı boşaltmama yardım ettiğinde bayılma noktasına gelmiştim ya alışılmadık bir şiddetle kusunca bir parça rahatladım; yine de artık orada bir an bile durmaya dayanamadığımdan son süratle yeniden tepeye çıkıp barınağıma doğru yola koyuldum.

Adanın o kesiminden biraz uzaklaşınca şaşkın bir halde bir süre hareketsiz durdum, kendime gelince büyük bir sevecenlikle ruhumu yokladım ve yaşlar gözlerimden sel gibi boşanırken yazgımı dünyanın öteki ucunda, beni bunlar gibi korkunç yaratıklardan farklı kılan bambaşka bir yerinde belirlediği ve o an içinde bulunduğum durumu son derece kahredici bulsam da bana yakınmaktan çok şükretmemi gerektiren pek çok kolaylık sağladığı ve her şeyin de ötesinde bu sefil koşullardayken bile bana çektiğim ya da çekebileceğim onca üzüntüyü unutturacak kadar mutluluk veren varlığını bildiğim için, onun tarafından kutsanma umudunun bilinciyle beni rahatlattığı için Tanrı'ya şükürler ettim.

Bu şükran duyguları içinde kaleme döndüm; koşullarımın güvenliğinden dolayı daha önce hiç yaşamadığım kadar huzurla dolmuştum çünkü bu sefillerin bu adaya hiçbir zaman bir şeyler bulmaya gelmediklerini anlamıştım; belki bir şey aramıyor, ihtiyaç duymuyor ya da bir şey bulmayı da beklemiyorlardı. Çoğunlukla adanın amaçlarına uygun bir şey bulamadıkları ormanlık, saklı kısmına geliyorlardı. Aşağı yukarı on sekiz yıldır buradaydım ve oralarda daha önce bir kez bile insan ayak izi görmemiştim; tesadüfen onların varlığını keşfetmemiş olsaydım şu anki gibi tümüyle gizlenmiş biçimde bir on sekiz yıl daha yaşayabilirdim; yapmam gereken tek şey varlığımı onlara açık etmeden, yamyamlardan daha iyi birilerine rastlamadığım sürece bulunduğum yerde saklanmaktı.

Yine de sözünü ettiğim sefil vahşilerden ve onların birbirlerini yeme biçimindeki insanlık dışı, iğrenç geleneklerinden öyle tiksinmiştim ki, bu olaydan sonra iki yıl kadar endişeli, üzgün yaşadım ve kendi yaşam alanımdan pek uzaklaşmadım. Kendi yaşam alanım derken üç çiftliğimi kastediyorum: Kalem, çardak adını verdiğim kır evim ve ormandaki ağılım. Görünce şeytanın kendisiyle karşılaşmışım gibi hissedeceğim bu iğrenç alçaklardan duyduğum korkunun yanı sıra tiksintim nedeniyle ağılıma, keçilerime ağıllık etmesinin ötesinde başkaca bir emek harcamadım. Bütün bu süre içinde sandalıma bakmaya pek gitmedim, hatta yerine yenisini yapmayı düşünmeye başladım çünkü denizde bu yaratıklardan bazılarıyla karşılaşma korkusuyla ve onların ellerine düştüğüm takdirde kısmetime ne çıkacağını bildiğimden, öteki sandalı adanın çevresinden dolaştırmaya kalkışmayı düşünemiyordum bile.

Bununla birlikte bu insanlar tarafından keşfedilme tehlikesiyle karşı karşıya olmadığım kanaati ve zaman, onlara ilişkin huzursuzluğumu köreltmeye başladı, ben de tıpkı önceki gibi kendi halimde yaşamayı sürdürdüm. Tek değişiklik daha dikkatli davranmam ve onlardan birinin beni görmemesi için gözlerimi dört açmamdı; özellikle de herhangi birisi adadaysa duyabilir diye, tüfeğimi artık daha dikkatli ateşliyordum. Bir keçi sürüsü evcilleştirip beslemem, dolayısıyla ormanda keçi avlamak ya da onlara ateş etmek zorunda kalmayışım, bayağı bir nimetti benim için; bundan böyle yakaladığım keçileri de önceki gibi yaptığım tuzak ve kapanlar yardımıyla avladım. Böylece bu olayı izleyen iki yıl boyunca asla tüfeksiz dışarı çıkmadıysam da onu bir kez bile ateşlememişimdir, dahası gemiden üç de tabanca kurtardığım için, bunların hepsini ya da en azından ikisini her zaman keçi derisinden kemerime bağlayıp dışarı öyle çıkıyordum. Gemiden aldığım büyük palalardan birini de parlatmış ve kendime bunu asacağım bir kemer de yapmıştım; yani daha önce anlattığım, iki tüfekli ve

kemerimden yan tarafıma sallanan kınsız kılıçlı görüntüme bunları da eklerseniz benden daha heybetlisi yoktu.

Günler anlattığım biçimde akıp giderken bir süre için, bu önlemleri saymazsanız, eski sakin, kendi halinde yaşam biçimime dönmüş gibiydim. Bütün bu olup bitenler gün geçtikçe bana, başka durumlarla kıyaslandığında benim koşullarımın sefaletten çok uzak olduğunu göstermeye başlamıştı; hele de Tanrı'nın kısmetime çıkardıklarını düşünecek olursak. Bunlar da beni insanoğlunun kendi koşullarını hiç durmadan kendilerinden iyi durumdakilerle kıyaslayıp duracağına, yakınmalarının ve söylenmelerinin önünü almak ve şükretmek için kendilerinden daha kötü koşullarda yaşayanlarla kıyaslasa, yaşam ne getirirse getirsin canının ne kadar az sıkılacağını düşünmeye yöneltti.

İçinde bulunduğum o anki durumda pek ihtiyaç duyduğum bir şey olmadığından ben de bu alçak vahşilerin yarattığı dehşete ve kendi canımı korumanın kaygısına düşmüş, kendi yaşamımı kolaylaştıracak şeyler bulmayı ihmal etmiştim. Mesela bir aralar epey kafama taktığım, arpamın bir kısmını malta dönüştürüp kendime bira yapma fikrini bir kenara bırakmıştım. Bu gerçekten de garip bir düşünceydi ve sıklıkla da basit olduğum için kendi kendimi ayıplıyordum, çünkü bira yapmak için temin edemeyeceğim yığınla şeye ihtiyacım olduğun farkındaydım: Bir defa içine bira koyabileceğim fıçı yoktu ve daha önce söylediğim gibi bunu yapmayı bir türlü becerememiştim; günler, haftalar, hatta aylar harcasam da olmuyordu işte. İkincisi ne katacak şerbetçi otum, ne mayam, ne de kaynatacak bakır kabım ya da ibriğim vardı. Yine de bütün bunların yokluğunda yine de bir kez kafama koyduğum az şeyi denemeden nadiren bir tarafa bıraktığım için, bu vahşilerin yarattığı korku ve dehşet olmasaydı bu işe kalkışacağıma ve belki de başaracağıma içtenlikle inanıyorum.

Fakat o an için zihnim tümüyle başka bir tarafa kaymıştı; gece gündüz bu canavarların bir kısmını vahşi, kanlı eylemlerinin tam ortasındayken nasıl yok edebileceğim ve becerebilirsem de buraya yemek için getirdikleri kurbanlarını nasıl kurtarabileceğimden başka bir şey düşünemiyordum. Kafamda bu yaratıkları yok etmek, en azından bir daha buraya gelmelerini önleyecek biçimde korkutmak için kurduğum, daha doğrusu üzerinde incelikle durduğum bütün planları kaydetmeye kalkışsam bu kitap niyetlendiğimin ötesinde ciltler tutar. Gerçi bunların hepsi kısır düşüncelerdi, bu işi orada kendim yapmadığım sürece hiçbir şeyin faydası dokunmazdı; hem yirmisi, otuzu bir aradayken ve mızrak, ok ve yaylarını en az benim tüfeğim kadar isabetli kullanabilecekken bir insan tek başına ne yapabilirdi ki?

Bazen aklımdan ateş yaktıkları yerin altına bir oyuk kazıp içini, ateşi yaktıklarında alev alacak ve yakınında ne varsa havaya uçuracak biçimde iki üç kilo barutla doldurmak geçiyordu, ama öncelikle barut stokum bir varile düştüğü için onlar uğruna bu kadar çok barut tüketmeye hevesli değildim; ayrıca barutun tam olarak ne zaman ateş alıp onları şaşırtabileceğini de bilemiyordum; en iyi olasılıkla yalnızca kulaklarının dibinde ateş alıp onları korkutmaya yarar, ama adayı terk etmelerini sağlamaya yeterli olmazdı. Dolayısıyla bu düşünceyi bir kenara bıraktım, sonra üç tüfeğimi de doldurup uygun bir yerde pusuya yatabileceğimi ve kanlı törenlerinin tam ortasında, her atışta ikisini üçünü birden vurabileceğime aklım kestiğinde üzerlerine ateş açıp ardından da üç tüfeğim ve kılıcımla birlikte üstlerine çullanarak yirmisini birden öldürebileceğimi düşündüm. Bunun hayali birkaç hafta boyunca zihnimi hoş tuttu, hatta öylesine meşgul etti ki sıklıkla düşlerime girmeye başladı; bazen doğrudan üstlerine saldırıyordum.

Hayalimde bu işi öyle ileriye götürdüm ki birkaç gün boyunca onları gözetlemek için pusuya yatabileceğim uygun yerler aramakla uğraştım ve sıklıkla, artık bana son derece tanıdık gelen o yere gittim, ama zihnim bu intikamla ve yirmisini otuzunu birden kılıçtan geçirme planlarıyla doluyken o yerin dehşeti ve barbar alçakların birbirlerini yeme izleri kinimi körükledi. En sonunda tepenin yan tarafında, sandallarından herhangi birinin geldiğini görünceye dek güvenle bekleyebileceğimden emin olduğum bir yer buldum; daha onlar karaya bile çıkmadan, içlerinden birisinde tümüyle gizlenebileceğim bir kuytuluk bulunan sık fundalıkların içinde görünmeden bütün kanlı işlerini gözleyebilecek, hedefimi ıskalamayacak, ilk atışımda iki üç tanesini birden yaralayabileceğim kadar birbirlerine yakın durdukları zaman da tam kafalarına nişan alacaktım.

Sonra bulduğum yerde, üç tüfeğimi bu plana uygun biçimde hazırladım. İki tüfeğin her birine birer kesme kurşunla tabanca mermisi büyüklüğünde dört beş kurşun yerleştirdim; öteki tüfeği de bir avuca yakın saçmayla doldurdum; tabancalarıma da dörder kurşun koydum ve yanıma ikinci, üçüncü saldırı için yeterli cephane alarak macerama hazırladım.

Planıma bu şekilde hazırlanıp hayalimde de uygulamaya koyduktan sonra her sabah, denizde adaya yaklaşan ya da oraya doğru yönelmiş herhangi bir sandal olup olmadığını gözlemek için kalemden en az üç mil uzaktaki tepeye doğru yola koyuluyordum, ama iki üç ay kadar sürekli gözetleyişimin ve bütün bu süre içinde yalnızca ada ve civarında değil, koca okyanusta gözümün ya da camımın ulaşabildiği hiçbir yerde ufacık bir şey bile görünmediği için hep eli boş dönüşümün sonucunda bu ağır görevden yorulmaya başladım.

Gözetlemek üzere tepeye yaptığım günlük yolculuklara devam ettiğim sürece tasarılarımın coşkusu da sürdü ve

bütün bu zaman zarfında, başlangıçta, o ülke halkının doğadışı geleneği karşısında içime işleyen dehşetle ateşlenen hırsımın ötesinde, kafamda hiçbir biçimde ölçüp biçmediğim bir suç yüzünden yirmi otuz çıplak vahşiyi öldürmek gibi son derece acımasız bir infaz için gerekli ruh haline sahip görünüyordum; oysa anlaşılan o ki, Tanrı'nın hikmetiyle kendi tiksindirici ve yozlaşmış tutkuları dışında hiçbir kılavuzu olmayan bu insanlar da yazgılarının sonuçlarına katlanıyorlardı; belki de çağlar boyu böyle korkunç işler yapmaya terk edilmiş, Tanrı tarafından tümüyle unutulmuşlardı ve iblisçe bir yozlaşmayla yoldan çıkmış halde, ancak doğanın kendilerini sürükleyebileceği böylesi iğrenç gelenekleri kabulleniyorlardı. Ama artık uzun bir süre boyunca o kadar uzaklara her sabah boşu boşuna yaptığım yolculuklar yorucu olmaya başladığında, eylem planımın kendisi de değişmeye başlamıştı. Daha serinkanlı ve sakin düşünmeye başlayınca da neye bulaşacağımı, Tanrı'nın çağlar boyunca cezalandırmaksızın geleneklerini sürdürmelerine ve birbirlerine karşı onun hükümlerinin infazcıları olmalarına göz yumduğu bu insanlara, hangi yetki ve sıfatla suçlu muamelesi yapıp cezalandırmaya kalkışacağımı, bu insanların bana ne zarar verdiklerini ve fark gözetmeksizin birbirlerinin kanını döktükleri o kavgaya hangi hakla karışacağımı yeniden gözden geçirdim. Bunu sıklıkla kendi kendimle şu şekilde tartışıyordum: "Tanrı'nın bu özel durumda neye hükmettiğini ben ne bileceğim? Belli ki bu insanlar bu işi suç olarak görmüyorlar; bu onların vicdanlarını sızlatmadığı gibi kendilerini de ayıplamıyorlar. Bunun bir suç olduğunu bilmediklerinden bizim işlediğimiz günahların aşağı yukarı hepsinde yaptığımız gibi, onlar da bunu ilahi adaleti hiçe sayarak yapıyorlar. Biz nasıl bir öküzü öldürürken suç işlediğimizi düşünmüyorsak onlar da savaşta tutsak edilmiş birini öldürmeyi ya da bizim koyun eti yediğimiz gibi onlar da insan eti yemeyi bir suç olarak görmüyorlar."

Bu konuda azıcık kafa yorunca tümüyle yanlış yaptığım düşüncesi de ardından geldi; bu insanların daha önce zihnimde onları mahkûm ettiğim gibi katiller olmadıklarını, en azından savaşta aldıkları tutsakları çoğunlukla ölüme mahkûm eden ya da pek çok olayda daha da sık rastlandığı gibi, silahlarını atıp boyun eğdikleri halde hiç aman vermeksizin bütün bir bölüğü kılıçtan geçiren o Hıristiyanlardan daha katil olmadıklarını düşündüm.

Sonra da birbirlerine reva gördükleri muamele zalimce ve insanlık dışı olsa bile bunun beni hiç de ilgilendirmeyeceği geldi aklıma; bu insanların bana hiçbir kötülüğü dokunmamıştı; böyle bir şeye kalkışırlar ya da ben acilen korunmam için üstlerine çullanmayı gerekli görürsem o zaman bir şey söylenebilirdi, ama ben şimdilik onların egemenlik alanlarının dışındaydım ve gerçekte varlığımdan haberdar bile olmadıklarından benimle ilgili bir planları da yoktu, bu yüzden de onlara saldırmam adil sayılmazdı. Böyle bir saldırı İspanyolların, bunlar gibi halklardan milyonlarcasını yok ettikleri Amerika'da sergiledikleri tüm barbarlıkları haklı çıkartırdı ki ne kadar putperest ve barbar olurlarsa olsunlar, gelenekleri tanrılarına insan kurban etmek gibi ne kadar kanlı ve barbarca ayin barındırırsa barındırsın, yine de İspanyolların yaptıklarına bakılınca bu insanlar oldukça masumdu. Bu nedenle onların köklerini ülkeden kazımak için yaptıkları şeylerden, şu anda Avrupa'nın bütün öteki Hıristiyan devletleri gibi İspanyolların kendileri bile tiksinti ve nefretle eşi görülmemiş bir kasaplık, kanlı ve doğadışı bir zalimlik, Tanrı ya da insan katında hoş görülemez bir eylem diye söz ediyorlar; İspanya Krallığı da özellikle şefkatten ya da yüce gönüllülük addedilen düşküne acıma duygusundan nasibini almamış bir insan ırkı olmakla ünlenmiş durumda, İspanyol sözcüğü iğrençlik ve korkunçlukla bir tutuluyor.

Bu düşünceler beni gerçekten tereddüde uğratıp duraklattı ve planımdan yavaş yavaş vazgeçmeye başladım; vahşilere saldırma kararımın yanlış olduğunu, bana saldırmadıkları sürece işlerine burnumu sokmanın bana düşmediğini, bana düşenin mümkünse bana saldırmalarını engellemek olduğunu, ama bu mümkün olmazsa üstüme düşen görevi yapmam gerektiğini anladım.

Öte yandan da kendi kendime, bunun gerçekte kendimi kurtarmanın değil tümüyle mahvedip yok etmenin yolu olduğunu tartışıyordum, çünkü yalnızca bir kereliğine karaya çıkan herkesi değil bundan böyle gelecek herkesi öldürmek zorunda kalacaktım; ülkelerindeki insanlara olup biteni anlatmak üzere biri bile kaçmayı başaracak olursa, ölen arkadaşlarının intikamını almak için binlercesi geri gelecek ve şu an için hiç böyle bir niyetim yokken başıma yalnızca sonunda beni mahvedecek bir bela almış olacaktım.

Bütün bunları düşününce ne ilke ne politika olarak, şu ya da bu biçimde bu işe karışmaya yeltenmemem gerektiği kanısına vardım; bana düşen kendimi mümkün olan her biçimde onlardan gizlemek ve onlara adada yaşayan bir canlı –yani insan kılığında demek istiyorum– olduğunu düşündürecek ufacık bir iz bile bırakmamaktı.

Bu sağduyulu kararımda din de etkisini göstermişti; pek çok bakımdan artık masum yaratıkları, yani bana göre masum yaratıkları yok etmek için kurduğum bütün kanlı planları yaparken üstüme hiç vazife olmayan bir iş yaptığıma tümüyle ikna olmuştum. Birbirlerine karşı işledikleri suçlara gelince, bunda beni ilgilendiren hiçbir şey yoktu; kendi yerel meseleleriydi ve ben de bunu, bütün ulusların yöneticisi olan ve toplu suçları, yine topluca cezalandırarak adil biçimde öcünü almayı bilen Tanrı'ya havale etmeliydim.

Bu artık gözüme öyle açık görünüyordu ki günaha girmekten başka anlamı olmayacak, bile isteye cinayet işlemek gibi bir işe kalkışmadığım için çok seviniyordum. Dizlerimin üstüne çöküp Tanrı'ya kan dökmeme engel olduğu için en içten şükranlarımı sundum; beni barbarların eline düşmek ya da kendi yaşamımı savunmak için Tanrı'dan çok açık bir çağrı almadığım sürece onlara el sürmekten koruması için ona yalvardım.

Bundan sonra bir yıl kadar bu düzende yaşadım; bu sefillerin eline düşmeyi hiç istemediğimden bütün bu süre içinde görünürde herhangi birisi var mı diye gözetlemek ya da içlerinden bazılarının yeniden karaya çıkıp çıkmadıklarını öğrenmek, dayanamayıp onlara karşı kurduğum planları yenileme arzusu duymamak, ya da üstlerine çullanmam için doğabilecek ilk fırsatta yoldan çıkmamak için bir kez bile tepeye gitmediysem de bir tek şunu yaptım: Gidip adanın öbür tarafında bulunan sandalımı oradan aldım ve onu adanın doğu yakasından dolaştırarak birtakım yüksek kayaların altında bulduğum, akıntılar nedeniyle vahşilerin hangi nedenle olursa olsun hiçbir biçimde gelemeyeceklerini bildiğim küçük bir koya soktum. Sandalımla birlikte, sandala ait olduğu için orada bıraktığım her şeyi de, oraya varmamı kolaylaştırmasalar bile taşıdım, yani sandalım için yaptığım bir direk ve yelken ile adına demir ya da kanca diyemeyeceğim, bununla birlikte elimden gelenin en iyisi olan demire benzer şeyi. Bunların hepsini aldım ki ortada bir sandalın ya da adadaki insan yerleşiminin gölgesi bile kalmasın.

Bunun yanı sıra kendimi her zamankinden daha çok inzivaya çektim ve keçilerimi sağmak, adanın tamamıyla öbür tarafında tehlikeden uzaktaki ormanda küçük sürümle ilgilenmek dışında hücremden nadiren çıkmaya başladım. Bazen adaya uğrayan bu ilkel insanların hiçbir zaman buraya bir şeyler bulma düşüncesiyle gelmedikleri ve

kıyıdan içerilere hiç girmedikleri kesin görünüyordu; korkularımın beni dikkatli olmaya ittiği o olaydan sonra da önceki gibi birkaç kez daha kıyıya çıkmış olabileceklerinden kuşkum yok. Sonuçta geriye bakınca, onları kıyıma uğratmış olsaydım ya da önce onlar benim farkıma varmış olsalardı halimin nice olacağı düşüncesiyle dehşete kapılıyordum, çünkü çıplak ve genellikle azıcık saçma doldurduğum bir tüfek dışında silahsız olarak adada ne bulabilirim diye her çalının arkasına bakarak her yere gidiyordum; ayak izine rastlayacağıma, bunun yerine on beş yirmi kadar vahşiyle karşılasaydım da peşime takılsalardı ve onların ayağına tezlikleri bana hiç kaçış olanağı bırakmasaydı ne sürpriz olurdu bana! Bu düşünceler aklımdan geçtiğinde bazen ruhum öyle daralıyor, zihnim öyle allak bullak oluyordu ki onlara direnebilmek şöyle dursun neyi nasıl yapmam gerektiğini düşünecek kadar kafamı toparlamam, üstüne o kadar kafa yorup hazırlanarak tasarladığım şeylerin çok azını bile yapamayacağım düşüncesinden kurtulup kendime gelmem epey zaman alıyordu. Sonuçta bu tür şeylere ciddi biçimde kafa yorunca melankoliye kapılıyordum ve bu da bazen epey uzun sürüyordu. Fakat sonunda beni bir yığın görünmez tehlikeden koruyan ve bu tehlikelerin varlığına dair ufacık bir fikrim olmadığından kendimi kollayamayacağım pek çok kötü durumdan esirgeyen Tanrı'ya şükran duyguları içinde bunların hepsini kafamdan attım.

Bu olay, yaşamda tehlikeyle yüz yüze geldiğimizde Tanrı'nın bizi koruduğunu görmeye başladığım önceki zamanlarda çoğu kez düşüncelerimi dolduran bir kanaati yeniledi; hakkında hiçbir şey bilmediğimiz durumlardan nasıl da harika biçimde kurtuluyoruz; tutacağımız yol konusuna bir kuşkuya ya da tereddüde, adına ikilem dediğimiz şeye düştüğümüzde şu yoldan gitmeye niyetlenmişken gizli bir işaret bizi nasıl da öbür yola yönlendiriyor; akıl, eğilimlerimiz ve belki de işin mantığı,

öteki yoldan gitmemizi buyuruyorken yine de zihnimizdeki nereden ve hangi gücün yardımıyla kaynaklandığını bilemediğimiz tuhaf bir baskı bizi bu yoldan gitmeye zorluyor ve sonradan anlaşılıyor ki gitmemiz gereken, hatta hayal gücümüzü zorlayan şu yoldan gitmiş olsaydık mahvolacakmışız. Bu ve buna benzer pek çok kanaatimi sonraları kendime kesin kural edindim ve bir şeyi yapıp yapmama, ya da tutulacak yol konusunda o gizli işaretleri ya da zihnimin baskısını ne zaman hissettiysem, kafamda bir tür baskı ya da işaret belirmesi dışında başka hiçbir nedenim olmasa bile gizli buyruğa boyun eğmekte asla tereddüt etmedim. Yaşamım boyunca bu yolu izlememin başarılı sonuçlarına yığınla örnek verebilirim, ama bunlar daha çok bu sefil adada sürdürdüğüm yaşamın sonraki bölümlerine ait olur; gerçi şimdiki aklım olsa dikkatimden kaçmayacak daha pek çok olay da olmuştur. Neyse sağduyulu davranmak için asla geç kalınmış sayılmaz ve ben de, yaşamlarında benim gibi sıra dışı olaylarla karşılaşmış bütün aklı başında kimselere, o kadar sıra dışı olmasalar bile Tanrı'nın bu tür olağanüstü işaretlerini hafife almamalarından, hangi görünmez bilgiden gelirse gelsin kabul etmelerinden başka türlüsünü öneremem. Bunu tartışıp açıklayamam belki, ama bunlar kesinlikle ruhların birbirleriyle konuşmalarının ve cismi bulunanlarla cisimsiz olanların arasındaki iletişimin kanıtıdır ve bu berbat yerdeki münzevi yaşamımdan geriye kalanında bazı dikkate değer örneklerini verme fırsatı bulacağım böylesi bir kanıta karşı çıkılamaz.

Endişelerimin, içinde yaşadığım bu sürekli tehlikenin ve o anda üstüme çökmüş kaygının, gelecekte karnımı doyurmak ve rahat etmek için uğraştığım bütün işlere, bütün icatlara son verdiğini itiraf edersem bunu okuyan kişi bu durumu hiç de tuhaf karşılamayacaktır. Güvenliğimi artık yiyeceğimden daha çok dikkate alıyordum. Çıkartacağım gürültünün duyulabileceği korkusuyla artık ne bir çivi çakıyor ne de ağaç kesiyordum; aynı nedenle tüfeğimi de ateşlemiyordum

ve hepsinden de öte, gündüzleri epeyce uzaklardan görülebilecek duman beni ele verir diye ateş yakmaya bile çekiniyordum. Bu nedenle kap ve pipo fırınlama gibi ateş gerektiren bazı işlerimi ormandaki yeni evime taşıdım; burası toprağın içinde epeyce derine inen doğal bir mağaraydı ve tam ağzında dursa bile hiçbir vahşi içine girmeye cesaret edemezdi; benim gibi gözlerden ırak bir sığınak arayan birinden başkasının içine girmeyi göze alamayacağı bu yeni ev beni anlatılamaz ölçüde rahatlatmıştı.

Bu çukurun ağzına, tümüyle rastlantı (Bu türlü şeyleri artık Tanrı'nın bir hikmeti gibi görmek için yığınla nedenim olmasa ben de rastlantı derdim buna) eseri olarak, odun kömürü yapmak üzere birkaç kalın ağaç dalı kestiğim büyük bir kayanın dibinde denk geldim; hazır yeri gelmişken bu odun kömürü yapma işinin nedenini de anlatmalıyım: Daha önce dediğim gibi barınağımın çevresinde duman çıkmasından korkuyordum, fakat ekmeğimi, etimi pişirmeden de yaşayamazdım; bu yüzden İngiltere'de gördüğüm gibi, burada otların altında odunları kömürleşene dek yakmayı aklı etmiştim; sonra ateşi söndürüp kömürü eve götürmek için muhafaza ediyordum ve duman tehlikesi olmadan ateş gerektiren öteki işlerimi de yerine getirebiliyordum.

Neyse bunu geçelim. Burada ağaç keserken fundalık ya da çalılığın epeyce kalın dallarının birinin arkasında bir tür çukurluk fark ettim. İçine bakmak istedim ve güçlükle ağzına ulaştığımda epeyce büyük, yani içinde benim ve belki bir kişinin daha ayakta durabileceği kadar büyük bir yerle karşılaştım. Şunu da itiraf etmeliyim ki içeri girmemle çıkmam bir oldu: zifiri karanlıkta ilerisini görmeye çalışırken şeytan mı insan mı olduğunu kestiremediğim bir yaratığın iki yıldız gibi titreşip ışıldayan gözlerini gördüm; mağaranın

ağzından doğruca içeri sızan solgun ışık yansımaya yol açıyordu.

Bununla birlikte bir süre sonra kendimi toparladım ve aptallığıma verip veriştirip, şeytanla karşılaşmaktan korkan birisinin bir adada tek başına koca bir yirmi yıl geçiremeyeceğini ve bu mağarada kendimden daha ürkütücü bir şey olmadığını düşündüm. Bunun üzerine cesaretimi toplayarak bir meşale yaktım ve yeniden içeri daldım; acı çeken bir insanınkine benzer epeyce yüksek perdeden bir iç çekiş duyup neredeyse önceki kadar korkuya kapıldığımda daha içeride üç adım bile gitmemiştim; bunu yarım ağızla söylenmiş sözcüklere benzer kırık bir sesle derin bir iç çekiş izledi. Geriledim, doğrusu öyle şaşırmıştım ki soğuk tere batmıştım; başımda şapkam olsaydı saçlarımın şapkayı kaldıracak kadar dikilip dikilmediğini söyleyemezdim doğrusu. Fakat cesaretimi elimden geldiğince koruyarak ve Tanrı'nın gücüyle varlığının her yerde bulunduğunu düşünüp kendimi biraz yüreklendirerek yeniden ileriye doğru adım attım, başımın üstüne kaldırdığım meşalenin ışığında yerde, vasiyetini çoktan imzalamış, güçlükle nefes alan ve yaşlılıktan ölmek üzere olan iri, korkutucu bir tekenin yattığını gördüm.

Dışarı çıkartabilir miyim diye onu biraz dürtükledim; o da doğrulmayı denediyse de ayağa kalkamadı. Kendi kendime orada yatmasının daha bile iyi olacağını düşündüm, çünkü beni korkutabildiyse içeri girmeyi göze alacak kadar yürekli herhangi bir vahşiyi hâlâ canlıyken kolayca korkuturdu.

Mağaranın epeyce küçük, tam söylemek gerekirse dört metreye yakın, fakat doğadan başka kimsenin eli değmediğinden ne yuvarlak ne kare, biçimsiz bir yer olduğunu fark ettiğimde artık şaşkınlığımı üstümden atmış ve çevreme bakınmaya başlamıştım. En uzak köşesinde ileriye doğru giden bir yer de görmüştüm, ama orada tavan öylesine alçaktı ki emekleyerek ilerlememi gerektiriyordu ve

nereye kadar gittiği konusunda da hiçbir fikrim yoktu. Bu yüzden ve mumum da olmadığından o seferlik bundan vazgeçtim, ama ertesi gün yanıma mum ve tüfeklerden birinin emniyetiyle yaptığım bir çakmak kutusunu alıp yeniden gelmeye karar verdim.

Böylelikle ertesi gün kendi üretimim olan altı büyük mumla (Artık keçilerin içyağıyla gayet iyi mumlar yapıyordum, ama bazen paçavra ya da urgan ipiyle ve bazen de ısırgan otuna benzer bir tür otun kurutulmuş sapıyla fitil yapmak hayli zor oluyordu) geri geldim ve bu alçak yere bakmak için emekleyerek aşağı yukarı dört metre ilerlemek zorunda kaldım ki bu da ne kadar süreceği ve öteki ucunda neyle karşılaşacağım belirsiz olduğundan pek cesur bir maceraydı. Boğazı geçtikten sonra tavanın, sanırım altı metreye kadar yükseldiğinin farkına vardım, ama gözlerimi kaldırıp ta bu oyuk ya da mağaranın yan duvarlarıyla tavanına baktığımda, adada o güne dek kesinlikle böylesi şahane bir görüntüye rastlamadığımı söyleyebilirim; duvar iki mumumdan yayılan ışığı yüz bin ışık biçiminde bana geri yansıtıyordu. Kayanın içinde ne olduğunu –elmaslar mı yoksa başka değerli taşlar mı ya da sandığım gibi altın mı– bilmiyordum.

İçinde bulunduğum yer zifiri karanlık olmasına karşın dünyanın en enfes oyuğu ya da mağarasıydı; zemin kuru ve düzdü ve bir tür ufak çakıl taşıyla kaplıydı; bu yüzden duvarlarda ya da çatıda herhangi bir nem ya da ıslaklık göze çarpmadığı gibi ortalıkta ne iğrenç ne de zehirli bir yaratık gözüküyordu. Tek zorluğu girişiydi ki burasını güvenli bir yer ve tam istediğim biçimde bir sığınak gibi kullanabileceğimden bunun da amaca uygun olduğunu düşündüm. Bu keşfe gerçekten de çok sevindim ve akıbetinden kaygı duyduğum bazı şeyleri hiç zaman yitirmeksizin buraya getirmeye karar verdim: Özellikle de barutumu ve fazla silahlarımın hepsini. Üç av tüfeğimden

ikisini, sekiz misket tüfeğimden üçünü getirdim, böylece en dıştaki çitime top biçiminde yerleştirdiğim ve herhangi bir sefere çıkmam gerekirse çıkartılıp alınmaya hazır durumdaki beş tanesini de kalemde bıraktım.

Cephanemi bu vesileyle taşıdığım sırada denizden çıkarttığım ve ıslak olan barut fıçısını da açtım; suyun her bir yandan yedi buçuk-sekiz santim kadar barutun içine girerek topaklaştırıp sertleştirdiğini, ama içte kalan kısmının bir gülle çekirdeği gibi korunduğunu fark ettim; böylece fıçının iç kısmından üç kilo kadar daha oldukça iyi durumda barut elde ettim. Bu o sıralarda benim için pek hoş bir keşif oldu; herhangi bir sürprize uğrama korkusuyla kalemde bir iki kilodan fazla barut bırakmaksızın hepsini oraya taşıdım; ayrıca mermi yapmak için ayırdığım bütün kurşunu da oraya götürdüm.

Artık kendimi, kimselerin ulaşamadığı mağaralarda ve kayalardaki oyuklarda yaşadığı söylenen eski zaman devlerinden birisine benzetiyordum, çünkü burada bulunduğum sürece vahşilerin beş yüzü birden beni avlamaya çıksa bile asla bulamazlardı, bulsalar bile bana burada saldırmayı göze alamazlardı. Ölüm döşeğinde bulduğum yaşlı keçi, benim bu keşfi yaptığımın ertesi günü mağaranın ağzında ölmüştü; onu dışarı sürüklemektense burnumun direği kırılmasın diye oracıkta bir çukur kazıp keçiyi de içine fırlatarak üstüne toprak atmak daha kolayıma gelmişti.

On Üçüncü Bölüm

Bir İspanyol Gemisinin Enkazı

Bu adadaki yaşantımın artık yirmi üçüncü yılındaydım, hem buraya hem de buradaki yaşam tarzıma öyle alışmıştım ki şu vahşiler gelip rahatımı kaçırmasalardı yaşamımın geri kalan kısmını, mağaradaki yaşlı teke gibi yere uzanıp ölümü bekleyeceğim son anıma dek burada geçireceğim fikrine kendimi teslim edebilirdim. Ayrıca kendime, zamanımı önceki yıllara göre daha hoş biçimde geçirebildiğim oyalanma ve eğlenme yolları da bulmuştum; öncelikle sözünü ettiğim gibi, papağanım Poll'e konuşmayı öğretmiştim ve o da bunu öyle alışkın biçimde yapıyor, öyle düzgün ve açık seçik konuşuyordu ki bana büyük eğlence çıkıyordu; en az yirmi altı yıl boyunca benimle yaşadı. Benden sonra daha ne kadar yaşadığını bilmiyorum ama Brezilya'da bu hayvanların yüz yıl yaşadıklarına dair bir inanış olduğunu duymuştum. Köpeğim orada geçirdiğim zamanın en azından on altı yılında benim için sadık ve iyi bir dost oldu ama sonra yaşlanıp öldü. Kedilerime gelince, daha önce anlattığım gibi çoğaldılar ve öyle bir sayıya ulaştılar ki beni ve sahip olduğum her şeyi yiyip yutmasınlar diye başlangıçta birkaçını vurmak zorunda kaldım; sonunda beraberimde getirdiğim ilk iki kedi ölünce ve onları aç bırakıp her fırsatta yanımdan uzaklaştırmayı sürdürünce evcil tuttuğum iki üç yavru ve gözde kedim dışında hepsi vahşileşip ormana kaçtılar; evdekiler ailemin bir parçası oldu; üredikleri zaman da yavruları boğuyordum. Kedilerin yanı sıra evde her zaman elimden beslenmeye alıştırdığım iki üç evcil oğlak bulunduruyordum. Gayet iyi konuşan ve "Robinson Crusoe" diyebilen iki papağanım daha vardı, ama hiçbiri ilkinin yerini tutamadığı gibi hiçbirine de ona verdiğim emeği harcamakla sıkıntıya sokmadım kendimi.

Türlerini bilmediğim, kıyıda yakalayıp kanatlarını kestiğim birkaç deniz kuşum da vardı; kale duvarımın önüne diktiğim küçük kazıklar da şimdi büyüyüp sık bir koruluk oluşturmuşlardı ve bu kuşlar da hep bu alçak ağaçları tercih ediyor, burada ürüyorlardı ki bu da pek hoşuma gidiyordu. Vahşilerin korkusundan kendimi koruyabilmiş olsaydım, yukarıda da dediğim gibi, bu şekilde son derece dingin bir yaşam sürdürmeye başlamıştım.

Ama olaylar başka türlü gelişti ve öykümü okuyacaklar bundan şu adil sonucu çıkartırlarsa hiç de yanlış hata etmiş sayılmazlar: Yaşamımızın akışı içinde hep kötülükten kaçınmaya çalışıyoruz, ama bir kez pençesine düştük mü bize en büyük dehşeti yaşatıyor ve içine düştüğümüz beladan bizi çıkaracak tek araç ya da kurtuluş kapımız da yine kendisi oluyor. Anlatılması uzun sürecek yaşamımın içinden bunun pek çok örneğini verebilirdim, ama hiçbiri de, bu adadaki son inziva yıllarımın koşullarındaki kadar belirgin olamazdı.

Yukarıda dediğim gibi artık yirmi üçüncü yılımdaydım ve aralık ayıydı ve güney gündönümündeydim (buna kış diyemem) ve hasat zamanıydı. Sıklıkla dışarıda, tarlalarda bulunmam gerekiyordu. Bir sabah daha gün ışımadan dışarıya çıktığımda, yaklaşık iki mil ötemde, daha önce birtakım vahşilerin çıktığını saptadığım tarafa doğru bir ateşin ışığını görüp şaşırdım, ama bu kez adanın öbür tarafında değil de benim yaşadığım kısmındaydı ve beni epeyce endişelendirmişti.

Doğrusunu isterseniz bu görüntü karşısında müthiş şaşırıp beklenmedik bir şeye uğrama kaygısıyla dışarıya çıkmayı göze alamadan, koruluğumun içinde kalakaldım. Yine de bunların adada başıboş dolaşan vahşiler olduğuna ve biçilmiş ya da biçilmemiş tahılımı veya yaptığım işlerle öteki buluşlarımı görürlerse burada insanların yaşadığı kanısına kapılacaklarına ve beni buluncaya kadar da rahat

etmeyeceklerine ilişkin endişelerim yüzünden huzurum kaçtı. O heyecanla doğruca kaleme geri döndüm, merdiveni arkamdan yukarı çektim, her şeyi elimden geldiğince vahşi ve doğal görünecek hale getirdim.

Ardından da savunma durumuna geçerek kendimi hazırladım. Benim adlandırmamla toplarımın hepsini –yani yeni kale duvarıma yuvalanmış durumdaki misket tüfeklerimi– ve bütün tabancalarımı doldurup son nefesime kadar kendimi savunmayı kafama koydum; ciddi bir ifadeyle kendimi Tanrı'nın korumasına bırakıp, beni barbarların eline düşmekten kurtarması için içtenlikle yakarmayı da ihmal etmedim. Yaklaşık iki saat kadar bu durumda kaldım; dışarı yollayacak casuslarım olmadığından olup bitenleri öğrenmek için sabırsızlanmaya başlamıştım. Bir süre daha oturduktan ve böyle bir durumda ne yapacağıma ilişkin düşüncelere daldıktan sonra hiçbir şeyden haberim olmadan beklemeye daha fazla dayanamadım. Merdivenimi tepenin yanından daha önce anlattığım düzlük yere uzattım, sonra ardımdan çekip yeniden yerleştirerek tepenin üstüne tırmandım ve bu amaçla yanıma aldığım perspektif camını çıkartıp yüzükoyun yere uzanarak orayı gözetlemeye başladım. Halihazırda dokuz kadar çıplak vahşiyi, hava aşırı ölçüde sıcak olduğundan elbette ısınma ihtiyacıyla değil de, tahminimce yanlarında getirdikleri sağ mı ölü mü olduğunu söyleyemeyeceğim insanın etiyle kendilerine çekecekleri ziyafetin yemeğini hazırlamak için yaktıkları küçük ateşin çevresinde otururken gördüm.

Kumsala çektikleri iki kanoları vardı ve o sırada sular çekildiğinden bana, gitmek için suyun yükselmesini bekliyor gibi geldiler. Bu görüntünün, özellikle de adanın benim yaşadığım tarafına, bu kadar yakınıma geldiklerini görmemin beni nasıl altüst ettiğini tahmin bile edemezsiniz, ama buraya gelişlerinin denizin çekilmesine bağlı olduğunu düşününce, eğer daha önce kıyıya çıkmamışlarsa deniz

yükseldiği zamanlarda güvenle dışarı çıkabileceğim düşüncesiyle yatıştım. Bu saptamanın ardından hasadımı kaldırmak için dışarı daha bir soğukkanlılıkla çıktım.

Tahminim doğru çıktı, çünkü batıda deniz yükselir yükselmez hepsinin sandallara binip kürek çekerek uzaklaştıklarını gördüm. Onları gitmelerinden önce dans ederlerken bir saatten fazla izlemiş olmalıydım; perspektif camım sayesinde duruşlarını ve davranışlarını kolayca seçebiliyordum, ama tümüyle çıplaktılar ve üstlerinde tek bir giysi bile yoktu. Kadın mı erkek mi olduklarını da ayırt edememiştim.

Sandallara binip gittiklerini görür görmez iki tüfeğimi omuzlayıp iki tabancamı kuşağıma soktum ve kınsız büyük kılıcımı da yan tarafıma asarak olanca hızımla hepsini ilk gördüğüm tepeye yollandım ve iki saat sonra (insan benim gibi silahlı olunca hızlı gidemiyor) oraya varır varmaz, üç kano dolusu vahşinin daha orada olduğunu anladım; uzağa baktığımda tümünün anakaraya doğru denizde yol aldıklarını gördüm.

Kıyıya doğru inerken, özellikle de iğrenç işlerinin ardında kalan dehşet işaretlerini görmek bende korkunç bir etki yarattı; yani kan, kemikler ve bu sefiller tarafından eğlence içinde ve zevkle yenilip yutulmuş insan bedenlerinden artakalan et. Bu görüntü karşısında öyle öfkelenmiştim ki kim ya da kaç kişi olursa olsunlar bir daha oraya ayak basacak herkesi yok etmeyi tasarlamaya başlamıştım.

Bu adaya yaptıkları ziyaretler o kadar da sık değilmiş gibi gözüktü bana, çünkü yeniden kıyıya çıkmalarından önce on beş aydan fazla zaman geçmişti; yani bütün bu süre içinde ne onları, ne ayak izlerini, ne de herhangi bir işaretlerini görmüştüm; demek ki yağmur mevsimi başlayınca denize açılmıyorlar, en azından bu kadar uzağa gelmiyorlardı. Yine de geçen bütün bu zaman içinde ansızın baskına uğrama

endişem nedeniyle huzursuz yaşamıştım; o zamandan beri kötülüğü beklemenin, kötülük yüzünden acı çekmekten daha ağır olduğunu gözlemledim; özellikle de bu beklentiyi ya da bu endişeleri silkip atabilecek yeriniz kalmamışken.

Bütün bu zaman zarfında bir katletme eğilimi içindeydim ve daha faydalı işlerle geçirmem gereken saatlerimin çoğunu onları ilk gördüğümde, özellikle de son gelişlerindeki gibi ikiye ayrılmaları durumunda nasıl tuzağa düşürüp saldıracağımı kurarak harcadım; bir bölümünü –diyelim ki on ya da bir düzinesini– öldürürsem ertesi gün, ertesi hafta ya da bir sonraki ay bir kısmını, derken bir kısmını daha, hatta sonsuza dek, kendim de sonunda bu insan yiyicilerden daha büyük bir katile dönüşünceye kadar öldürmem gerektiğini ise pek aklıma getirmedim.

Günlerimi artık, bugün olmazsa yarın bu acımasız yaratıkların eline düşeceğim beklentisiyle, büyük bir kafa bulanıklığı ve zihinsel bunalım içinde geçiriyordum ve ne zaman dışarıya çıksam akla gelebilecek en büyük özen ve dikkatle çevremi kolaçan etmeden duramıyordum. Vahşilerin dikkatini çekmeyeyim diye, adanın özellikle de gelmeyi alışkanlık edindikleri kısmında hiçbir koşulda tüfeğimi ateşlemediğim o günlerde, kendime bir keçi sürüsü evcilleştirmeyi akıl etmemin ne büyük bir mutluluk olduğunu anlamıştım. Şimdilik elimden kurtulmuş olsalar da birkaç gün içinde muhtemelen iki-üç yüz kanoyla yeniden geleceklerinden ve o zaman da başıma neler geleceğinden emindim.

Bununla birlikte hiçbir vahşiye rastlamadan tam bir yıl üç ay geçirdim ve sonra da birazdan anlatacağım üzere onları yeniden buldum. Belki bir iki kez daha gelmişlerdi, ama ya kalmamışlar ya da en azından ben onları görmemişimdir. Fakat hesaplayabildiğim kadarıyla mayıs ayında, benim adadaki yirmi dördüncü yılımda onlarla –yeri gelince anlatacağım– epeyce garip bir karşılaşmamız oldu.

Bu on beş ya da on altı aylık ara boyunca zihnimdeki kaygılar son derece büyüktü; huzursuz uyuyor, korkunç düşler görüyor ve sık sık gecenin ortasında sıçrayarak uyanıyordum. Gündüzleri zihnimi büyük sıkıntılar kaplıyor ve gece de sıklıkla vahşileri öldürüşüme, bunu haklı gösterecek nedenlere ilişkin düşler görüyordum. Fakat bütün bunları şimdilik bir tarafa bırakalım. Zavallı tahtadan takvimimin hesabına göre, hâlâ kazığın üstünü işaretliyordum, sanırım mayısın on altısında epeyce bir şimşek ve gök gürültüsü eşliğinde bütün gün epeyce şiddetli bir fırtına koptu, bunu da son derece berbat bir gece izledi. Hangi nedenle bilmiyorum ama İncil okuyordum, bir yandan da durumuma ilişkin epeyce ciddi düşüncelere dalmıştım ki denizden atıldığını düşündüğüm bir top sesiyle irkildim.

Kesinlikle daha önce yaşadıklarımdan tümüyle farklı bir şaşkınlıktı bu, çünkü bende bıraktığı izlenimler de tümüyle farklıydı. Gözünüzde canlandırabileceğiniz en telaşlı biçimde doğruldum, kaşla göz arasında merdivenimi kayanın ortasına dayayıp sonra da arkamdan çektim ve ikinci kez yerleştirerek beni sonraki top atışını duymaya koşullandıran bir ışık çaktığı anda tepenin üstüne varmıştım; aynen beklediğim gibi yarım dakika sonra sesi duydum ve sesin yönünden bunun sandalımla akıntıya kapıldığım yerden geldiğini anladım.

Hemen o anda bunun tehlike altında bir gemi olması gerektiği, yakınlarında bir kılavuz ya da eşlikçi bir başka gemi bulunduğu, acil durum ya da yardım çağrısı olarak da ateş edildiği sonucuna vardım. O dakikada ben onlara yardım edemesem de onların bana yardım edebileceğini düşünerek, elimin altındaki bütün kuru odunları bir araya topladım ve tepenin üstünde bunlardan büyük bir yığın yapıp ateşe verdim. Odunlar kuru olduğundan hemen ateş aldılar, fırtınanın şiddetine karşın yanmayı da sürdürdüler;

eğer orada gemiye benzer bir şey varsa ateşi göreceklerinden emindim. Kuşku yok ki görmüşlerdi, çünkü benim ateşimin alevleri yükselir yükselmez bir top sesi daha duydum, derken birkaç tane daha; hepsi de aynı yönden geliyordu. Ateşi gece boyunca, gün ağarıncaya dek besledim; gün ışıyıp hava açıldığında adanın tam doğusunda denizin içinde epey uzakta bir şey gördüm; bu bir yelken miydi yoksa tekne mi kestiremedim; perspektif camıyla bile göremedim, çünkü uzaklık çok fazla ve hava da hâlâ biraz sisliydi; en azından bu şey denizin epey açığındaydı.

Bütün gün boyunca sık sık onu gözetledim ve bir süre sonra kımıldamadığını fark ettim; bu yüzden bunun demir atmış bir gemi olduğu kanısına vardım ve emin olunuz ki sırf merakımı gidermek için tüfeğimi elime alıp adanın güney kısmına, daha önce akıntının beni sürüklediği yerdeki kayalıklara doğru koştum. Oraya vardığımda hava iyice açmıştı ve üzülerek, sandalla giderken farkına vardığım o gizli kayaların üstünde geceleyin batmış bir geminin enkazını gördüm; o kayalar ki akıntının şiddetini durdurup bir karşı akıntı ya da anafor oluşturdukları için benim bütün yaşamım boyunca içine düştüğüm en umutsuz, en berbat durumdan kurtuluşumu sağlamışlardı. Böylece birinin kurtuluşuna yol açan bir şey, bir başkasının felaketi anlamına gelebiliyor, çünkü artık her kim idiyseler bu adamların, tümüyle suyun altında kaldıkları için bu kayaların farkına varamadıkları ve rüzgârın doğu-kuzeydoğu yönünde esmesiyle geceleyin bunların üstüne sürüklendikleri anlaşılıyordu. Adayı görmüş olsalar –ki hiç sanmıyordum– sandallarının yardımıyla canlarını kurtarmaya kalkışmaları gerekirdi, ama yardım istemek için, özellikle de, tahmin ettiğim gibi benim ateşi gördüklerinde top atmaları beni bir yığın düşünceye boğmuştu. Öncelikle, ışığımı görmeleri üzerine sandala binmiş ve kıyıya ulaşmaya çalışmış, ama denizdeki hayli yüksek dalgalar yüzünden batmış

olabileceklerini düşündüm. Bazen de sandallarını daha önce kaybetmiş olabileceklerini düşünüyordum ki çoğunlukla böyle olurdu; özellikle de dalgalar geminin üzerinden aşıyorsa bu durum adamları sandalda delik açmak ya da parçalamak ve bazen de sandalı kendi elleriyle güverteden fırlatmak zorunda bırakırdı. Bazen yakınlarında başka bir gemi ya da gemilerin bulunduğunu, yardım çağrısı üzerine tümünü yanlarına alıp götürdüklerini düşünüyordum. Bazen de hepsinin sandala binip denize açıldıklarını, daha önce benim de kapıldığım akıntıyla ölümden başka bir anlamı bulunmayan okyanusa sürüklendiklerini ve belki de o anda açlıktan ölme ve birbirlerini yeme noktasına geldiklerini kuruyordum.

Bütün bunlar varsayımdan öte geçmediğinden, içinde bulunduğum koşullarda zavallı adamların felaketlerini düşünüp onlara acımaktan başkası gelmezdi elimden; bu da üzerimde olumlu bir etki yaratmıştı, beni bu ücra yerde bu kadar rahat ettirdiğinden ve dünyanın bu tarafında batıp giden her iki geminin mürettebatından bir tek benim yaşamımı kurtardığından, Tanrı'ya şükretmek için daha çok neden bulmuş oluyordum. Burada yeniden, Tanrı'nın bizim için takdir ettiği böylesi kötü koşullara ve bu kadar büyük bir felakete sık rastlanmadığına, ama bizim de daha kötü durumdakilere bakarak şükran duyabileceğimiz bir şeyler bulabileceğimiz dersini çıkarttım.

İçlerinden herhangi birinin kurtulmuş olabileceğini sanmadığım bu adamların durumu da kuşkusuz böyleydi; eşlikçi bir başka gemi tarafından alınmış olmaları olasılığı dışında hiçbir şey, hepsinin orada yitip gitmediklerini dilemeyi ya da ummayı akla yatkın kılamazdı ki bu da aslında çok düşük bir olasılıktı, çünkü böyle bir şeye dair ne ufacık bir işarete ne de bir görüntüye denk gelmiştim.

Bu manzara karşısında yüreğimde ne acayip bir özlem duyduğumu anlatmama hiçbir sözcüğün gücü yetmez;

bazen içimden şöyle sözler kopuyordu: "Ah, keşke bu gemiden bir iki kişi, yok bir kişi de yeter, kurtulup bana gelseydi de benim de konuşup söyleşebileceğim bir yoldaşım, bir türdeşim olsaydı!" Yapayalnız geçirdiğim bütün bu zaman içinde türdeşlerime karşı bu kadar içten, bu kadar güçlü bir arzu ya da yokluklarına ilişkin bu kadar derin bir üzüntü duyduğum hiç olmamıştı.

Görünürdeki bir nesneye ya da görünmese bile hayal gücünün etkisiyle zihinde canlanan bir nesneye yöneldiğinde, duyguları harekete geçiren birtakım gizli kaynaklar var ki, tez canlılığıyla ruhu o nesneyi kucaklamak için son derece şiddetli, hevesli biçimde taşkınlığa sürükleyip o nesnenin yokluğunu dayanılmaz kılıyor.

Benim, hiç olmazsa bir tek adam kurtulsaydı dediğim içten dileğim de böyleydi işte. "Ah, keşke birisi bari kurtulsaydı!" sözcüklerini binlerce kez yineledim sanırım; duygularım öyle coşmuştu ki bu sözcükleri söylediğimde ellerimi kenetliyor, parmaklarımı avuçlarıma bastırıyor ve sanki elimde yumuşak bir şey tutsam bunu istemeden un ufak edecekmişim gibi hissediyordum; dişlerimi öyle bir sıkıyordum ki bazen onları yeniden ayıramıyordum.

Bırakalım da bunların ne türden şeyler olduğunu ve nedenlerini doğabilimciler açıklasın. Benim tek yapabileceğim, ne zamandan beri içimde taşıdığımı bilmesem de farkına vardığımda beni bile şaşırtan olguyu betimlemek; kuşkusuz ki Hıristiyan türdeşlerimden birisiyle sohbet edebilmenin beni ne kadar rahatlatacağını anladığımda zihnimde oluşan coşkulu dileklerle güçlü fikirlerin etkisiydi bu.

Ama bu gerçekleşmedi; benim ya da onların kaderi, belki de her ikisi birden buna engel oldu, çünkü adadaki son yılıma kadar o gemiden herhangi birinin sağ çıkıp çıkmadığını öğrenemedim ve geminin batışından birkaç gün

geçtikten sonra adanın ucundaki kumsala boğulmuş bir delikanlının cesedinin vurduğunu görerek kederlenmek dışında bir şey geçmedi elime. Üstündeki giysiler bir denizci yeleği, dizleri açık, keten bir don ve yine keten, mavi bir gömlekten ibaretti; yalnız hangi ulustan olduğunu kestirmeme yetecek hiçbir şey yoktu. Ceplerinden iki tane sekiz reyal değerinde sikkeyle bir tütün piposu dışında bir şey çıkmadı ki bu ikincisi benim için ilkinden en az on kat daha değerliydi.

Deniz artık sakindi ve güvertesinde işime yarayabilecek bir şeyler bulabileceğimden hiç kuşku duymadan, sandalımla bu enkaza gitmeye can atıyordum. Fakat beni gitmeye asıl zorlayan, güvertede sağ kalmış birini bulma olasılığıydı; böylelikle yalnızca onun canını kurtarmakla kalmayıp, kendiminkini de ölçüsüz biçimde huzura kavuşturacaktım. Bu düşünce yüreğimi öyle bir sarmıştı ki sandalıma atlayıp gerisini de Tanrı'nın iradesine bırakarak bu enkazın yanına varmazsam ne gece ne gündüz huzur bulamazdım; bu baskı zihnimde öyle güçlüydü ki karşı konulması olanaksızdı, görünmez bir yönden geliyor olmalıydı ve eğer gitmezsem kendimi suçlu hissederdim.

Bu baskının etkisi altında kaleme seğirttim, yolculuğum için gereken her şeyi hazırladım, bir miktar ekmek, büyük bir kap dolusu su, yönümü bulmak için bir pusula, bir şişe rom (hâlâ epeyce vardı) ve bir sepet dolusu kuru üzüm, yani gereken her şeyi aldım. Sandalımın yanına indim, içindeki suyu boşalttım, suya indirdim, bütün yükümü içine koydum ve daha fazlasını almak için yine eve döndüm. İkinci yüküm bir torba pirinç, başımda gölge yapsın diye şemsiyem, su dolu bir başka kap ve bir şişe keçi sütüyle peynir ve öncekinden daha çok miktarda, iki düzineden fazla küçük somun ya da arpa ekmeğinden oluşuyordu; bunların hepsini binbir zahmetle sandala taşıdım ve Tanrı'ya yolculuğumda bana kılavuzluk etmesi için yakarıp kürek çekerek kanoyu

kıyı boyunca ilerleterek sonunda adanın kuzeydoğusundaki en uç noktasına vardım. Artık ya okyanusa açılacak ya da vazgeçecektim. Adanın her iki yanında, belli bir uzaklıkta aralıksız akıp duran ve önceki seferde içine düştüğüm tehlikeyi anımsattığından beni korkutup yürek atışlarımı hızlandıran şiddetli akıntıları gözledim; bu akıntılardan birine kapılırsam uzağa sürükleneceğimi, belki adanın görüş alanımdan çıkacağını ve sandalım küçük olduğundan ufacık bir rüzgârla bile kaçınılmaz biçimde kaybolacağımı öngörebiliyordum.

Bu düşünceler beni öyle bir bunalttı ki girişimimden vazgeçmeye başladım ve sandalımı sahildeki ufak bir koya çekerek karaya çıktım, sonra da yolculuğuma dair korku ve arzu arasında sıkışmış, son derece dalgın, endişeli biçimde bir tümseğin üstüne oturdum. Dalıp gitmişken gelgitin yön değiştirdiğini ve denizin kabardığını fark ettim ki bu durumda saatlerce uzardı yolculuğum. Bunun üzerine aklıma, bulabildiğim en yüksek yere çıkıp, gelgitle akıntıların nasıl konumlandığını gözlemek ve böylelikle bir yöne doğru sürüklenirsem, aynı akıntının hızıyla ters yönde eve dönüp dönemeyeceğimi anlamak geldi. Bu fikrin aklımdan geçmesinin hemen ardından, her iki taraftan da denize bakan ve üzerinden denizin çekilmesiyle akıntıların nasıl yön aldığını, eve dönmek için hangi yolu tutacağımı görebileceğim ufak bir tepe gözüme ilişti. Buradan, sular çekildiğinde akıntının adanın güney ucuna yaklaştığını, deniz yükseldiğindeyse da kuzey uca yaklaştığını keşfettim; yani dönüşte adanın kuzey tarafını izlemekten başka bir şey yapmayacak ve rahatlıkla geri dönecektim.

Bu gözlemle yüreklenerek ertesi sabah ilk gelgitle yola çıkmaya karar verdim ve geceyi kanoda sözünü ettiğim gocuğun altında geçirmek için demir attım. Önce doğu yönünde ilerleyen ve beni büyük bir hızla önüne katan akıntıdan yararlanmaya başlayıncaya dek tam kuzeye, açık

denize doğru yol aldım; bu akıntı güneyde yer alan ve beni daha öncekinde olduğu gibi savurup sandalın yönetimini tümüyle elimden alan akıntı kadar hızlı sürüklememişti; küreğim güçlü bir dümen görevi gördüğü için büyük bir hızla enkaza doğru ilerledim ve iki saatten az bir sürede yanına vardım.

Hüzün verici bir görüntüydü; İspanyol yapımı olan gemi iki kayanın arasına sıkışıp kalmıştı. Kıçının tamamıyla gövdesinin dörtte biri deniz tarafından parçalanmış ve büyük bir şiddetle çarpıp kayaların arasına sıkışan baş kasaraya gelince, orta ve pruva direkleri bordayla bir olmuş, yani dibinden kırılmıştı, ama cıvadrası iyi durumdaydı ve başla pruva sağlam görünüyordu. Gemiye yaklaştığımda geldiğimi görünce güvertede havlayıp ağlamaya başlayan bir köpek belirdi ve ona seslenir seslenmez yanıma gelmek için denize atladı. Onu sandala aldım ama açlıktan ve susuzluktan neredeyse ölmek üzere olduğunu gördüm. Ekmek somunlarından birini verdim, kar altında on beş gün aç kalmış vahşi bir kurt gibi mideye indirdi; sonra zavallı yaratığa su verdiğimde bıraksam çatlayana dek içecekti.

Ardından, güverteye çıktım, ama ilk karşılaştığım manzara geminin mutfağı ya da baş kasarasında sımsıkı birbirlerine sarılmış halde boğulmuş iki adamdı. Gemi sıkışıp kaldığında fırtına devam ettiğinden, dalgalar geminin üzerinden öyle yüksek ve öyle aralıksız bir biçimde aşmış olmalıydı ki adamların buna dayanamayıp sanki denizin dibindeymiş gibi suyun sürekli hücumuyla boğulup gitmiş oldukları kanaatine vardım ki herhalde de böyle olmuştur. Köpek dışında gemide hiçbir canlı kalmamıştı; görebildiğim kadarıyla sağlam hiçbir eşya da kalmamış, hepsi deniz suyuyla bozulmuştu. Ambarda suyun üstünde yüzen, şarap mı yoksa brendi mi olduğunu anlayamadığım birkaç içki fıçısı vardı, ama bunlar taşınamayacak kadar büyüktü. Denizcilerden bazılarına ait olduğunu sandığım birkaç da

sandık gördüm ve içlerinde ne olduğuna bakmaksızın bunlardan ikisini sandala indirdim.

Kıç tarafı ve burnu sağlam olsaydı, yararlı bir yolculuk yapmış olurdum kuşkusuz; ayrıca iki sandıkta bulduklarım beni, gemide muazzam bir servet bulunduğuna inandırmaya yetmişti; izlediği rotaya bakarak bir tahminde bulunacak olursam, Amerika'nın güneyinden, Brezilya'nın ötesinden Buenos Aires ya da Rio de la Plata'dan ayrılıp, Meksika Körfezi'ndeki Havana'ya, belki de oradan da öteye, İspanya'ya gittiğini söyleyebilirdim. Hiç kuşku yok ki şu anda artık hiç kimseye bir faydası dokunmayan yüklü bir hazine taşıyordu ve mürettebatın başına ne geldiğini ise o sıralarda bilmiyordum.

Sandıkların yanı sıra yirmi galon çeken ve binbir güçlükle sandalıma indirdiğim küçük bir fıçı içki buldum. Kamaraların birinde üç misket tüfeğiyle içinde iki kiloya yakın barut bulunan büyük bir barutluk vardı; tüfeklere ihtiyacım olmadığından bıraktım, fakat barutluğu aldım. İki küçük bakır çaydanlık, çikolata yapmaya yarayan bir kap ve bir ızgarayla birlikte ne zamandır istediğim ateş küreğiyle maşayı da aldım. Bu yük ve köpekle birlikte, suların yükselmesiyle eve doğru yönelen akıntı sayesinde yola çıktım ve aynı akşam, gece bastırdıktan bir saat kadar sonra müthiş yorulmuş, bitkin bir halde adaya vardım.

O gece sandalda yattım ve sabahleyin gemide bulduklarımı kaledeki evime değil yeni mağarama götürmeye karar verdim. Dinlendikten sonra bütün yükümü karaya çıkarttım ve incelemeye başladım. İçki fıçısından bir tür rom çıktı, ama bizim Brezilya'da içtiklerimize benzemiyordu ve pek de iyi değildi. Sıra sandıkları açmaya gelince bana büyük faydası dokunacak çeşitli şeyler buldum; mesela birinde içinde gayet güzel, kaliteli içkilerle dolu şişelerin bulunduğu bir kasa buldum; şişelerin her biri bir buçuk litrelikti ve ağızları gümüşle kapatılmıştı. İki

kavanoz dolusu şekerleme buldum; kapakları öyle sıkı kapatılmıştı ki deniz suyundan zarar görmemişlerdi, sonra aynısından iki tane daha buldum ama su almışlardı. Çok makbule geçen ve oldukça iyi durumda birkaç gömlekle, bir buçuk düzineye yakın beyaz keten mendil ve renkli boyunbağı buldum; sıcak günlerde yüzümü silerek serinlememe yarayacağından etki yarattıklarından mendiller de çok makbule geçti. Bunların yanı sıra, sandığın dibine ulaştığımda toplamı yaklaşık bin yüz sikke tutan, üç büyük torba dolusu sekiz reyallik para buldum; birinin içinde de kâğıda sarılmış altı İspanyol altını ile bazı küçük altın külçeleri vardı; sanırım hepsi yarım kilo geliyordu.

Öteki sandıkta da bir takım giysi vardı, fakat pek iyi değillerdi; bu sandığın topçu yardımcısına ait olduğu anlaşılıyordu, ama içinden gerektiğinde av tüfeklerinde kullanmak için bulundurduklarını sandığım, üç barutluğa doldurulmuş, bir kiloya yakın parlak barut dışında barut çıkmadı. Sonuca bakılırsa, bu yolculuktan bana faydalı olacak pek az şeyle dönmüştüm. Mesela parayı ele alacak olursak, benim için ayağımın altındaki toprak kadar değeri vardı ve çok istediğim, ancak uzun yıllardır bir tekini bile giyemediğim üç-dört çift İngiliz ayakkabısı ve çorapları karşılığında tamamını verirdim. Aslında şimdi enkazdaki iki adamın ayaklarından çıkarttıklarım ve sandıkların birisinde bulduğum iki çiftle birlikte dört çift ayakkabım olmuştu ve çok da makbule geçmişlerdi, ama ayakkabıdan çok çarığa benzediklerinden, gerek rahatlık, gerekse kullanışlılık bakımından hiçbiri bizim İngiliz ayakkabılarının eline su dökemezdi. Bu denizcinin sandığında da elli kadar sekizlik reyal buldum, ama altın yoktu; sanırım bir subay olduğu anlaşılan öteki adamdan daha yoksul bir adama aitti bu sandık.

Yine de parayı mağarama götürdüm ve kendi gemimden getirdiklerim gibi bunları da sakladım. Fakat dediğim gibi,

bu gemideki servetin kalanını da elde edemeyişim üzücü bir durumdu, çünkü kanomu birkaç kez parayla doldurabilseydim mutlu olurdum ve bir gün İngiltere'ye dönebilirsem ben gelip alana kadar para burada güven içinde kalabilirdi.

On Dördüncü Bölüm

Bir Düş Gerçekleşiyor

Bütün eşyalarımı karaya çıkartıp sağlama aldıktan sonra yeniden sandalıma gittim ve kıyı boyunca kürek çekerek onu gizlediğim önceki sığınağına götürüp, her şeyi yerli yerinde ve sakin bulduğum barınağıma döndüm. Şimdi yeniden dinginleşmiş, eski yaşam tarzıma dönmüş ve ev işleriyle meşgul olmaya başlamıştım. Bir süre epey huzurlu yaşadım, yalnız artık eskisinden daha ihtiyatlıydım, sık sık ortalığı gözetliyor ve fazla dışarı çıkmıyordum ve yerimden kıpırdayacak olursam da hep adanın doğu tarafına gidiyordum, çünkü vahşilerin hiç gelmediğine emin olduğum ve başka yere giderken hep yanımda taşıdığım tüfekle cephaneyi yüklenmeden ve yığınla önlem almadan da gidebileceğim bir yerdi burası.

Bu koşullar altında aşağı yukarı iki yıl daha geçirdim, ama bana bedenimin her zaman dertlere atılmak için var olduğunu anımsatan bu talihsiz başım, iki yıl boyunca bu adadan gitmeyi nasıl becereceğime ilişkin plan ve projelerle dolup taştı. Sağduyum bana, orada bu yolculuğun sıkıntısına katlanmaya değecek bir şey bulunmadığını söylese de kâh şu yoldan, kâh bu yoldan enkaza bir sefer daha yapmaya niyetleniyordum bazen; eğer Sale'den yola çıktığım sandal elimde olsaydı nereye gittiğimi bilmesem de denize açılmayı göze alırdım herhalde.

İçinde bulunduğum koşullara bakınca ben, insanoğlunun çektiği acıların –bildiğim kadarıyla– yarısına neden olan o onmaz hastalığa tutulmuş olanların simgesiydim basbayağı; yani Tanrı'nın ve doğanın onları yerleştirdiği basamaktan memnun olmayanların simgesi. Çünkü ilk koşullarımdan ve babamın kusursuz öğütlerinden ders çıkartmayıp onlara

karşı gelişim ilk günahım diye adlandırılabilecek suçuma neden olmuş, sonradan aynı türden hataları sürdürmemin sonucunda bu sefil duruma düşmüştüm, çünkü Tanrı beni Brezilya'ya son derece şanslı bir çiftçi olarak yerleştirip, sınırlı arzularla kutsadığında sabırlı davranıp durumuma rıza göstermiş olsaydım şimdiye kadar –yani bu adada geçirdiğim süre içinde demek istiyorum– Brezilya'nın önde gelen çiftçilerinden birisi haline gelmiştim; hatta daha da fazlası, çünkü orada yaşadığım kısacık sürede gösterdiğim ilerleme ve kalsaydım muhtemelen yapacağım sıçramayla yüz bin Portekiz altını değerinde servete sahip olabilirdim. Peki yerleşik bir düzeni, gelişip büyüyen, bereketli bir çiftliği bırakıp da biraz sabır ve zamanla, memlekette zenciler bollaşınca işleri onları getirmek olanlardan kendi kapımızda satın almak dururken, Gine'den zenci getirmek için geminin yük memuru olmama gerek var mıydı? Üstelik de bize biraz daha pahalıya patlayacak olsa bile aradaki fiyat farkı yine de bu kadar büyük bir rizikonun yanında hiç kalırdı.

Ama genellikle toy kafaların kaderi böyle olduğundan, tıpkı şimdi benim akıl ettiğim gibi, bunun ne kadar aptalca bir iş olduğunu akıl etmek uzun yılların ya da pahalıya patlayan deneyimin sonucu oluyor. Yine de bu hatalar ruhumda öyle derinlere kök salmıştı ki içinde bulunduğum durumla yetinemiyor, sürekli buradan kaçma yollarını arıyor, olasılıkları tartıyordum. Büyük ir zevkle hikâyemin geri kalanını okura anlatmaya devam edebilirim, ama kaçışıma dair ilk aptalca planlarımı, bunları hangi temellere dayandırarak hareket ettiğimi aktarmak pek de münasebetsizlik olmaz.

Enkaza yaptığım son yolculuğun ardından firkateynimi her zamanki gibi bağlayıp suyun altında güvene aldıktan sonra kaleme çekilip eski konumuma döndüğüm sanılabilir: Aslına bakarsanız eskisine göre daha büyük bir servetim vardı, ama o kadar da zengin sayılmazdım; servetleri Peru yerlilerine

İspanyollardan önce ne kadar faydasız geliyorsa benimki de öyleydi.

Mart'taki yağmur mevsiminin ve bu ıssız adaya ayak basışımın yirmi dördüncü yılının yağmurlu gecelerinden birisiydi; yatağıma ya da hamağıma uzanmıştım, uyanıktım, sağlığım oldukça yerindeydi, hiçbir ağrım, huzursuzluğum yoktu; birazdan anlatacağım şeyin dışında ne bedensel ne de kafamı her zamankinden daha fazla kurcalayan herhangi bir zihinsel rahatsızlığım vardı. Fakat uyumak için hiçbir biçimde gözlerimi kapatamıyordum; yok, bütün gece boyunca gözümü bile kırpmadım.

Gecenin ilerlemiş saatlerinde beynimin, belleğimin o işlek, devasa caddesinde dönüp duran düşünce kalabalığını yazmak mümkün değil. Minyatür ya da kısaltılmış diyebileceğim biçimiyle yaşamımın bu adaya gelene kadarki kısmını ve ardından da bu adaya geldikten sonraki bölümünü gözden geçirdim. Bu adaya ayak bastığımdan bu yana yaşadıklarımı gözden geçirirken, buradaki ilk yıllarımda sürdüğüm mutlu yaşamı, kumda gördüğüm ayak izinden sonraki endişeli, korku ve ihtiyat dolu yaşamla kıyaslıyordum. Vahşilerin bütün o süre içerisinde de adaya çıktıklarına ve bazen yüzlercesinin orada bulunduğuna inanmadığımdan değil, ama bundan hiç haberim yoktu ve böyle bir şeyi aklımın ucundan bile geçirmezdim. Aynı tehlikenin içinde bulunmama karşın kafam son derece rahattı ve içinde bulunduğum tehlikeyle hiç yüzleşmeseydim, bunun farkında olmadığım zamanlardaki gibi mutlu olurdum yine. Bu durum zihnimi pek çok verimli düşünceyle donattı ki bir tanesi de şuydu: Dünyayı çekip çeviren Tanrı'nın kulunun nesnelere ilişkin görüş ve bilgisinin sınırlarını bu kadar dar tutması, onun eşsiz iyiliğinin bir örneğiydi; insanoğlu farkına vardığı takdirde zihnini bulandırıp moralini bozacak binlerce tehlikenin ortasında yürürken bile, gözünden ırak kalan olaylar ve

çevresini kuşatan tehlikelerden bihaber olduğundan soğukkanlılığını ve huzurunu koruyabiliyordu.

Bir süre bu düşüncelerle oyalandıktan sonra, bu adada onca yıldır ne büyük bir tehlikede yaşadığımı düşündüm ciddi ciddi, belki sadece bir yamaç, büyük bir ağaç ya da gece karanlığıydı beni olabilecek en kötü sondan koruyan; yani beni bir keçi ya da kaplumbağayı yakalamaya iten aynı dürtülerle beni yakalayıp, benim bir güvercin ya da çulluğu öldürüp yediğim zamanki gibi beni yerken bunun bir cinayet olduğunu akıllarına bile getirmeyecek vahşilerle yamyamların eline düşmekten. Bildiğim ve bilmediğim yerinde müdahaleleriyle beni kurtarıp durduğu için Yüce Kurtarıcıma olanca içtenliğimle şükretmediğimi söylersem, kendimi haksızca karalamış olurum; o olmasaydı merhametsiz ellere düşerdim kesinlikle.

Bu düşünceler geçtiğinde, bir süre bu sefil yaratıkların, yani vahşilerin doğası üstüne ve yüce Babamızın nasıl olup da kullarından herhangi birini böylesi insanlık dışı, kendi türünü yemek gibi vahşetten de aşağılık bir durumda bırakabildiğine kafa yordum. Fakat bu da o an için birtakım semeresiz kanaatlerle son bulurken, bu yaratıkların dünyanın hangi kısmında yaşadıkları, neden evlerinden o kadar uzaklaştıkları, ne tür sandalları olduğu ve kendime, işlerime çekidüzen verip de onların bana geldikleri gibi, benim de oralara gidip gidemeyeceğim geldi aklıma.

Oraya vardığımda ne yapacağımı, bu vahşilerin ellerine düşmem durumunda başıma nelerin geleceğini ya da bana saldırırlarsa ellerinden nasıl kaçacağımı düşünmek zahmetine katlanmamıştım pek; kıyıya nasıl ulaşacağımı, hiçbir kurtuluş umudu bulunmayan bir saldırıya uğramamayı nasıl becereceğimi, ellerine düşmesem bile karnımı nasıl doyuracağımı ya da denizde hangi yöne doğru seyredeceğimi de hiç düşünmemiştim; yani bu düşüncelerin hiçbirisi aklımın ucundan geçmemiş, tümüyle sandalımla

anakaraya nasıl geçeceğim sorununa yoğunlaşmıştım. Halihazırdaki koşullarımı kötünün de kötüsü olarak görüyor, daha da fenası kendimi ölümden başka bir tehlikenin içine atamayacağımı sanıyordum; anakara kıyılarına varırsam belki rahatlayacağımı ya da Afrika kıyılarında yaptığım gibi, üstünde yerleşim olmayan topraklara ulaşıncaya kadar kıyı boyunca ilerleyip, belki de orada rahatlayacağımı, belki sonunda beni alabilecek bir Hıristiyan gemisine rastlayacağımı, kötünün de kötüsüyle karşılaşırsam ölebileceğimi, ama o durumda da bütün bu sefaletin oracıkta sona ereceğini düşünüyordum. Lütfen bütün bunların huzursuz bir kafanın ve sabırsız bir ruh halinin ürünleri olduğunu, güvertesine çıktığım ve içtenlikle yolunu gözlediğim konuşacak, belki de bulunduğum yerin neresi olduğunu ve kurtuluşumun olası yollarını öğretebilecek birisini bulmaya ramak kalmışken, gemi enkazının üzerimde yarattığı uzun süreli sıkıntı ve hayal kırıklığıyla durumu daha da ümitsiz kıldığını göz ardı etmeyin. Bu düşüncelerle heyecanlanmış, Tanrı'ya sığınmışlığımın ve Tanrı'dan gelecek buyruğun bekleyişi içinde tüm soğukkanlılığımı yitirmiştim belli ki; zihnime böylesine şiddetle ve karşı konulması olanaksız, yakıcı bir arzuyla üşüşen düşüncelerimi anakaraya yolculuk planlarının dışında hiçbir şeye yoğunlaştıramaz durumdaydım.

Bu düşünceler beni iki saatten fazla kaygılandırıp kanımı kaynatınca ve ateşim çıkmışçasına nabzımı hızlandıran bir şiddetle heyecanlandırıp, zihnimi yalnızca bunun olağandışı coşkusuyla doldurunca, yorgunluktan tükenmiş gibi derin bir uykuya daldım. Düşümde de bunu gördüğüm aklınıza gelebilir, ama ne yolculuk, ne de yolculukla ilgili bir şey gördüm; bunun yerine düşümde, sabah her zamanki gibi kalemden çıkarken kıyıda iki kano ve karaya çıkan on bir vahşi gördüm; yanlarında öldürüp yemek için bir başka vahşiyi daha getiriyorlardı, ama birden öldürecekleri vahşi ellerinden kurtulup var gücüyle kaçmaya başlıyor ve koşup

saklanmak için barınağımın önündeki sık çalılıklara geliyordu; yalnız olduğunu, ötekilerin onu bu tarafta aramadığını anlayınca da ortaya çıkıyor ve gülümseyerek onu yüreklendiriyordum; bunun üzerine, kendisine yardım etmem için yakarırcasına önümde diz çöküyor, ona merdivenimi gösterip yukarı çıkmasını sağlıyor, onu mağarama götürüyordum ve sonra da benim hizmetkârım oluyordu. Bu adama sahip olur olmaz kendi kendime şöyle diyordum, "Bu adam bana kılavuzluk edip ne yapacağımı, karnımızı nerede doyuracağımızı, nerede yakalanıp yenilme tehlikesi olduğunu, nerelere gidilip nerelerden uzak durulacağını söyleyeceğinden, artık anakaraya gitmeyi kesinlikle göze alabilirim." Bu düşünceyle uyandım; düşümde kaçışıma ilişkin kurduğum planla öyle anlatılmaz bir sevince kapılmıştım ki kendime gelirken hissettiğim hayal kırıklığı ve bunun yalnızca bir düşten ibaret olduğu gerçeği de bir o kadar ölçüsüz oldu ve müthiş moralimi bozdu.

Ancak bunun üzerine şu kanaate vardım: Bir kaçış girişiminde bulunabilmemin tek yolu vahşilerden birini ve mümkünse de öldürüp yemek için buraya getirdikleri tutsaklarından birini ele geçirmeye uğraşmaktı. Ama bu düşünceleri gerçekleştirmenin yine de şöyle bir güçlüğü vardı: Bunu yapmanın bütün gruba saldırıp hepsini öldürmek dışında bir yolu yoktu ve bu da boşa gidebilecek, epeyce ümitsiz bir girişimdi; bir yandan da bunun haksızlığına vicdanım elvermiyor, kurtuluşum için bile olsa o kadar çok kan dökme düşüncesi yüreğimi titretiyordu. Daha önce değindiklerimle aynı oldukları için, bu eyleme karşı çıkmak için kendime saydığım nedenleri yinelememe gerek yok. Fakat bu insanların benim yaşamım açısından düşmanım sayılacakları ve ellerinden gelse beni yiyecekleri, bunun kendimi bu tür bir ölümden korumak ve bana fiilen saldırmaları durumunda meşru müdafaa sayılacağı gibi nedenlerim de bulunmakla birlikte –yani bunlar beni haklı

çıkartsa da– kurtuluşum adına insan kanı dökmek düşüncesi bana korkunç geliyordu ve bunu yaparsam uzun süre kendimi affedemezdim.

Bununla birlikte bütün bu nedenler şu ya da bu biçimde uzun süre zihnimde birbiriyle mücadele ettiklerinden, kendimle sürdürdüğüm yığınla gizli çekişmenin ve bu konudaki büyük tereddütlerin ardından en sonunda aklımdan hiç çıkmayan kurtuluş arzusu hepsine ağır bastı ve neye mal olursa olsun, olanağını bulursam bu vahşilerden birini elime geçirmeye karar verdim. Bu kararımı, bu işi nasıl yapacağımı planlamak izledi ve doğrusu karar verilmesi en güç olanı da buydu. Fakat bunu mümkün kılacak hiçbir yol bulamıyordum, bu yüzden ne zaman karaya çıktıklarını görmek için pusuya yatmaya ve kalanı da olayın akışına bırakmaya karar verdim; koşulların elverdiği önlemleri alıp gerisine de boş verecektim.

Bu kararlarla olabildiğince sık keşif yapmaya başladım ve doğrusunu isterseniz bu kadar sık keşfe çıkmaktan sıkılmaya başladım: Bir buçuk yıldan fazladır bekliyordum ve bu sürenin büyük bir kısmında hemen her gün adanın batı ucuyla güneybatı köşesine gidip kano var mı diye bakıyordum, ama hiçbirisi ortalarda gözükmedi. Bu son derece cesaret kırıcı bir durumdu ve bir süre önceki olaydaki gibi canımı sıkmaya başlamıştı, ama arzumu köreltti ğini söyleyemem: Süre uzadıkça hevesim de bir o kadar artıyordu; kısacası şimdi üstlerine gitmeye heveslendiğim için bu vahşileri görmekten ve onların beni görmesinden kaçınma kaygıma başlangıçtaki kadar çok dikkat etmiyordum. Ayrıca ele geçirebilirsem bir, hatta iki ya da üç vahşiyle aynı anda baş edebileceğimi hayal ediyor, onları tümüyle kendime köle yapmayı, onlara buyurduğum her işi yapmalarını sağlamayı ve bana herhangi bir anda herhangi bir zarar vermelerini önlemeyi kuruyordum. Kendimi bu eğlenceyle epey bir süre oyaladım, ama hâlâ bir şey olduğu

yoktu; uzunca bir zaman hiçbir vahşi yakınıma gelmediğinden hayallerimin ve planlarımın tümü boşa çıktı.

Bu fikirlerle oyalandığım (ve bunları uygulamaya koyacağım bir fırsat doğmadığı için uzun uzun kafa yorduğum her şeyin boşa gittiği) bir buçuk yıldan sonra bir sabah, adanın benim tarafımdaki kumsalına en az beş kanonun yanaştığını ve içlerindeki insanların hepsinin inip gözden kaybolduğunu görünce şaşırdım. Sayıları tüm planlarımı altüst etmişti, çünkü bir sandalda hep dört ya da altı kişinin, bazen de biraz daha fazlasının geldiğini bildiğimden, bu kadar çoğunu bir arada görünce bundan ne sonuç çıkartmam gerektiğini, ya da planlarımı tek başıma yirmi otuz adama saldıracak biçimde nasıl düzenleyeceğimi bilemiyordum; bu yüzden kafam karışık ve huzurum kaçmış halde bir şey yapamadan kalemde kaldım. Bununla birlikte bir saldırıya karşı daha önceki gibi pozisyon aldım ve herhangi bir durumda eyleme geçmeye hazır vaziyette beklemeye başladım. Uzunca bir süre bekleyip gürültü yapıp yapmadıklarını dinleyerek ve sonuçta epeyce sabırsızlanarak, tüfeklerimi merdivenimin dibine yerleştirdim ve her zamanki gibi iki aşamalı biçimde tepenin üstüne tırmandım; ayakta dikilirken başım tepenin üstünü aşmıyordu, yani beni herhangi bir biçimde fark edebilmeleri olanaksızdı. Buradan perspektif camımın yardımıyla otuz kişiden az olmadıklarını, ateş yaktıklarını ve pişirmek için et hazırladıklarını gözledim. Nasıl pişirdiklerini ya da bunun ne eti olduğunu bilmiyordum, ama hepsi de tam seçemediğim bir sürü barbarca figür ve hareketle kendi usullerince ateşin çevresinde dans ediyordu.

Ben onlara bakıp dururken perspektif camım sayesinde, iki sefilin yattıkları sandaldan sürüklenip çıkartıldıklarını ve boğazlanmak üzere getirildiklerinin farkına vardım. İçlerinden birinin, sanırım, gelenekleri olduğu üzere bir tokmak ya da tahta bir kılıç darbesiyle oracıkta düştüğünü

ve iki üç tanesinin de onu pişirmeye hazırlamak için kesip açmak üzere hemen işe koyulduklarını gördüm; bu sırada öteki kurban sırasını beklerken orada tek başına kalmıştı. Tam o dakikada bu zavallı sefil kendisini biraz serbest bulunca yaşama umuduna kapılıp onlardan uzaklaşmaya başladı ve kumların üstünde inanılmaz bir çeviklikle koşarak doğruca benden yana, yani kumsalın benim sığınağımın bulunduğu kısmına yöneldi.

Kabul etmeliyim ki bana doğru koştuğunu anlayınca ve özellikle de düşündüğüm biçimde olanca gücüyle koştuğunu görünce feci şekilde korkmuştum ve o anda düşümün bir kısmının gerçeğe dönüşmesini bekliyordum; belli ki yerli benim çitime saklanacaktı, ama öteki vahşilerin onu buraya dek kovalamayacakları ve burada kıstırmayacakları konusunda düşüme hiçbir biçimde güvenemezdim. Bununla birlikte olduğum yerde kaldım ve peşinde üç kişiden fazlası olmadığını keşfedince heyecanım yatışmaya başladı. Onun ötekilere epeyce fark atıp geride bıraktığını ve üstünlük sağladığını görünce daha da yüreklendim; böylece, eğer bir yarım saat daha dayanabilirse hepsinden kolayca kurtulabileceğini anladım.

Onlarla benim kalem arasında öykümün birinci kısmında gemiden getirdiğim yükleri karaya çıkartışımı anlatırken sıklıkla değindiğim ufak koy vardı ve mutlaka buradan yüzerek geçmesi gerektiğini, yoksa zavallı kaçağı orada ele geçireceklerini anladım. Vahşi oraya ulaştığında gelgitin yükselmiş olmasına karşın suya atlamakta tereddüt etmedi ve otuz kadar kulaç attıktan sonra diğer yandan karaya çıkıp artan bir güç ve çeviklikle koşmayı sürdürdü. Öteki üçü koya vardıklarında iki tanesinin yüzme bildiğini ama üçüncünün yüzemediği için öbür tarafta kalıp diğerlerine baktığını, kısa bir süre sonra da yavaşça geri döndüğünü fark ettim ki sonradan olacaklara bakınca kendisi için de en hayırlısı buydu.

Hâlâ yüzmekte olan diğer ikisinin ise önlerinden kaçan vahşiye göre iki kat fazla zaman harcadıklarını gözledim. Artık kendime bir hizmetkâr, belki de bir can yoldaşı ve yardımcı edinmenin zamanının geldiği ve bunun, bu zavallı yaratığın yaşamını kurtarmam için Tanrı'nın açık bir çağrısı olduğu düşüncesi bütün sıcaklığıyla, kaçınılmaz biçimde aklıma düştü. Olanca hızımla merdivenden indim, daha önce söylediğim gibi merdivenlerin dibinde duran iki tüfeğimi kaptım, yine aynı hızla yeniden tepeye çıkıp denize doğru koştum ve tepeden aşağı çok kestirme bir yol tutturup kovalayanlarla kovalananın tam ortasına indim; arkasına bakınca, baştan belki en az peşindekiler kadar benden de ürkmüş görünen kaçağa haykırıp geri gelmesi için elimle işaret ettim ve bu sırada da kovalayan iki kişiye yavaşça yaklaştım; ardından birdenbire bütün gücümle fırlayıp tüfeğimin dipçiğiyle birini yere yıktım. Ateş etmekten kaçındım, çünkü geri kalanların duymasını göze alamazdım; buna karşın o uzaklıktan kolayca duyulmazdı ve duman da görüş alanlarının dışında kalacağı için buna ne anlam vermeleri gerektiğini bilemezlerdi. Ben birini yere yıkınca onu izleyen de korkmuşçasına bir an durdu, ona doğru ilerledim ama yaklaşınca okla yayının olduğunu ve bana nişan aldığını fark ettim, ilk ateş eden ben olmalıydım; öyle de yaptım ve tek atışta onu öldürdüm. Kaçmakta olan zavallı vahşi durakladı, her iki düşmanının da düşüp öldüklerini anlamasına karşın tüfeğimin ateşi ve sesi karşısında öyle korkmuştu ki apışıp kaldı; hâlâ kaçmaya niyetliymiş gibi görünse de ne ileri gidebiliyor ne geri gelebiliyordu. Yeniden ona seslenip yakına gelmesi için kolayca anladığı işaretler yaptım. Biraz yaklaşıp yine durdu, sonra biraz daha geldi; tutsak alınmış da az sonra iki düşmanı gibi kendisi de öldürülecekmişçesine yaprak gibi titriyordu. Ona sevecenlikle bakıp gülümseyerek bana gelmesi için yeniden işaret ettim ve aklıma gelen her türlü yüreklendirici harekette bulundum; her on yirmi adımda bir diz çökerek yaklaştıkça yaklaştı; sonunda yakınıma geldi, yeniden diz

çökerek toprağı öptü, kafasını yere koyup ayağımı yakaladı ve başının üstüne koydu. Belli ki bu hareketiyle sonsuza dek kölem olacağına ant içiyordu. Onu ayağa kaldırıp sırtını sıvazladım ve elimden geldiğince korkusunu hafiflettim. Fakat yapılacak başka işler vardı, çünkü dipçikle vurup devirdiğim vahşinin ölmediğini, darbenin etkisiyle kendinden geçtiğini ve yeniden kendine gelmeye başladığını fark etmiştim; bu yüzden ona işaret ederek vahşinin ölmediğini gösterdim; bunun üzerine bana birkaç söz söyledi ve hiçbirini anlamasam da bunları duymak hoşuma gitti, çünkü kendi sesimden başka, yirmi beş yılı aşkın bir zamandır duyduğum ilk insan sesiydi bu. Ancak şimdi bunu düşünecek zaman yoktu; yerde yatan vahşi doğrulup oturacak kadar kendine gelmişti, benim vahşinin de korkmaya başladığını fark edince vuracakmışım gibi öteki tüfeğimi adamın üstüne doğrulttum; bunun üzerine şimdi kendisine verdiğim adla benim vahşi, yan tarafımda kemerimin ucunda kınsız sallanan kılıcımı kendisine vermem için bir harekette bulundu, ben de verdim. Kılıcı eline alır almaz düşmanına doğru koştu ve bir vuruşta kellesini öyle bir uçurdu ki Almanya'daki hiçbir cellat daha hızlısını ya da daha iyisini yapamazdı. Ömründe daha önce kendi tahta kılıçları dışında hiçbir kılıç görmediğine haklı olarak inandığım birisi için bunu pek tuhaf karşıladım; bununla birlikte sonradan öğrendiğime göre, kendi kılıçlarını öyle keskinleştirip öyle ağırlaştırıyorlardı ki bunlarla bile kelle ve kolları tek vuruşta uçurabiliyorlardı. İşini bitirdiğinde zafer kazanmışçasına gülerek bana doğru gelip kılıcı geri getirdi ve anlayamadığım bir yığın jestle kılıcı öldürdüğü vahşinin kellesiyle birlikte önüme koydu.

Ama onu en çok meraklandıran öteki yerliyi nasıl öldürdüğümdü; bu yüzden onu göstererek işaretlerle yanına gitmesine izin vermemi istedi ve ben de becerebildiğim kadar gitmesini işaret ettim. Yanına vardığında, şaşırmış gibi bakakaldı, önce bir yanına sonra öteki yanına çevirip

göğsüne saplandığı belli olan ve orada bir delik açan kurşunun açtığı yaraya baktı, fazla bir kan akmamıştı ama iç kanama geçirdiği için hemen ölmüştü. Yayını ve oklarını alarak geri geldi; ben de gitmek üzere geri döndüm ve ona, arkadan ötekilerin de gelebileceklerini ima ederek beni izlemesini işaret ettim.

Bunun üzerine, eğer peşine düştülerse ötekiler tarafından görülmesinler diye o iki vahşiyi kuma gömmesi gerektiği konusunda işaretler yaptı ve ben de kendisine işaretle izin verdim. İşe koyuldu ve bir anda kumda elleriyle birincisinin sığacağı büyüklükte bir çukur kazdı ve ardından onu sürükleyip üstünü kumla örttü, diğeri için de aynısını yaptı; ikisini birden gömmesi ancak bir çeyrek saat sürdü sanırım. Ardından ona seslenerek onu kaleme değil, epeyce uzağa, adanın öteki yanındaki mağarama götürdüm; böylece düşümün, çitime sığınmaya geldiği biçimdeki o kısmının gerçekleşmesine izin vermedim.

Burada yemesi için ekmekle bir salkım üzüm ve biraz su verdim, koşmaktan dolayı susuzluktan kırılmıştı; biraz kendisine geldiğinde bazen kendim uyumak için kullandığım, pirinç saplarının üstüne bir battaniye serili köşeyi göstererek gidip uzanması için işaret ettim; böylece zavallıcık uzandı ve uykuya daldı.

Sağlam yapılı, alımlı, yakışıklı, uzun boylu bir delikanlıydı; kol ve bacak kasları pek iri olmasa da güçlüydü; tahminime göre yirmi altı yaşında filandı. Yüz ifadesi pek güzeldi; vahşi ya da sert görünmeyen ama epey erkeksi bir ifade. Özellikle de gülümsediğinde yüzü bir Avrupalı tatlılığına ve yumuşaklığına bürünüyordu. Saçı uzun ve karaydı, ancak koyun gibi kıvırcık değildi; alnı epeyce yüksek ve genişti, gözlerinde de büyük bir canlılık ve parlak bir keskinlik vardı. Derisinin rengi tümüyle siyah değildi ama epeyce esmerdi; ancak Brezilyalıların, Virginialıların ve öteki Amerikan Kızılderililerininki gibi çirkin, sarı ve tiksindirici esmerlikte

değil, betimlemesi pek kolay olmasa da insanın gözüne pek makul gelen parlak bir tür zeytinimsi renkteydi. Yüzü yuvarlak ve dolgundu; burnu ufaktı, ama zencilerinki gibi basık değildi; oldukça güzel bir ağzı, kusursuz dizilmiş, fildişi beyazlığında dişleri vardı. Yarım saat kadar uyumaktan çok kestirdikten sonra uyandı ve mağaradan çıkıp yanıma geldi; o sırada bitişikteki ağılda keçilerimi sağıyordum; beni seçer seçmez koşarak yanıma geldi, bana şükran duyduğunu göstermek için bir sürü acayip jest yaparak kendini bir kez daha yere attı. En sonunda başını önceki gibi yere ayağımın yanına uzatıp, ayağımı da başının üstüne koydu ve yaşadığı sürece hizmetimde olacağını anlatmak için akla gelebilecek her türlü boyun eğme, kulluk ve teslim hareketini yineledi. Pek çoğunu anladım ve kendisinden çok hoşnut kaldığımı anlattım. Kısa bir zaman içinde onunla konuşmaya ve ona benimle konuşmasını öğretmeye başladım; ilk olarak da adını onu kurtardığım gün olan Cuma koyduğumu bildirdim; onu günün anısına böyle çağıracaktım. Aynı biçimde ona Efendi demesini öğrettim ve bunun da benim adım olacağını belirttim. Yine evet ve hayır demesini ve bunların anlamlarını da öğrettim. Ona toprak bir kabın içinde biraz süt verdim ve ekmeğimi bandırarak sütü nasıl içtiğimi gösterip, aynısını yapması için ona bir parça ekmek verdim; çarçabuk alıştı ve işaretlerle çok beğendiğini anlattı.

Bütün gece onu orada tuttum, ama gün ışır ışımaz benimle gelmesi için başımla işaret ettim ve kendisine birkaç giysi vereceğimi anlattım; tümüyle çıplak olduğundan bunu öğrendiğinde çok sevinmiş göründü. İki adamı gömdüğü yerden geçerken tam yerlerini işaret etti ve onları yeniden bulabilmek için bıraktığı izleri göstererek onları kazıp çıkartarak yememizi anlatan işaretler yaptı. Bunun üzerine, tiksintimi ifade edip düşüncesiyle bile kusacakmış gibi yaparak kızgınlığımı gösterdim ve oradan uzaklaşması için elimle işaret ettim; katıksız bir boyun eğişle o da böyle

yaptı. Ardından onu, düşmanlarının gidip gitmediğini görmesi için tepenin üstüne çıkarttım ve perspektif camımla bulundukları yere baktım ama ne onlardan ne de kanolarından bir iz vardı; gittikleri ve iki yoldaşlarını, arama zahmetine bile girişmeden, geride bıraktıkları besbelliydi.

Ancak ben bu keşfimle yetinmedim; artık daha fazla yüreklenmiş ve meraklanmış halde, kılıcımı eline verip büyük bir beceriyle kullandığını fark ettiğim yayla okları da sırtına astırdım; tüfeklerden birini de benim için taşısın diye ona verip ikisini kendim alarak adamım Cuma'yı da yanıma katıp bu yaratıkların bulunduğu yere doğru yürüyüşe geçtik, çünkü onlar hakkında daha fazla bilgi edinmeye niyetlenmiştim. Oraya vardığımızda manzaranın dehşetiyle damarlarımdaki kanım dondu, yüreğim daraldı; Cuma'nın hiç umurunda olmasa da sonuçta bu iğrenç bir görüntüydü, en azından benim için öyleydi. Yerler insan kemikleriyle doluydu, toprak kana bulanmış, yarısı yenmiş, ezik ve kavrulmuş koca et parçaları oraya buraya saçılmıştı; kısacası düşmanları üzerinde kazandıkları zaferin ardından kendilerine çektikleri keyifli ziyafetin bütün izleri seçiliyordu. Üç kafatası, beş el, üç dört bacak ve ayak kemiğiyle insan vücuduna ait bolca başka parçalar gördüm; Cuma bana işaretlerle kendilerine ziyafet çekmek için dört tutsak getirdiklerini, üçünü yediklerini, onun da dördüncü tutsak olduğunu, onlarla, kendisinin de uyruklarından birisi olduğu anlaşılan müstakbel kralın adamları arasında büyük bir çarpışma gerçekleştiğini ve buraya gelen sefillerin yaptığı gibi, ele geçirilenleri çeşitli yerlere götürdükleri çok sayıda tutsak aldıklarını anlattı.

Cuma'ya, bütün kafataslarını, kemikleri, etleri ve geri kalan ne varsa toplatıp üst üste yığdırarak büyük bir ateş yaktırdım ve hepsini küle çevirttim. Cuma'nın etleri görünce ağzının sulandığını ve doğasında hâlâ yamyamlık barındırdığını fark ettim, ama düşüncesinin, en azından

görüntüsünün bile beni tiksindirdiğini gördüğü için bunu açığa vurmayı göze alamadı, çünkü bazı yollarla böyle bir şeye kalkışırsa onu öldüreceğimi ifade etmiştim.

Bu işi bitirdiğinde kalemize geri döndük ve orada adamım Cuma için işe koyuldum; ilk olarak ona daha önce enkazda zavallı topçunun sandığında bulduğumdan söz ettiğim keten külotlardan birini verdim, ufak tefek değişikliklerle üstüne tam uydu; ardından ona becerebildiğim kadarıyla (artık bayağı iyi bir terzi olmuştum) keçi derisinden bir yelek diktim ve yaban tavşanı derisinden yaptığım, pek işe yarar, şık bir başlık verdim; böylece o an için gayet iyi biçimde giyinmiş oldu ve neredeyse efendisi kadar iyi giyimli olduğunu görmek son derece hoşuna gitti. Gerçi başlangıçta bu kılık ona biraz tuhaf gelmişti: Don giymeye hiç alışık değildi, ceketinin kolları da omuzlarına ve koltuk altlarına sürtünüp yara etti, ama canını acıtan yerleri biraz bollaştırınca ve o da kendini azıcık alıştırınca üstünde oldukça iyi durdular.

Ertesi gün onunla barınağa döndüğümüzde onu nerede yatıracağımı düşünmeye başladım ve iki çitimin arasında, ilkinin dışında, ikincisinin içinde kalacak, onu rahat ettirip benim de içimi ferah tutmamı sağlayacak biçimde ona küçük bir çadır yaptım. Mağarama dışarıdan bir kapı ya da giriş gibi bir şey bulunduğundan buraya düzgün bir kapı kasası yapıp buna bir de kapı takarak geçide, girişin biraz iç kısmına yerleştirdim ve kapıyı içeriden açılacak biçimde ayarlayarak merdivenleri de içeri aldım; böylece kapıyı geceleri kapalı tutabileceğim için Cuma beni uyandırmaya yetecek kadar gürültü çıkarmadan gece içeri girip üstüme çullanamazdı, çünkü ilk duvarımın üstünde artık bütün çadırımı kaplayan ve tepenin kenarına yaslanmış uzun sırıklardan oluşan bir çatı vardı ki üstünde tiriz yerine küçük sopalar yer alıyordu; bunların üstü de kaya gibi sağlam pirinç anızlarıyla kaplıydı ve merdiven yardımıyla girip çıkmayı sağlayan oyuk ya da

yere dışarıdan girilmeye kalkışıldığında açılmak yerine düşüp büyük bir gürültü çıkaracak bir tür gizli kapı yerleştirmiştim; silahlara gelince, geceleri hepsini yanıma alıyordum.

Fakat hiç kimse bana Cuma'dan daha sadık, sevgi dolu ve içten hizmet etmeyeceğinden bu önlemlerin hiçbirine ihtiyacım yoktu; hırslanmadan, surat asmadan, ya da içten pazarlıklı davranmadan bana mükemmel biçimde itaat edip işine bakıyordu. Bütün ilgisi bir çocuğun babasına duyacağı türden bana yönelikti ve diyebilirim ki her ne olursa olsun kendi yaşamını benimki için feda etmeye hazırdı; bu konuda kuşkuya hiç yer bırakmayacak epey kanıt göstermişti ve bir süre sonra kendimi ondan korumam için hiçbir önlem gerekmediğine ikna oldum.

Bu durum beni sıklıkla, yarattıklarının tümüne aynı güçleri, aynı sağduyuyu, aynı sevgiyi, aynı iyilik ve boyun eğme duygusunu, aynı tutkuları ve yanlışa karşı çıkma dürtüsünü, aynı şükran, içtenlik, bağlılık anlayışını ve bize verdiği iyilik yapma ve iyiliğin değerini bilme yeteneğini bağışlamak Tanrı'nın kendi takdirinde ve kendi elinde olmasına karşın, yine de yarattıklarının birçoğunun ruhlarının uyum içinde bulunduğu yetenek ve güçlerini en iyi biçimde kullanmalarını engellediğini, oysa bu insanlara bu niteliklerini gösterme fırsatı ihsan ettiğinde bunları amacına uygun ve doğru biçimde kullanmaya hazır olduklarını, hatta bizden de hazır olduklarını düşünmeye itip şaşırtıyordu. Bazen de ilahi öğretinin ışığıyla aydınlanmış güçlere, Kutsal Ruh'a ve anlayışımıza eklediği Tanrı Kelam'ının bilgisine sahip olsak bile bize sunulan fırsatları nasıl da kötüye kullandığımızı düşünüp hüzünleniyordum; ayrıca, şu zavallı vahşiye bakarak söylersem, kurtarıcı bilgisini bunu bizden daha iyi kullanabilecek milyonlarca kişiden esirgemek neden Tanrı'yı memnun ediyordu?

Buradan da bazen çok ileri gidiyor ve ışığı bazılarından saklayıp bazılarına göstererek, ama yine de herkesten aynı ödevleri yerine getirmelerini beklemesinin eşyanın doğasına aykırı, keyfi bir adalet olduğunu düşünerek Tanrı'nın egemenlik alanının sınırlarını zorluyordum. Fakat bunları kafamdan kovup düşüncelerimi şu kanaatle frenliyordum: Birincisi, bu insanların hangi ışık ve yasayla mahkûm edildiklerini bilemeyiz, ama Tanrı doğası gereği sonsuz bir kutsallığa sahiptir ve adildir; bu yaratıkların, nedenini bilmediğimiz, Tanrı'dan mahrum kalma yazgıları yüzünden, Kutsal Kitap'ta yazıldığı gibi kendi bilinç ve vicdanlarıyla kavrayabilecekleri o ışığa karşı günah işlemeleri gerekmez; ikincisi de, hepimiz çömlekçinin elindeki çamur parçasıyken, çömleklerden hiçbiri kalkıp da, "Beni niye böyle yarattın?" diyemez.

İyisi mi yine can yoldaşıma döneyim. Ondan çok hoşnuttum, onu faydalı, hünerli ve yardımcı kılmaya yarayacak ne varsa ona öğretmeyi kendime iş edindim; özellikle de konuşmayı ve ben konuştuğumda da anlamayı öğrettim, o da gelmiş geçmiş en yetenekli öğrenci oldu. Özellikle de öyle keyifli, öyle gayretliydi ve beni anlayabildiği ya da bana bir şey anlatabildiği zaman öyle hoşnut kalıyordu ki onunla konuşmak benim için büyük bir zevke dönüşmüştü. Artık yaşamım öyle kolaylaşmaya başlamıştı ki kendi kendime, öteki vahşiler karşısında güvenliğimi sürdürebilirsem yaşadığım yerden hiç ayrılmasam da umursamam demeye başlamıştım.

On Beşinci Bölüm

Cuma'nın Eğitimi

Kaleme döndükten iki üç gün sonra Cuma'yı iğrenç beslenme alışkanlığından ve bir yamyamın iştahından vazgeçirmek için ona başka etler tattırmam gerektiğini düşündüm; bu yüzden bir sabah onu yanımda ormana götürdüm. Aslında kendi sürümden bir oğlak vurup eve getirmek ve hazırlamak niyetindeydim ama yolda giderken bir dişi keçinin, yanında iki oğlakla gölgede yattığını gördüm. Cuma'yı tuttum. "Dur," dedim, "Ses çıkarma." Kımıldamaması için işaretler yaptım; hemen tüfeğimi doğrultup ateş ettim ve oğlakların birini vurdum. Onun düşmanı olan vahşiyi öldürdüğümü belli bir mesafeden görmüş, ama bunun nasıl gerçekleştiğini anlayamamış olan zavallıcık hissedilir biçimde şaşırıp titreyerek öyle sarsıldı ve öyle bir hayretle bakakaldı ki yere yığılacağını sandım. Ateş ettiğim oğlağı görmemiş ya da onu öldürdüğümü kavrayamamış; ceketini yırtarak yaralanıp yaralanmadığına bakmış ve anladığım kadarıyla onu öldüreceğimi sanmıştı. Çünkü gelip önümde diz çöktü ve dizlerime sarılarak anlamadığım bir yığın laf etti, ama bunun kendisini öldürmemem için yalvarma anlamına geldiğini anlayabiliyordum.

Onu kendisine zarar vermeyeceğime ikna etmenin bir yolunu kısa sürede buldum ve elinden tutup kaldırarak ona gülümsedim; sonra öldürdüğüm oğlağı göstererek koşup getirmesini işaret ettim ki o da öyle yaptı, hayvanın nasıl öldüğünü anlamak için bakarken ben de tüfeğimi yeniden doldurdum. Çok geçmeden bir ağacın tepesinde, bir atımlık uzaklığa konmuş şahin gibi büyük bir kuş gördüm ve Cuma'nın ne yapacağımı azıcık anlaması için yeniden yanıma çağırdım ve benim şahin sandığım, sonradan

papağan olduğu anlaşılan kuşu, tüfeğimi ve papağanın altındaki yeri göstererek onu yere düşüreceğimi, kuşa ateş edip onu öldüreceğimi anlamasını sağladım; ateş ettim ve ona da bakmasını buyurdum, papağanın düştüğünü gördü. Kendisine söylediğim onca şeye karşın, yine korkmuş gibi kalakaldı, daha da çok şaşırdığını anlamıştım; tüfeğin içine herhangi bir şey koyduğumu görmediğinden o şeyin içinde, ister yakında isterse uzakta olsun, ister insan, ister hayvan, isterse de kuş olsun herhangi bir şeyi öldürebilecek bir tür ölüm ve yok etme kaynağı bulunduğunu sanmıştı. Bunun onda yarattığı şaşkınlık uzun süre üzerinden atamadığı kadar büyüktü, ona izin verseydim bana ve tüfeğime tapardı sanırım. Tüfeğe gelince, üstünden birkaç gün geçinceye dek ona elini süremedi, ama yalnız başına kaldığında sanki kendisine yanıt veriyormuşçasına onunla konuşup durdu; sonradan öğrendiğime göre, ondan kendisini öldürmemesini diliyormuş.

Neyse, şaşkınlığını biraz yenince koşup vurduğum kuşu getirmesini işaret ettim; o da öyle yaptı ama bir süre orada oyalandı, çünkü tümüyle ölmemiş olan papağan düştüğü yerden epeyce öteye uçmuştu; yine de onu buldu, eline aldı ve bana getirdi. Tüfek hakkındaki bilgisizliğini daha önce kavradığımdan Cuma'nın yokluğunu fırsat bilip belki yine nişan almam gerekebilir diye tüfeği yeniden doldurdum ve beni bu işi yaparken görmesine izin vermedim, ama o sırada vuracak başka bir şey çıkmadı karşıma. Böylece oğlağı eve getirdim, akşam derisini yüzdüm, elimden geldiğince parçaladım ve amacıma uygun bir tencere seçip etin bir kısmını kaynatarak oldukça güzel bir et suyu pişirdim. Ben bir kısmını yemeye başlayıp adamıma da biraz verdim; bundan da çok mutlu oldu ve et suyunu sevdiği anlaşıldı, ama ona en acayip geleni benim bunu tuzladığımı görmesiydi. Tuzun yenilecek bir şey olmadığını anlatan bir işaret yaptı ve kendi ağzına azıcık tuz koyduğunda midesi bulanmış gibi tükürüp ağzından püskürttü ve ardından

ağzını suyla çalkaladı; öte yandan ben de ağzıma tuzlamadan bir parça et aldım ve onun tuza yaptığı gibi ben de tuzsuz eti tükürüp çıkartacakmışım gibi yaptım, ama işe yaramadı: Ne etin ne de et suyunun yanında tuza gerek duydu; en azından uzunca bir süre, sonraları azıcık koymaya başladı.

Bu şekilde haşlanmış et ve et suyuyla karnını doyurduktan sonra ertesi gün de oğlağın bir parçasını kızartıp ona ziyafet çekmeye karar verdim; bunu İngiltere'de pek çok kişiden gördüğüm gibi ateşin önünde bir sicime asarak yaptım; her iki yana birer sırık dikip birini de bunların üstüne yerleştirerek sicimi üstteki sırığa bağlayınca et sürekli dönmeye başladı. Cuma buna hayran kaldı, sıra eti yemeye gelince bunu ne kadar beğendiğini anlatmak üzere çeşitli yollara başvurdu ve sonunda bana dili döndüğünce artık bir daha hiç insan eti yemeyeceğini söyledi ki bunu duymak çok hoşuma gitti.

Ertesi gün onu, daha önce anlattığım yöntemle biraz tahıl dövmesi ve elemesi için işe koştum ve kısa sürede bunu benim kadar iyi yapmayı kavradı, özellikle de bunun neye yaradığını, yani ekmek yapımında kullanıldığını anladığı zaman, çünkü bu işin peşinden hamuru nasıl yoğurup ekmek pişirdiğimi gösterdim ve kısa bir zaman içinde Cuma bütün işi benim kadar iyi yapacak hale geldi.

Artık beslenecek bir yerine iki boğaz bulunduğuna göre hasat için daha fazla yer ekmem gerektiğini düşünmeye başlamıştım; bu yüzden de büyük bir parça arazi belirleyip aynı önceki gibi burayı çevirmeye başladım. Cuma bu işte de yalnızca gönüllü olmakla kalmayıp, çok da sıkı çalıştı ve işi neşeyle yürüttü. Ona bunun ne işe yarayacağını anlattım, bu işi daha çok ekmek yapmamızı sağlayacak tahıl elde etmek için yapıyorduk; artık o da benimle olduğuna göre ikimize de yetecek kadar tahılımız olmalıydı. Bu kısmına gelince daha bir duyarlılık gösterdi ve ona kendimden daha çok emek

harcadığımı, ne yapacağını söylersem benim için daha sıkı çalışacağını belirtti.

O yıl, orada geçirdiklerimin en keyiflisiydi. Cuma oldukça iyi konuşmaya ve adını söylediğim hemen her şeyi ve gitmesini istediğim her yeri anlamaya başlamıştı ve benimle de epeyce konuşuyordu; kısacası artık dilimi, daha önce pek de fırsat bulamadığım biçimde kullanmaya başlamıştım. Onunla konuşma keyfinin yanı sıra, çocuğun kendisinden de fevkalade zevk alıyordum; yalın, yapmacıksız doğası günden güne daha çok dikkatimi çekiyordu ve bu yaratığı gerçekten sevmeye başlamıştım; ona gelince, beni ömrü boyunca sevip sevebileceği herhangi bir şeyden çok daha fazla sevdiğine inanıyorum.

Bir keresinde, yurduna dönme niyeti olup olmadığını anlamak için onu sınamaya karar vermiştim; ona İngilizceyi hemen her soruma karşılık verebileceği kadar iyi öğrettiğimden halkının çarpışmalarda hiç zafer kazanıp kazanmadığını sordum. Bu soru üzerine gülümseyip şöyle dedi, "Evet, evet, biz her zaman daha iyi savaşmak;" kendilerinin savaşta her zaman daha iyi olduklarını söylemek istiyordu ve böylece aramızda aşağıdaki konuşma geçti:

Efendi – Her zaman en iyi siz savaşıyorsanız nasıl oldu da tutsak düştün Cuma?

Cuma – Benim halk hepsini yenmek.

Efendi – Nasıl yenmek? Senin halkın onları yendiyse sen niye ellerine düştün?

Cuma – Onlar benim halktan daha kalabalık, benim olduğum yerde; bir, iki, üç kişiyi ve beni almak; benim halk onları yenmek başka yerde, ben orada yok; orada benim halk bir, iki, bin kişi almak.

Efendi – Peki o zaman senin taraf niye düşmanların elinden kurtarmadı seni?

Cuma – Onlar bir, iki, üç kişiyi ve beni kanoyla kaçırmak. O zaman yok benim halkımda kano.

Efendi – Pekâlâ Cuma, senin halkın tutsak aldığı kişileri ne yapıyor? Bunların yaptığı gibi, onlar da tutsakları bir yerlere götürüp yiyorlar mı?

Cuma – Evet, benim halkım da yemek insan; hepsini yemek.

Efendi – Onları nereye götürüyorlar?

Cuma – Başka yere gitmek, neresi düşünürlerse.

Efendi – Buraya da geliyorlar mı?

Cuma – Evet, evet, buraya da gelmek; başka yere gelmek.

Efendi – Onlarla hiç buraya gelmiş miydin?

Cuma – Evet, şuradaydım (Adanın kendi tarafları olduğu anlaşılan kuzeybatısını gösteriyor).

Buradan anladım ki adamım Cuma da önceleri, kendisinin de getirildiği gibi, insan yeme amacıyla adanın uzak tarafında kıyıya çıkan vahşilerin arasındaymış. Bir süre sonra onu daha önce sözünü ettiğim gibi, benim de bulunduğum o tarafa götürecek cesareti topladığımda yeri hemen tanıdı ve bir keresinde yirmi erkek, iki kadın ve bir çocuğu yediklerinde kendisinin de orada olduğunu anlattı bana. İngilizce olarak yirmi diyemiyordu, fakat yere yirmi taş dizip bana göstererek o kadar olduklarını söylüyordu.

Bunları anlattım, çünkü sonraki olayları açıklıyor. Aramızda geçen bu konuşmanın ardından ona bizim adadan karşı kıyının uzaklığını ve kanoların sık kaybolup kaybolmadıklarını sordum. Bana hiçbir tehlike olmadığını,

hiçbir kanonun kaybolmadığını söyledi, açık denizde biraz ilerleyince sabah bir yöne, öğleden sonra da ters yöne olmak üzere daima bir akıntı ve rüzgâr olduğunu anlattı. Bunun da birisi içeri, diğeri dışarı doğru iki gelgit akıntısından başka bir şey olmadığını anladım. Sonraları farkına vardım ki bu akıntılar heybetli Oroonooko Irmağının alçalıp yükselmelerinden ileri geliyordu ve yine sonradan anladığıma göre bu, bizim adamızın ağzında ya da körfezinde yer aldığı ırmaktı; batı ile kuzeybatıda bulunduğunu kavradığım o kara parçası da ırmağın ağzının kuzey ucunda uzanan büyük Trinidad Adasıydı. Cuma'ya adanın sakinleri, denizi, kıyıları ve yakınlarında bulunan halklar hakkında binlerce soru sordum; o da akla gelebilecek en büyük açık sözlülükle bütün bildiklerini anlattı. Kendi ırkına benzer birkaç ulusun adlarını sordum, ama Karibler dışında bir isim öğrenemedim ki bunların da haritalarımızda Oroonooko Irmağı'nın ağzından Gine'ye oradan da Saint Martha'ya uzanan yerde yaşayan Karayipliler olduklarını kolayca anladım. Bana ayın epeyce ilerisinde, yani ayın battığı yerin ötesinde ki onun ülkesinin batısı olmalıydı, daha önce değindiğim uzun favorilerimi göstererek benim gibi beyaz sakallı adamların yaşadığını ve pek çok adam öldürdüklerini anlattı; bütün bunlardan çıkarttığım, Amerika'daki zalimlikleri bütün kıtaya yayılmış, babadan oğla bütün uluslarca anımsanan İspanyolları kastettiğiydi.

Bu adadan ayrılıp o beyaz adamların arasına nasıl gidebileceğimi bilip bilmediğini sorguladım. Bana, "Evet, evet, iki kanoyla gidebilirsin" dedi. En az iki kano kadar büyük bir sandalı kastettiğini zorla keşfedinceye dek ne demek istediğini anlayamadığım gibi, iki kanoyla anlatmaya çalıştığı şeyi tarif de ettiremedim.

Cuma'nın konuşmasının bu kısmından bayağı hoşlanmaya başlamıştım; o andan başlayarak şu ya da bu zaman buradan kaçmanın bir yolunu bulabileceğime ve bu zavallı

vahşinin de bana bir biçimde yardım edebileceğine yönelik birtakım umutlara kapılmıştım.

Cuma'nın benimle birlikte olduğu, konuşmaya ve beni anlamaya başladığı o uzun süre boyunca kafasına dinsel bilgi temelleri atmaktan da geri durmuyordum; özellikle de bir keresinde onu kimin yarattığını sordum. Zavallıcık beni pek anlayamadığından babasını sorduğumu sandı, ama meseleyi başka bir yönden ele alarak ona denizi, üstünde yürüdüğümüz zemini, tepeleri ve ormanları kimin yarattığını sordum. Bana, "O Benamuckee'dir, hepimizden uzun yaşar," dedi. Bu büyük adamın çok yaşlı olması dışında pek bir şeyini tarif edemedi, "Denizden ya da karadan, aydan ya da yıldızlardan daha yaşlı." Ben de ona, bu yaşlı kişi her şeyi yarattıysa o zaman niye her şeyin ona tapınmadığını sordum. Son derece ciddi görünüyordu ve katıksız bir masumiyetle şöyle dedi, "Her şey ona 'O' der." Ona ülkesinde insanların ölünce nereye gittiklerini sordum. "Evet, hepsi Benamuckee'ye gider," dedi. İnsan yiyenler de mi oraya gidiyor diye sordum. "Evet," dedi.

Bunun üzerine ona gerçek Tanrı bilgisini öğretmeye koyuldum; gökyüzünü göstererek, her şeyi yaratanın orada yaşadığını; dünyayı, onu yarattığı aynı güç ve hükümle yönettiğini; her şeye kadir olduğunu, bizim için her şeyi yapabildiğini, bize her şeyi verebildiğini, bizden her şeyi geri alabildiğini anlattım ve böylece aşama aşama gözlerini açtım. Büyük bir dikkatle dinledi ve İsa Mesih'in bizi kurtarmak için gönderildiği inancını, Tanrı'ya dua ediş biçimimizi ve gökyüzünde bile olsa onun bizi işitebildiği fikrini hoşnutlukla karşıladı. Bir gün bana güneşin bile ötesinde yaşadığı halde bizi duyabiliyorsa bizim Tanrı'mızın, daha yakında olduğu halde onları duyamadığı için kendisiyle konuşmaları gerektiğinde yaşadığı büyük dağlara çıkmak zorunda kaldıkları kendi Benamuckee'lerinden daha büyük olması gerektiğini söyledi. Onunla konuşmak için hiç

oraya gidip gitmediğini sordum ona. "Hayır, hiç genç adam gitmemek. Hep yaşlılar gitmek," dedi. Bana açıkladığına göre din adamları sayılabilecek yaşlılarını Oowocakee diye adlandırıyorlardı ve bunlar 'O' söylemeye gidiyorlar (dua etmeyi bu biçimde anlatıyordu) ve sonra geri gelip Benamuckee'nin ne dediğini aktarıyorlardı. Buradan çıkarttığıma göre, dünyadaki en cahil putperestler arasında bile papazlık zanaatı bulunuyordu ve halkın din adamlarına saygısını korumak için dini gizemli hale getirme politikası yalnızca Romalılarda değil, dünyanın tüm dinlerinde, hatta en zalim ve barbar vahşilerde bile vardı.

Kendimi adamım Cuma'nın zihnini bu hilebazlığa karşı açmaya verdim ve ona, yaşlılarının dağlara gidip Benamuckee'ye dua edermiş gibi yapmalarının bir aldatmaca, oradan Tanrı'nın sözleriyle dönmelerinin de bir o kadar göz boyama olduğunu; herhangi bir yanıt aldılar ya da orada birisiyle konuştuysalar bile bunun bir kötü ruh olması gerektiğini anlattım ve ardından da ona şeytan, kökeni, Tanrı'ya isyan edişi, insana düşmanlığı, bunun nedeni, oralarda Tanrı'nın yerine, Tanrı olarak kendisine tapılması için dünyanın karanlık bölgelerine yerleştiğini; insanoğlunun mahvına yol açmak amacıyla onun gözünü boyamaya yarayan çeşitli manevralarını; tutkularımıza ve zaaflarımıza gizlice sızıp bizi kendi kendimizin baştan çıkarıcısı kılmak ve kendi seçimimizle kendi mahvımıza yol açmamız için kurduğu tuzağı niyetimize nasıl uydurduğuna ilişkin sıkı bir söylev çektim.

Beynine şeytan hakkında doğru fikirleri kazımanın Tanrı kavramını yerleştirmekten daha zor olduğunun farkına vardım. Doğa bütün savlarımı, hatta bir İlk Neden'in, son sözü söyleyen, yöneten bir Güç'ün, gizli bir takdiri ilahinin varlığını kanıtlamakta ve yaratıcımıza saygımızı eşit ve adil bir biçimde göstermemiz gerektiğini göstermekte bana yardımcı olmuştu. Fakat bir şeytan kavramının, kökeninin,

varlığının ve doğasının ve hepsinden de öte kötülük etmek ve bizi de böyle davranmaya itmek eğiliminin bu türden bir kanıtı yok gibiydi ve zavallıcık, son derece doğal ve masum bir soruyla beni bir kez daha öyle bir şaşırttı ki ne diyeceğimi bilemedim. Ona epeyce, Tanrı'nın gücünden, kadiri mutlak oluşundan, günahı sevememesinden, günaha girenleri yakıp kül eden bir ateş olduğundan; bizi yarattığı gibi dünyayı ve bizi bir anda yok edebileceğinden söz etmiştim ve o da bütün bunları büyük bir ciddiyetle dinlemişti.

Daha sonra da ona şeytanın insanların yüreklerine Tanrı'ya karşı nasıl düşmanlık ekmeye uğraştığını, Tanrı'nın çizdiği güzel kaderi boşa çıkartmak ve İsa'nın yeryüzündeki krallığını yerle bir etmek için bütün fesatlığını ve yeteneğini nasıl kullandığını ve bunun gibi şeyleri anlatıyordum. "Peki," dedi Cuma, "Diyorsun ki Tanrı çok güçlü, çok büyük; şeytandan daha güçlü, daha kudretli değil mi?" "Evet, evet," dedim, "Cuma, Tanrı şeytandan daha güçlüdür; Tanrı şeytandan üstündür ve biz bu yüzden Tanrı'ya, şeytanı ayaklarımızın altına alalım, onun baştan çıkartmalarına karşı direnelim, ateşli oklarını savuşturalım diye dua ederiz." "Ama," dedi yeniden, "Eğer Tanrı daha güçlü ve kötü şeytandan daha kudretliyse niye Tanrı yok öldürmek şeytanı; böylece o daha fazla kötülük etmemek?"

Bu soruya gerçekten de çok şaşırdım ve sonuçta artık yaşlı bir adam olsam da din bilgini olarak yeniydim ve bu konuda yeterince iyi sayılamayacağım gibi, sorun çözmekte de pek becerikli değildim. Önce ne diyeceğimi bilemedim, bu yüzden de onu duymamış gibi davrandım ve ne dediğini sordum, ama sorusunu bir yanıt almayı geçiştirmeyecek kadar içtenlikle sormuştu; bu yüzden de tıpkı yukarıdaki gibi, kırık dökük sözcüklerle yineledi. Bu kez kendimi bir nebze toparlamıştım ve ona şöyle dedim: "Tanrı en sonunda onu ağır biçimde cezalandıracak; hüküm gününü bekliyor ve

hiç sönmeyen ateşlerde yansın diye onu dipsiz kuyuya atacak." Bu Cuma'yı tatmin etmedi; "Sonunda cezasını bulacak!" anlayabilmek için sözlerimi yineleyerek bana döndü; "İyi de niçin şeytanı şimdi öldürmemek; neden daha önce öldürmemek?" "Sen aynı şekilde şöyle de sorabilirsin," dedim, "Ona karşı gelip kötü şeyler yaptığımızda Tanrı seni ya da beni niye öldürmüyor? Tövbe edip bağışlanalım diye esirgiyor bizi çünkü." Bir süre bunu zihninde evirip çevirdi. "Peki, peki," dedi epey sarsılmış bir halde, "Buna peki; demek ki sen, ben, şeytan, hepimiz kötü, hepimiz esirgenmek, tövbe etmek, Tanrı da hepsini bağışlamak." Bu noktada yine lafı ağzıma tıkamıştı ve bu da benim için, doğada olup bitenlerin aklı başında kişileri bir Tanrı bilgisine, yaradılışımız gereği Tanrı'nın yüce varlığına tapınıp sığınmaya yöneltse de, İsa Mesih'in öğretisini ve İncil'in kılavuzluğunda bize bahşedilen kurtuluşu, ancak ilahi bir ilhamın biçimlendirebileceğinin bir kanıtı oldu. Yani halkına kılavuzluk etsin, kutsasın diye indirilen efendimiz ve kurtarıcımız Yüce İsa'nın İncil'i, yani Tanrı Kelamı, kesinlikle Tanrı'nın kurtarıcı bilgisi ve kurtuluşun yolları bakımından insanoğlunun ruhuna yol gösterici bilgilerle doludur.

Böylece ben de sanki aniden dışarı çıkmamı gerektiren bir şey varmış gibi aceleyle yerimden doğrulup, adamımla aramızdaki tartışmayı saptırdım; ardından da onu uzakça bir yere bir iş görmeye yollayıp Tanrı'ya beni, bu zavallı vahşinin ruhunu kurtarmam için doğru şeyler öğretmeye kadir kılsın diye, yol göstericiliğiyle zavallı cahil yaratığın yüreğine Tanrı bilgisinin ışığını salmak, kendisini Tanrı düşüncesiyle uzlaştırmak için yardım etmesi ve bana da bilincini uyandırabilecek, gözlerini açacak ve ruhunu kurtaracak Tanrı Kelamı'nı aktarmakta yol göstermesi için ciddiyetle dua ettim. Yeniden yanıma geldiğinde ona, insanoğlunun yeryüzünün kurtarıcısı tarafından kurtarılması ve Tanrı'dan merhamet dileme, İsa Mesih'e inanış gibi, Tanrı tarafından indirilmiş Kutsal Kitap'ın öğretileri üzerine sıkı bir

vaaz çekmeye giriştim. Sonra da becerebildiğim kadarıyla ona kutlu Kurtarıcımızın neden melek soyundan değil de İbrahim Peygamber'in tohumundan yaratıldığını ve bu yüzden de düşmüş meleklerin kurtuluşta payları olmadığını, İsa'nın yalnızca İsrailoğullarının kayıp koyunlarıyla benzerlerine gönderildiğini açıkladım.

Tanrı biliyor ya, bu zavallıcığın eğitiminde uyguladığım yöntemlerin hepsi bilgiden çok içtenliğe dayalıydı ve itiraf etmeliyim ki inandığım her şey, önünde açıkça olup biten şeylerle aynı ilkeye dayanıyordu; bilmediğim ya da daha önce pek üzerinde düşünmediğim ama arayış içindeyken doğal olarak aklıma geliveren şeyleri bu zavallıyı bilgilendirmekte kullandım ve bu sayede de bu meseleleri daha önce hiç hissetmediğim bir sevgiyle kurcaladım. Bu zavallı, sefil vahşinin işime yarayıp yaramaması bir yana, bana gönderilmiş olduğu için şükredecek başka yığınla nedenim vardı: Üzüntüm hafiflemişti, barınağım gözüme son derece rahat gözükmeye başlamıştı ve mahkûm olduğum bu münzevi yaşam üzerinde düşününce kendim de duygulanıp gökyüzüne bakmakla, beni buraya getiren eli aramakla kalmamış, yazgının cilvesiyle zavallı bir vahşinin yaşamını ve ruhunu kurtarıp, ona yaşamı sonsuz kılan İsa'yı tanıyabileceği biçimde din bilgisi verip bunu Hıristiyan öğretisini aşılayacak bir araç haline gelmiştim. Demem o ki, bütün bunlar üzerinde düşündüğümde ruhumun her yerinde gizli bir sevinç dolaşıyor ve eskiden buraya getirilmemi başıma gelebilecek belalar içinde en korkuncu diye düşünüp dururken artık sıklıkla buna seviniyordum.

Geri kalan tüm zamanımı bu minnettar ruh hali içinde geçirdim ve burada birlikte mükemmel biçimde ve elbet bu koşullar altında tam mutluluk diye bir şey mümkünse, tam bir mutluluk içinde geçirdiğimiz üç yıl boyunca Cuma'yla saatler süren konuşmalarımız da aşağı yukarı buna benzer şeylerdi. Bu vahşi artık iyi bir Hıristiyan olmuştu, belki

benden bile iyi; her ikimizin de huzurlu ve kendini bulmuş tövbekârlar olmamızı umuyor, Tanrı'dan bunu diliyordum. Burada okumak için Tanrı Kelamı'na sahiptik ve Tanrı'nın bize yol gösteren varlığı, İngiltere'de olduğundan daha uzağımızda değildi.

Ona kutsal metni okurken okuduğum şeyin anlamını kavrayabilmesi için elimden geldiğince çaba gösteriyordum; o da ciddi merakı ve sorgulamalarıyla beni tek başıma okuduğum zamanlarda hiç olmadığım kadar iyi bir din bilgini olmaya yöneltiyordu. Burada dile getirmeden geçemeyeceğim, yaşamımın bu münzevi kısmındaki deneyimimden çıkarttığım bir başka şey de, Tanrı bilgisinin ve İsa tarafından kurtarılma öğretisinin sonsuz ve anlatılamaz bir kutsanma olduğunun, Tanrı Kelamı'nda açıkça belirtilmesi ve ulaşılıp anlaşılması son derece kolay kılınmasıydı. Kutsal metni yalın biçimde okumam bile beni günahlarımdan dolayı içtenlikle tövbe etmeye, yaşamla ruhun kurtuluşu için bir kurtarıcı aramaya, fiili bir dönüşüm geçirmeye ve Tanrı'nın bütün buyruklarına uymaya yöneltiyor, bu ödevimin yeterince farkına varmamı sağlıyor ve herhangi bir öğretmen ya da yol göstericinin, yani bir insanı kastediyorum, yokluğunda da gerçekleşiyordu. Aynı yalın bilgi bu vahşi yaratığın aydınlanmasını ve onun ömrümde pek az dengini gördüğüm kadar Hıristiyan olmasını da sağlıyordu.

Dünyada din hakkındaki bütün çekişmelere, kavgalara, çatışmalara ve iddialara gelince, kilise yönetiminin öğretileri ya da buyrukları ne kadar güzel olursa olsunlar bunların hiçbirisi bizim işimize yaramıyordu ve görebildiğim kadarıyla da dünyanın geri kalanı için de bu böyleydi. Bize cennetin kapılarını açan mutlak bir kılavuza, yani Tanrı Kelamı'na sahiptik ve Tanrı'ya şükürler olsun ki kelamıyla bize öğretip yol gösteren, bizi gerçeğe götüren ve bizi kelamının buyruğuna uymamız için hem gönüllü hem de itaatkâr kılan

Kutsal Ruh da bizimleydi. Ben dünyada bu kadar karışıklığa yol açan, dinin tartışmalı noktalarının bilgisine en mükemmel biçimde sahip olsaydık bile, bunun bize zerre kadar faydası olmayacağını düşünüyordum. Ama olayları sırasıyla anlatmalı, her şeyi yerli yerinde ele almalıyım.

Cuma ile birbirimizi daha yakından tanıdıktan ve o da benim kendisine söylediğim hemen her şeyi anlayıp, kırık dökük bir İngilizceyle de olsa son derece akıcı biçimde benimle konuşmaya başladıktan sonra ona kendi hikâyemi, en azından buraya gelişimle ilgili olan kısmını, burada nasıl ve ne kadar süre yaşadığımı anlattım. Ona gizemli gelen barut ve kurşunun sırrını açıklayıp nasıl ateş edileceğini öğrettim. Ona bir bıçak verdim, buna çok sevindi; sonra da ona İngiltere'de kullandığımız kemerlere benzeyen bir kemer yapıp bir de ilik açtım ve bu iliğe assın diye, ona bazı durumlarda bir silah kadar iyi, başka durumlarda ise çok daha faydalı olabilen bir de nacak verdim.

Ona Avrupa kıtasını, özellikle de memleketim İngiltere'yi tarif ettim; nasıl yaşadığımızı, Tanrı'ya nasıl ibadet ettiğimizi, birbirimize nasıl davrandığımızı ve dünyanın her yanında gemilerle nasıl ticaret yaptığımızı anlattım. Ona bindiğim geminin enkazını tarif ettim ve yattığı yeri olabildiğince yakından gösterdim ama enkaz çok önce tümüyle dağılmış ve yok olmuştu. Gemiden kaçtığımız zaman bindiğimiz, o zaman bütün gücümle uğraşıp kendi başıma yerinden kımıldatamadığım, şimdi ise tümüyle parçalara ayrılmış batık sandalın kalıntılarını da gösterdim. Bu sandalı görünce Cuma bir süre durup düşüncelere daldı ve hiçbir şey demedi. Ona ne düşündüğünü sordum. Sonunda, "Ben görmek böyle bir sandal, yurduma gelmek," dedi.

Bir süre onu anlayamadım ama üstünde yeniden düşününce, sonunda bizimkine benzeyen bir sandalın onun yaşadığı ülkede kıyıya yanaştığını anladım; açıklamasına

göre bu sandal oraya hava durumu nedeniyle sürüklenmişti. Hemen bir Avrupa gemisinin onların sahilinde batmış ve sandalın gevşeyip kıyıya sürüklenmiş olması gerektiğini aklımdan geçirdim, ama kalın kafalılığımdan enkazdan kaçan adamların oraya varmış olabilecekleri aklımın ucundan bile geçmedi; bu yüzden de yalnızca sandalın ayrıntılarının peşine düştüm.

Cuma bana sandalı güzelce tarif etti; ancak heyecanla "Biz beyaz adamları boğulmaktan kurtarmak," dediğinde durumu kavradım. Hemen sandalda onun dediği gibi beyaz adamlar olup olmadığını sordum. "Evet," dedi, "Sandal beyaz adam dolu." Kaç kişi olduklarını sordum. Parmaklarıyla on yedi olduklarını gösterdi. Sonra başlarına ne geldiğini sordum. Bana, "Onlar yaşamak, benim ülkede yerleşmek," dedi.

Bu durum aklıma yeni düşünceler getirdi, çünkü derhal bunların benim adamın, artık burasını böyle adlandırıyordum, karşısında batan geminin adamları olabilecekleri aklıma geldi; bunlar gemi kayaya bindirdikten ve kaçınılmaz biçimde batacağı anlaşıldıktan sonra kendilerini sandala atmışlar ve o vahşi ülkeye, vahşilerin arasına ayak basmışlardı. Bunun üzerine, bu adamların başlarına gelenler konusunda onu daha sıkı sorguya çektim. Hâlâ yaşadıklarına beni temin etti; yaklaşık dört yıldır oradaymışlar, vahşiler onlara ilişmemiş ve yaşamlarını sürdürmeleri için yiyecek vermişlerdi. Nasıl olup da onları öldürüp yemediklerini sordum. "Hayır, onlar kardeş olmak," dedi ki bunun bir ateşkes anlaşması anlamına geldiğini kavradım ve ardından da ekledi, "Yok onlar yemek adamları, savaş kavga olmadan." Bunun anlamı da, savaşmazlar ve tutsak almazlarsa hiçbir insanı yemedikleriydi.

Bu olaydan epeyce bir zaman sonra, bulutsuz bir günde anakara ya da Amerika kıtasını keşfettiğim tepenin üstündeydik; Cuma özlemle anakaraya doğru bakarken birden sevinçle sıçrayıp dans ederek, uzağında olduğumdan

bana seslendi. Ne olduğunu sordum. "Ah, sevinmek!" dedi, "Memnun olmak! Orada görmek benim ülke, benim halk!"

Yüzünde olağandışı bir sevincin belirdiğini ve gözlerinin parladığını gördüm, yüzünde sanki yeniden kendi ülkesinde olmak istiyormuşçasına garip bir heves vardı. Bu gözlemim, başlangıçta yeni adamım Cuma'ya eskisi kadar rahat davranmama engel olan derin düşüncelere dalmama neden oldu; Cuma'nın kendi halkının arasına dönebilse yalnızca dinini değil, bana karşı yükümlülüğünü de unutacağından, hemşerilerine benimle ilgili bilgi vermekten geri kalmayacağından, yüz ya da iki yüz kadarıyla geri gelip tıpkı savaşta ele geçirdikleri düşmanlarına yaptıkları gibi, benimle kendilerine güzel bir ziyafet çekeceklerinden hiç kuşku duymuyordum.

Ama bu zavallı, dürüst yaratığa haksızlık ediyordum, bunu sonra büyük bir üzüntüyle anlayacaktım. Bununla birlikte kıskançlığım artıp birkaç hafta sürdüğü için ihtiyatlı davrandım; ona karşı eskisi kadar yakın ve kibar değildim. Bunda da hatalıydım, aklına hiç böyle şeyler getirmeyen namuslu, minnettar zavallı yaratık, sonradan memnuniyetle kavradığım üzere hem dindar bir Hıristiyan, hem de değerbilir bir arkadaş olarak erdemli davranışlarını sürdürdü.

Kıskançlığım sürerken, aklından geçirdiğinden kuşkulandığım yeni düşüncelerden herhangi birini keşfetmek için her gün ağzını aradığımdan emin olabilirsiniz. Fakat söylediği her şey öylesine dürüst ve masumcaydı ki kuşkularımı besleyecek hiçbir şey bulamadım, bütün huzursuzluğuma karşın sonunda beni tümüyle kendisine inandırdı; huzursuzluğumu hiç anlamadığından beni aldattığına yönelik herhangi bir kuşku da duyamadım.

Denizde hava puslu olduğundan anakarayı göremediğimiz bir gün aynı tepede yürürken ona, "Cuma, kendi ülkende,

kendi halkının arasında olmayı dilemiyor musun?" dedim. "Evet," dedi, " Ben çok mutlu olmak halkımla olmaktan." "Ne yapardın orada?" diye sordum. "Yeniden vahşileşir, insan eti yer ve daha önceki gibi bir vahşi olur muydun?" Gayet ciddi bir şekilde kafasını salladı, "Hayır, hayır, Cuma onlara iyi yaşayın der, Tanrı'ya dua edin der; mısır ekmeği, hayvan eti, süt yiyin der; bir daha yok insan yemek." "Bak sen, o zaman da onlar seni öldürür," dedim. Bunu ciddiyetle düşündü ve ardından, "Hayır, hayır, yok öldürmek onlar beni, öğrenmeyi sevecek onlar," dedi. Öğrenmeye heveslenecekler demek istiyordu. Sandalla gelen sakallı adamlardan da çok şey öğrendiklerini ekledi. Ardından ona, onların arasına geri dönüp dönmeyeceğini sordum. Buna gülümsedi ve o kadar uzağa yüzemeyeceğini söyledi. Ona, kendisi için bir kano yapabileceğimi söyledim. Eğer ben de gelirsem gideceğini söyledi. "Ben de mi gideyim?" dedim, "Oraya gidersem beni yerler." "Hayır, hayır," dedi, "Ben izin vermemek onlara seni yemeye; ben izin vermek onlar çok sevmek seni." Onlara, düşmanlarını nasıl öldürdüğümü ve hayatını nasıl kurtardığımı anlatacağını ve böylece onların da beni sevmelerini sağlayacağını söylemeye çalışıyordu. Ardından bana, becerebildiği kadarıyla, canlarını kurtarıp karaya çıkan on yedi beyaz adama ya da onun dediği gibi sakallı adamlara ne kadar iyi davrandıklarını anlattı.

İtiraf etmeliyim ki bu andan başlayarak girişimde bulunmayı ve İspanyol ya da Portekizli olduklarından kuşku duymadığım o sakallı adamlara katılıp katılamayacağımı anlamayı kafaya koydum. Eğer oraya varabilirsem, orasının kıta olması ve benim karaya kırk mil uzaktaki bir ada yalnız ve yardım almaksızın yapabileceğimden daha iyi koşullarda, iyi bir ekip oluşturmakla oradan kurtulacak makul yöntemler bulabilirdik. Böylece birkaç gün sonra karşılıklı konuşarak Cuma'yı yeniden işe başlattım ve ona kendi ülkesine dönebileceği bir sandal vereceğimi söyledim, bu nedenle onu adanın öbür yanında bulunan yelkenlimin yanına

götürdüm; içindeki suyu boşalttıktan sonra (çünkü onu her zaman suya batırıyordum) getirip Cuma'ya gösterdim ve ikimiz de sandala bindik.

Onun sandal idaresinde ne kadar becerikli olduğunu ve benim kadar hızlı gidebildiğini fark ettim. Böylece sandala bindiğinde ona, "Pekâlâ Cuma, şimdi halkına gidecek miyiz?" dedim. Bu sözlerim üzerine apışıp kaldı; belli ki sandalın o kadar uzağa gidemeyecek kadar küçük olduğunu düşünüyordu. Ardından da ona daha büyük bir sandalım olduğunu söyledim; böylece ertesi gün, yaptığım ama suya indiremediğim ilk sandalın yattığı yere gittim. Bunun yeterince büyük olduğunu söyledi, ama bu kez de berbat halde olduğunu gördük; sandala hiç özen göstermediğimden ve orada yirmi iki, yirmi üç yıl kadar yatıp durduğundan güneş onu çatlatıp kurutmuştu. Cuma bana bunun gibi bir sandalın çok işe yarayacağını ve onun deyimiyle, "Çok yeterli yiyecek, içecek, ekmek" taşıyacağını söyledi.

On Altıncı Bölüm

Yamyamların Elinden Tutsakların Kurtarılması

Bütün bunların sonucunda, onunla kıtaya gitme planlarıma öyle yoğunlaşmıştım ki gidip en az bunun kadar büyük, yeni bir sandal yapacağımızı ve onunla evine gidebileceğini söyledim. Tek sözcük bile etmedi ama son derece ciddi ve üzgün baktı yüzüme. Derdinin ne olduğunu sordum. "Sen niye kızgın olmak Cuma'ya? Ne yaptı ben?" Ne demek istediğini sordum, ona hiç de kızgın olmadığımı söyledim. "Kızgın değil!" dedi sözcükleri birkaç kez yineleyerek, "Niye göndermek Cuma'yı benim ülkeye?" "Bak şimdi," dedim, "Orada olmak istiyorum diyen sen değil miydin Cuma?" "Evet, evet," dedi, "İkimizi de orada dilemek; efendi olmamak, Cuma da dilememek." Özetle, oraya bensiz gitmeyi düşünmüyordu. "Oraya mı gideyim Cuma?" dedim, "Ne yapacağım orada ben?" Bunun üzerine çabucak bana döndü. "Sen var çok iyi şeyler yapmak," dedi, "Vahşi adamlara iyi, sade, uysal adamlar olmayı öğretmek sen; sen onlara söylemek bilsinler Tanrı, dua etsinler ve yaşasınlar yeni bir hayat." "Ah Cuma!" dedim, "Ne dediğini bilmiyorsun sen; ben cahilin tekiyim." "Evet, evet," dedi, "Sen bana öğretmek iyi, onlara öğretmek iyi." "Hayır, Cuma," dedim, "Sen bensiz gitmelisin; beni burada bırak da eskisi gibi tek başıma yaşayayım." Bu söz üzerine yine kafası karışmış gibi göründü ve taşıdığı nacaklardan birisine koşup aceleyle aldı ve bana verdi. "Ne yapacağım bunu ben?" dedim ona. "Sen öldürmek Cuma'yı," dedi. "Seni niye öldürecekmişim ki?" dedim. Hızla döndü, "Sen niye göndermek Cuma'yı? Öldür Cuma'yı, yok göndermek Cuma'yı." Bunu öyle bir içtenlikle söyledi ki gözlerinde yaşların biriktiğini gördüm. Özetle, bana duyduğu sevginin ve içindeki kararlılığın öyle yalın

biçimde farkına vardım ki, ona hem o anda hem de sonrasında sık sık, eğer benimle kalmaya hevesliyse onu asla bir yere göndermeyeceğimi söyledim.

Kısacası sözlerinden bana duyduğu derin sevgiyle hiçbir şeyin onu benden ayıramayacağını çıkarttım; kendi yurduna dönme arzusu da, tümüyle halkına duyduğu coşkulu sevgisinde ve benim onlara faydalı olacağıma duyduğu umutta yatıyordu. Fakat hiç böyle bir heves duymadığımdan, bunu üstlenmek için ne ufacık bir düşüncem, ne niyetim ne de isteğim vardı. Yine de orada on yedi sakallı adamın bulunduğuna ilişkin konuşmamıza dayandırdığım, güçlü bir kurtulma isteğine kapılmıştım, bu yüzden hiç gecikmeksizin uygun bir ağaç bulup devirmek ve yolculuğu gerçekleştirmek için büyük bir periagua ya da kano yapmak üzere Cuma'yla birlikte çalışmaya gittim. Adada yalnızca periagualar ve kanolar değil sağlam, büyük teknelerden oluşan ufak bir filo yapmaya yetecek kadar ağaç vardı ama asıl aradığım, ilk baştakiyle aynı hataya düşmemek için bittiğinde suya indirebilmemiz açısından suya yakın bir ağaçtı.

Sonunda Cuma bir ağaçta karar kıldı, çünkü onun hangi tür ağacın uygun olacağını benden daha iyi bildiğini anlamıştım; kestiğimiz ağacın, bizim fustic dediğimiz ağaca benzediği, ya da aynı renk ve kokuyu çok andırdığı için Nikaragua ağacı ile fustic arası bir şey olduğunu söyleyebilirim ancak. Cuma sandal yapmak için bu ağacın ortasını yakarak oymak istiyordu ama ben ona bu işin aletlerle nasıl yapılacağını gösterdim. Aletleri nasıl kullanacağını öğrettikten sonra kolayca yaptı; bir ay süren yoğun bir emekle bitirdik ve epeyce güzel oldu; özellikle d, ona nasıl kullanacağını gösterdiğim baltalarımızla dışını kesip yontarak gerçek bir sandal biçimine soktuğumuz zaman. Fakat sonrasında sandalı büyük tekerlekler üzerinde santim santim suya götürmek tam iki haftamıza mal oldu,

ama suya indirdikten sonra yirmi kişiyi kolayca taşıyabilecek durumdaydı.

Suyun içindeyken ve son derece büyük olmasına karşın adamım Cuma'nın onu ne büyük bir ustalık ve çeviklikle idare edip döndürdüğünü, kürekle yönlendirdiğini görmek bende hayranlık uyandırdı. Bu sandalla yola çıkıp çıkamayacağımızı sordum. "Evet," dedi, "Onunla gayet iyi gitmek biz, büyük esen rüzgâra karşın." Ancak onun hiç bilmediği başka bir planım vardı ve bu da bir serenle bir yelken yapıp sandala bir demirle halat koymaktı. Sereni yapmak kolaydı; bu amaçla oraya yakın bir yerde rastladığım ve adada bol bulunan dik, genç bir sedir ağacında karar kılarak Cuma'yı onu kesmesi için işe koştum ve ona nasıl biçim verip düzelteceğine ilişkin buyruklar verdim. Ama iş yelkene gelince zorlaşıyordu. Elimde yeterli miktarda eski yelken ya da daha çok eski yelkenlerin parçaları vardı, ama artık yirmi altı yılı devirdiklerinden ve gün gelip de onları bu tür bir amaçla kullanmam gerekeceğini hiç düşünmediğim için korumaya yeterince özen göstermediğimden, tümünün çürüdüğüne emindim ve gerçekten de çoğu çürümüştü. Bununla birlikte oldukça iyi görünen iki parça bularak bunlarla işe koyuldum ve büyük bir emek harcayıp, iğnesizlikten son derece biçimsiz bir dikişle sonunda İngiltere'de kırlangıç kanadı yelken dediğimiz türden, dibindeki bumbaya uygun üç köşeli çirkin bir şey yaptım ve genellikle bizim gemilerin sandallarında kullanılan türden kısa bir gönder koydum. Hikâyemin ilk kısmında anlattığım, Berberistan kıyılarından kaçışımı sağlayan sandalda da bunun aynısından bir tane vardı ve en iyi idare edebildiğim yelken türü buydu.

Direğin ve yelkenlerin düzenlenip ayarlanması işlerini tamamlamak iki aya yakın zamanımı aldı, çünkü rüzgâr yönüne dönmemiz gerekirse bize yardımı dokunur diye ufak bir payandayla bir yelken, daha doğrusu bir pruva yelkeni

yaparak bunları eksiksiz hale getirdim, hepsinden de önemlisi dümene, onu idare etmek amacıyla bir de kol sabitledim. Acemi bir gemi işçisinden başkası olmadığım halde yine de böyle bir şeyin faydasını ve hatta zorunluluğunu bildiğimden bunu yapmak için çok zahmet çektim ve sonunda becerdim de; ancak bunu yaparken boşa giden yığınla aptalca buluşu göz önüne alınca bana neredeyse bir sandal yapmaya yetecek kadar emeğe mal olduğunu sanıyorum.

Bütün bu işler bittikten sonra adamım Cuma'ya sandalın idaresine ilişkin ne varsa öğrettim; bir kanoyu kürekle nasıl götüreceğini çok iyi bilmesine karşın bir yelken ve dümen kolunun ne işe yaradığından haberi yoktu ve sandalı dümen kolunun yardımıyla denizde ilerlettiğimi, yelkenin şişip seyrimizin yönüne göre dolduğunu görünce çok şaşırdı, hatta basbayağı donakaldı. Ancak sandalı azıcık kullanıp bütün bunlara alışmasını sağladım ve pek az anlattığım pusula dışında usta bir denizci haline geldi. Öte yandan havanın az bulutlu oluşu ve o kesimlerde sisin nadiren ya da hiç bastırmaması nedeniyle, geceleri yıldızlar ve gündüzleri de kıyı hep seçilebildiğinden yağmur mevsimi dışında pusula kullanmak pek gerekmiyordu; zaten o zamanlarda hiç kimse ne karada ne de denizde burnunun ucunu dışarı çıkartabiliyordu.

Artık buradaki tutsaklığımın yirmi yedinci yılına girmiştim; gerçi son üç yılda yanımda bu yaratıkla yaşadığım için barınağım öncekine göre tümüyle farklı bir yere dönüştüğünden, aslında bu üç yıl tutsaklıktan sayılmamalı. Buraya ayak basışımın yıl dönümünü tıpkı önceki gibi Tanrı'ya merhametinden ötürü aynı minnettarlık içinde geçirdim. Şükran duymak için en başından nedenlerim olsa bile, Tanrı'nın bana gösterdiği ek kanıtlar ve kolay, çabuk bir biçimde kurtarılacağıma ilişkin umutlarım dolayısıyla artık daha çok nedenim vardı. Zira kurtuluşumun çok yakın

olduğuna ve bu yerde bir yıl daha geçirmek zorunda kalmayacağıma dair düşüncelerime sarsılmaz bir inanç duyuyordum. Yine de her zamanki kazma, dikme ve çit çekme gibi çiftçilik işlerimi sürdürdüm. Üzümlerimi toplayıp kuruttum ve her şeyi önceki gibi yaptım.

Başka zamanlara göre daha çok içeride zaman geçirdiğim yağmur mevsimi gelip çatmıştı. Yeni sandalımızı, başta söylediğim gibi sallarımı boşalttığım koya çekerek elimizden geldiğince güvene alıp sakladık; sular yükseldiğinde onu kıyıya çekip, adamım Cuma'ya sandalı muhafaza etmeye yetecek büyüklükte ve yüzdürmeye elverecek derinlikte küçük bir dok kazdırdım. Ardından sular çekildiğinde uç kısmına suyu uzakta tutmak için güçlü bir bent yaptık; böylece denizin gelgitiyle ıslanmadan orada yatacaktı, yağmurdan korunması için de üstüne yığınla, bir ev damı yapar gibi büyük ağaç dalı serdik. Bu şekilde maceramıza atılmayı planladığım kasım ve aralık aylarının gelmesini bekledik.

Kararlaştırdığım mevsim yaklaşıp havanın da ısınmasıyla planım yeniden aklıma düştüğünden her gün yolculuğa hazırlanıyordum. Yaptığım ilk iş, yolculuğumuzda kullanmak üzere belli miktarda erzak hazırlamak oldu; bir iki hafta içinde doku açarak sandalımızı denize indirmeye niyetlenmiştim. Bir sabah yine bu türden bir işle meşgulken Cuma'ya seslenerek deniz kıyısına gidip genellikle haftada bir kez yediğimiz, hem yumurtalarından hem de etinden yararlandığımız kaplumbağalardan bulmasını istedim. Cuma gideli fazla bir zaman olmamıştı ki koşarak geri gelip, dış duvarımın ya da çitimin üstünden bastığı yeri hissetmeyen birisi gibi atladı ve daha ben onunla konuşacak zaman bulamadan haykırdı: "Efendi! Efendi! Bela! Kötü!" "Ne oluyor Cuma?" diye sordum. "Orada," dedi, "Bir, iki, üç kano! Bir, iki, üç!" Bu şekilde konuşmasına bakarak altı kano bulunduğuna hükmettim, ama sorgulayınca altı değil, üç

olduğunu anladım. "Pekâlâ Cuma," dedim, "Korkma." Elimden geldiğince onu yüreklendirdim. Ancak zavallıcığın ölesiye korktuğunu, onu arayıp bulacaklarını, sonra da doğrayıp yiyeceklerini düşündüğünü anladım; zavallıcık öyle bir titriyordu ki ne yapacağımı bilemedim. Becerebildiğimce onu rahatlattım ve benim de en az kendisi kadar tehlikede olduğumu ve beni de onun gibi yiyeceklerini söyledim. "Ama Cuma," dedim, "Onlarla dövüşmeyi göze almalıyız. Dövüşebilir misin? "Ben ateş etmek," dedi, "Ama onlar çok sayıda gelmek." "Orasına aldırma," dedim, "Öldüremediklerimiz de tüfeklerimizden korkar." Onu savunursam onun da beni savunup savunmayacağını ve yanımda durup dediklerimi yapıp yapmayacağını sordum. "Öl dersen ölürüm efendi," dedi. Bunun üzerine gidip bir yudum rom getirdim ve ona verdim; romumu öyle tutumlu kullanmıştım ki hâlâ büyük bir kısmı duruyordu. İçtikten sonra her zaman yanımızda taşıdığımız iki av tüfeğini ufak, tabanca kurşunları kadar büyük saçmalarla doldurup ona verdim. Sonra dört misket tüfeğini aldım, her birine iki kesme kurşun ve beş ufak mermi sürdüm, tabancalarımın ikisini de doldurdum. Büyük kılıcımı her zamanki gibi kınsız olarak belime astım ve Cuma'ya da baltasını verdim.

Kendimi bu şekilde hazırladıktan sonra perspektif camımı alıp neler keşfedebileceğimi görmek için tepenin kenarına çıktım ve camın yardımıyla orada yirmi bir vahşi, üç tutsak ve üç kano bulunduğunu gördüm. Bu üç insanla kendilerine zafer sonrası bir ziyafet çekme niyetinde oldukları anlaşılıyordu: Barbarca bir ziyafet! Fakat anladığım kadarıyla onlara bundan daha olağan görünen başka bir şey yoktu. Cuma'nın kaçtığı yerde değil, kıyının alçak olduğu ve sık bir ormanın neredeyse denizin içine kadar indiği benim koyun yakınında karaya çıkmışlardı. Bu durum, bu sefilleri buraya getiren insanlık dışı işlerinin verdiği tiksintiyle birlikte beni öyle öfkelendirdi ki yeniden Cuma'nın yanına indim ve yanlarına gidip hepsini öldürmeyi kafama koyduğumu

söyleyerek yanımda olup olmadığını sordum. Artık korkusunun üstesinden geldiği, verdiğim rom da cesaretini biraz artırdığı için son derece neşeliydi; bana daha önceki gibi, kendisine öl dersem öleceğini söyledi.

O öfke nöbeti içinde doldurduğum silahları önceki gibi aramızda paylaştırdım; Cuma'ya, kuşağına taksın diye bir tabancayla omzuna asması için üç tüfek verdim, bir tabancayla öteki üç tüfeği de kendim aldım ve yola koyulduk. Cebime küçük bir şişe rom koydum ve Cuma'ya da büyük bir torba dolusu barutla mermi verdim; buyruklarıma gelince, peşimden ayrılmayıp beni izlemesini ve ben söyleyinceye kadar herhangi bir şey yapmamasını, ateş etmemesini, kımıldamamasını ve tek sözcük bile etmemesini tembihledim. Hem koyu aşmak, hem de ormana girmek için bir mil kadar sağ tarafıma doğru bir daire çizdim ki böylece perspektif camımla bakarken fark ettiğim gibi onlara gözükmeden, kolayca burunlarının dibine kadar sokulabilecektim.

Bu yürüyüşü yaparken eski düşüncelerimin dönmesiyle kararlılığım da azalmaya başladı; sayıları gözümü korkutmuş değildi, çıplak, silahsız sefiller olmalarından dolayı tek başıma bile onlardan üstündüm. Ancak şu düşünce zihnimi kurcalıyordu: Hangi çağrıya, hangi zorunluluğa uyacak, hangi sebeple bana karşı hiçbir yanlış yapmamış ya da buna niyetlenmemiş insanlara saldırıp elimi kana bulayacaktım ki? Bana zararları dokunmamış, barbarca gelenekleri yine kendi felaketleri olan, Tanrı'nın dünyanın bu tarafındaki halklarla birlikte böylesi bir aptallığa, böylesi insanlık dışı yollara sapmasına göz yumduğu bu insanların yargıcı ve Tanrısal adaletin uygulayıcısı olmak benim görevim değildi; Tanrı uygun gördüğünde meseleyi bizzat ele alıp, işledikleri suçlardan dolayı onları topluca cezalandırabilirdi. Fakat Cuma'nın, düşman ilan edildiği ve bizzat bu halkla savaş içinde olduğu için bu hakka sahip sayılabileceği, onlara

saldırmasının meşru olduğu, ama aynısını kendim için söyleyemeyeceğim aklıma geldi. Yürüdüğüm bütün yol boyunca bu tür şeyler düşüncelerime öyle yakıcı bir baskı yaptı ki yalnızca gidip barbarca eğlencelerini gözleyebileceğim kadar yaklaşmaya, sonrasında Tanrı'nın beni yönlendireceği biçimde davranmaya ve henüz bilmediğim başka bir şey çıkmazsa onlara karışmamaya karar verdim.

Bu kararla ormana girdim ve hemen ardımdan gelen Cuma'yla, ihtiyat ve sessizlik içinde ormanın onlardan taraftaki eteklerine varıncaya, aramızda ağaçlığın yalnızca bir köşesi kalıncaya kadar ilerledik. Burada sessizce Cuma'yı çağırıp, ormanın tam ucunda duran büyük bir ağacı göstererek o ağaca gitmesini ve orada ne yaptıklarını açık seçik gördüğünde bana haber getirmesini buyurdum. Öyle yaptı ve hemen geri gelip oradan rahatça görülebildiklerini, hepsinin de tutsaklardan birini yedikleri ateşin çevresinde toplandığını ve az ötelerinde birazdan öldürecekleri başka bir tutsağın eli kolu bağlı kumun üstünde yattığını anlatınca kan beynime sıçradı. Tutsağın kendi halkından birisi değil, ülkesine sandalla gelen sakallı adamlardan biri olduğunu söyledi. Sakallı beyaz adamdan söz edince dehşete kapıldım ve ağacın yanına giderek perspektif camımın yardımıyla denizin kıyısında yatan, elleri ayakları saz ya da hasırotuna benzer şeylerle bağlanmış beyaz bir adam gördüm; bu bir Avrupalıydı ve giysileri de üzerindeydi.

Bulunduğum yere göre, onların elli metre kadar yakınında, biraz yaklaşırsam fark edilmeyeceğimi ve onlara bir kurşun atımının yarısı mesafede bulunabileceğimi kestirdiğim bir başka ağaç ve ötesinde de ufak bir fundalık vardı; son derece öfkelenmiş olsam da kendimi tuttum ve yaklaşık yirmi adım geriye gidip öteki ağaca varıncaya kadar bütün yolu kaplayan birtakım çalıların arkasında ilerledim;

ardından yaklaşık seksen metre ötemde onları tümüyle görmemi sağlayan ufak bir tümseğe ulaştım.

On dokuz sefil bir araya toplanıp yerde oturduğu ve diğer ikisini muhtemelen zavallı Hıristiyan'ı kesip parçalayıp, ateşe getirsinler diye gönderdikleri için artık yitirecek zaman kalmamıştı ve o ikisi tutsağın ayaklarını çözmek için çömeliyorlardı. Cuma'ya döndüm. "Şimdi, Cuma" dedim, "sana ne dersem onu yap." Cuma yapacağını söyledi. "O zaman, Cuma," dedim, "ben ne yaparsam sen de aynısını yap; hiçbir şeyi kaçırma." Böylece misket tüfeklerinden biriyle av tüfeğini yerde doğrulttum ve Cuma da aynısını yaptı ve benim gibi yapmasını buyurarak öteki misket tüfeğiyle vahşilere nişan aldım ve sonra hazır olup olmadığını sordum, "Evet," dedi. "O halde onlara ateş et," dedim ve aynı anda ben de ateş ettim.

Kendinden taraftaki ikisini öldürüp üçünü yaralayan Cuma benden daha iyi nişan almıştı ve ben de benden taraftakilerin birini öldürmüş, ikisini yaralamıştım. Korku dolu bir şaşkınlık yaşadıklarına kuşkunuz olmasın; zarar görmeyenlerin tümü ayağa fırladılar ama hangi yöne kaçacaklarını ya da hangi yöne bakacaklarını hemen bilemediler, çünkü sonlarının ne yönden geleceğini bilmiyorlardı. Cuma'nın ona buyurduğum gibi dikkatle beni izliyordu; ilk atışlar yapılır yapılmaz elimdekini yere atıp av tüfeğini kaptım Cuma da aynısını yaptı; horozu çekip hazırlandığımı gördü ve yine aynısını yaptı. "Hazır mısın Cuma?" dedim. "Evet," dedi. "O zaman ateş et," dedim, "Tanrı'nın adıyla!" Bunun üzerine şaşkın sefillerin üstüne yeniden ateş ettim, Cuma da ateş etti ve tüfeklerimiz kuş saçması ya da ufak tabanca mermileriyle dolu olduğundan yalnızca ikisini düşürdük, ama çoğu da yaralanmış olmalıydı, çünkü delirmiş gibi bağırıp haykırarak kaçışıyorlardı, tepeden tırnağa kana bulanmışlardı ve çoğu ağır yaralanmıştı, çünkü üçü daha kısa bir süre sonra düştü.

Boşalan tüfekleri yere bırakıp henüz dolu olan diğer misket tüfeğini elime alırken, "Şimdi, Cuma," dedim, "Beni izle," ve o da büyük bir cesaretle dediğim yaptı; bunun üzerine ormandan fırlayıp ortaya çıktım, Cuma da hemen arkamdaydı. Beni gördüklerini anlar anlamaz olabildiğince yüksek sesle bağırdım ve Cuma'dan da aynısını yapmasını istedim. Silahlarımı kuşanmış olarak koşabildiğim kadar hızlı koşarak –pek de hızlı değildim aslında– doğruca onların oturduğu yerle denizin arasında kumun üstünde yatmakta olan zavallı kurbanın yanına vardım. Onun işini bitirmeye hazırlanan iki kasap ilk ateşimizin şaşkınlığıyla onu bırakmış ve dehşetli bir korkuyla deniz kenarına kaçıp kanolardan birisine atlamışlardı; kalanlardan üç kişi daha aynısını yapmıştı. Cuma'ya dönüp öne çıkmasını ve onlara ateş etmesini buyurdum; anında dediğimi anladı ve onlara yaklaşmak için kırk metre kadar koşup üstlerine ateş etti, hepsinin sandalın içinde birbirlerinin üstüne yığıldıklarını görünce hepsini öldürdüğünü sandım ama ikisinin hemen yeniden doğrulduğunu gördüm; bununla birlikte ikisini öldürmüş, üçüncüsünü yaralamıştı, o da ölmüş gibi sandalın içine düşmüştü.

Adamım Cuma onlara ateş ederken ben de bıçağımı çıkartıp zavallı kurbanı bağlayan sazları kestim ve elleriyle ayaklarını çözerek onu ayağa kaldırdım ve Portekiz dilinde ona kim olduğunu sordum. Latince Christianus diye yanıtladı ama öyle güçsüz ve halsizdi ki ne ayakta durabiliyor ne de konuşabiliyordu. İçmesini işaret ederek cebimden şişemi çıkartıp ona verdim, o da içti; bir parça ekmek verdim, onu da yedi. Sonra ona hangi ülkeden olduğunu sordum, İspanyol dedi ve biraz kendisine geldiğinden, yapabildiği tüm işaretlerle kendisini kurtardığım için bana ne kadar borçlandığını anlatmaya çalıştı. Kötü İspanyolcamla, "Sinyor," dedim, "Sonra konuşuruz, şimdi dövüşmemiz gerek; bir parça gücünüz kaldıysa şu tabancayla kılıcı alıp saldırın." Buna pek sevindi ve silahları eline alır almaz,

bunlar kendisine yeni bir zindelik vermiş gibi öfkeyle katillerinin üstüne atılıp iki tanesini hemen oracıkta parçaladı; aslına bakarsanız olup bitenler onlarda tam bir şaşkınlık yaratmış, zavallı yaratıklar tüfeklerimizin sesinden öyle ürkmüştü ki sırf şaşkınlık ve korkudan yere düşüyorlardı; yani vücutları ateşimize direnemediğinden değil, kaçmaya mecalleri olmadığından düşüyorlardı. Cuma'nın sandalda vurduğu beş kişinin durumu da farklı değildi; üçü yaralanıp düşerken diğer ikisi de korkudan düşmüştü.

Saldırmaya hazır kalsın diye tüfeğimi ateş etmeksizin elimde tutuyordum, çünkü tabancamla kılıcımı İspanyol'a vermiştim; Cuma'ya seslenip ilk ateş açtığımız ağacın oraya koşmasını ve orada bıraktığımız boş silahları alıp getirmesini buyurdum, büyük bir çeviklikle buyruğumu yerine getirdi. Misket tüfeğimi ona verip kendim de oturup geri kalan bütün silahları doldurdum ve onlara da tüfek istedikleri zaman yanıma gelmelerini söyledim. Ben bu tüfekleri doldururken İspanyol ile ben engellemeseydim onu öldürecekleri o büyük tahta kılıçlarından birisiyle üstüne saldıran bir vahşi arasında şiddetli bir çarpışma gerçekleşti. Zayıf düşmesine karşın, tahmin edilebileceği gibi gözü pek ve yiğit birisi olan İspanyol, yerliyle uzun süre dövüştü ve kafasında iki büyük yara açtı. Fakat iri yarı ve kuvvetli bir adam olan vahşi, ona sokulup bitkin düşmüş İspanyol'u yere yıktı ve bileğini bükerek kılıcını düşürmeye uğraştı; İspanyol altta kalmasına karşın akıllıca bir hareketle kılıcı elinden bırakıp kuşağından tabancayı çekerek vahşiye ateş etti ve ona yardım etmek için koşan bendeniz daha yanına varamadan oracıkta öldürdü.

O sırada başına buyruk kalan Cuma da elinde baltası dışında hiçbir silah olmaksızın kaçan sefilleri kovalıyordu; bununla daha önce yaralanıp düştüklerini söylediğim o üçünün ve denk geldiği herkesin işini bitirdi; silah almak için

yanıma gelen İspanyol'a av tüfeklerinden birini verdim, bununla iki vahşinin peşine düşüp onları yaraladı ama koşamadığı için ikisi de elinden kurtulup ormana daldılar; orada da onları Cuma kovaladı ve birini öldürdü ama ötekisi Cuma'dan daha çevikti ve yaralı olmasına karşın kendini denize attı ve kanoyla kaçan ikisine doğru var gücüyle yüzdü. Kanoda ölüp ölmediğini bilmediğimiz bir yaralıyla birlikte yirmi bir kişi içinden elimizden kaçabilen hepi topu üç kişiydiler. Toplamda şöyleydi: Üçü ağacın arkasından ilk ateş ettiğimiz sıra ölmüştü; ikinci atışta iki; sandalda Cuma'nın öldürdüğü iki; önce yaralanıp sonra Cuma'nın öldürdüğü iki daha; Cuma'nın ormanda öldürdüğü bir kişi; İspanyol'un öldürdüğü üç kişi; şurada burada yaralanıp düşmüş ya da Cuma'nın kovalarken öldürdüğü dört kişi; birisi eğer ölmediyse yaralı durumda, kanoyla kaçan dört kişi; hepsi yirmi bir kişi.

Kanodakiler atış menzilinden çıkmak için çok uğraştılar, Cuma'nın da onlara iki üç el ateş etmesine karşın hiçbirini vuramadığını gördüm. Cuma onların kanolarından birini alıp kovalamamız konusunda pek hevesliydi ve aslında, yurtlarındaki halklarına haberi götürüp belki iki ya da üç yüz kano ile gelip salt sayı üstünlüğüyle bizi yok edebilirler korkusuyla ben de son derece endişeliydim; bu yüzden onları denizde kovalamayı kabul ettim ve kanolarından birine koşup içine atladım, Cuma'ya da beni izlemesini buyurdum. Fakat kanoya bindiğimde orada elleri ayakları tıpkı İspanyol'unki gibi boğazlanmak için bağlanmış ve korkudan neredeyse yarı-ölü durumda bir başka zavallıyı bulup şaşırdım. Neler olduğunun farkında değildi, çünkü sandalın kenarından bakabilecek durumda değildi, öylesine sıkı bağlanmış ve öyle uzun bir süre bağlı kalmıştı ki gerçekten bir nefeslik canı kalmıştı.

Hemen onu bağladıkları bükülmüş saz ya da kamışları kesip doğrulmasına yardım ettim ama ne ayakta durabiliyor

ne de konuşabiliyordu; yalnızca yürek paralayıcı biçimde inliyordu, anlaşılan hâlâ öldürüleceği için çözüldüğünü sanıyordu. Cuma yanına gelince onunla konuşmasını ve kurtulduğunu söylemesini buyurdum ve şişemi çıkartarak zavallı sefile bir yudum içirttim; kurtuluş haberiyle birlikte bu onu canlandırdı ve kalkıp sandalın içinde oturdu. Ama Cuma adamla konuşmak için yanına gidip de yüzüne bakınca birden onu sarılıp kucakladı ve öpmeye, ağlamaya, gülmeye, haykırmaya, çevresinde zıplayıp dans etmeye, şarkı söylemeye, ardından yine ağlamaya, kendi yüzünü ve kafasını yumruklamaya ve sonra aklını yitirmiş gibi yine çevresinde zıplayıp şarkı söylemeye başladığını kim görse gözyaşlarını tutamazdı. Benimle konuşup durumu anlatması için aradan epey bir zaman geçti ama bir parça kendine geldiğinde bana onun babası olduğunu söyledi.

Babasını görmesi ve onun ölümden kurtuluşu karşısında bu zavallı vahşinin gösterdiği coşkunun da, bunun peşinden sergilediği sevgi selinin de yarısını bile anlatabilmem benim için kolay bir iş değil, çünkü defalarca bir sandala bir uzağa gidip durdu: Sandala gittiğinde yanına oturuyor, göğsünü açıyor ve babasının başını destekleyerek dakikalarca göğsünde tutuyordu; ardından bağlanmaktan ötürü uyuşup sertleşmiş kollarını ve ayak bileklerini avuçlarına alıp ovalıyordu; durumu kavradığımda onunla ovsun diye şişemden bir parça rom verdim, bu da epey iyi geldi.

Bu olay, öteki vahşileri taşıyan ve artık neredeyse görüş alanımızdan çıkmış olan kanoyu kovalama işine son verdirdi ve rüzgârın onların aleyhine, bütün gece boyunca kuzeybatıdan sert bir biçimde esmesine bakarak kanolarının dayanamayacağına ve kendi kıyılarına varmak şöyle dursun yollarının dörtte birini bile kat edemeyeceklerine hükmettim.

Ama biz Cuma'ya dönersek: Babasıyla öylesine meşguldü ki bir süre ona dokunmaya kıyamadım. Fakat artık onun

yanından biraz ayrılabileceğini düşündükten sonra onu yanıma çağırdım, o da zıplayıp gülerek ve keyifle geldi: Ona babasına ekmek verip vermediğini sordum. Kafasını sallayıp, "Yok; pis köpek hepsini kendi yemek," dedi. Bunun üzerine yanımda bu amaçla taşıdığım torbadan ona bir parça ekmek verdim; ayrıca kendisi için de bir lokma verdim, ama ağzına bile sürmeyip babasına götürdü. Cebimde iki üç salkım kuru üzüm de vardı, bundan da bir avuç verdim. Babasına bu üzümleri verir vermez sandaldan indi ve sanki büyülenmişçesine öyle bir koşu tutturdu ki o anda ömrümde gördüğüm en çevik kişi oldu; demem o ki, öyle bir hızla koştu ki bir anda gözden kayboldu ve ardından seslenip haykırmama karşın işe yaramadı; çoktan koşup gitmişti. Bir çeyrek saatin içinde geri geldi, ancak bu kez giderkenki kadar hızlı değildi ve yakına geldiğinde adımlarının yavaşlığını fark ettim, çünkü elinde bir şey taşıyordu.

Yanıma geldiğinde babasına su getirmek için bir toprak ibrik almaya ta eve kadar gittiğini ve iki somun ekmek daha aldığını anladım; ekmeği bana verdi ama suyu babasına götürdü; ben de çok susadığımdan bir yudum aldım yine de. Su, babasını ona verdiğim romdan daha çok canlandırmıştı, çünkü susuzluktan bitkin haldeydi.

Babası içtikten sonra başka su kalıp kalmadığını öğrenmek için Cuma'ya seslendim. "Evet," dedi ve ona kalanı en az babası kadar susamış olan zavallı İspanyol'a vermesini buyurdum. Gerçekten epeyce bitkin durumda bulunan ve bir ağacın gölgesindeki yeşillikte dinlenen İspanyol'a Cuma'nın getirdiği somunlardan birini de gönderdim; onun da eklemleri sertleşmiş ve bağlandığı kaba sargıdan dolayı epeyce şişmişti. Cuma'nın yanına su götürmesiyle doğrulup içtiğini ve ekmeği alıp yemeye başladığını gördüğüm zaman ben de yanına gittim ve ona bir avuç kuru üzüm verdim. Herhangi bir yüzde belirebilecek bütün minnettarlık ve teşekkür ifadesiyle yüzüme baktı ama öylesine bitkindi ve

buna karşın dövüşürken öylesine çaba harcamıştı ki ayağa kalkamadı; iki üç kez denedi, ama gerçekten yapamadı, ayak bilekleri öylesine şişmişti ve kendisine acı veriyordu; bu yüzden kımıldamamasını işaret ettim ve Cuma'ya babasına yaptığı gibi onun bileklerini de romla ovdurttum.

Yanımızda kaldığı süre boyunca sevecen zavallıcığın başını, bıraktığı yerde ve durumda olup olmadığını görmek için her iki dakikada bir ya da daha az bir sürede babasını oturur bıraktığı yöne çevirmesini izledim; sonunda babasının ortalıkta görünmediğini fark etti; bunun üzerine kaygılanıp tek sözcük etmeksizin koşarken ayağının yere değip değmediğini kimsenin anlayamayacağı o kendine özgü çevikliğiyle uçup gitti, ama oraya vardığında babasının kemiklerini dinlendirmek için uzandığını gördü ve dolayısıyla bunun ardından Cuma yanıma geldi ve ben de İspanyol'a, kalkabilecek durumdaysa Cuma'nın kendisine yardım etmesine ve sandala götürmesine izin vermesini; sonra da onu kendisine bakacağım barınağımıza taşıyacağını söyledim. Ama yapılı, güçlü bir adam olan Cuma İspanyol'u sırtına aldı ve sandala taşıdı ve onu ayakları içeri gelecek biçimde kanonun küpeştesine yavaşça indirdi. Sonra onu kaldırıp tümüyle içeri sokarak babasının yanına yerleştirdi; hemen yeniden doğrularak sandalı çözdü ve rüzgârın epeyce güçlü esmesine karşın benim yürüyerek varmamdan daha hızlı biçimde kıyıya doğru kürek çekti; böylece onları sağ salim bizim koyun ağzına getirdi ve onları sandalda bırakarak öteki kanoyu getirmeye koştu. Yanımdan geçerken onunla konuştum ve nereye gittiğini sordum. Bana, "Gitmek daha kano getirmek," dedi ve rüzgâr gibi gözden kayboldu ki ne insanın ne de atın onun gibi koşamayacağından kuşkunuz olmasın. Ben oraya varmak üzereyken o öteki kanoyu da koya getirdi; böylece yanımdan esip geçti ve sandaldaki yeni konuklarımıza yardıma gitti ama ikisi de yürüyebilecek durumda değildi; bu yüzden zavallı Cuma ne yapacağını bilemedi.

Bir çıkar yol bulmak için düşünmeye başladım ve Cuma'ya seslenip onları koyun kıyısına oturtmasını ve yanıma gelmesini istedim; bir süre sonra onları üstüne yatırmak için bir tür sedye yapmayı akıl ettim ve Cuma'yla ikimiz bunu aramıza alıp beraberce taşıdık.

Fakat onları duvarımızın yahut kalemizin dışına kadar götürdüğümüzde öncekinden daha kötü bir sorunla karşılaştık, çünkü onları duvardan içeri aşırmak olanaksızdı ve ben de duvarı yıkmamaya kararlıydım; böylece yeniden işe koyuldum ve Cuma'yla birlikte iki saatlik bir sürede en dıştaki duvarımızın önündeki açıklık ile diktiğim ağaçlardan oluşan koruluk arasında eski yelken bezleriyle oldukça güzel bir çadır yaptık ve üzerini ağaç dallarıyla bir güzel kaplayarak içine de pirinç sapı gibi elimde bulunan malzemeden yataklar yapıp altlarına battaniye serdik, üstlerini de yine battaniyelerle örttük.

Adam artık kalabalıklaşmıştı ve kendimi uyruklardan yana oldukça zengin sayıyordum ve sıklıkla yaptığım üzere kendimi bir krala benzetmek son derece keyifli bir düşünceydi. Her şeyden önce bütün ülke benim kendi mülkümdü; bundan dolayı kuşku götürmez bir egemenlik hakkına sahiptim. İkincisi, halkım kusursuz biçimde uysaldı – kesinlikle bir efendi ve kanun koyucuydum– hepsi de yaşamını bana borçluydu ve gerekirse kendi canlarını benimki için vermeye hazırdılar. Üç uyruğum vardı ama üçünün de farklı dinlerden oluşu dikkate değerdi; adamım Cuma bir Protestan, babası bir putperest ve yamyam ve İspanyol da bir Katolik'ti. Bununla birlikte saltanatım altındakilere vicdan özgürlüğü tanımıştım. Ama bu, işin ayrıntısı.

Tutsaklıktan kurtardığımız bu iki zayıf adama barınak ve dinlenecek bir yer vererek güvenliklerini sağlar sağlamaz, onlara biraz tayın hazırlamayı düşünmeye başladım ve ilk işim, Cuma'ya özel sürümün içinden bir yaşında, oğlakla

keçi arası bir hayvan seçip kesmesini buyurmak oldu; butlarını kesip küçük parçalar halinde doğradıktan sonra Cuma'ya bunları kaynattırıp pişirterek et ve et suyundan, gayet güzel olduğundan kuşku duymayacağınız bir yemek yaptırttım. İç duvarımın içinde asla ateş yakmadığım için bunu dışarıda pişirdik, yemeği yeni çadıra taşıdım, orada onlara bir masa kurup oturdum, ben de yemeğimi onlarla birlikte yedim ve elimden geldiğince onları neşelendirip yüreklendirdim. Cuma bana çevirmenlik yapıyordu, özellikle babasına ve aslına bakarsanız İspanyol'a da, çünkü İspanyol da vahşilerin dilini oldukça iyi konuşuyordu.

Akşam yemeğimizi yedikten sonra Cuma'ya kanolardan birini almasını ve gidip zamansızlıktan savaş meydanında bıraktığımız misket tüfeklerimizle öteki silahlarımızı getirmesini buyurdum. Ertesi gün de gidip vahşilerin güneşin alnında duran ve bozulmaya yüz tutmuş cesetlerini gömmesini istedim; ayrıca barbarca ziyafetlerinin iğrenç artıklarını da gömmesini buyurdum. Kendimi bu işi yaparken düşünemiyordum; yok, o tarafa gidersem görmeye bile katlanamazdım. Bunların hepsini kısa sürede yerine getirdi ve vahşilerin orada olduklarına dair hiçbir iz bırakmadı; böylece ben yeniden oraya gittiğimde ormanın o yere bakan ucunu tanımasam tam olarak neresi olduğunu bile bilemezdim.

Bunların ardından iki yeni uyruğumla ufak bir sohbete giriştim; önce Cuma'dan, vahşilerin o kanoyla kaçışı hakkında ne düşündüğü ve direnemeyeceğimiz kadar büyük bir güçle dönmelerini beklememiz gerekip gerekmeyeceği konusunda babasını sorgulamasını istedim. İlk düşüncesi sandaldaki vahşilerin denize açıldıkları gece çıkan fırtınadan sağ çıkamayacakları, muhakkak boğuldukları ya da kesinlikle kaybolup gittikleri, güneye ya da öteki kıyılara sürüklendikleri yönündeydi, ama sağ salim kıyıya varmışlarsa ne yapacakları konusunda bir şey bilmediğini

söyledi. Yine de uğradıkları saldırıdan, sesten ve ateşten müthiş bir korkuya kapıldıklarından, halklarına insan eliyle değil, gök gürültüsü ve şimşek tarafından öldürüldüklerini ve karşılarına çıkan iki kişinin –yani Cuma ve ben– silahlı adamlar değil onları yok etmek için yeryüzüne inen ruhlar ya da göklerin gazabı olduğunu anlatacakları görüşündeydi. Bunu iyi biliyordu, çünkü hepsinin birbirlerine kendi dillerinde bu şekilde haykırdıklarını duymuştu; onlar için bir adamın ateş attığını, gök gürültüsüyle konuştuğunu ve o an olduğu gibi elini bile kaldırmadan belli bir uzaklıktan öldürebildiğini kavramak olanaksızdı. Yaşlı vahşi haklıydı, çünkü daha sonra başkalarından öğrendiğime göre, diğerleri bu dört adamın (belli ki denizden kurtulmuşlardı) anlattıklarından öylesine ürkmüşlerdi ki, o tılsımlı adaya gidenlerin tanrıların ateşiyle yok edileceğine inanmışlardı.

Ancak ben bunu bilmiyordum ve epeyce bir zaman süren kaygılar çektiğimden bütün ordumu hep hazır tuttum, çünkü artık dört kişiydik ve yüz vahşiye bile herhangi bir anda, hem de açık alanda saldırmayı göze alırdım.

On Yedinci Bölüm

İsyancıların Ziyareti

Bununla birlikte hiçbir kano gözükmeyince gelecekleri korkusu da kısa zamanda silinip gitti; Cuma'nın babası da oğlu gibi, eğer gidersem onun halkından yararlanabileceğime beni temin edince, anakaraya yapacağım yolculuğa ilişkin eski düşüncelerimi yeniden gündeme aldım.

Ama İspanyol'la yaptığım ciddi bir sohbetin ardından, gemileri battıktan sonra o tarafta canlarını kurtaran ve sonuçta vahşilerin arasında barış içinde, ama temel ihtiyaçlardan yoksun, hatta hayatta kalma açısından bakıldığında oldukça acıklı bir yaşam süren hemşerileriyle Portekizlilerden oluşan on altı kişi daha olduğunu anlayınca düşüncelerimi azıcık askıya aldım. Ona yolculuklarının bütün ayrıntılarını sordum ve Rio de la Plata'dan Havana'ya giden, çoğunlukla deri ve gümüşten oluşan yüklerini orada boşaltıp, bulabildikleri her tür Avrupa malını geri getirmesi buyrulan bir İspanyol gemisinde olduklarını; gemide başka bir enkazdan kurtardıkları beş Portekizli denizci olduğunu, gemileri battığında kendi adamlarından beşinin boğulduğunu ve kendilerinin de sayısız tehlike ve felaketler atlattıktan sonra açlıktan ölmek üzereyken her an yenilip yutulmayı bekledikleri yamyamların kıyılarına ulaştıklarını öğrendim.

Yanlarında, barutlarının ve mermilerinin büyük bir kısmı denizde ıslandığından ve kuru kısmını da karaya ilk çıktıklarında yiyecek bulmak için harcadıklarından, artık işe yaramaz halde birkaç silah olduğunu söyledi.

Orada başlarına ne geleceğini düşünüp düşünmediğini ve kurtulmak için herhangi bir plan yapıp yapmadıklarını

sordum. Bu konuyu epey tartıştıklarını, ama bir sandalları, sandal yapacak aletleri ve erzakları olmadığından planların hep gözyaşları ve ümitsizlik içinde sona erdiğini söyledi.

Benden kaçışla ilgili bir teklif alsalardı nasıl karşılayacaklarını ve burada olsalardı bunu başarıp başaramayacağımız hakkında ne düşündüğünü sordum. En çok da bana ihanet etmelerinden ve yaşamım onlara bağlıyken güvenimi kötüye kullanacaklarından korktuğumu hiç çekinmeden söyledim, çünkü minnettarlık insanın doğuştan gelen bir erdemi olmadığı gibi, insanlar zorluklarla karşılaştıklarında çıkar umdukları zamanların aksine sözlerinden döner. Onların kurtuluşuna aracılık edip sonrasında beni Yeni İspanya'da* tutsak etmelerinin benim için çok kötü olacağını, herhangi bir ihtiyaç ya da kaza sonucu oraya düşen bir İngiliz'in kurban edilmesinin kaçınılmaz olduğunu ve papazların acımasız pençelerine düşüp Engizisyon karşısına çıkarılmaktansa, vahşilere teslim edilip diri diri yenmeyi yeğleyeceğimi söyledim. "Ayrıca," diye ekledim, "Ötekiler de burada olsalar, o kadar kişiyle, güneydeki Brezilya ya da kuzeydeki İspanya sahiline hepimizi götürmeye yetecek büyüklükte bir barka yapabilirdik." Fakat ellerine silah verdiğimde onlar da karşılığında beni zorla kendi halklarının arasına götürürlerse gösterdiğim iyi niyeti kötüye kullanmış olur ve durumumu eskisinden de beter hale getirirlerdi.

Büyük bir açıkyüreklilik ve incelikle, epeyce sefil koşullarda yaşadıklarını ve bundan dolayı da son derece makul olduklarını, kurtuluşlarına katkıda bulunacak bir insanı kaba bir biçimde kullanma düşüncesinden uzak duracaklarına inandığını ve eğer istersem yaşlı adamla birlikte onlara gidip bu konuyu görüşeceğini ve yeniden geri dönüp bana yanıtlarını getireceğini, onlara yemin ettirip kumandanları ve kaptanları sıfatıyla kesin biçimde benim yönetimime gireceklerine dair anlaşma yapacağını, bana

karşı dürüst olacakları ve benim kabul ettiğim bir Hıristiyan ülke dışında hiçbir yere gitmeyecekleri üzerine İncil'in ve tüm kutsal şeylerin üzerine yemin ettireceğini, sağ salim benim niyetlendiğim ülkenin topraklarına ayak basıncaya dek tümüyle, kayıtsız şartsız benim buyruklarıma uyacaklarını ve bana onlardan bu doğrultuda kendi imzalarını taşıyan bir anlaşma getireceğini söyledi.

Ardından da yaşadığı sürece, ben kendisine buyurmadan yanımdan asla ayrılmayacağı üzerine önce kendisinin yemin edeceğini ve hemşerileri arasında ufacık bir güven ihlalinin baş göstermesi durumunda da kanının son damlasına kadar benim tarafımı tutacağını söyledi.

Bana onların hepsinin de uygar, namuslu adamlar olduklarını ve ülkelerine dönmekten umudu tamamen kesmiş, silahsız, giyeceksiz ve yiyeceksiz biçimde vahşilerin insaf ve takdirine kalmış olarak, hayal edilebilecek en büyük sıkıntının içinde yaşadıklarını, kurtulma girişiminde benimle yaşayıp, benimle öleceklerinden kuşkusu olmadığını anlattı.

Verdiği bu güvenceler üzerine, mümkün olursa onlara güvenmeyi göze almaya ve yaşlı vahşiyle bu İspanyol'u onlara teklifte bulunmaları için göndermeye karar verdim. Ama gitmek için bütün hazırlıklar yapıldığında İspanyol'un kendisi, bir yandan son derece sağduyu bir yandan da büyük bir içtenlik barındıran bir itirazda bulundu ki bundan son derece hoşnut kalmak dışında bir şey gelmedi elimden ve onun tavsiyesiyle yoldaşlarını kurtarma işini en azından altı aylığına erteledik. Durum şuydu:

Yaşamımı sürdürmek için Tanrı'nın da yardımıyla neler yaptığımı görmesine yetecek kadar bir süredir, yaklaşık bir aydır bizimle birlikteydi, ne kadar tahıl ve pirinç stokladığımı gözleriyle görmüştü; bana gerekenden fazlaydı gerçi, ama tutumlu kullanılmadığında artık sayısı dördü bulan aileme yetmezdi, hele dediği gibi halen sağ on altı kişiden oluşan

hemşerileri de gelirse hiç yetmezdi veya en azından Amerika'daki Hıristiyan sömürgelerinden herhangi birine gitmek için bir gemi inşa edersek gemimizin erzakını karşılamazdı. Bu yüzden bana, kendisine ve diğer ikisine biraz daha toprak kazdırıp buraya ekmek için olabildiğince çok tohum ayırmamın ve geldiklerinde kendilerine verebileceğimiz tahılı elde etmek için bir hasadı daha beklememizin yerinde olacağını düşündüğünü söyledi, çünkü yoksunluk onları anlaşmazlığa ya da bir zorluktan çıkıp diğerine geçmenin dışında kurtarılmadıklarını düşünmeye itecek bir dürtü olabilirdi. "Biliyorsunuz," dedi, "İsrailoğulları başlangıçta Mısır'dan kurtarıldıkları için sevinseler de ıssızlığın ortasında ekmeksiz kaldıklarında kendilerini kurtaran Tanrı'ya bile isyan etmişlerdi."

Uyarısı o kadar yerinde, öğüdü o kadar iyiydi ki bağlılığından duyduğum kadar önerisinden de memnuniyet duymak dışında bir şey yapamazdım; böylece dördümüz de kendimizi tahtadan yapılma aletlerimizin izin verdiği ölçüde toprak kazmaya verdik ve ekim mevsiminin sonu olan bir ayın içinde, olabildiğince çok toprağı tarlaya dönüştürüp yirmi iki kile arpayla on altı küp dolusu pirinci, kısacası ayırdığımız tohumun hepsini ektik: Yani hasat beklediğimiz önümüzdeki altı ay boyunca, ekim zamanından itibaren hesaplamaya başlayarak kendimize kıtı kıtına yetecek kadarını bıraktık, çünkü o memleketin toprağında altı aydan önce ekin yetişmez.

Artık yeterince kalabalık olduğumuzdan ve sayımız, çok kalabalık gelmedikleri sürece vahşilerin korkusunu üstümüzden atmaya yettiğinden, adanın her yanında, nereye gitmek gerekirse, serbestçe dolaşıyorduk ve kaçış ya da kurtuluş düşüncesi hep aklımızda olduğundan, bunun yollarını tasarlamamak en azından benim için olanaksızdı. Bu amaçla işimize yarayacağını düşündüğüm birkaç ağacı belirledim ve Cuma'yla babasına bunları kestirttim. Bu işle

ilgili düşüncelerimi açtığım İspanyol'u da göz kulak olup yönlendirmesi için onların başına koydum. Onlara ne büyük zahmetlerle, koca bir ağacı tek tek keresteler haline getirdiğimi gösterdim ve onların da iyi cins meşeden, iki ayak eninde, otuz beş ayak uzunluğunda ve beş ila on santim kalınlığında bir düzine kadar kereste çıkartmaları için aynısını yapmalarını buyurdum: Bunun ne büyük emek gerektirdiğini herkes tahmin edebilir.

Aynı zamanda küçük evcil keçi sürümün sayısını artırmanın yolunu da buldum; bu amaçla bir gün Cuma'yla İspanyol'u yolluyor, ertesi gün de Cuma'yla ben olmak üzere sırayla keçi bulmaya gidiyorduk; bu şekilde geri kalanlarla birlikte yetiştirmek üzere yirmi civarında oğlak ele geçirdik, çünkü ne zaman bir anayı vursak oğlaklarını ayırıp sürümüze katıyorduk. Ama bütün bunların ötesinde, üzüm kurutma mevsimi geldiğinde güneşe öyle çok üzüm serdirdim ki şaraplarıyla ünlü Alicante'de yaşasaydık altmış ya da seksen fıçı doldurabilirdik; bunlar ekmeğimizle birlikte yiyeceğimizin önemli bir bölümünü oluşturuyorlardı. Bunların epeyce iyi bir temel besin kaynağı olduğundan hiç kuşkulanmayın, çünkü bunlar son derece besleyicidir.

Artık hasat zamanıydı ve ekinimiz iyi durumdaydı: Adada gördüğüm en bol ürün değildi, ama yine de amacımıza yanıt verecek kadardı, çünkü yirmi iki kile arpadan iki yüz yirmi kilenin üstünde ürün kaldırmıştık. Pirinçte de aynı oranda artış olmuştu ki on altı İspanyol adaya gelse bile, bir dahaki hasada kadar yetecek yiyecek stoklamış durumdaydık. Yolculuğa çıkmaya hazır olursak bizi dünyanın herhangi bir yerine götürmeye, mesela Amerika'nın herhangi bir yerine gitmeye yetecek kadar erzakımız da vardı. Tahıl hasadımızı bu şekilde depolayıp sağlama aldıktan sonra kendimizi hasır işi yapmaya verdik; yani tahıl saklamak için büyük sepetler; İspanyol'un eli bu işe oldukça yatkın ve hızlıydı; ayrıca beni

sıklıkla korunmak için böyle işleri hiç kullanmamakla suçluyordu; bense buna gerek duymamıştım.

Artık beklediğim konuklar için yiyecek sağladığımızdan, İspanyol'un geride bıraktığı kişilerle ne yapabileceğine bakması için anakaraya gitmesine izin verdim. Adada karşılaşacakları, kurtarmak için kendilerine adam gönderecek kadar iyi bir kişi olan adamı hiçbir biçimde incitmeyeceğine, onunla kavga etmeyeceğine ya da ona saldırmayacağına, aksine onun yanında durup onu her türlü duruma karşı savunacağına ve nereye gideceklerinin tümüyle onun kumandasına bağlı olacağına dair kendisinin ve yaşlı adamın huzurunda baştan yemin etmemiş hiç kimseyi buraya getirmemesi yönünde sıkı bir talimat verdim; ayrıca bunu yazıp imzalayacaklardı. Kalemleri ve mürekkepleri olmadığını bildiğim halde bunu nasıl yapacaklarını hiçbirimiz sormadık.

Bu buyruklar altında, İspanyol ve yaşlı vahşi, yani Cuma'nın babası, geldikleri veya daha çok yenilmek üzere tutsak olarak getirildikleri diyebileceğimiz kanolardan birisiyle yola çıktılar.

Her birine, tutumlu kullanmalarını ve acil durumlar dışında başvurmamalarını tembihleyerek üstünde bir çakmaktaşı bulunan birer misket tüfeğiyle yaklaşık sekiz atımlık barut ve fişek verdim.

Bunlar artık yirmi yedi küsur yıla ulaşmış tutsaklıktan kurtuluşumu göz önünde tutarak attığım ilk adımlar olduğu için keyifli işlerdi. Onlara, kendilerine günlerce ve İspanyollara da yaklaşık sekiz gün yetecek kadar ekmek ve kuru üzüm verdim ve iyi yolculuklar dileyerek, dönüşlerinde kıyıya çıkmadan önce geri geldiklerini anlamamı sağlayacak bir işaret vermeleri yönünde anlaşıp yolcu ettim.

O gün dolunayda, uygun bir rüzgârla, benim hesabıma göre ekim ayında yola çıktılar ama tam gününü

bilemiyordum zira günleri bir kez şaşırdıktan sonra bir daha hiç toparlayamamıştım; yılların doğru olduğundan bile emin değildim; gerçi sonradan hesabımı gözden geçirdiğimde yılların kaydını doğru tuttuğum anlaşılacaktı.

Tarihte benzeri işitilmemiş, tuhaf ve öngörülemez bir olay işin içine girdiğinde, en az sekiz gündür onları bekliyordum. Adamım Cuma koşarak gelip, "Efendi, efendi, onlar gelmek, onlar gelmek!" diye bağırdığında derin bir uykudaydım.

Sıçrayıp kalktım ve tehlikeden habersiz, giysilerimi üstüme geçirir geçirmez, artık sık bir ormana dönüşen ufak koruluğumdan çıktım; tehlikeyi hiçe sayıp, âdetim olmadığı üzere silahsız çıkmıştım ama gözlerimi denize çevirip bir buçuk mil kadar uzakta kıyıya yönelmiş, yelkeni açık ve epeyce uygun bir rüzgârla yaklaşan bir sandal görünce şaşırdım: Ayrıca kıyının uzandığı taraftan değil de adanın en güney ucundan geliyordu. Bunun üzerine Cuma'yı çağırdım ve bunların bizim beklediğimiz kişiler olmadığını ve henüz dost mu düşman mı olduklarını bilemediğimizi söyleyerek saklanmasını buyurdum.

Ardından bir şey anlayıp anlayamayacağımı görmek için gidip perspektif camımı aldım, bir şeylerden endişelendiğimde ve fark edilmeden gözetlemek istediğim zamanlarda yaptığım gibi merdiveni dışarıya çıkartarak tepenin üstüne çıktım.

Daha tepenin üstüne yeni ayak basmıştım ki bir geminin benden iki buçuk mil uzaklıkta güney-güneydoğuda demir attığını gördüm; kıyıdan ancak bir buçuk mil açıktaydı. Gözlediğim kadarıyla bunun bir İngiliz gemisi ve sandalın da bir İngiliz filikası olduğu belliydi.

Şaşkınlığım anlatılacak gibi değildi; bir gemi görmenin, hem de içinde kendi yurttaşlarımın ve dolayısıyla dostların olduğuna inanmaya her türlü nedenimin bulunduğu bir gemi görmenin tarifsiz sevincine karşılık, içimde bana

tedbiri elden bırakmamamı öğütleyen birtakım gizli kuşkular –nereden geldiklerini söyleyemeyeceğim– dolaşıyordu. Öncelikle burasının İngiliz ticaret rotasında olmadığını, bir İngiliz gemisinin dünyanın bu tarafında ne aradığını düşündüm, onları buraya sürükleyecek fırtınalardan da bahsedilemeyeceğini bildiğimden, eğer bunlar gerçekten İngilizlerse, buraya büyük olasılıkla hayırlı bir iş için gelmediklerini ve hırsızlarla katillerin eline düşmektense eskisi gibi devam etmem gerektiği sonucuna vardım hemen.

Bazı gizli tehlikelerin gerçekliğine pek inanamayacağı durumlarda bile, insanın içine doğan ipucu ve uyarıları hiç kimse yabana atmasın. İçimize doğan bu tür ipucu ve uyarıları pek az kişi inkâr edebilir sanırım; bunlar görünmeyen bir dünyanın ve ruhlarla iletişim kurmanın kesin kanıtlarıdır kuşkusuz; eğer bunlar bizi tehlikeye karşı uyarma eğilimi gösteriyorsa, neden bunların dostça bir kaynaktan (bu kaynağın yüce mi, aşağı ya da tabi mi olduğu sorunumuz değil), bizim iyiliğimiz için geldiğini varsaymayalım ki?

Önümdeki sorun beni bu akıl yürütme konusunda epeyce haklı çıkartıyor, çünkü nereden gelirse gelsin bu gizli uyarıyla önlem almamış olsaydım, birazdan göreceğiniz gibi kaçınılmaz biçimde işim bitecek ve öncekinden de beter duruma düşecektim.

Güvenli biçimde karaya çıkmak için sokulabilecekleri bir koy arıyorlarmış gibi kıyıya yaklaştıklarını görünce orada öylece duruşumu daha fazla uzatmadım; öte yandan, yeterince yaklaşmadıkları için bir zamanlar sallarımı yanaştırdığım koyu göremeyip, sandallarını benden yarım mil ötede kumsala doğru yaklaştırdılar ki böylesi benim için daha iyiydi, çünkü öbür türlü tam kapımın ağzı diyebileceğim bir yerde karaya çıkacaklar ve kısa süre sonra da beni kalemden zorla çıkarıp, belki de neyim var neyim yok hepsini talan edeceklerdi.

Kumsala çıktıklarında bunların, en azından çoğunun İngiliz olduğunu görüp tümüyle rahatladım; bir ikisini Hollandalı sandım ama öyle olmadıkları anlaşıldı; silahsız gördüğüm ve bağlanmış olduklarını sandığım üçüyle beraber on bir kişiydiler ve ilk dört ya da beşi kumsala atladıklarında bu üçünü sandaldan tutsak olarak çıkardılar: Üçünden birinin hararetli, hatta bir tür abartıya varan biçimde uzlaşma, üzüntü ve ümitsizlik içeren jestler yaptığını kavradım; anlayabildiğim kadarıyla öteki ikisi bazen kollarını havaya kaldırıp durumdan endişeli görünseler de ilki kadar değillerdi.

Bu görüntü karşısında tümüyle aklım karıştı ve buna ne anlam vereceğimi bilemedim. Cuma bana becerebildiğince İngilizce seslendi, "Aman Efendi! Gördün mü, İngilizler de yemek insan tıpkı vahşi adamlar gibi." "Niye Cuma?" dedim, "Onları yiyeceklerini mi düşünüyorsun?" "Evet," dedi Cuma, "Onları yiyecekler." "Hayır, hayır," dedim, "Cuma, korkarım onları katledecekler ama yemeyeceklerinden emin olabilirsin."

Bütün bu süre zarfında, tutsakların her an öldürülmelerini bekleyerek manzaranın dehşetiyle titreyip durmak dışında, meselenin ne olduğuna ilişkin hiçbir şey düşünmemiştim; canilerden birinin denizcilerin bahriye kılıcı dediği türden koca bir kılıcı, zavallı adamlardan birine vurmak için kaldırdığını gördüğümde damarlarımda dolaşan tüm kanım dondu ve zavallının düştüğü anı görmeyi bekledim.

O anda İspanyol'la beraberinde giden yaşlı vahşinin ya da benim, bir yolunu bulup görünmeden burunlarının dibine sokulmuş olmamızı yürekten diledim, ellerinde hiç ateşli silah görmediğim için bu üç adamı kurtarabilirdim. Fakat aklıma başka bir şey geldi.

Üç adamın küstah denizciler tarafından uğradığı zalimce muameleyi izledikten sonra, heriflerin sanki adanın içlerini

görmek istercesine adaya dağıldıklarını gözledim. Öteki üç adamın da canları nereye isterse oraya gidebilecek durumda olmalarına karşın üçünün de epeyce düşünceli biçimde, ümitsiz insanlar gibi yere oturduğunu gördüm.

Bu durum aklıma kıyıya ilk ayak bastığım ve çevreme bakınmaya başladığım günkü ruh halimi getirdi; nasıl da kendimi bırakmış; çevreme nasıl da dehşetle bakmıştım; nasıl korku dolu endişeler içerisindeydim ve bütün gece vahşi hayvanlarca yenilme korkusuyla nasıl da ağacın üstünde sabahlamıştım.

Benim o gece, talihin cilvesi ve gelgitle karanın yakınına sürüklenen gemiden alacağım ve o andan sonra uzun bir süre beslenip yararlanacağım şeyler hakkında hiçbir şey bilmediğim gibi, bu üç zavallı terk edilmiş adam da kurtuluşun ve gerekli şeylerin ne kadar yakınlarında olduğunu bilmiyorlardı; kaybolduklarını, durumlarının da umutsuz olduğunu sanırken aslında güvendeydiler.

Aslında dünyada gözümüzün önünde duranların pek azını görürüz. Dünyanın Yüce Yaratıcısı'na içtenlikle güvenmek için pek çok nedenimiz de var: Asla yarattıklarını mutlak bir yoksunluğa terk etmez, tersine en kötü koşullarda bile şükredecekleri bir şeyler verir, bazen kurtuluşa sandığımızdan daha yakınızdır, hatta yıkımımıza yol açacakmış gibi görünen araçlar kurtuluşumuzu getirir.

Bu insanlar karaya çıktıklarında tam denizin yükselme zamanıydı; ne tür bir yerde olduklarını görmek için ihtiyatsızca dolanıp dururken epey vakit harcadılar ve deniz sandallarının bulunduğu yeri sığlaştırarak epey çekildi.

Sonradan anladığıma göre sandalda içkiyi biraz fazla kaçırıp uyuyakalan iki adam bırakmışlardı; diğerinden daha önce uyananı, sandalın kımıldayamayacak kadar sığda kaldığını anlayınca diğerlerine seslendi: Bunun üzerine hepsi kısa sürede sandalın yanına geldi, ama sandalın

ağırlığı, o taraftaki kumların bataklık gibi yumuşak ve balçıklı olması yüzünden itmeye güçleri yetmedi.

Bu koşullar altında, belki de bütün insanoğlu içinde sağduyu bahşedilen az sayıdaki gerçek denizciler gibi vazgeçip yeniden karaya yöneldiler; içlerinden birinin diğerine yüksek sesle, hepsini sandalın yanından çağırarak, "Niye boş vermiyorsun, Jack? Sonraki gelgitle nasıl olsa yüzer;" dediğini işittim ve bu sözlerle hangi milleten olduklarına ilişkin tahminim tümüyle doğru çıktı.

Bütün bu zaman zarfında kalemden dışarı, tepenin üstündeki gözetleme yerimden daha öteye adım atmaya cesaret edemeden her şeyi yakından izledim ve kalemin ne kadar iyi gizlendiğini düşündüm. Sandalın on saatten önce yeniden yüzemeyeceğini biliyordum; o zaman da karanlık basmış olurdu ve onları izleyip, konuşmalarını duymak için daha rahat olurdum.

Bu zaman zarfında kendimi önceki gibi bir kavgaya hazırladım, ancak karşımda öncekinden daha farklı türden bir düşman bulunduğunu bilerek bu kez daha ihtiyatlı davrandım. Harika bir nişancı olmasını sağladığım Cuma'ya da silahlanmasını buyurdum. Kendime iki av tüfeğini alıp üç misket tüfeğini ona verdim. Aslında görüntüm epeyce vahşiydi; sözünü ettiğim büyük başlıkla heybetli keçi postundan ceketim üstümdeydi, yanımdan sallanan kınsız bir kılıç, kemerimde iki tabanca ve her iki omzumda birer tüfek.

Yukarıda değindiğim gibi planım karanlıktan önce saldırmamaktı, ama saat iki sularında ortalık kavrulmaya başlayınca hepsinin ormana doğru gittiklerini ve düşündüğüm gibi, uzanıp uyuduklarını fark ettim. O halde uyuyamayacak kadar endişeli, üç zavallı adam da benden çeyrek mil kadar uzakta ve diğerlerinin görüş alanında olmayan büyük bir ağacın gölgesi altında oturuyordu.

Bunun üzerine kendimi onlara göstermeye ve durumları hakkında bir şeyler öğrenmeye karar verdim; adamım Cuma belirli bir uzaklıkta, silahlarıyla tıpkı benim gibi heybetli ama tam anlamıyla benim gibi bir hortlak görüntüsü vermeden ardımdan gelirken, yukarıda söz ettiğim gibi derhal yola koyuldum.

Görünmeden olabildiğince yakınlarına sokuldum ve içlerinden hiçbiri beni görmeden, İspanyolca olarak yüksek sesle seslendim, "Beyler, siz kimsiniz?"

Sesim üzerine ayağa fırladılar ama beni ve kaba saba görüntümü gördüklerinde on misli şaşırdılar. Hiçbir yanıt vermediler, ama İngilizce konuştuğumda onları kaçmak üzereyken durdurduğumu anladım. "Beyler," dedim, "Halime şaşırmayın; belki de ummadığınız bir anda yakınınızda duran bir dosta sahipsinizdir." "Şu halde, dosdoğru göklerden gönderilmiş olmalı," dedi bana içlerinden birisi epeyce ciddi bir tavırla şapkasını çıkartarak; "Çünkü bizim durumumuz bir insanın yardım edebileceğinin ötesine geçti." "Bütün yardım Tanrı'dandır bayım," dedim, " Ama bir yabancının size yardım etmesine izin verir misiniz? Belli ki büyük bir sıkıntı içindesiniz. Karaya çıktığınızda gördüm sizi ve yanınızdaki zorbalardan birine bir şey demeye kalkıştığınızda, içlerinden birinin öldürmek için size kılıç çektiğini gördüm."

Afallamış görünen zavallı adam yüzünden akan yaşlarla titreyerek döndü, "Tanrı'yla mı yoksa insanla mı konuşuyorum? Bu sahici bir insan mı yoksa melek mi?" "Hiç merak etmeyin bayım," dedim, "Tanrı sizi kurtarmaya bir melek yollasaydı, benden çok daha iyi giyimli ve başka türlü silahlanmış olurdu; lütfen korkularınızı bir yana bırakın; ben bir insanım, İngiliz'im ve size yardım etmeye can atıyorum; gördüğünüz gibi bir tek hizmetkârım var; silahlarımız ve cephanemiz var; çekinmeden söyleyin bize, size hizmet edebilir miyiz? Nedir durumunuz?"

"Bizim durumumuz bayım," dedi, "Katillerimiz bu kadar yakınımızdayken anlatamayacağımız kadar uzun, ama uzun lafın kısası ben o geminin kaptanıydım; adamlarım bana isyan ettiler, beni öldürmemeye güç bela razı oldular ve sonunda beni bu ıssız adada, kimsenin yaşamadığı inancıyla ölmeyi beklediğimiz bu yerde bu iki kişiyle birlikte karaya çıkardılar; birisi ikinci kaptanım, ötekisi de bir yolcu, hâlâ da burası için ne düşüneceğimizi bilmiyoruz."

"Bu zorbalar, düşmanlarınız neredeler?" diye sordum, "nereye gittiklerini biliyor musunuz?" "Oraya uzandılar, bayım," dedi bir ağaçlığı göstererek; bizi görürler ve sizinle konuştuğumuzu işitirler diye korkudan kalbim sıkışıyor; görürlerse mutlaka hepimizi öldürürler."

"Ateşli silahları var mı?" dedim. "Birini sandalda bıraktıkları iki av tüfeği var yalnızca," diye yanıtladı. "İyi o zaman," dedim, "Siz gerisini bana bırakın; görüyorum ki hepsi uyuyor; hepsini öldürmek kolay bir iş; yoksa onları tutsak etmemizi mi yeğlersiniz?" Bana içlerinde acıma göstermenin pek güvenli bir iş sayılmayacağı gözü dönmüş iki caninin bulunduğunu anlattı, ama bunlar sağlama alınırsa geri kalanların hepsinin işinin başına döneceğine inanıyordu. O ikisinin hangileri olduğunu sordum. Bu uzaklıktan onları seçemiyordu ama vereceğim her buyruğa uyacaktı. "Peki," dedim, "Haydi uyandırmadan onların görüş ya da işitme alanından çekilip öyle karar verelim." Böylece ağaçlar bizi onlardan gizleyene dek peşimden geldiler seve seve.

"Bakın bayım," dedim, "Eğer sizi kurtarma riskine girersem iki koşul üstünde benimle anlaşmaya var mısınız?" Hem kendisinin ve hem de eğer kurtarılırsa gemisinin her konuda tümüyle benim tarafımdan yönetilip kumanda edileceğini ve eğer gemi kurtarılamazsa kendisini dünyanın neresine gönderirsem göndereyim son nefesine kadar benimle olacağını söyleyerek teklifimi bekledi, ötekiler de bunları yineledi.

"Pekâlâ," dedim, "Yalnızca iki koşulum var; birincisi bu adada benimle kaldığınız sürece hiçbir yetkiniz yok ve eğer elinize silah verirsem hangi koşullar altında olursak olalım onları iade edecek, bana ve adaya zarar verecek hiçbir şey yapmayacak, bu sırada benim buyruklarıma uyacaksınız; ikincisi gemi kurtulursa beni ve adamımı İngiltere'ye yol parası istemeden götüreceksiniz."

Bu son derece makul isteklere uyacağına, yaşadığı süre boyunca yaşamını bana adayacağına ve her koşul altında bunun için müteşekkir olacağına dair insan hayal gücünün ya da inancının bulup çıkartabileceği tüm güvenceleri verdi.

"İyi o zaman," dedim, "İşte size barut ve fişekle birlikte üç misket tüfeği; ne yapmamız gerektiğini bana siz söyleyin." Elinden gelen her biçimde minnettarlık gösterilerinde bulundu, ama bütün yönlendirmeleri bana bıraktı. Herhangi bir şeye kalkışmanın epeyce zor olduğunu söyledim ona, ama düşünebildiğim en iyi yöntemin onlar yatarken üstlerine bir defada ateş etmek olacağıydı ve ilk yaylım ateşinde ölmezler ve boyun eğmeye yanaşırlarsa onları kurtarabilirdik, böylece her şeyi Tanrı'nın yazgısına bırakmış olurduk.

Son derece alçakgönüllülükle eğer elinden gelse hiçbirini öldürmek istemediğini söyledi. Fakat iflah olmaz caniler ve gemideki isyanın elebaşı olan ikisi kaçarsa işimizi bitirmiş sayılmazdık, çünkü gemiye gidip bütün mürettebatı getirerek hepimizi yok ederlerdi. "İyi o halde," dedim, "Gereklilik benim önerimi haklı kılıyor, çünkü hayatımızı kurtarmamızın tek yolu bu." Bununla birlikte onun kan dökme konusunda hâlâ çekimser kaldığını görerek kendi başlarına gitmelerini ve uygun gördükleri biçimde halletmelerini söyledim.

Biz bu tartışmanın ortasındayken içlerinden bazılarının uyandığını duyduk, hemen ardından ikisinin ayağa kalktığını

gördük. Bunların isyanın elebaşları olup olmadıklarını sordum. "Hayır," dedi. "İyi o halde," dedim, "Bunların kaçmalarına göz yumabilirsiniz, öyle görünüyor ki Tanrı onları canlarını kurtarsınlar diye uyandırmış. Şimdi," dedim, "Eğer kalanları elinizden kaçırırsanız bu sizin hatanız olur."

Bu lafım üzerine kendine gelip eline tutuşturduğum misket tüfeğini aldı ve belinde bir tabanca, her birinin elinde birer av tüfeği bulunan iki yoldaşıyla birlikte harekete geçti; yanındakilerden önden giden ikisi biraz gürültü yaptı; bunu duyan uyanık denizcilerden birisi dönüp onların geldiklerini görerek geri kalanlara haykırdı ama artık çok geçti, çünkü haykırdığı anda ateş ettiler. Fakat iki adam ateş etmiş, kaptan akılı davranıp barutunu muhafaza etmişti. Tanıdıkları adamlara öyle iyi nişan almışlardı ki birisi hemen oracıkta ölmüş, öteki de ağır yaralanmıştı, ama ölmediği için ayağa kalkmaya çalıştı, diğerlerini yardıma çağırdı, ama ona doğru giden kaptan, yardım çağırmak için çok geç kaldığını, alçaklığını bağışlatmak için Tanrı'ya seslenmesi gerektiğini söyledi ve onu tüfeğinin dipçiğiyle yere serdi; bir daha sesi çıkmadı adamın. Üç kişi daha vardı ve birisi hafif yaralanmıştı. O sırada ben geldim, içinde bulundukları tehlikeyi ve direnmenin anlamsızlığını görünce af dilediler. Kaptan onlara, işledikleri ihanet suçundan pişman olduklarına dair güvence verirlerse, geminin ele geçirilmesi ve sonrasında da geldikleri Jamaika'ya geri götürülmesi sırasında kendisine sadık kalacaklarına yemin ederlerse canlarını bağışlayacağını söyledi. İçtenliklerine dair arzu edilebilecek her türden taahhütlerini sundular ve inanmaya istekli olan kaptan da, yalnızca adada bulundukları süre boyunca ellerini ve ayaklarını bağlı tutmalarını buyurmam dışında hiçbir şeye karşı çıkmadığım için canlarını bağışladı.

Bu iş yapılırken Cuma'yı ikinci kaptanla birlikte ele geçirip küreklerle yelkenleri getirmeleri için sandala gönderdim, öyle de yaptılar. Çok geçmeden ötekilerden ayrılmış –öyle

yapmaları da hayırlarına olmuştu– üç başıboş adam tüfek seslerini duymaları üzerine geri geldi ve önceleri tutsakları durumundaki kaptanın artık galipleri olduğunu görünce boyun eğip bağlanmaya razı oldular ve böylece zaferimiz tamamlandı.

Geriye kaptanla benim birbirimizin durumunu sorgulamamız kalmıştı. Önce ben başladım ve özellikle de büyük bir şans eseri erzak ve cephaneye kavuştuğum kısmını hayretler içinde kalarak dinlediği öykümün tamamını anlattım; aslında öyküm bütünüyle bir mucizeler toplamından oluştuğu için onu derinden etkiledi. Ama hikâyemden yola çıkarak kendi durumunu gözden geçirip benim orada, onun hayatını kurtarmam için yaşatıldığım sonucuna varınca, gözlerinden yaşlar süzüldü ve bir tek sözcük daha konuşamadı. Söyleşimiz sona erdikten sonra onu ve iki adamını çıktığım yere, yani evin tepesine yönelterek daireme götürdüm, karınlarını doyurdum ve o yerdeki upuzun yaşantım süresince icat ettiğim şeylerin hepsini gösterdim.

Onlara gösterdiğim her şey, anlattıklarım, hepsi şaşkınlık vericiydi ama kaptan hepsinden çok kaleme ve yirmi yıl önce dikildikleri ve ağaçlar burada İngiltere'dekinden çok daha hızlı büyüdükleri için artık son derece sık –ve küçük dolambaçlı geçidim haricinde hiçbir yerden geçit vermeyen ufak bir ormana dönüşmüş– bir ağaçlığın ortasında kendimi gizleyişime bayıldı. Burasının benim kalem ve evim olduğunu, ama kırda da pek çok prensinki gibi gerektiğinde sığınabileceğim, kendisine başka bir zaman göstereceğim bir yerim olduğunu da anlattım. Fakat o anki işimiz gemiyi nasıl ele geçireceğimizi düşünmekti. Bu konuda bana hak verdi ama gemide uğursuz bir komploya kalkışarak yaşamlarını kanun önünde tehlikeye atmış ve bu yüzden de eğer boyun eğerlerse İngiltere'ye veya İngiliz sömürgelerinden birisine varır varmaz darağacına

gideceklerinin bilinci ve ümitsizliğiyle epeyce bilenmiş durumda yirmi altı kişinin daha bulunduğu, bizim gibi az sayıda kişinin herhangi bir saldırıya kalkışması söz konusu olmayacağı için yapabileceklerimiz konusunda aklına hiçbir şey gelmediğini söyledi.

Bir süre söylediği şeyler üstünde kafa yordum ve bunun son derece makul olduğunu, dolayısıyla gemideki adamları üstümüze çullanıp bizi yok etmelerine fırsat vermeden tuzağa düşürüp, şaşırtacak bir şeylere hızla karar verilmesi gerektiğini anladım. Bunun üzerine kısa bir süre içinde arkadaşlarının ve sandalın başına ne geldiğini merak edecek mürettebatın, mutlaka onları aramak için öbür sandalla kıyıya çıkacağı, belki tümüyle silahlı gelecekleri ve bize göre çok güçlü olacakları aklıma geldi: Bu kaptanın da aklındaydı.

Bunun üzerine ona, yapmamız gereken ilk işin sahilde yatan sandalı alıp götürememeleri için batırmak ve içinden her şeyi alarak işe yaramaz duruma getirmek olduğunu söyledim. Bu plana uygun biçimde sandala gidip güvertede bırakılmış silahlarla bulabildiğimiz her şeyi, bir şişe brendi, bir şişe rom, birkaç bisküvi, bir kese barut, bir parça branda bezinin içine sarılı büyük bir şeker topağını (şeker iki üç kilo kadardı) aldık; elimde hiç kalmamış brendi ve şekere pek sevinmiştim.

Bütün bunları kıyıya taşıdıktan sonra (sandalın kürekleri, sereni, yelkeni ve dümeni daha önce alınmıştı) bizimle başa çıkacak kadar güçlü bir biçimde gelirlerse yine de sandalı götüremesinler diye dibine büyük bir delik açtık.

Aslında gemiyi ele geçirebileceğimizi pek de aklım kesmiyordu; benim görüşüm, eğer sandalı alamadan giderlerse, onu onararak bizi Leeward Adaları'na kadar götürebilecek duruma getirmek ve yolda da bizim İspanyol dostlarımıza uğramaktı, çünkü aklım hep onlardaydı.

On Sekizinci Bölüm

Geminin Ele Geçirilişi

Biz planlarımızı bu şekilde yaparken ve öncelikle sular yükseldiğinde dalgalar götürmesin diye sandalı var gücümüzle kumsala çekip, dibine çabucak onarılamayacak büyüklükte bir delik açtık; sonra oturup başka ne yapacağımızı düşünürken, gemiden bir el ateş edildiğini ve geri dönmesi için sandala işaret verildiğini duyduk, ama sandal kıpırdamadı; onlar da birkaç kez daha ateş edip sandala başka işaretler gönderdiler.

Sonunda bütün işaretleri semeresiz kalınca ve sandalın kımıldamadığını görünce başka bir sandalı suya indirdiklerini ve karaya doğru kürek çektiklerini perspektif camımdan gördük; yaklaştıklarında içinde en az on adam bulunduğunu ve yanlarında ateşli silahlar olduğunu fark ettik.

Gemi kıyıdan aşağı yukarı iki mil açıkta durduğundan gelirlerken onları tam anlamıyla görebiliyor ve hatta yüzlerini bile açıkça seçebiliyorduk, akıntı onları öteki sandalın azıcık doğusuna kaydırdığından, ötekinin kıyıya çıktığı yere doğru kıyı boyunca kürek çekiyorlardı. Bu sayede onları tümüyle görüyorduk; kaptan da sandaldaki adamların kişiliklerini ve huylarını biliyordu. Dediğine göre sandalda, bu komplonun içine geri kalanlar tarafından baskı ve gözdağıyla çekildiklerinden kuşku duymadığı, üç tane son derece namuslu adam vardı, ama içlerinde elebaşı gibi görünen lostromoya ve geri kalanlara gelince, hepsi de mürettebatın geri kalanı kadar zalimdi ve kalkıştıkları işten dolayı ümitsiz durumda olduklarına dair hiç kuşkusu yoktu; bize göre sayıca üstün olmalarından dolayı da fena halde endişeliydi.

Ona gülümsedim ve bizim durumumuzdaki insanların korkunun çok ötesine geçtiklerini; hemen her durumu içinde bulunduğumuz koşullardan daha iyi saydığımızdan ister ölüm, isterse yaşamak olsun, sonucu kurtuluş olarak ummamız gerektiğini söyledim. Ona benim yaşam biçimim hakkında ne düşündüğünü ve bir kurtuluş için riske atılmama değip değmeyeceğini sordum. "Peki, bayım," dedim, "Az önce sizi yüreklendiren, benim burada sizin yaşamınızı kurtarmak üzere alıkonulduğuma dair inancınız nerede kaldı? Benim açımdan," dedim, "Bütün bunların içinde gözden kaçan bir şey var gibi görünüyor." "Neymiş o?" dedi. "Şimdi," dedim, "Söylediğinize göre aralarında canlarını bağışlamamız gereken, namuslu üç dört kişi var; eğer onlar da mürettebatın geri kalanı gibi tümüyle günahkâr olsalardı, Tanrı'nın bu adamların hepsini sizin elinize düşmeleri için seçtiğini düşünürdüm, çünkü buna göre karaya çıkacak her adamın kaderi elimizde ve ölmesi de yaşaması da bize nasıl davranacağına bağlı."

Bunu yüksek bir sesle ve neşeli bir yüz ifadesiyle söylediğim için onu oldukça yüreklendirdiğini gördüm; böylece canla başla işimize koyulduk: Sandalın gemiden ayrıldığını gördüğümüz anda tutsaklarımızı ayırmayı düşündük, sonra onları istediğimiz sonucu verecek biçimde güvene aldık.

Kaptanın ötekilerden daha az güvendiği ikisini, Cuma'yla teslim aldığımız üç kişiden birinin yanına katıp, yeterince uzakta ve işitilip fark edilemeyecekleri, ya da kendilerini kurtarsalar bile ormanın içinde yollarını bulamayacakları mağarama gönderdim. Onları orada bağlı bırakmışlar ama yanlarına erzak vermişler; ayrıca ses çıkarmadan otururlarsa, bir iki gün içinde özgür bırakmaya da söz vermişlerdi. Yalnız kaçmaya kalkışırlarsa acımasızca ölüm cezasına çarptırılacaklardı. Verilen hapis cezasına sabırla katlanacaklarına söz vermişlerdi ve kendilerine erzakla ışık

bırakma iyiliklerinden dolayı son derece müteşekkirdiler, çünkü Cuma onlara rahat etsinler diye mum da (kendi yaptıklarımızdan) bırakmıştı ve onların haberi yoktu ama mağara girişinde başlarında nöbete kalmıştı.

Öteki tutsaklar işimize yaradı; ikisinin elini ayağını bağlı tuttuk, çünkü kaptan onlara güvenemiyordu, ama diğer ikisi kaptanın önerisi ve bizimle birlikte yaşayıp öleceklerine dair ant içmeleri üzerine benim hizmetime girdiler; böylece bunlar ve üç namuslu adamla birlikte iyi silahlanmış yedi kişi olmuştuk. Kaptanın gelenler içinde de üç dört kadar dürüst adam bulunduğunu söylediğini dikkate alınca, on kişiyle pekâlâ baş edebileceğimizden kuşkum kalmadı.

Öteki sandallarının durduğu yere varır varmaz kumsala yöneldiler ve sandalı arkalarından çekerek hepsi karaya çıktılar; bunu gördüğüme seviniyordum, çünkü geldikleri sandalı ona göz kulak olacak birkaç kişiyle birlikte kumsaldan belli bir uzaklıkta demirlemelerinden, böylece sandalı ele geçiremeyeceğimizden korkuyordum.

Karaya çıkınca ilk yaptıkları iş hep birlikte öteki sandala koşmak oldu ve yukarıda anlattığım gibi içinde her şeyin alındığını ve dibindeki büyük deliği fark edince büyük bir şaşkınlık yaşadılar.

Bu durum üzerine biraz kafa yorduktan sonra arkadaşlarına duyurabilmek için var güçleriyle iki üç kez haykırdılar ama tümü boş çabalardı. Derken hepsi halka oluşturup küçük silahlarıyla yalnızca sesi kulağımıza gelen ve yankısı ormanı çınlatan bir yaylım ateşi açtılar. Bu da fayda etmedi; mağaradakilerin duyamadıklarından emindik ve yanımızda tuttuklarımız da bunu yeterince duymuş olmalarına karşın yine de onlara hiçbir karşılık veremiyorlardı.

Öyle bir afallamışlardı ki, sonradan bize anlattıklarına göre yeniden gemiye dönmeye ve oradakilere bütün adamların

öldürüldüğünü, filikanın da batırıldığını söylemeye karar vermişlerdi; bu düşünceyle sandallarını yeniden suya indirip hepsi içine bindiler.

Bunun üzerine, onların yeniden gemiye dönüp arkadaşlarını kayıp ilan ederek yelken açacaklarını ve kurtaracağımızı umduğu gemisini de böylece yitireceğini sanan kaptan fena halde şaşırdı ama kısa bir süre sonra başka bir nedenle korktu.

Sandala doluşup açılmalarının üstünden pek bir zaman geçmemişti ki hepsinin yeniden karadan tarafa gelmekte olduklarını kavradık ama bu yeni duruma göre, belli ki aralarında düşünüp taşınmış, üç kişiyi sandalda bırakıp geri kalanlarınsa adanın içlerinde arkadaşlarını aramaya gitmesine karar vermişlerdi.

Bu bizde büyük bir hayal kırıklığına yol açtı, çünkü artık ne yapacağımızı bilemiyorduk; eğer sandalı elimizden kaçırırsak diğer yedi kişiyi karada ele geçirmemizin bize hiçbir faydası olmazdı, çünkü gemiye doğru kürek çekerler, oradakiler de düşünüp taşındıktan sonra yelken açarlardı; bizim gemiyi kurtarma umudumuz da suya düşerdi.

Ancak bekleyip gidişatın nasıl bir yön tutacağını görmekten başka da çaremiz yoktu. Yedi adam kıyıya çıktılar ve sandalda kalan üçü de sandalı kıyıdan epeyce bir uzaklıkta durdurup diğerlerini beklemek için demir attılar; böylece onları sandalda kıstırmak bizim için olanaksız hale geldi.

Karaya çıkanlar birbirlerinden hiç ayrılmadan altında benim barınağımın bulunduğu küçük tepeye doğru yürüyüşe geçtiler, onlar bizi göremeseler de biz onları açıkça seçebiliyorduk. Bizden yana gelseler buna pek sevinirdik, böylece üstlerine ateş açabilirdik ya da daha uzağa gitselerdi yerimizden çıkabilirdik.

Ama vadileri ve ormanları epey uzaktan görebildikleri, kuzeydoğuya doğru uzanan ve adanın en alçak yerindeki tepenin alnına vardıklarında sesleri kısılana kadar seslenip haykırdılar ve belli ki birbirlerinden ya da kıyıdan fazla uzaklaşmayı göze alamadıklarından bir ağacın altına oturup durumu değerlendirdiler. Öncekilerin yaptığı gibi burada yatıp uyumanın uygun olacağını düşünselerdi işi bizim yerimize halletmiş olacaklardı, ama korkmalarını gerektiren tehlikenin ne olduğunu bilmeseler de uyumayı göze alamayacak kadar kaygılıydılar.

Onların bu durum değerlendirmeleri sırasında kaptan bana epeyce yerinde bir öneri sundu; şöyle ki, belki de arkadaşlarına duyurmak için yeniden yaylım ateşi açacaklardı ve biz tam da hepsinin tüfeklerinin boşalmış olduğu o kritik anda üstlerine çullanacaktık ve onlar da kesinlikle karşı koymayacaklardı, böylece kan dökmeden onları yakalayacaktık. Tüfeklerini dolduramadan yanlarına varıp gerçekleştirebileceğimiz için bu öneri hoşuma gitti.

Ama bu olay gerçekleşmedi ve nasıl bir yol izleyeceğimize ilişkin epeyce kararsız bir halde uzun süre bekledik. Sonunda bizimkilere, bana göre gece inene kadar yapılabilecek bir şey olmadığını söyledim ve sonra sandala binmezlerse onları sahile inmeden kıstırmanın ve bu sayede sandaldakilerin de karaya çıkmalarını sağlayacak bir yöntem izlemenin bir yolunu bulabilirdik.

Yerlerinden kımıldasınlar diye son derece sabırsızlanmamıza karşın uzun bir süre bekledik ve hepsinin birden epeyce bir tartıştıktan sonra kalkıp denize doğru yürüdüklerini gördüğümüzde tedirginliğimiz daha da arttı; belli ki adadaki tehlikelere ilişkin son derece endişeliydiler ve yeniden gemiye dönüp arkadaşlarını kayıp ilan etmeye ve böylece gemiyle niyetlendikleri yolculuğa çıkmaya karar vermişlerdi.

Denize doğru yöneldiklerini kavrar kavramaz gerçekten de aramaktan vazgeçtiklerini ve geri döndüklerini anladım, bunu kaptana söylediğimdeyse neredeyse endişeden fenalaşacaktı. Hemen onları geri getirecek ve amacıma da bir nebze uyan bir yöntem düşündüm.

Cuma'yla ikinci kaptana batıya, küçük koyun üzerine, Cuma'yı kurtardığım zaman vahşilerin karaya çıkmış oldukları yere doğru gitmelerini buyurdum ve yaklaşık yarım mil kadar uzakta bir yüksekliğe varır varmaz olanca güçleriyle seslenmelerini ve denizciler kendilerini işitene kadar beklemelerini istedim; denizcilerin kendilerine yanıt verdiklerini duyar duymaz yeniden ses vereceklerdi ve sonra gözden yitip ötekiler seslendiğinde daima yanıt vererek onları adanın iç kısmına doğru, olabildiğince ormanın içine çekecek biçimde bir çember çizecekler ve onlara buyurduğum biçimde yeniden bana doğru yöneleceklerdi.

Cuma ve ikinci kaptan seslendiğinde tam sandala binmek üzereydiler ve onları işitip yanıtlar yanıtlamaz kumsal boyunca duydukları sese doğru koştular; suların yükseldiği koyda durmak zorunda kaldıklarında beklediğim gibi sandalı oraya çağırdılar.

Koyun ağzı, karanın içinde bir liman gibi uzandığı için sandal epeyce içeriye girdi; sandaldaki üç kişiden birini de yanlarına aldılar ve sandalı da bir ağaç gövdesine bağlayarak iki kişiyi içinde bıraktılar.

Bu tam arzuladığım şeydi; derhal Cuma'yla ikinci kaptanı işlerini görmeye bırakarak kalan adamları yanıma aldım ve onlara görünmeden çayı geçerek, birisi kumsala uzanmış öteki sandalda bekleyen iki kişiyi apansız bastırdık. Kumsaldaki uykuyla uyanıklık arasındaydı, doğrulmaya çalıştı ama en önde giden kaptan üstüne koşup onu yere serdi ve sonra sandaldaki adama teslim olmasını, yoksa öleceğini haykırdı.

Karşısında beş adamın durduğunu ve yoldaşının yere serildiğini gördüğünde tek başına kaldığını anlayan adamı teslim olmaya ikna etmek için fazla tartışmaya gerek kalmadı: Ayrıca belli ki bu adam mürettebatın geri kalanı gibi isyana pek de gönül vermemiş üç kişiden birisiydi, bu yüzden yalnız kolayca teslim olmaya değil sonradan büyük bir içtenlikle bize katılmaya da razı oldu.

Bu sırada Cuma ile ikinci kaptan, bir seslenip bir yanıt vererek geri kalanları bir tepeden ötekine, bir ormandan diğerine çekip, onları takatsiz bırakıncaya kadar sürüklemek suretiyle görevlerini gayet iyi yerine getirmişler ve bununla da kalmayıp karanlıktan önce sandala ulaşamayacaklarından son derece emin biçimde onları oldukları yerde bırakmışlardı ve arkamızdan geldiklerinde kendileri de gerçekten ölesiye yorulmuşlardı.

Bize artık onları karanlıkta izleyip işlerini bitirmek için üstlerine çullanmaktan başka bir iş kalmamıştı.

Sandalın yanına geldiklerinde Cuma yanımıza döneli birkaç saati geçmişti; daha hepsi oraya varamadan, önden gidenin arkada kalanlara gelmeleri için seslendiğini, onların da daha hızlı gidemeyeceklerini söyleyerek topalladıklarından ve yorgunluktan yakındıklarını duyabiliyorduk, bu da bizim için sevindirici bir haberdi.

Sonunda sandalın yanına vardılar ama sandalın koyda karaya çekilip bağlandığını, suların çekildiğini ve iki adamın da ortalıkta gözükmediğini anladıkları zamanki şaşkınlıklarını anlatmak olanaksız. Birbirlerine ağlamaklı biçimde seslenerek büyülü bir adaya düştüklerini, ya burada hepsini öldürmeye kararlı insanlar ya da iblislerle cinlerin olduğunu söylediklerini işitebiliyorduk. Tekrar arkadaşlarına seslenmeye başladılar, uzun süre haykırıp durdular ama yanıt yoktu. Oradaki azıcık ışıkta ellerini umutsuzca iki yana açarak oraya buraya koşuştuklarını, bazen de dinlenmek için

sandala oturmaya gittiklerini görebiliyorduk: Sonra yine kumsala gelip bir aşağı, bir yukarı yürüyorlar ve her şey sil baştan yineleniyordu.

Adamlarım dört gözle karanlık çöker çökmez onların üstüne çullanmak için izin vermemi bekliyordu, ama olabildiğince azını öldürüp canlarını kurtarmak için daha elverişli koşulların oluşmasını istiyordum, özellikle de ötekilerin tepeden tırnağa silahlı olduklarını bildiğimden bizimkilerden birinin ölme tehlikesini göze alamıyordum. Birbirlerinden ayrılıp ayrılmayacaklarını görmek için beklemeye karar verdim; hiçbir hareketlerini gözden kaçırmamak için yakınlarına sokulduk ve Cuma'yla kaptana fark edilmemek için sürünerek, ateş etmeden önce becerebildikleri kadar yaklaşmalarını buyurdum.

İsyanın elebaşı durumunda olan ve şimdi diğerlerinden daha neşesiz ve korkmuş görünen lostromo, yanında iki adamla birlikte onlara doğru gelince, bizimkilerin fazla sürünmesi gerekmedi; kaptan bu baş düzenbazı dize getirmeye öyle hevesliydi ki yalnızca sesini duyduğu halde, gerçekten o olup olmadığını anlayabilecek kadar yakına gelmesini bekleyecek sabrı kalmamıştı, yaklaştıklarında kaptanla Cuma ayağa fırlayıp üstlerine ateş açtılar.

Lostromo oracıkta can verdi; ötekilerden biri yaralanıp hemen yanına düştü, bir ya da iki saat sonra da öldü; üçüncüsüyse kaçmıştı. Silah sesleri üzerine artık sekiz adamı bulmuş olan bütün ordumla ilerledim: Bendeniz general, korgeneralim Cuma, kaptanla iki adamı ve ellerine silah verecek ölçüde güven duyduğumuz üç savaş tutsağı. Sonuçta üstlerine karanlıkta saldırdığımız için sayımızı görememişlerdi; onlarla anlaşma yapabilir miyim diye daha önce sandalda bıraktıkları ve artık bizden birisi olmuş adamdan onlara seslenmesini istedim; sonuç tam istediğimiz gibi oldu, çünkü içinde bulundukları durum göz önüne alınınca teslim olmaya son derece gönüllü olacakları

zaten belliydi. İçlerinden birisine var gücüyle seslendi, adam, "Tom Smith! Tom Smith!" Tom Smith hemen yanıtladı, "Robinson, sen misin?" Belli ki sesini tanımıştı. Beriki yanıtladı, "Evet ya, Tanrı aşkına silahlarınızı atıp teslim olun Tom Smith, yoksa hemen buracıkta öleceksiniz."

"Kime teslim olacağız? Neredeler?" diye sordu Smith bunun üzerine. "Buradalar," dedi bizimki, "Kaptanımız ve beraberinde elli adam var burada; son iki saattir sizin peşinizdeler; lostromo öldü, Will Fry yaralandı, bense tutsağım ve eğer teslim olmazsanız siz de canınızdan olacaksınız."

"Peki canımızı bağışlayacaklar mı?" dedi Tom Smith, "o zaman teslim oluruz." Robinson, "Teslim olmaya söz verirseniz gidip sorarım," dedi. Kaptana sordu ve bu defa kaptan kendisi seslendi, "Smith, benim sesimi tanıyorsun; eğer hemen silahlarınızı bırakıp teslim olursanız canlarınız bağışlanacak, Will Atkins dışında hepinizin."

Bunun üzerine Will Atkins haykırdı, "Tanrı aşkına kaptan, benim de canımı bağışla; ne yaptım ki ben? Bunların hepsi benim kadar kötüler!" Bu arada, bu son söylediği doğru değilmiş; görünüşe göre isyanın başına bu Will Atkins, kaptanın yakasına ilk yapışan ve incitici sözler sarf edip zalimce ellerini bağlayan kişiydi. Yine de kaptan ona, aklını başına toplayıp yere yatması ve valinin merhametine güvenmesi gerektiğini söyledi; validen kastı bendim, çünkü hepsi de bana vali diye hitap ediyorlardı.

Kısacası hepsi silahlarını yere bırakıp merhamet dilediler; onlarla görüşen adamla iki kişiyi daha hepsini bağlamaları için yanlarına gönderdim. Bu üçüyle birlikte sayısı sekiz kişiyi aşmayan elli kişilik büyük ordum gidip onları ve sandalı teslim aldı; bir tek ben ve bir kişi daha devlet meseleleri yüzünden gözlerden ırak durduk.

Bir sonraki işimiz sandalı onarmak ve geminin ele geçirilmesini planlamaktı; kaptana gelince, şimdi onlarla pazarlık edecek zamanı vardı: İşledikleri suçun ve yaptıkları planın alçaklığını yerip, bunun kendilerine en sonunda üzüntü ve sıkıntıdan, hatta darağacından başka bir şey getirmeyeceğini anlattı.

Hepsi de çok pişman gözüküyorlar ve canlarının bağışlanması için yalvarıyorlardı. Kaptan onlara burada kendisinin değil adanın komutanının tutsakları olduklarını; onu çıplak, ıssız bir adaya bıraktıklarını sandıklarını, ama Tanrı'nın onları bir İngiliz valinin yönetimindeki bu adaya yönlendirdiğini; valinin canı isterse hepsini oracıkta asabileceğini, ama onlara canlarını bağışlama sözü verdiğinden, valinin kendisine idam edilmesini öğütlediği ve bu yüzden de ertesi sabah asılacak olan Atkins dışındakileri, adaletin tecellisi için İngiltere'ye yollayacağını sandığını söyledi.

Bütün bunlar kendi uydurması olmasına karşın yine de istediği etkiyi gösterdi; Atkins kaptanın validen canını bağışlamasına aracılık etmesi için yalvarmak üzere diz çöktü, geri kalanların hepsi de İngiltere'ye gönderilmesinler diye yalvardılar.

O anda artık kurtuluş zamanının geldiğini ve bu herifleri gemiyi ele geçirmekte kullanmanın gayet basit olacağını düşündüm; ne biçim bir valileri olduğunu göremesinler diye karanlıkta onlardan uzaklaşarak kaptanı yanıma çağırdım; epeyce uzaktan seslendiğimde konuşması için tembihli bir adam kaptana, "Kaptan, kumandan sizi istiyor," dedi, kaptansa şöyle yanıtladı, "Ekselanslarına hemen geleceğimi bildir." Bu onları iyice şaşırtmıştı; hepsi de kumandanın elli adamıyla birlikte hemen yakında olduğuna inandı.

Kaptan yanıma gelince ona gemiyi ele geçirme projemi anlattım; bu da pek aklına yattı ve ertesi gün uygulamaya

koymaya karar verdi.

Ama bu planı layıkıyla yerine getirmemiz ve başarısını güvence altına almamız için ona, tutsakları ayırmamız ve en kötülerden ikisiyle Atkins'i bağlayıp ötekileri tuttuğumuz mağaraya götürmemiz gerektiğini anlattım: Bu iş Cuma ve kaptanla kıyıya çıkmış iki adama verildi.

Onları hapishaneye götürüyormuş gibi yapıp mağaraya naklettiler; aslında mağara, özellikle de onların durumundaki adamlara layık, kasvetli bir yerdi.

Ötekilerinse daha önce ayrıntılarıyla anlattığım çardağıma götürülmelerini buyurdum; davranışları göz önüne alındığında çitle çevrildiği ve adamlar da bağlı olduğu için yeterince güvenli bir yerdi.

Bunlara sabahleyin kaptanı gönderdim; onlarla bir pazarlığa girişecek, kısacası onları sınayıp, bana gemi baskını sırasında kendilerine güvenilip güvenilmeyeceğini söyleyecekti. Onlara kendisine yaptıkları kötülüğü, içine sokuldukları durumu anlatmış ve her ne kadar o anki koşullarda vali canlarını bağışlamışsa da İngiltere'ye gönderilmeleri durumunda hepsinin asılacağını, ama gemiyi kurtarma girişimine katılırlarsa affedilmeleri için validen söz alacağını söylemiş.

Onların durumunda kim olsa böyle bir teklifi çabucak kabul ederdi; kaptanın önünde diz çöküp yemin ederek, kanlarının son damlasına kadar ona sadık kalacaklarına, canlarını onun uğruna feda edeceklerine, peşinden dünyanın her yerine gideceklerine, yaşadıkları sürece onu bir baba belleyeceklerine söz vermişler.

"Pekâlâ," demiş kaptan, "Gidip valiye bana söylediklerinizi anlatayım, bakalım sözünüze inanmasını sağlayabilecek miyim?" Böylece onları nasıl bir ruh hali içinde bulduğunu bana açıkladı, sadık kalacaklarına inandığını da belirtti.

Ancak ihtiyatı elden bırakmamamız gerektiğinden ona yeniden gitmesini ve içlerinden beş kişiyi seçip onlara, gördükleri üzere adam istemediğini, o beş kişiyi kendisine yardımcı olarak aldığını, diğer ikisini valinin alıkoyacağını, üçünün de beş kişinin yaşamına karşılık rehine olarak tutulmak üzere kaleye (mağarama) tutsak gönderileceğini, sadakatsizlik gösterdikleri anlaşılırsa bu beş rehinenin kıyıda asılacağını söylemesini istedim.

Bu pek acımasız görünüyordu, ama onları valinin bu konudaki ciddiyetine ikna etmeye yetti; kabul etmekten başka çıkar yolları yoktu ve öteki beş kişiyi işlerini iyi yapmaları konusunda ikna etme işi, artık kaptan kadar tutsaklara da düşüyordu.

Artık yolculuk için gücümüzü düzene sokmuştuk: İlk olarak kaptan, ikinci kaptanı ve yolcusu; ikinci olarak, kişilikleri hakkında kaptandan aldığım bilgi doğrultusunda özgür bıraktığım ve ellerine silah verdiğim, ilk çeteden tutsak düşen iki kişi; üçüncü olarak, o ana kadar çardağımda bağlı tuttuğum ama kaptanın teklifiyle serbest bıraktığım öteki iki kişi; dördüncü olarak da en son serbest bıraktığımız bu beşi; böylece mağarada rehin tuttuğumuz beş kişinin yanı sıra on iki kişi ediyorduk.

Kaptana bu kişilerle gemiye çıkma girişimini göze alıp almadığını sordum; bana ve adamım Cuma'ya gelince, geride yedi adam bırakacağımız için bu işe karışmamızın uygun olmayacağını düşünüyordum ve onları birbirlerinden uzak yerlerde tutup karınlarını doyurmak bizim için epey iş olacaktı.

Mağaradaki beş adamı bağlı tutmaya karar vermiştim, ama Cuma ihtiyaçlarını karşılamak için günde iki kez onlara gidiyordu, ben de erzakları diğer ikisine Cuma'nın bunları alacağı belli bir yere kadar taşıtıyordum.

Kendimi iki rehineye gösterdiğimde kaptan yanımdaydı ve valinin onlara göz kulak olmak için gönderdiği kişi olduğumu, valinin benim peşimden hiçbir yere ayrılmamaları buyurduğunu söyledi; aksine davranırlarsa kaleye götürülüp zincire vurulacaklardı; böylece ben artık başka birisi olarak göründüğümden ve her fırsatta validen, garnizondan, kaleden ve bunun gibi şeylerden bahsettiğimden beni vali kılığında görmeleri sıkıntısına girmeme hiç gerek kalmadı.

İki sandalını donatmak, birinin deliğini yamamak ve içlerine adam koymak dışında, artık kaptanın önünde hiçbir güçlük kalmamıştı. Yolcusunu yanına dört adam verip sandalların birisine kaptan yapmış ve kendisi, ikinci kaptanı ve beş kişi daha öteki sandala binmişlerdi; gemiye gece yarısı gibi ulaştıklarından şansları yaver gitmişti. Gemiden işitilebilecekleri kadar yaklaşınca Robinson'a onlara seslenmesini, adamlarla sandalı getirdiklerini, ama onları bulmalarının uzun sürdüğünü ve buna benzer şeyler söyleyerek oyalamasını istemişti; gemiye silahlarıyla birlikte ilk çıkanlar, adamları tarafından son derece iyi korunan kaptanla ikinci kaptan olmuş, üçüncü kaptanla marangozu tüfeklerinin dipçikleriyle hemen oracıkta yere sermiş; baş ve kıç güvertedeki herkesi teslim almış ve onları ambara kapatıp ambarın ağzını da kilitlemişlerdi; öteki sandalla adamları baş tarafa yanaşınca, üst güverteyi ve mutfağa açılan ambar kapağını ele geçirmiş, orada buldukları üç kişiyi de yakalamışlardı.

Bu iş bittikten ve üst güverte tümüyle kontrol altına alındıktan sonra kaptan, üç adamla ikinci kaptana, başlarına geleni anlayıp kalkan, iki adamı ve miçosuyla birlikte silahlarına sarılan isyancı yeni kaptanın bulunduğu kıç üstündeki kamaraya dalmasını buyurmuştu. İkinci kaptan bir küsküyle kapıyı kırıp açınca yeni kaptanla adamları duraksamadan üstlerine ateş açmışlar ve ikinci kaptanı,

kolunu kıran bir misket kurşunuyla yaralamışlardı; iki kişiyi daha yaralamalarına karşın kimse ölmemişti.

Yardım isteyen ikinci kaptan yarasına karşın kamaraya dalmış ve tabancasıyla yeni kaptanı kafasından vurmuştu, kurşun ağzından girip kulağının arkasından çıktığından artık bir tek söz daha edememişti; bunun üzerine kalanlar teslim olmuş ve gemi başka bir cana kıyılmaksızın tümüyle ele geçirilmişti.

Gemi bu şekilde kurtarılınca kaptan, başarısını bana bildirmesi için aramızda anlaştığımız gibi yedi pare top atılmasını buyurmuştu; gecenin ikisine kadar bunu duymayı umarak oturduğum kumsaldan bu sesi işitmenin beni ne kadar mutlu ettiğini bilemezsiniz.

İşareti açıkça duymam üzerine yere uzandım ve benim açımdan son derece yorucu geçen bir günün ardından bir tüfek sesiyle irkilene kadar deliksiz bir uyku çektim; ayağa fırlar fırlamaz, adamın birinin bana, "Sayın Vali, Sayın Vali," diye seslendiğini duydum ve bunun kaptanın sesi olduğunu hemen anladım; tepenin üstüne çıkıp orada durdu ve gemiyi göstererek beni kollarının arasına aldı, "Sevgili dostum ve kurtarıcım," dedi, "İşte geminiz, çünkü bu geminin içindeki her şeyin ve dolayısıyla bizlerin de sahibi sizsiniz." Bakışlarımı gemiye çevirdim, işte orada, kıyının bir buçuk mil kadar uzağındaydı; onu ele geçirir geçirmez demir aldıklarından, elverişli havanın da yardımıyla küçük koyun tam karşısında demirlemişlerdi ve sular yükseldiği için kaptan filikayı benim sallarımı bağladığım yere kadar getirmiş ve böylece tam kapımın ağzında karaya çıkmışlardı.

Başlangıçta şaşkınlıktan yere düşecek gibiydim, çünkü kurtuluşumun somut biçimde elime verildiğini görüyordum; her şey pek kolay olmuştu ve koca bir gemi beni canımın istediği yere götürmeye hazırdı. Başta bir süre ona tek bir

sözcükle bile yanıt veremedim, ama beni kollarının arasına alırken ona sımsıkı tutundum, yoksa yere yığılacaktım.

Şaşkınlığımı kavradı ve hemen cebinden sırf benim için getirdiği bir şişe çıkartıp bir yudum likör verdi. İçtikten sonra yere oturdum; içkiyle biraz kendime gelmiş olsam da onunla bir çift laf edebilmem için bir süre daha geçmesi gerekti.

Bütün bu süre içinde adamcağız da benim gibi şaşkınlıktan olmasa bile, benimki kadar büyük bir coşku içindeydi ve beni toparlayıp kendime getirmek için bin tane tatlı ve müşfik şey söyledi, ama sevinç öyle bir sel olup göğsümden taşmıştı ki bütün duygularım karman çormandı; en sonunda gözyaşları biçiminde patladı. Kısa bir süre sonra yeniden konuşabilir duruma gelmiştim.

Sonra benim sıram geldi, onu kurtarıcım olarak kucakladım ve birlikte sevindik. Ona beni kurtarsın diye Tanrı tarafından gönderilmiş bir adam gözüyle baktığımı, bütün olup bitenlerin bir mucizeler zinciri gibi göründüğünü, bunun gibi şeylerin dünyaya hükmeden Tanrı'nın gizli eli, ilahi bir gücün dünyanın köşe bucağını gözetleyen gözü aracılığıyla sıkıntıya düşene canı istediğinde yardım ettiğinin kanıtı olduğunu söyledim. Yüreğimi şükranla Tanrı'ya açmayı da unutmadım; hem zaten ıssızlığın ortasında, böylesine kimsesizken, mucizevî biçimde hayatta kalmamı sağlamış, her kurtuluşta mutlaka minnettar kalmamız gereken bir varlığa şükretmekten hangi yürek kaçınabilirdi ki?

Bir süre daha konuştuktan sonra, kaptan bana gemide bulabildiği ve alçakların kaptanlarından yağmaladıklarından arta kalanlardan biraz serinletici bir şeyler getirdiğini söyledi. Bu sözlerden sonra adamlarına, vali için ayırdıkları şeyleri karaya çıkartmalarını buyurdu ve sonuçta bu armağanların onlarla birlikte buradan ayrılacak olan ben değilmişim de adada yaşamayı sürdürecek birisiymişim gibi olduğu ortaya çıktı.

Önce bana mükemmel likör şişeleriyle dolu bir kasa, her biri iki litreye yakın altı büyük şişe Madeira şarabı, bir kilo kadar en iyi cinsten tütün, en iyi yerinden bir düzine sığır eti parçası ve bir çuval dolusu bezelye ve yüz kiloya yakın bisküvi ile altı parça domuz eti verdi; ayrıca bir sandık şeker, bir sandık un, bir çuval dolusu limon, iki şişe limon suyu ve yığınla başka şeyler de getirmişti.

Bunlardan başka ve benim için bin kez daha makbule geçecek altı yeni, temiz gömlek, altı tane en iyi cinsten boyunbağı, iki çift eldiven, bir çift ayakkabı, bir şapka ve çok az kullanılmış, kendisine ait bir takım elbiseyle bir çift çorap getirmişti: Kısacası beni tepeden tırnağa donatmıştı. Bu, benim koşullarımdaki birinin hayal edebileceği en ince ve hoş armağandı ama başlangıçta bu tür giysiler giymek bana sevimsiz, tuhaf ve zor geldi.

Bu merasimler sona erdikten ve bütün o güzel şeyler küçük daireme taşındıktan sonra elimizdeki tutsakları ne yapacağımızı tartışmaya başladık, çünkü onları, özellikle de sonuna kadar iflah olmaz ve başına buyruk oldukları su götürmeyen o ikisini yanımıza alıp almamayı değerlendirmek gerekiyordu; kaptan onların acımaya değmeyecek kadar alçak olduklarını bildiğini ve onları yanında götürse bile bunun ancak, rastlayacağı ilk İngiliz sömürgesinde adalete teslim etmek üzere, cani sıfatıyla zincirlenmiş biçimde olması gerektiğini söyledi; kaptanın bu konuda büyük endişe duyduğunu anladım.

Bunun üzerine ona, eğer arzu ederse sözünü ettiği iki adamı, onları adada bırakmamızı kendilerinin isteyecekleri bir noktaya getirme işini üstüme alabileceğimi söyledim. "Bundan bütün kalbimle memnuniyet duyarım," dedi kaptan.

"Peki," dedim, "Onları buraya getirtip sizin adınıza konuşacağım." Böylece Cuma'yı ve yoldaşları sözlerinde

durduğu için artık salıverdiğimiz iki rehineyi mağaraya yolladım ve orada elleri kolları bağlı durumdaki beş kişiyi çardağa getirip ben gelinceye kadar da orada tutmalarını buyurdum.

Bir süre sonra yeni giysilerimi giyerek oraya gittim; yine vali diye çağrılıyordum. Herkes bir araya gelince, kaptan da yanımda olduğu halde, adamları getirttim ve kaptana karşı işledikleri suçların tümünden, gemiyle kaçmalarından ve başka hırsızlıklara da yeltendiklerinden haberim olduğunu ama Tanrı'nın onları kendi tuzaklarına düşürdüğünü ve başkaları için kazdıkları çukura kendilerinin düştüğünü söyledim.

Onlara benim buyruğumla geminin ele geçirildiğini, o anda yola çıkmaya hazır beklediğini, yeni kaptanlarının alçaklığının ödülünü aldığını ve serenin ucunda sallandığını çok geçmeden görebileceklerini bildirdim; buyruğum üzerine onları astırabileceğimden kuşku duymadıkları halde, korsanlıklarından dolayı kendilerini idam etmeyeceğimi anladıklarında ne diyeceklerini duymayı amaçlıyordum.

İçlerinden birisi geri kalanlar adına, teslim olduklarında kaptanın canlarını bağışlama sözü verdiğini yinelemekten başka bir diyecekleri olmadığını söyleyerek yanıtladı ve naçizane merhamet dilendiler. Ama onlara nasıl bir merhamet göstereceğimi bilmediğimi söyledim, çünkü bana gelince, bütün adamlarımla adadan ayrılıp İngiltere'ye gitmek için kaptanın yolcusu olmaya kararlıydım ve kaptana gelince, isyana yeltenip gemiyi kaçırdıkları için onları İngiltere'ye ancak zincirlenmiş tutsaklar olarak götürebileceğini, bunun sonucunda da tahmin edecekleri üzere idam sehpasını boylayacaklarını söyledim; bu yüzden adada kalıp talihlerini sınamaya kendileri karar vermedikleri sürece, onlar için en iyisinin ne olacağını bilemezdim. Ben adadan ayrılacağım için isterlerse burada kalabilirlerdi, bu durumda canlarını bağışlayabilirdim.

Buna pek minnettar kalmış görünüyorlardı; İngiltere'ye götürülüp asılmaktansa orada kalmayı yeğleyeceklerini söylediler. Böylece konuyu orada kestim.

Ancak kaptan, sanki onları burada bırakmaya cesaret edemiyormuşçasına birtakım güçlükler çıkaracak gibi oldu. Bunun üzerine ben de kaptana azıcık kızmış göründüm ve bu adamların onun değil benim tutsaklarım olduğunu, onlara çok fazla iyilik yapmış görünsem de sözümde durduğumu, eğer kafasına yatmadıysa onları bulduğum zamanki gibi özgür bırakabileceğimi, bundan da hoşlanmazsa onlara canı ne isterse yapabileceğini söyledim.

Bunun üzerine pek minnettar kaldılar, ben de sözümü tutup onları salıverdim ve geldikleri yere, ormana geri dönmelerini buyurarak giderken kendilerine biraz cephaneyle birkaç silah bırakacağımı, eğer uygun bulurlarsa kendilerini oldukça iyi yaşatacak birtakım tavsiyelerde de bulunacağımı söyledim.

Ardından da gemiye binmeye hazırlandım, ama kaptana o gece eşyalarımı hazırlamak için adada kalacağımı, bu sırada da göz kulak olması için gemiye binmesini ve ertesi gün sandalı bana yollamasını söyleyerek bu adamların onu görebilmeleri için ölmüş olan yeni kaptanı ne olursa olsun seren direğinin ucuna astırmasını tembihledim.

Kaptan gidince adamları eve yanıma çağırdım ve içinde bulundukları koşullar üzerine ciddi bir konuşmaya giriştim. Onlar, doğru bir seçim yaptıklarını, eğer kaptan onları götürseydi asılmalarının kesin olduğunu düşündüğümü söyledim. Onlara seren direğinde sallanan yeni kaptanı gösterip kendilerini de aynı sonun beklediğini anlattım.

Hep bir ağızdan kalmak konusundaki isteklerini dile getirdiklerinde, onlara buradaki yaşantımın öyküsünü anlatacağımı ve onlara hayatlarını kolaylaştıracak yolları öğreteceğimi söyledim. Bu doğrultuda onlara adanın bütün

tarihini ve buraya gelişimi anlattım; çitlerimi gösterip ekmeğimi nasıl yaptığımı, tahılımı nasıl ektiğimi, üzümlerimi nasıl kuruttuğumu, özetle işlerini kolaylaştırmaya yarayacak her şeyi gösterdim. Ayrıca gelmeleri beklenen on yedi İspanyol'un öyküsünü de anlatıp kendileri için bir mektup bıraktım ve geldiklerinde onlara iyi davranacaklarına dair söz verdirdim. Yeri gelmişken, gemide mürekkepten yana sıkıntı çekmeyen kaptanın, çok daha zor şeyleri başarmama karşın kömür ve su kullanarak mürekkep ya da bunun gibi bir şey yapmaya yarayacak bir yöntem akıl edemeyişimi büyük bir şaşkınlıkla karşıladığını da belirteyim.

Onlara beş misket, üç av tüfeği ve üç kılıçtan oluşan silahlarımı bıraktım. Bir buçuk fıçıdan biraz fazla barutum kalmıştı, çünkü ilk bir iki yıldan sonra pek azını kullanmış, boşa harcamamıştım. Onlara keçileri yetiştirme biçimimi anlatıp nasıl sağıp besleyeceklerini, tereyağı ve peynir yapma yöntemlerimi gösterdim.

Kısacası onlara öykümün her kısmını anlattım ve iki fıçı daha barutla benim elimde olmasından çok mutlu olacağım biraz tohumu bırakmak için kaptanla görüşeceğimi söyledim. Ayrıca kaptanın bana yemem için getirdiği bezelye çuvalını da verip bunları mutlaka ekip çoğaltmalarını söyledim.

On Dokuzuncu Bölüm

İngiltere'ye Dönüş

Bütün bunlardan sonra ertesi gün onları bırakıp gemiye bindim. Hemen yelken açmaya hazırlandık, ama o gece demir almadık. Ertesi sabah erkenden beş adamdan ikisi yüzerek geminin yanına geldiler ve yürek parçalayıcı tavırlarla öteki üçünden yakınıp, öldürülmekten korktukları için kaptana oracıkta sallandıracak olsa bile kendilerini Tanrı aşkına gemiye almaları için yalvardılar. Bunun üzerine kaptan bensiz hiçbir gücü yokmuş gibi yaptı, ama biraz güçlük çıkarttıktan ve düzelecekleri konusunda ciddi sözler verdirdikten sonra gemiye alındılar ve bitkin düşene kadar ağır biçimde kırbaçlandılar; bundan sonra da son derece namuslu ve ağırbaşlı adamlara dönüştüler.

Bu olaydan bir süre sonra deniz yükselirken sandal, adamlara söz verilen şeylerle yüklenip karaya gönderildi; kaptanın benim ricam üstüne ilave ettirdiği sandıklarını ve giysilerini de alıp pek minnettar kaldılar. Ayrıca onları unutmayacağımı ve eğer elimden gelirse bir gemi yollayıp kendilerini aldıracağımı söyleyerek yüreklendirdim.

Adadan ayrılırken yanıma kendi yaptığım büyük keçi derisi başlığı, şemsiyemi ve papağanlarımdan birini hatıra niyetine aldım; ayrıca daha önce değindiğim, uzun süre hiçbir işe yaramadan bende kaldığı için paslanıp kararmış ve biraz silinip parlatılmadan gümüş oldukları asla anlaşılmayacak sikkelerle birlikte İspanyol gemisinin enkazında bulduğum paraları almayı da unutmamıştım.

Böylece geminin kayıtlarından öğrendiğime göre, 19 Aralık 1686 tarihinde, yani Sale'li Mağribîler'in elinden filikayla kaçtığım günle aynı tarihte, ikinci esaretten de kurtularak

üstünde geçirdiğim yirmi sekiz yıl, iki ay ve on dokuz günden sonra adadan ayrılmıştım.

Uzun bir yolculuğun ardından bu gemiyle 11 Haziran 1687'de, otuz beş yıldır ayrı kaldığım İngiltere'ye vardım.

İngiltere'ye geldiğimde bütün dünyaya yabancıydım; daha önce hiç orada tanınmıyormuş gibiydim. Paramı emanet ettiğim hayırsever ve sadık vekilharcım sağdı, ama dünyanın en ağır talihsizliklerine uğramıştı: İkinci kocası da ölmüştü ve pek düşkün durumdaydı. Başına dert olmayacağım konusunda ona güvence vererek bana olan borcundan dolayı onu rahatlattım ve bana daha önce gösterdiği ilgi ve sadakate duyduğum minnetin göstergesi olarak ufak servetimin elverdiği ölçüde yükünü hafiflettim. Bu, onun için yapabileceğim en ufak şeydi, ama önceki iyiliklerini her zaman anımsamakla kalmayıp, yeri geldiğinde de değineceğim gibi, ona yardım eli uzatabilecek duruma geldiğimde onu unutmayacağıma dair güvence verdim.

Ardından Yorkshire'a gittim ama babam ölmüş, iki kız kardeşimle erkek kardeşlerimden birinin iki çocuğu dışında annem ve bütün ailem yok olmuştu; uzun zaman önce ölmüş sayıldığım için kimse bana bir şey bırakmamıştı. Uzun sözün kısası, beni rahatlatıp yaşamımı kolaylaştıracak hiçbir şey bulamadım orada, elimde avucumdaki az miktar para da kendime bir düzen kurmaya yeterli değildi.

Aslında hiç beklemediğim bir gönül borcum olmuştu: Hem kendisini hem de gemisiyle yükünü büyük mutluluk duyarak kurtardığım geminin kaptanı, mal sahiplerine, adamlarının hayatını ve gemiyi nasıl kurtardığıma ilişkin güzel bir öykü anlatınca, onlar da beni kendileri ve ilgili birkaç tüccarla tanışmaya davet etmişler ve hepsi birden bana bu konuda büyük iltifatlarda bulunup aşağı yukarı iki yüz sterlin tutarında bir armağan vermişlerdi.

Ancak yaşam koşullarım üstüne azıcık kafa yorup da dünyada kendime bir düzen kurmak adına ne kadar ufak bir yol kat ettiğimi düşününce Lizbon'a gitmeye ve Brezilya'daki çiftliğimle, birkaç yıl geçtikten sonra muhtemelen beni ölmüş sayan ortağıma ne olduğunu öğrenip öğrenemeyeceğime karar verdim.

Bu düşünceyle, bütün bu başıboş dolaşmalarım sırasında olanca dürüstlüğüyle bana eşlik eden ve her fırsatta ne kadar sadık bir hizmetkâr olduğunu gösteren adamım Cuma'yla Lizbon'a doğru yola çıkıp Nisan ayında oraya vardım. Lizbon'a ulaştığımda, birazcık araştırınca büyük bir memnuniyetle eski dostumun, beni Afrika kıyılarında denizden ilk alan kaptanın izini buldum. Artık yaşı iyice ilerlediğinden denize açılmayı bırakmış, gemisini de Brezilya'yla ticaret yapan, gençliği çoktan geride kalmış oğluna teslim etmişti. Yaşlı adam beni tanımadı, zaten ben de onu çok güç tanımıştım. Fakat kısa sürede onu belleğimde canlandırıp kim olduğumu söyleyerek onun da beni anımsamasını sağladım.

Aramızda eski tanışıklıktan kaynaklanan birtakım hararetli konuşmalardan sonra çiftliğim ve ortağımı soruşturduğumdan kuşkunuz olmasın. Yaşlı adam dokuz yıldır Brezilya'ya ayak basmadığını söyledi ama oradan gelirken ortağımın yaşadığına, fakat payımın vekili olarak belirlediğim kayyumların ikisinin de öldüğüne kalıbını basıyordu; bununla birlikte çiftliğimin oldukça iyi ilerlediğine inanıyordu, çünkü benim deniz kazasında boğulduğuma ilişkin genel kanaat üzerine kayyumlarım, çiftliğin hasadından bana ait olan kısmı hiçbir zaman gelip de hak iddia etmeyeceğim düşüncesiyle, üçte birini krala ve üçte ikisini de yoksullar yararına harcanmak ve yerlileri Katolik inancına döndürmek üzere Saint Augustine Manastırı'na vererek değerlendiren mültezime vermişlerdi, ama ben ya da mirasta hak iddia eden bir akrabam ortaya

çıkarsa durum düzeltilecekti. Bir tek hayır işlerine dağıtılan kısım geri alınamazdı, ama kralın toprak kazançlarından sorumlu vekilharç ile manastırın tedarikçisi ya da vekilharcının işlerini özenli yaptıklarına ilişkin bana güvence verebilirdi. Bu da ortağımın her yıl sadakatle ürün hesabı verdiği ve onların da benim payımı, beklenebileceği gibi, kabul ettikleri anlamına geliyordu.

Ona ortağımın çiftliği ne kadar büyüttüğünü bilip bilmediğini, bunu araştırmama değip değmeyeceğini, oraya gitsem payımı geri almakta herhangi bir engelle karşılaşıp karşılaşmayacağımı sordum.

Çiftliğimin ne kadar büyüdüğünü kesin olarak bilemeyeceğini söyledi, ama anımsadığına göre payımdan krala giden ve yılda iki yüz Portekiz altınının üstünde tutan üçte birlik kısım, bilindiği kadarıyla başka bir manastır ya da dini kuruma bağışlanıyordu. Ortağım sağ olduğundan, bana tanıklık edeceğinden ve ayrıca adım ülkede kayıtlı olduğundan payımı almamda hiçbir sorun çıkmazmış. Ayrıca dediğine göre iki kayyumumun mirasçıları oldukça adil, dürüst ve çok varlıklı kimselermiş; onlardan mülkümün başına geçmemde yardım almakla kalmayıp, babalarının emanetindeyken ve yukarıda anlatıldığı gibi, vazgeçilmeden öncesine ait, yani anımsadığına göre çiftliğin on iki yıllık hasadından oluşan epeyce yüklü bir parayı da ellerinde bulundurduklarına inanıyormuş.

Bu hikâyeye azıcık ilgisiz kalıp rahatsızlığımı göstermekten çekinmedim ve vasiyetnamemi yaptığımda kendisinin, Portekizli kaptanı tek varisim olarak gösterdiğimi bilmesine karşın nasıl olup da alacaklarımın idaresinin kayyumlara geçtiği konusunda yaşlı kaptanı sorguya çektim.

Bana bunun doğru olduğunu söyledi, ama ortada öldüğüme dair hiçbir kanıt bulunmadığından vasiyeti uygulayamazmış, ayrıca o kadar uzaktaki bir işe müdahale

etmek de istememiş; vasiyetimi kayıt altına aldırdığı ve hak sahibi olduğu doğruymuş, kendisine ölü ya da diri olduğuma dair bir açıklama getirilseymiş vekil sıfatıyla harekete geçer, Ingenio'nun (orada şeker rafinerisine böyle diyorlardı) mülkiyetini alıp o anda Brezilya'da bulunan oğluna bu işi yapmasını buyururmuş.

"Ama," dedi yaşlı adam, "Senin için ötekiler kadar kabul edilebilir olmasa da sana verecek bir haberim daha var: Herkes gibi senin kayıp olduğuna inanan ortağın ve kayyumlar, ilk altı ya da sekiz yılın kârını bana senin adına vermeyi önerdiler ve ben de kabul ettim. O sıralarda işlerin artışından, bir rafineri inşasından ve köle alımından dolayı büyük çaplı ödemeler söz konusu olduğu için, ileriki yıllardaki kadar yüksek bir rakama ulaşmadı. Bununla birlikte aldığım her şeyin ve bunu nasıl kullandığımın tam hesabını vereceğim sana."

Bu kadim dostla yaptığımız birkaç günlük görüşmenin sonunda bana çiftliğimin ilk altı yıllık hasadından, ortağım ve kayyumların imzasıyla tütün balyası, şeker sandıkları, ayrıca rom, pekmez gibi şeker işinin yan ürünlerinden oluşan, hep mal cinsinden yapılmış ödemelerin hesabını verdi ve bu hesaptan da gelirin her yıl kayda değer biçimde arttığını gördüm. Fakat yukarıda değinildiği gibi, başlangıçta ödemelerin çokluğundan dolayı tutar küçüktü: Bununla birlikte yaşlı adam bana, benim orada bulunduğum zamanlardan on bir yıl sonra Lizbon'a dönerken kaza geçirdiği için gemisiyle kaybolan altı sandık şeker ve on beş çift balya tütünün yanı sıra, dört yüz yetmiş Portekiz altını borçlu olduğunu gösterdi.

Sonra iyi yürekli adamcağız, uğradığı talihsizliklerden ve kayıplarını karşılayıp yeni bir gemide hisse satın almak için benim paramı kullanmaya mecbur kalışından yakınmaya başladı. "Buna karşılık, eski dostum," dedi, "Paraya ihtiyacın

varken elin boş dönmeyeceksin; oğlum döner dönmez borcumu tümüyle ödeyeceğim."

Ardından eski püskü bir kese çıkartıp bana yüz altmış Portekiz altını verdi ve oğlunun Brezilya'ya gittiği, kendisinin dörtte bir hissesine, oğlunun da öteki dörtte birine ortak olduğu gemi adına bir belge düzenleyerek bunu da kalan borcunun güvencesi olarak elime tutuşturdu.

Adamcağızın dürüstlüğü ve inceliği karşısında öyle etkilendim ki yüreğim bunu kaldırmadı; benim için yaptıklarını, beni denizden alışını, bana her fırsatta cömert davranmasını ve özellikle de bana gösterdiği içten dostluğu anımsayarak, bana söyledikleri karşısında ağlamamak için kendimi güç tuttum. Bu kadar çok parayı bana vermesinin koşullarına uyup uymadığını ve onu dara düşürüp düşürmeyeceğini sordum. Bana bir şey diyemeyeceğini, ama biraz sıkıntıya girebileceğini söyledi; sonuçta para benimdi ve ondan daha çok ihtiyacım vardı.

İyi yürekli adamın söylediği her şey sevgi doluydu, o konuşurken gözyaşlarımı zor tutuyordum. Uzun sözün kısası, paradan yüz altın ayırıp kalanını ona verdim ve makbuz yazmak için kalem ve mürekkep getirttim. Ardından çiftliğime yeniden sahip olabilirsem aldığım kısmını da geri vereceğimi söyledim ki sonradan bunu yerine getirdim; oğlunun gemisindeki payının satış belgesine gelince bunu hiçbir koşulda almayacaktım, paraya ihtiyaç duyarsam onun bana borcunu ödeyecek kadar namuslu olduğunu anlamıştım ve paraya ihtiyaç duymaz da hakkım olduğuna beni inandırdığı çiftliğimi geri alabilirsem, ondan bir kuruş daha almayacaktım.

Bu konuyu kapatınca yaşlı adam bana çiftliğim üzerinde hak ileri sürebilmem için yol yöntem göstermeyi önerdi. Ona bu konuyla bizzat ilgilenmeyi düşündüğümü söyledim. Canım nasıl isterse öyle yapabileceğimi, ama vazgeçersem,

haklarımı güvence altına alacak ve kâr payıma hemen kavuşmamı sağlayacak yollar olduğunu söyledi. Lizbon nehrinde Brezilya'ya yola çıkmak için hazır bekleyen gemiler vardı; sağ olduğumu ve söz konusu çiftliğin kurulduğu araziyi başlangıçta satın alanla aynı kişi olduğumu doğrulayan kendi yeminli ifadesiyle birlikte adımı kamu siciline kaydettirdi. Bunu noterden de onaylattırıp bir de vekâletname ekleterek, kendi yazdığı bir mektupla birlikte orada tanıdığı bir tüccara göndermemi istedi ve sonra da bir yanıt gelene kadar kendisiyle kalmamı önerdi.

Hiçbir şey bu vekâletle yapılabileceklerden daha saygın olamazdı; üstünden daha yedi ay geçmeden kayyumlarımın, yani kendileri adına denize açıldığım tüccarların varislerinden mektup ve belgelerin bulunduğu büyük bir paket aldım; ilkinde babalarının yaşlı Portekizli kaptanıma hesabını verip kapattıkları altı yıla ait cari hesap dökümü vardı; görünüşe göre bilançonun benim lehime olan kısmı bin yüz yetmiş dört Portekiz altınıydı.

İkinci olarak, devletin ölmüş saydığı kayıp kişilerin malları kapsamına soktuğu, haklarımın idaresine el koymadan önceki dört yılın daha hesap özeti vardı ve bunun sonucunda da, çiftliğin değeri o sırada artmış olduğu için üç bin iki yüz kırk altına ulaşmıştı.

Üçüncü olarak da, on dört yıldan fazla kâr paylarını alan Saint Augustine'in rahibinin hesabı vardı, ama hastanenin kullandığı kısmın hesabını verememekle birlikte, dürüstçe kendisinde dağıtılmayan sekiz yüz yetmiş iki Portekiz altını olduğunu beyan ederek bunu benim hesabıma elinde tutuyordu: Kralın kısmına gelince, oradan hiç hayır yoktu.

Ortağımın, sağ olduğum için beni içtenlikle kutlayan, kaç hektar olduğu, nasıl ekildiği, üstünde kaç kölenin çalıştığı gibi özel ayrıntılarla çiftliğin nasıl geliştiğini ve yılda ne ürettiğini anlatan, yirmi iki kez istavroz çıkartıp Kutsal

Bakire'ye sağ olduğum için yığınla Ave Maria duası ettiğini söyleyen, gidip mülküme sahip çıkmaya hararetle davet eden, bu sırada da kendim gitmezsem hissemin kime ödeneceği konusunda talimatımı beklediğini belirten, kendisinin ve ailesinin yürekten dostluğuyla noktaladığı bir mektup da vardı. Bana armağan olarak, görünüşe göre Afrika'ya yolladığı ve belli ki benden daha şanslı bir yolculuk yapan bir gemiyle getirttiği yedi gerçek leopar postu göndermişti. Ayrıca beş sandık dolusu mükemmel şekerlemeyle, Portekiz altınından daha küçük boyutta yüz altın parçası yollamıştı. Aynı filoyla iki tüccar kayyumum da bin iki yüz sandık şeker, sekiz yüz balya tütün ve hesaptan kalanını da altın olarak göndermişlerdi.

Artık Eyüp'ün sonu başından bereketli oldu** diyebilirim. Bütün servetimi önüme serilmiş görünce yüreğimdeki çarpıntıları anlatabilmem olanaksız, çünkü Brezilya gemileri filolar halinde geldiğinden mektuplarımı getiren aynı gemiler servetimi de getirmiş ve mektuplar elime geçmeden önce mallarım çoktan güvenli sulara girmişti. Basbayağı betim benzim attı, fenalaştım ve eğer yaşlı adam koşup biraz likör getirmeseydi, bu ani sevinç oracıkta canımı alacaktı. Sonrasında da rahatsızlığım birkaç saat kadar sürdü, bir doktor çağrılıp da hastalığımın gerçek nedeni anlaşılınca doktor benden biraz kan aldı; bundan sonra rahatlayıp iyileştim, ama alkolün getirdiği o rahatlama olmasaydı kesinlikle ölmüştüm.

Birdenbire beş bin sterlinin üstünde param olmuştu ve İngiltere'de toprak sahibi olmaktan hiç de farkı olmayan Brezilya'da, yılda bin sterlinden fazla getiren bir malikânenin sahibiydim; kısacası nasıl anlayacağımı, sefasını nasıl süreceğimi bilemediğim bir durumdaydım.

Yaptığım ilk iş gerçek hayırseverin, en sıkıntılı anımda bana elini uzatmış, başlangıçta iyilik etmiş ve son ana kadar da hep namuslu davranmış iyi yürekli, yaşlı kaptanımın iyiliğine

karşılık vermek oldu. Bana gönderilenlerin tümünü ona gösterip, bütün bunları önce Tanrı'ya, sonra da kendisine borçlu olduğumu söyledim ve şimdi onu ödüllendirmenin boynumun borcu olduğunu, bunu yüz misliyle yerine getireceğimi anlattım: Böylelikle önce kendisinden aldığım yüz altını ona geri verdim; ardından bir noter çağırtarak bana olan dört yüz yetmiş altın tutarında borcundan onu tümüyle ve koşulsuz biçimde azat ettiğimi belirten bir belge hazırlattım. Bunun peşinden de kendisine çiftliğimin yıllık gelirinin tahsiline yetki veren bir vekâletname hazırlattım; ortağımı ona hesap vermekle ve hâsılatı benim adıma her zamanki filolarla ona göndermekle yükümlü tutup, son koşul olarak da yaşamı boyunca kendisine yüz altın verileceğini, o öldükten sonra da oğluna yaşam boyu yılda elli altın verilmesinin sürdürüleceğini bildiren bir madde eklettim; böylelikle yaşlı dostumu ödüllendirdim.

Artık bundan böyle nasıl bir yön tutacağımı ve Tanrı'nın avuçlarıma bırakıverdiği topraklarımla ilgili ne yapacağımı kararlaştırmak durumundaydım; sonuçta sahip olduğumun dışında hiçbir şey istemediğim ve istediğimin dışında da hiçbir şeye sahip olmadığım adadaki yaşantıma kıyasla, zihnimde çözmem gereken daha çok sorun vardı şimdi üstümde; işimi nasıl güvence altına alacağıma ilişkin büyük bir yük taşıyordum. Artık paramı saklayabileceğim bir mağaram ya da birileri bulana kadar küflenip lekelenerek durabileceği, kilitsiz ya da anahtarsız bir yerim yoktu; tam tersine onu nereye koyabileceğimi de kime güvenip emanet edebileceğimi de bilmiyordum. Eski koruyucum, yaşlı kaptan aslında namuslu bir adamdı ve sığınabileceğim tek kişi oydu.

Bundan sonra Brezilya'daki çıkarlarımın oraya gitmemi gerektirdiği anlaşılıyordu, ama buradaki işlerimi yoluna koymadan ve paramı güvenilir ellere bırakmadan nasıl gidebileceğimi kestiremiyordum. Önce dürüstlüğünden

kuşku duymadığım ve bana hep adil davranmış eski dostum dul kadın geldi aklıma, ama artık o da yaşlanmıştı, yoksuldu ve bildiğim kadarıyla borçlu da olabilirdi. Kısacası İngiltere'ye kadar gitmekten ve paramı da beraberimde götürmekten başka çıkar yolum yoktu.

Ancak buna karar vermeden önce birkaç ay geçti ve bu yüzden, önceki velinimetim olan yaşlı kaptanı, onun da memnun kaldığı biçimde ödüllendirdikten sonra, kocasını ilk velinimetim saydığım ve kendisi de gücü yettiğince benim vekilim ve yardımcım olan yoksul dulu düşünmeye başladım. İlk işim, Londra'da bir tanıdığı olan Lizbonlu bir tüccar bulmak oldu; tüccara, dul kadını bulması, borçlarını ödemesi, benim hesabıma ona yüz sterlin vermesi ve eğer sağ kalırsam bu paranın gerisinin de geleceğini söylemesi için tanıdığına bir mektup yazdırdım. Aynı zamanda taşradaki kız kardeşlerimin her ikisine de yüzer sterlin gönderdim; yoksulluk çekmeseler de pek iyi koşullarda değildiler; birisi evlenip dul kalmıştı ve diğerinin de kendisine pek iyi davranmayan bir kocası vardı.

Ama tüm akrabalarım ya da tanıdıklarım içinde Brezilya'ya gidecek olursam servetimi emanet etmeye cesaret edebileceğim ve gözümün arkada kalmayacağı birisini henüz seçememiştim ve bu da zihnimi çok kurcalıyordu.

Brezilya uyruğuna geçtiğim için gidip orada yerleşmeyi artık kafama koymuştum, ama beni anlamsızca oyalayan, dinle ilişkili ufak tefek çekincelerim vardı. Bununla birlikte o anda beni oraya gitmekten alıkoyan din değildi; aralarında yaşarken dinsel görüşümü açık etmekten hiç çekinmemiştim ki şimdi de böyle bir düşüncem yoktu; yalnızca, arada bir, onların içinde yaşayıp ölmeyi düşünürken dini eskisine göre daha çok aklıma getirdiğimden, Katolik inancımı açık etmiş olmaktan pişmanlık duymaya ve bunun ölürken sahip olunacak en iyi din olmadığını düşünmeye başlamıştım.

Ama dediğim gibi, beni Brezilya'ya gitmekten alıkoyan temel neden bu değil, servetimi arkada bırakırken gerçekten de kime güveneceğimi bilmeyişimdi; böylece sonunda, eğer varabilirsem bana sadık kalacak bir tanıdığa rastlayabileceğim ya da birtakım akrabalar bulabileceğim İngiltere'ye dönmeye karar verdim ve bu doğrultuda tüm servetimi yanıma alıp İngiltere'ye gitmeye hazırlandım.

Eve gidiş hazırlıklarımı tamamlamak üzere, önce (Brezilya filosu yola çıkmak üzereydi) oradan elde ettiklerimin adil ve güvenilir biçimde hesabını veren kişilere uygun karşılıklar yazmaya karar verdim; ilk olarak Saint Augustine rahibine haksever davranışı için teşekkür dolu bir mektup yazdım ve pederin dualarını benden esirgememesini dileyerek, kullanılmamış sekiz yüz yetmiş iki Portekiz altınının beş yüzünün manastıra ve üç yüz yetmiş ikisinin de rahibin öngöreceği yoksullara verilmesini tembih ettim.

Bunun ardından iki kayyuma da, haklarımı böylesine hakseverlik ve dürüstlükle tanımaları nedeniyle bir teşekkür mektubu kaleme aldım, fakat onlara layık bir şey bulamadığımdan armağan göndermedim.

Son olarak da ortağıma, çiftliği büyütmek için gösterdiği çabaları ve iş hacmini artırmak için sergilediği dürüstlüğü takdir eden bir mektup yazıp, eski koruyucuma verdiğim yetkiye uygun biçimde bundan sonraki yıllara ait payımı nasıl yöneteceğini, benim payıma düşen her şeyi benden gelecek ikinci bir talimata kadar ona göndermesini bildirerek yalnızca gelmekle kalmayıp, yaşamımın geri kalan kısmını da orada geçirme niyetinde olduğumu belirttim. Yanına da karısı ve iki kızı için kaptanın oğlunun elinde bulunduğunu bildirdiği İtalyan ipeklileriyle, Lizbon'da bulabildiğimin en iyisi olan iki parça İngiliz yünlüsü ve beş parça siyah çuhayla, biraz iyi cins Felemenk danteli ekledim.

İşlerimi yoluna koyup, mallarımı sattıktan ve bütün servetimi her yerde geçerli tahvillere çevirdikten sonra, önümdeki tek güçlük İngiltere'ye hangi yolla gideceğimdi: Denize yeterince alışkın olmama karşın yine de İngiltere'ye deniz yoluyla gitmeye karşı tuhaf bir isteksizliğim vardı; bunun için hiçbir neden ileri süremesem de üzerimdeki baskısı giderek artıyordu; gitmek için eşyalarımı yükletsem bile fikrimi değiştirip duruyordum, üstelik bunu iki-üç kez yaşadım.

Denizdeki şanssızlığım gerçekti ve nedenlerden birisi bu olabilirdi, ama hiç kimsenin bu gibi durumlarda kendi dürtülerini yabana atmaması gerek: Gitmek için seçtiğim, yani ötekilerin içinden özellikle seçtiğim, birisine eşyalarımı yerleştirdiğim ve ötekinin de kaptanıyla anlaştığım gemilerden ikisi de felakete uğradı. Birini Cezayirliler ele geçirdi, diğeri de yoldayken Torbay yakınlarında Start'ta battı ve üç kişi dışında herkes boğuldu; bu iki geminin hangisine binsem mahvolacaktım yani.

Düşüncelerimden böylesine bezmiş durumdayken her şeyimi anlattığım yaşlı kılavuzum beni içtenlikle denizden değil, karayoluyla Groyne'a gitmeye ve Biscay Körfezi'nden de Paris'e ve dolayısıyla da Calais ve Dover'a karayoluyla gitmemin hem kolay, hem de güvenli olacağı Rochell'e geçmeye; ya da Madrid'e gidip oradan da kara yoluyla Fransa'ya kadar taban tepmeye zorluyordu.

Uzun sözün kısası, Calais'den Dover'a geçiş kısmı haricinde denizden gitmeye karşı öylesine önyargılıydım ki, bütün yolu karadan gitmeye karar verdim; bu konuda acelem olmadığı, masrafını da düşünmediğim için en keyifli biçimde gidecektim; yaşlı kaptanım da bunu keyifli kılmak için Lizbon'daki bir tüccarın oğlu olan ve benimle yolculuk etmeye istekli bir İngiliz beyefendisi bulmuştu. Yalnızca Paris'e kadar gidecek iki genç Portekizli beyefendiyle, iki İngiliz tüccar daha bulduk; böylece altı kişi ve beş

hizmetkârla on bir kişi olduk. İki tüccarla iki Portekizli masraftan kısmak için birer hizmetkârı ikişer kişi ortaklaşa kullanmaya razı olmuşlardı; bana gelince, yolda bir hizmetkârın yerini tutamayacak kadar ortama yabancı olan adamım Cuma'nın yanı sıra, benimle yolculuk etsin diye bir İngiliz denizcisini tutmuştum.

Böylece Lizbon'dan ayrıldım; aralarındaki en yaşlı kişi olduğum kadar, iki hizmetkârımın bulunması ve elbette bütün yolculuğun temel nedeni olmam nedeniyle kaptan diye çağrıldığım topluluğumuz oldukça iyi atlara ve silahlara sahipti. Canınızı denizde geçen günlerimin anılarının hiçbiriyle sıkmadığım için şimdi karada geçen günlerimizin anılarıyla da sıkmayacağım, ama bu yorucu ve zorlu yolculuk sırasında başımızdan geçen bazı maceraları da anlatmadan yapamayacağım.

Hepimiz İspanya'nın yabancısı olduğumuzdan Madrid'e vardığımızda İspanya sarayını ve görmeye değer yerleri gezmeye niyetliydik ama yaz sonu olduğundan acele ettik ve Madrid'den ekim ortalarında ayrıldık. Fakat Navarre'ye yaklaştığımızda yol üstündeki birkaç kasabada dağların Fransa tarafındaki kısımlarına çok fazla kar yağdığı, pek çok yolcunun epeyce tehlikeli girişimlerden sonra Pampeluna'ya geri döndüğü haberleriyle uyarıldık.

Pampeluna'ya vardığımızda bunun doğru olduğunu kendi gözlerimizle gördük; üstüme pek az giysi giydiğim sıcak iklime alıştığımdan soğuk katlanılmaz gelmişti bana; üstelik havanın aşırı sıcak olduğu Eski Kastilya'dan geleli daha on gün geçmeden bununla karşılaşmak ve Pirene Dağları'ndan esen dayanılması güç, insanın el ve ayak parmaklarını hissizleştirip donduran, epeyce keskin rüzgârı hissetmek, epey acı vericiydi.

Zavallı Cuma tümüyle karlarla kaplı dağları görüp ömrü boyunca hiç yaşamadığı kadar soğuk havayı iliklerinde

hissettiğinde gerçekten çok korkmuştu. Üstüne tüy dikercesine, biz Pampeluna'ya vardığımızda kar deli gibi ve aralıksız yağmayı sürdürdü. Yerliler de kışın zamansız bastırdığını söylüyordu, zaten geçilmesi güç olan yollar geçit vermez olmuştu, çünkü kar bazı yerlerde yürüyemeyeceğimiz kadar kalınlaşmıştı ve bazı kuzey ülkelerindeki gibi donup sertleşmediğinden, attığımız her adımda diri diri gömülme tehlikesini göze almadan yürümemiz olanaksızdı. Pampeluna'da en az yirmi gün geçirdik; Kışın bastırdığını, hem de Avrupa'nın en sert kışlarından biri olduğunu, ilerleyen günlerde koşulların düzeleceğine dair hiçbir belirti bulunmadığını gördüğümden Fonterabia'ya gitmeyi ve oradan da fazla uzun sürmeyecek Bordeaux yolculuğu için gemiye binmeyi önerdim.

Biz bunu düşünürken, bizim İspanya tarafında kalışımız gibi onlar da dağların Fransa tarafındaki geçitlerinde mahsur kalınca bir rehber bulan dört Fransız, bizim oraya geldi; dediklerine göre bu rehber onları Languedoc'un yakınlarından ülkeyi çaprazlamasına geçirmiş, kar onları ve atlarını taşıyacak kadar donduğu için fazla güçlük çekmeden onları dağların üzerinden aşırmış.

Bu rehberi çağırttık, adam bize kendimizi vahşi hayvanlara karşı korumak için yeterince silahlanırsak bizi kardan kaynaklanacak hiçbir tehlikeye uğratmadan aynı yoldan götürmeyi üstleneceğini anlattı, çünkü dediğine göre bu büyük kar yağışlarında yerler karla kaplandığından yiyecek bir şey bulamayıp aç kalan kurtların gözü dönmüş biçimde dağların eteklerine inmeleri sık rastlanan bir durummuş. Ona dağlarda, özellikle de Fransa tarafında bizim için en büyük tehlike sayılacak iki ayaklı kurtlardan bizi koruduğu takdirde dört ayaklılara karşı yeterince hazırlıklı olduğumuzu söyledik.

Gideceğimiz yolda bu türden hiçbir tehlike olmadığını söyleyerek içimizi rahatlattı; böylece oracıkta, dediğim gibi

daha önce gitmeye kalkışıp da geri dönmek zorunda kalan kimisi Fransız, kimisi İspanyol on iki beyefendi ve hizmetkârlarıyla birlikte biz de onu izlemeye karar verdik.

Rehberimizle 15 Kasım'da Pampeluna'dan yola çıktık ve ileriye doğru gideceğimize bizi Madrid'den gelmiş olduğumuz yolda yirmi mil kadar geriye yürütünce doğrusu şaşırdım; iki ırmak geçip de düzlük bir yere gelince kendimizi yeniden çevrenin güzel ve karsız olduğu sıcak iklimde bulduk, ama buradan sola dönüp birden dağların başka bir kısmına yaklaştı. Tepelerle dik uçurumlar korkunç görünüyordu gerçekten, ama birçok kez dönüp kıvrılarak, bizi karla pek uğraştırmadan dağların doruklarından aşırdığı pek çok dolambaçlı yollardan götürdü. Birdenbire epeyce uzaktan olsa da – gerçi daha epey zorlu bir yolumuz da vardı– Languedoc ve Gaskonya'nın yemyeşil, zengin, güzel ve bereketli ovalarını gösterdi.

Ancak tam bir gün ve bir gece boyu aralıksız kar yağıp da yolumuza devam edemeyince canımız sıkıldı. Fakat rehberimiz rahat olmamızı salık verdi; pek yakında hepsini geride bırakacaktık: Gerçekten de kendimizi gün geçtikçe alçalır ve öncekine göre daha da kuzeye varırken bulduk; böylece kendimizi rehberimize teslim edip yola devam ettik.

Rehberimiz bizden biraz ileride, görüş alanımızın dışındayken, sık bir ormana bitişik kuytu bir yoldan peşlerinde bir ayıyla üç canavar kurt fırladığında gecenin bastırmasına iki saat kadar zaman vardı; kurtların ikisi rehberimize saldırmış ve epeyce önümüzde olsa biz yardım edemeden midelerini boylaması işten bile değilmiş. Birisi atına yapışmış ve ötekisi de adama öyle bir şiddetle saldırmış ki tabancasını çekmeye zaman bulamadığından, ya da o anda akıl edemediğinden avazı çıktığı kadar bize seslenip haykırmış. Yanımda ilerleyen adamım Cuma'ya atını mahmuzlayıp ne olduğuna bakmasını buyurdum. Cuma adamı uzaktan görür görmez en az onun kadar yüksek sesle

haykırdı "Efendi! Efendi!" Bir yandan da cesurca atını zavallı adama sürdü ve saldıran kurdu tabancasıyla kafasından vurdu.

Zavallı adamın şansına onu kurtaran adamım Cuma'ydı; kendi yurdunda bu tür hayvanlara alışkın olduğundan hiç korkmamış ve yanına kadar gidip onu vurmuştu; oysa içimizden herhangi birisi uzaktan ateş etmiş olsaydı ya kurdu ıskalardı ya da adamı vururdu.

Benden daha yürekli olan bir adamı bile korkutmaya yeterdi bu kadarı; gerçekten de Cuma'nın tabancasının sesiyle birlikte her iki taraftan da korkunç kurt ulumaları duyunca hepimiz korkuya kapıldık; dağlarda yankılanıp iki katına çıkan sesle birlikte, bize orada kocaman bir kurt sürüsü varmış gibi geldi, gerçekte sayıları çok olmadığından belki de endişelenmememize neden yoktu. Bununla birlikte Cuma kurdu öldürünce, ata yapışmış olan diğeri atı bırakıp tabanları yağladı; doğruca atın başına saldırdığı için dişlerinin arasında gemin düğümleri kalmış, ata bir zarar verememişti. Ama en çok adam yaralanmıştı, çünkü kudurmuş yaratık onu iki kez, biri kolundan diğeri de dizinin biraz üstünden ısırmıştı ve kendisini iyi kötü savunmasına karşın Cuma gelip kurdu vurduğu sırada atını sakinleştireyim derken yere yuvarlanmıştı.

Cuma'nın tabancasının sesiyle hepimizin hızlanıp, ne olduğuna bakmak için epeyce engebeli bir yolun izin verdiği ölçüde oraya seğirttiğimizi kolayca kestirmişsinizdir. Daha önce görüşümüzü engelleyen ağaçların arasından sıyrılır sıyrılmaz bütün olup biteni ve o anda ne tür bir yaratık öldürdüğünü seçemesek de Cuma'nın zavallı rehberi nasıl kurtardığını açıkça gördük.

Yirminci Bölüm

Cuma'nın Bir Ayıyla Dövüşmesi

Fakat hiçbir dövüş, Cuma ve bir ayı arasındaki dövüş kadar yiğitçe kotarılıp böylesine şaşırtıcı bir biçimde gerçekleşmemiştir; başta hepimizi şaşırtıp Cuma adına korkuttuysa da, sonradan gayet eğlenceli oldu. Ayı ağır, hantal bir hayvan olduğundan çevik ve hızlı kurtlar gibi dörtnala koşamaz; bu yüzden de eylemlerinin genel kuralını oluşturan iki niteliğe sahiptir; birincisi, siz ona sataşmadıkça, genellikle bir av olarak görmediği insanoğluna (ilk saldırılan olmadıkça ve açlıktan gözü dönmedikçe insanlara pek saldırmaz ki o sırada her yer kar altında olduğu için belki de nedeni buydu) sataşmaz, ama böyleyken bile kendileri seçkin bir beyefendi olduklarından, ona karşı son derece saygılı davranıp yol verilmelidir, çünkü bir prens için bile yoldan çekilmez. Gerçekten korktuysanız, en iyisi kendinize başka bir yol bulup oradan devam etmektir, çünkü hareketsiz durup, gözlerinizi ona dikerseniz bunu bir hakaret gibi algılayabilir. Ona herhangi bir şey atar ya da fırlatırsanız, bu şey parmak büyüklüğünde bile olsa kendini aşağılanmış hisseder ve intikamını almak için her işini bırakıp onurunu kurtarır; bu onun birinci niteliğidir. İkincisiyse, bir kez hakarete uğradı mı, gece ya da gündüz, intikamını alana kadar asla peşinizi bırakmaz ve sizi ele geçirinceye dek izler.

Adamım Cuma rehberimizi kurtardıktan sonra adamcağız hem yaralanmış, hem de korkmuş olduğundan yanına gidip atına binmesine yardım ediyordu ki ayının birdenbire ormandan çıktığına gördük. Bu benim ömrümde gördüklerimin en kocamanı, en korkuncuydu. Onu gördüğümüzde hepimiz biraz şaşırdık, ama Cuma'nın yüzünde beliren sevinç ve kendine güveni fark etmek zor

değildi. "Bak, bak, bak!" dedi üç kez onu göstererek, "Efendi, bana izin vermek, ben onunla el sıkışmak, güldürmek sizi."

Adamın bu kadar keyiflenmesinden şaşkındım. "Seni aptal," dedim, "Seni yiyecek." "Beni ye! Beni ye!" dedi Cuma yine iki kez; "Ben yemek onu; ben güldürmek sizi; siz hepiniz kalmak orada; ben sizi güldürmek." Böylece yere oturdu ve bir anda çizmelerini çıkartıp ayaklarına bir çift çarık geçirdi (onların giydikleri ve cebinde taşıdığı, düz ayakkabı dediğimiz cinstendi bunlar), atını öteki hizmetkârıma vererek silahını alıp rüzgâr gibi uzaklaştı.

Cuma yanına sokulup sanki anlayacakmış gibi ona seslendiğinde ayı kimsenin işine burnunu sokmayı düşünmeden yavaşça yürüyordu. "Hey, hey sen," dedi Cuma, "Sana söylemek ben." Belirli bir uzaklıktan izliyorduk, artık dağların Gaskonya tarafına inmiş, arazinin düz ve epeyce açık olduğu bir yerde geniş bir ormana girmiştik. Ayının peşini bırakmayan Cuma çabucak ona yaklaştı, yerden büyük bir taş alarak ona fırlattı ve tam kafasına isabet ettirdi, ama taşı bir duvara atsa o kadar zarar verirdi; ancak bu kadarı Cuma'nın amacına ulaşmasına yetmişti, çünkü kerata öylesine korkusuzdu ki bunu sırf ayı kendisini izlesin ve dediği gibi bizi biraz güldürsün diye yapmıştı. Ayı darbeyi hissedip de onu görür görmez dönüp uzun adımlarla, bir atın hafif bir dörtnala kalkması gibi tuhaf dolambaçlar çizerek peşinden geldi; Cuma'ysa yardım ister gibi bize doğru yöneldi; hepimiz ayıya ateş edip adamımı kurtarmaya davrandık. Ayı kendi yoluna giderken onu yanımıza getirdiği ve özellikle de kendisi kaçıp ayıyı üstümüze çektiği için ona kızmıştım, "Seni gidi köpek!" dedim, "Böyle mi güldürecektin bizi? Uzaklaş oradan, atını atla da vuralım şu hayvanı," diye seslendim ona. Beni duydu ve haykırdı, "Yok ateş etmek, yok ateş etmek; kımıldamayın; siz çok eğlenecek." Çevik yaratık ayının bir adımına karşılık iki adım atarak, hızla koşarken birden yana döndü ve

amacına uygun koca bir meşe ağacı görünce izlememiz için bize işaret etti; hızını iki katına çıkartarak silahını ağacın dibinden beş altı metre uzaklıkta yere bırakıp büyük bir çeviklikle ağacın üstüne tırmanıverdi.

Ayı da bir süre sonra ağacın yanına vardı, biz uzaktan izliyorduk: Yaptığı ilk iş silahı görünce durmak oldu, kokladı, ama onu olduğu yerde bıraktı ve epeyce iri cüssesine karşın bir kedi gibi ağaca tırmanmaya başladı. Düşündükçe adamımın aptallığına şaşıyordum, ayının ağaca çıktığını görene kadar da gülecek hiçbir şey göremedim, hepimiz yakına koştuk.

Ağacın yanına vardığımızda Cuma büyük bir dalın ucundaydı ve ayı da ona doğru yolu yarılamıştı. Ayı ağaç dalının zayıfladığı eklem yerine ulaşır ulaşmaz, "Hah!" dedi bize, "Şimdi görmek siz ben öğretmek ayıya dans." Sonra zıplamaya, dalı sarsmaya başladı, ayı da yalpalamaya, kıpırdamamaya çalışarak nasıl geri döneceğini anlamak için ardına bakınmaya. Bunun üzerine gerçekten de katılarak güldük. Fakat Cuma'nın onunla işi henüz bitmemişti; kımıldamadan durduğunu görünce, ayı İngilizce anlayacakmış gibi ona yeniden seslendi, "Ne, gelmemek daha ileri? Lütfen gel." Zıplamayı ve ağacı sallamayı bir an bıraktı ve ayı da sanki ne söylediğini anlamışçasına biraz daha ilerledi; ardından Cuma yeniden zıplamaya başlayınca da yine durdu.

Bizse artık kafasından vurma zamanının geldiğini düşündük ve Cuma'ya kımıldamamasını, ayıyı vuracağımızı söyledik, ama o ciddiyetle haykırdı: "Ah, lütfen! Lütfen! Vurmak yok! Ben vuracak o zaman." Daha sonra vuracağım demek istiyordu. Hikâyeyi kısa keseyim, Cuma öyle çok dans etti ayı da öyle dikkatli durdu ki epeyce güldük, ama hâlâ Cuma'nın ne yapacağını anlayamıyorduk; başlangıçta ayıyı yere düşüreceğini sanmıştık, ayının da düşmeyecek kadar kurnaz olduğunun farkındaydık, çünkü aşağı düşeceği kadar

öteye gitmiyor, geniş pençeleri ve ayaklarıyla sımsıkı tutunuyordu; bu yüzden de işin nereye varacağını ve sonunda ne olacağını kestiremiyorduk.

Cuma bizi kuşkudan çabucak kurtardı. Ayının dala sıkı sıkıya tutunduğunu ve daha ileriye gitmeye razı olmayacağını görünce, "Peki, peki," dedi Cuma, "Sen bana gelmemek, ben sana gelmek." Kendi ağırlığıyla eğilen dalın en ucuna gidip ayaklarının üstüne atlamasını sağlayacak kadar yere yaklaşana kadar daldan aşağı kayarak yavaşça yere indi ve hemen tüfeğine koşup doğrulttu ve kımıltısız dikildi.

"Pekâlâ," dedim ona, "Cuma, ne yapacaksın şimdi? Niye vurmuyorsun onu?" "Yok vurmak," dedi Cuma, "yok henüz; var şimdi ben ateş etmek yok öldürmek. Ben durmak, vermek size son bir gülmek," ve gerçekten de dediğini yaptı, çünkü ayı düşmanının gittiğini görünce üstünde durduğu daldan indi, ama bu işi, her adımda arkasına bakarak ve ağacın gövdesine varana dek gerisin geri gelerek ihtiyatla yaptı ve ardından yine aşırı ihtiyatla, pençeleriyle tutunup her defasında tek ayağını hareket ettirerek, hiç acele etmeden ağaçtan indi. Tam o anda, arka ayağını tam yere koymuşken Cuma yakınına sokuldu, tüfeğinin namlusunun ucunu kulağına dayadı ve onu vurup öldürdü.

Kerata gülüp gülmediğimizi görmek için arkasına döndü, hoşnut kaldığımızı bakışlarımızdan anlayınca yüksek sesle gülmeye başladı. "Biz var öldürmek ayıyı böyle bizim memlekette," dedi. "Böyle mi öldürüyorsunuz?" dedim, "Sizin tüfeğiniz yok ki." "Hayır," dedi, "Yok tüfek, ama öldürmek çok büyük okla."

Aslında bu bizim için büyük bir eğlence olmuştu, ama hâlâ vahşi topraklardaydık, rehberimiz de ağır yaralıydı ve ne yapacağımızı pek bilmiyorduk. Kurtların ulumaları kafamda yankılanıp duruyordu ve aslına bakarsanız, daha önce de

üstüne bir şeyler söylediğim gibi, bir kez Afrika kıyılarında duyduğum o sesin dışında ömrümde beni böylesine dehşete düşüren başka bir ses duymamıştım.

Bu olup bitenler ve gecenin yaklaşması bizi geciktirmese ya da Cuma bizi yolumuzdan alıkoymasa bu korkunç yaratığın saklanmaya değer postunu yüzmemiz gerekirdi elbette, ama daha gidecek üç fersah yolumuz vardı ve rehberimiz de bize acele ettiriyordu; bu yüzden bıraktık ve yolculuğumuza devam ettik.

Dağlardaki kadar derin ve tehlikeli olmasa da yer hâlâ karla kaplıydı; açlıktan iyice deliye dönmüş ve sonradan öğrendiğimize göre, bir yığın koyunla atı ve birkaç kişiyi öldürüp sakinlerini şaşırttıkları köylere büyük zarar vermiş vahşi hayvanlar da ormana ve düzlük alana inmişlerdi.

Geçmemiz gereken bir tehlikeli yer daha kalmıştı ve rehberimiz bize, düzlüklere kurt inmişse söz konusu yerde muhakkak onlarla karşılaşacağımızı söyledi; her tarafından ormanlarla çevrili ufak bir düzlüktü burası ve ormanın içinden geçmek için önümüzde uzun, dar bir geçit ya da yol vardı; ardından konaklayacağımız köye varacaktık.

Ormana girdiğimizde gün batımına yarım saat kalmıştı, düzlüğe güneşin batmasından az bir zaman sonra vardık: İlk ağaçlıkta hiçbir şeyle karşılaşmadık, yalnızca ağaçlığın içindeki iki yüz metreden fazla olmayan ufak bir açıklıkta olanca hızlarıyla birbiri peşi sıra sanki hemen önlerindeki bir avı kovalar gibi yolu geçen beş iri kurt gördük; bize dikkat bile etmediler ve bir iki saniye içinde gözden yitip gittiler.

Bunun üzerine, ürkek bir adam olan rehberimiz her an ortaya çıkacak daha çok kurt olduğuna inandığı için bizden hazırlıklı olmamızı istedi.

Silahlarımızı hazır tutup gözümüzü dört açtık ama yaklaşık yarım fersah uzunluğundaki o ağaçlıktan çıkıp da düzlüğe

varıncaya kadar başka hiçbir kurda rastlamadık. Düzlüğe gelir gelmez çevremize bakınacak fırsat bulduk. Karşılaştığımız ilk nesne ölü bir attı; yani kurtların öldürdüğü zavallı bir attı ve en azından bir düzinesi üzerinde iş başındaydı; yiyorlardı diyemezdik, daha ziyade kemiklerini kemiriyorlardı, çünkü bütün eti daha önce yemişlerdi.

Ziyafet üstündeyken onları rahatsız etmemizin uygun kaçmayacağını düşündük; zaten onlar da bizi hiç dikkate almadılar. Cuma üstlerine saldıracak oldu ama ona hiçbir biçimde izin vermedim, çünkü başımıza farkına vardığımızın ötesinde iş çıkabileceğini anlamıştım. Solumuzdan korkutucu biçimde kurt ulumaları gelmeye başladığında daha düzlüğün yarısını geçememiştik; hemen ardından, yüz kadarının yekvücut olmuş ve çoğunluğu deneyimli subaylarca yönlendirilen düzenli bir ordu gibi dizilmiş halde doğruca üstümüze gelmekte olduğunu gördük. Onları nasıl karşılamamız gerektiğini bilmemekle birlikte birbirimize yakın bir hat oluşturmanın tek çare olduğunu anladım. Hemen mevzilendik, ama ara verme lüksümüz olmadığından her iki adamdan birinin ateş etmesini buyurdum; ateş etmeyenler de, kurtlar bize doğru yaklaşmayı sürdürdükleri takdirde onları ikinci bir yaylım ateşine tutmak için hazır bekleyeceklerdi. Ardından her birimiz adam başı birer tüfek ve bir çift tabancayla silahlanmış olduğumuzdan, ilk başta ateş edenler tüfeklerini yeniden doldurmaya kalkışmayacak, tabancalarıyla hazır bekleyeceklerdi; böylece bu yöntemle her defasında yarımız olmak üzere altı kez yaylım ateşi açmaya hazır durumdaydık. İlk ateş açtığımızda düşman, ateşten olduğu kadar sesten de ürkmüş biçimde, olduğu yerde kalakaldığından buna gerek kalmamıştı. Kafasından vurulan dördü düştü; pek çoğu da yaralandı ve karın üstünden seçebildiğimiz kadarıyla kanlar içinde kaçıp gitti. Durduklarını anladım ama hemen geri çekilmemişlerdi; bunun üzerine, en vahşi yaratıkların bile insan sesi duyunca ürktükleri aklıma geldi, bütün topluluğu avazları çıktığınca

bağırmaya yönlendirdim ve bu savın tümüyle yanlış olmadığını kavradım, çünkü haykırışlarımız üzerine gerilemeye ve dönüp gitmeye başladılar. Sonra arkalarından ikinci kez yaylım ateşi açılmasını buyurdum ki bu onların dörtnala ormanın içlerine uzaklaşmalarını sağladı.

Bu da bize tüfeklerimizi doldurma fırsatı verdi; yitirecek zaman olmadığından ilerlemeyi sürdürdük, ama solumuzdaki aynı ormandan, bizim gideceğimiz yol tarafından gelen korkunç sesi duyduğumuzda tüfeklerimizi doldurup kendimizi hazırlamamızın üstünden pek zaman geçmemişti.

Gece yaklaşıyor ve günışığı da işleri bizim açımızdan kötüleştirecek biçimde azalıyordu; giderek artan sesin o cehennemi yaratıkların uluma ve bağrışları olduğunu kavrayabiliyorduk. Birdenbire biri solumuzda, biri ardımızda ve birisi de önümüzde üç kurt sürüsünün farkına vardık; öyle ki çevremizin kurtlarla sarıldığı anlaşılıyordu: Bununla birlikte üstümüze çullanmadıkları için atlarımızı sürebildiğimiz ölçüde hızla ileri doğru yol almayı sürdürdük, ama yol engebeli olduğundan epey zorlu bir tırıstı bu. Bu şekilde ovanın öbür yanına ulaşmak için geçmemiz gereken bir ormanın girişine yaklaştık, ama yolağzı ya da geçide yaklaşırken hemen girişin ağzında sayıları belirsiz kurdun durduğunu görünce çok şaşırdık.

Birden ormana açılan bir başka yerden bir tüfek sesi duyduk, o tarafa bakınca üstünde eyeri ve koşumları, peşinde on altı on yedi kadar kurtla rüzgâr gibi dörtnala giden bir atın fırladığını gördük: At onlardan öndeydi, ama aynı hızı sürdüremeyeceğinden onu sonunda yakalayacaklarından kuşkumuz yoktu: Yakaladılar da.

Atın geldiği yöndeki girişe yönelince burada da görüntülerin en korkuncuyla karşılaştık: Vahşi yaratıklarca parçalanmış bir diğer atın leşiyle, iki adamın cesedine vardı

karşımızda. Kuşkusuz adamlardan biri ateş edendi, çünkü hemen yanında yeni ateşlenmiş bir tüfek yatıyordu; adamınsa kafası ve bedeninin alt kısmı yenilmişti.

Dehşete kapılmış, nasıl bir yol izleyeceğimizi bilemiyorduk, ama yaratıklar bir süre sonra yeni av bulma umuduyla çevremizde toplanmaya başlayınca kararımızı verdik. Sanırım orada en az üç yüz kurt vardı. Şansımıza ormanın girişinde, ama azıcık uzağında önceki yaz kesilmiş ve taşınmak üzere oraya istiflendiğini sandığım birtakım tomruklar yığılıydı. Küçük topluluğumu o ağaçların arasına yönlendirdim ve uzun bir tomruğun ardında mevzilenirken hepsine çömelmelerini, o ağacı kendimize kalkan ederken atlarımızı ortada toplayacağımız bir üçgen ya da üç cephe oluşturmayı öğütledim. Dediğim gibi yaptık; böylesi iyi olmuştu, çünkü yaratıkların burada bize saldırmaları gibi öfkeli bir saldırı hiç görülmemiştir. Hırıltılar çıkartarak geldiler ve avlarının üstüne atılacakmış gibi kendimize kalkan ettiğimiz tomruğa dayandılar; öfkelerinin asıl kaynağının arkamızdaki atlar olduğu anlaşılıyordu. Adamlarımıza önceki gibi sırayla ateş etmelerini buyurdum. Öyle kendilerinden emin nişan aldılar ki ilk yaylım ateşinde pek çok kurt öldürdüler, ama arkadakiler öndekileri iterek, şeytanlar gibi üstümüze geldiklerinden sürekli ateş etmek gerekiyordu.

Tüfeklerimizle ikinci kez ateş ettiğimizde biraz durakladıklarını sandık ve gideceklerini umdum, ama bu kısacık bir andı, çünkü diğerleri yeniden öne çıktılar; böylece iki yaylım ateşi halinde tabancalarımızı ateşledik ve sanırım bu şekilde dört kez ateş etmemizin sonucunda on yedi, on sekiz kadarını öldürmüş ve en az iki katını da yaralamıştık, ama yine de durmuyorlardı.

Barutumuzu bu kadar aceleyle harcamamıza bozulmuştum, bu yüzden hizmetkârımı çağırdım, ama adamım Cuma'yı değil; akla hayale sığmayacak bir beceriyle

hem benim tüfeğimi hem de kendininkini doldurmayı başardığından onun yapacak daha iyi işleri vardı. Öteki adamımı çağırdım ve ona bir kese barut vererek tomruk boyunca zincirleme biçimde yere dökmesini istedim. Dediğim gibi yaptı ve kurtlar oraya gelip bazıları tomruğun üstüne çıkarken tam zamanında kaçıp kurtuldu, ben de barutun yakınındaki tabancayı kaparak barutu ateşe verdim; tomruğun üstüne çıkanlar yanmaya başladı ve altı yedi tanesi düştü ya da ateşin zoru ve korkusuyla aramıza sıçradılar; bunları hemen oracıkta hakladık. Geri kalanlarsa gecenin –çünkü artık iyice karanlık çökmüştü– daha da korkunçlaştırdığı ateşten öylesine ürktüler ki azıcık geri çekildiler; bunun üzerine son tabancalarımızın da tek bir yaylım ateşi açılmasını buyurdum ve bunun ardından bir haykırış patlattık; bunun üzerine kurtlar arkalarına döndüler ve biz de yerde kıvranan yaklaşık yirmi yaralı kurdun üstüne çullanıp kılıçtan geçirdik. Bu da işimize yaramıştı, çünkü bunların haykırış ve ulumaları arkadaşları tarafından çok iyi anlaşıldı; böylece hepsi kaçıp yakamızı bıraktı.

Toplamda altmış kadarını öldürmüştük, günışığında olsaydı daha çoğunu da öldürürdük. Savaş alanı bu şekilde temizlendikten sonra yolumuza devam ettik, çünkü hâlâ gidecek neredeyse bir fersah yolumuz daha vardı. Yolda giderken vahşi yaratıkların ormanda uluyup bağrıştıklarını birkaç kez daha işittik, bazen de onları gördüğümüzü sandık ama kar gözlerimizi kamaştırdığından emin değildik. Bir saatten fazla bir zaman sonra konaklayacağımız kasabaya geldiğimizde büyük bir korku içindeki, tepeden tırnağa silahlı adamlarla karşılaştık; anlaşıldığı kadarıyla bir gece önce kurtlar ve birkaç ayı köye hücum etmişler ve onları öylesine korkutmuşlardı ki gece gündüz, ama hayvanlarını ve gerçekte insanlarını da korumak için özellikle de geceleri, nöbet tutmak zorunda kalmışlardı.

Ertesi sabah rehberimiz öyle hastaydı ve iki yarası iltihaplandığı için eklemleri öyle şişmişti ki daha ileriye gidebilmesi olanaksızdı; bu yüzden burada kendimize yeni bir rehber almak zorunda kaldık ve bizi sıcak bir havanın, bereketli, hoş toprakların karşıladığı, ne karın ne kurtların ne de bunlara benzer bir şeylerin bulunduğu Toulouse'a gittik. Hikâyemizi anlattığımızda bize, dağların eteklerindeki büyük ormanda, özellikle de her yeri kar kapladığında bunun çok sıradan bir şey olduğunu söylediler. Bizi böylesine zorlu bir mevsimde, öyle bir yoldan getirmeye kalkışan rehberimizin ne biçim bir adam olduğunu da pek merak ettiler ve hepimizin yem olmamasını şaşkınlıkla karşıladılar. Onlara kendimizi nasıl savunduğumuzu, atları ortaya aldığımızı anlattığımızda, bizi epey suçladılar; ellide bir şansımız olduğunu, hepimizin yok edilebileceğini, kurtların o kadar gözünü döndüren şeyin av belledikleri atlar olduğunu, başka zamanlarda tüfekten gerçekten korktuklarını, ama karınları açken gözleri döndüğünden, atları avlama hevesiyle tehlikeyi hiçe saydıklarını, eğer sürekli ateş etmemiş ve son olarak da barut dökmeyi akıl etmemiş olsaydık, paramparça edilmemizin işten bile olmayacağını, oysa atlarımızdan inmemeyi göze alıp onlara atların üstünden ateş etsek, üstlerinde insan varken atlara o kadar yanaşmayacaklarını söylediler. Son olarak da hepimiz bir arada durup atları bırakmış olsaydık, sadece atların peşine düşeceklerini, elimizdeki tüfeklerle ve sayımızın çokluğu sayesinde güven içinde olacağımızı anlattılar.

Açıkçası yaşamım boyunca hiç böyle bir tehlike yaşamadım; üç yüzü aşkın iblisin ağızlarını açmış kükreyerek bizi yutmaya geldiklerini görünce ve sığınabileceğimiz hiçbir yer olmayınca mahvolduğumuzu sanmıştım; bu yüzden o dağları aşmayı bir daha asla düşünemem herhalde: Sanırım haftada bir fırtınayla karşılaşacağımdan kuşkum olmasa bile denizden bin fersah gitmeyi tercih ederim.

Fransa'daki yolculuğum süresince üstünde durmaya değer, olağandışı başka bir şey olmadı; diğer gezginlerin benden daha iyi anlatabileceklerinden fazlası yok. Toulouse'dan Paris'e gittim ve orada sözünü etmeye değecek kadar kalmadan Calais'e vardım, yolculuk için epeyce ağır kış koşullarına katlandıktan sonra 14 Ocak'ta sağ salim Dover'e vardım.

Artık yolculuklarımın ortasına gelmiştim; çok kısa bir sürede yanımda getirdiğim bütün tahvilleri paraya çevirip yeni kavuştuğum servetimi de sağlama almıştım.

Biricik yol göstericim ve özel danışmanım, kendisine gönderdiğim paradan ötürü minnettar kalan ve benim için bir şeyler yaparken pek fazla sıkıntı çekmediği gibi büyük bir zahmete de girmeyen, yaşlı iyi yürekli dul kadındı; ona öylesine sonsuz bir güven besliyordum ki servetimin güvenliği konusunda içim tamamen rahattı. Bu iyi yürekli, kibar kadıncağızın tertemiz ahlakı, en başından beri olduğu gibi şu anda da beni pek mutlu etmişti.

Şimdi de servetimi bu kadına emanet edip önce Lizbon'a, oradan da Brezilya'ya geçmeyi düşünmeye başlamıştım, ama bu noktada da karşıma başka bir engel çıktı ki bu da din meselesiydi, çünkü Roma kilisesi hakkında, yolculuk ettiğim günlerden beri ve özellikle de inziva günlerimden kalan bazı kuşkular taşıyordum; bu yüzden kayıtsız şartsız Katolik inancını benimsemeyi ya da başka bir seçenek olarak kendimi ilkelerim uğruna feda edip Engizisyon'un ellerinde can vererek bir din şehidi olmayı kafaya koymadığım sürece, benim için bırakın Brezilya'da yerleşmeyi, oraya gitmemin bile olanaksız olduğunu biliyordum; böylece evimde oturmaya ve bir yolunu bulabilirsem de çiftliğimi satmaya karar verdim.

Bu amaçla Brezilya'daki çiftliğimi elden çıkartmaya karar verip Lizbon'daki yaşlı dostuma mektup yazdım; dostum da

cevaben çiftliği hemen elden çıkartabileceğini bildirdi: Ama çiftliği benim adıma, kayyumlarımın varisleri durumundaki iki tüccara teklif etmesi için kendisine izin vermeyi uygun görürsem, benim de bildiğim gibi çok varlıklı olan bu adamların Brezilya'da, tam yakınında yaşadıkları için çiftliğin gerçek değerini anlayacaklarına; dolayısıyla da onu seve seve satın alacaklarına inanıyordu; bu şekilde çiftliği dört ya da beş bin altın fazlasına elden çıkartabileceğimden kuşku duymuyordu.

Önerisine katıldığım için çiftliği onlara teklif etmesini buyurdum; o da bunu yerine getirdi ve üstünden sekiz ay geçip de gemi geri döndüğünde, bana teklifi kabul ettiklerini ve Lizbon'daki bir tanıdıklarına otuz üç bin altın ödemeleri için havale emri gönderdiklerini bildirdi.

Karşılığında ben de, Lizbon'dan gönderdikleri satış belgelerini, kendilerine söz verdiğim ve çiftliğin gelirinden yaşlı adama yaşadığı sürece her yıl yüz ve onun ölümünden sonra da oğluna yaşamı boyunca yılda elli Portekiz altınının ödenmesi koşuluyla imzalayıp yaşlı adama gönderdim; o da bana çiftliğin bedeli olan otuz üç bin altın tutarındaki bonoyu yolladı. Böylece bizzat Tanrı'nın hazırladığı bir mozaiği andıran, benzerine dünyada çok az rastlanabilecek, aptalca başlayıp bana umut edebileceğimden çok daha fazla özgürlük sunacak biçimde mutlu sonla biten çeşitlilikte rastlantı ve maceralarla dolu bir yaşamın birinci bölümünü noktaladım.

Bu kadar karmaşık, ama hep iyi sonuçlanan bir talihe sahip birinin, artık tüm risklerden kaçınacağını düşünülebilir; aslında diğer koşullar uygun düşse ben de böyle yapardım, ama gezgin yaşamına alışmıştım, ne ailem vardı ne de pek fazla akrabam; zenginliğime karşın, edindiğim yeni tanıdıkların sayısı sınırlıydı ve Brezilya'daki çiftliğimi satmış olsam bile, o ülkeyi kafamdan uzaklaştıramıyor ve yeniden oralara yelken açma düşüncesini aklımdan çıkaramıyordum.

Özellikle de adamı yeniden görme ve zavallı İspanyollar oradaysalar, bıraktığımız namussuzların onlara nasıl davrandığını öğrenme dürtüsüne direnemiyordum.

Gerçek bir dost olan dul kadın, beni ısrarla bundan caydırdı ve üzerimde öyle bir baskı kurdu ki, neredeyse yedi yıl boyunca beni yurtdışına kaçmaktan alıkoydu. Bu süre içerisinde erkek kardeşlerimden birinin oğulları olan iki yeğenimi himayeme aldım; büyüğünün ufak bir serveti vardı, onu bir beyefendi gibi yetiştirdim ve kendisine ölümümden sonra topraklarına katabileceği bir arazi verdim. Ötekini bir geminin kaptanının yanına verdim ve beş yıl sonra akıllı, cesur ve girişimci bir delikanlıya dönüştüğünü görünce ona iyi bir gemi bulup denizlere gönderdim; bu genç delikanlı sonradan, benim gibi yaşlı bir adamı başka maceralara sürükledi.

Bu sırada buraya iyi kötü yerleşmiştim; her şeyden önce evlenmiştim; bu evlilik beni mutsuz etmedi, ikisi oğlan, birisi kız üç çocuğum oldu. Fakat karım ölüp yeğenim de başarılı bir İspanya seferinden eve dönünce, yurtdışına gitme arzumun sürmesi ve onun da başımın etini yemesi sonucunda beni gemisinde kendi hesabına iş gören bir tacir olarak Doğu Hint Adalarına gitmeye razı etti; bu 1694 yılındaydı.

Bu yolculukta adadaki yeni kolonimi ziyaret ettim, ardıllarım durumundaki İspanyolları gördüm ve orada bıraktığım canilerle yaşadıklarını dinledim. Başlangıçta zavallı İspanyolları nasıl taciz ettiklerini, ardından nasıl uzlaştıklarını, anlaşmazlığa düştüklerini, yeniden birleştiklerini, ayrıldıklarını ve en sonunda İspanyolların onlara karşı şiddete başvurmak zorunda kaldıklarını; İspanyollara nasıl boyun eğdiklerini, İspanyolların onlara nasıl dürüst davrandıklarını anlattılar. Kısacası öyle bir öyküydü ki en az benimki kadar çeşitliliğe sahipti ve harika rastlantılarla doluydu. Özellikle de birkaç kez adaya çıkan

Karayiplilerle savaşmaları, adada yaptıkları yenilikler, beşinin anakaraya bir saldırıda bulunarak yanlarında on bir erkekle beş kadın alıp getirmeleri çok ilginçti ve geldiğimde adada bulduğum yirmi kadar çocuğun varlığını açıklıyordu.

Burada yirmi gün kadar kaldım, onlara gerekli yığınla şey bıraktım, özellikle de silah, barut, saçma, giysi, aletler ve İngiltere'den yanımda getirdiğim birisi marangoz birisi demirci iki zanaatkâr.

Bunun yanı sıra, adayı parçalar halinde aralarında bölüştürdüm; mülkiyeti bende kalmak kaydıyla her birine istediği yeri verdim ve kendileriyle her konuda anlaşma sağlayıp orayı terk etmeyeceklerine dair söz alarak onları orada bıraktım.

Oradan da Brezilya'ya uğrayıp adaya göndermek üzere üç yelkenli bir gemi satın aldım ve bu gemiyle oraya daha çok sayıda insan yolladım; ayrıca başka malların yanında onlara hizmet etmeye uygun, dileyenin de eş olarak da alabileceği yedi kadın gönderdim. İngilizlere gelince, onlara ekip biçmeyi düşünürlerse gerekli şeylerle birlikte İngiltere'den birkaç kadın göndermeye söz vermiştim ki bu sözümü sonradan yerine getirdim. Bu adamlar kendi topraklarına kavuşup, kendileri söz sahibi olunca son derece namuslu ve çalışkan olduklarını gösterdiler. Onlara da Brezilya'dan üçü gebe olan beş inek, biraz koyun ve yeniden oraya gittiğimde sayılarının epeyce arttığını gördüğüm birkaç domuz gönderdim.

Ama bütün bunları ve ayrıca üç yüz Karayiplinin gelip onları nasıl kuşattığını, tarlalarını nasıl darmaduman ettiğini, kendilerinden iki kat kalabalık Karayiplilerle nasıl savaştıklarını, önce yenilgiye uğrayıp içlerinden birinin de öldüğünü, ama sonunda bir fırtına düşmanlarının kanolarını yok edince geri kalanların neredeyse tümünün açlıktan nasıl telef olduklarını, tarlalarını nasıl yeniden düzeltip halen

adada yaşadıklarını, daha on yıl boyunca benim başımdan geçen epeyce tuhaf bazı olaylarla birlikte daha ileride anlatırım belki.

* Sınırları içerinde Meksika ve Orta Amerika da bulunan, dönemin İspanyol genel valiliği. (ç.n.)

** Zebur 42;12. bap. (ç.n.)